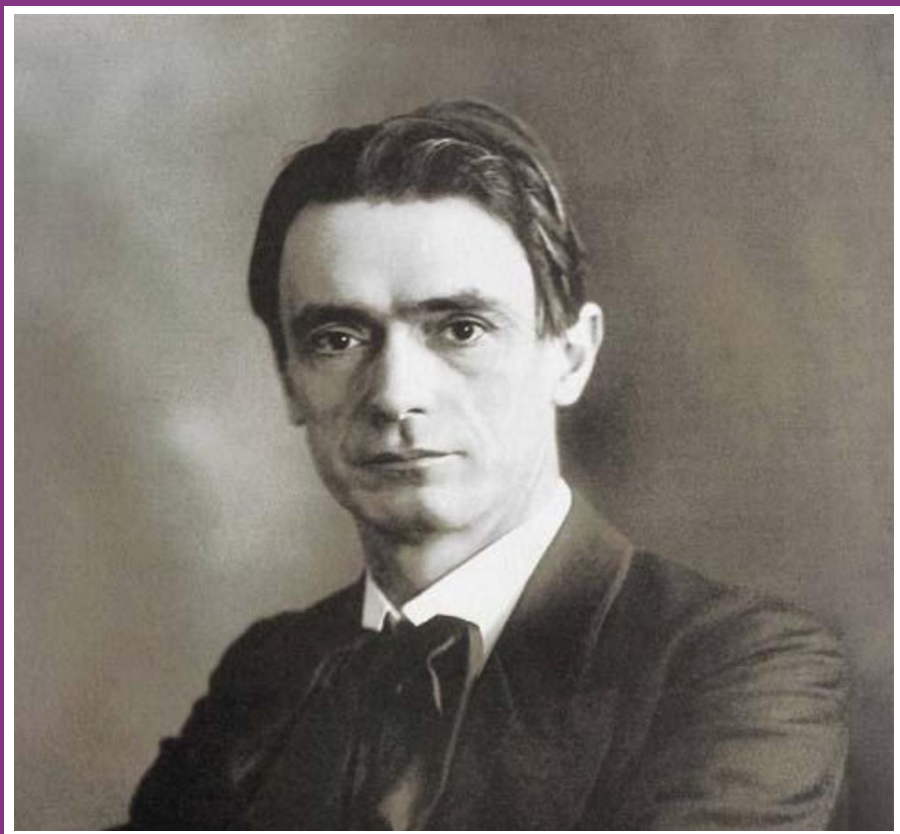

Рудолф Щайнер

АНТРОПОСОФСКИ ЛЕКСИЖОН

ПЪРВА ЧАСТ

Поредица „Просветление“

В Поредица „Просветление“ досега:

1. Рудолф Шайнер, „Същност на музикалното“
2. Рудолф Шайнер, „Прераждане и карма“
3. Рудолф Шайнер, „За мистериите драми“
4. Рудолф Шайнер, „За инициацията“
5. Рудолф Шайнер, „Проблеми на модерната психоанализа“
6. Рудолф Шайнер, „Стихове и медитации“
7. Рудолф Шайнер, „Смъртта като преобразуване на живота“
8. Рудолф Шайнер, „Окултна история“
9. Рудолф Шайнер, „Индивидуални духовни същества“
10. Рудолф Шайнер, „Моят жизнен път“
11. Олаф Кооб, „Азът и неговият двойник“
12. Рудолф Шайнер, „История на човечеството“
13. Рудолф Шайнер, „Фридрих Ницше, борец срещу своето време“
14. Рудолф Шайнер, „Четири мистериини драми“
15. Рудолф Шайнер, „Мистериини центрове“
16. Рудолф Шайнер, „Първоначални импулси на духовната наука“
17. Рудолф Шайнер, „Тайните на прага“
18. Рудолф Шайнер, „Сътворението на света и човека“
19. Рудолф Шайнер, „Човекът и светът. Действието на духа в природата. За същността на пчелите“
20. Рудолф Шайнер, „Природата и човекът от гледна точка на духовната наука“
21. Рудолф Шайнер, „Природни и духовни същества“
22. Рудолф Шайнер, „Връзката между живите и мъртвите“
23. Рудолф Шайнер, „Животът на човека и животът на Земята“
24. Йохан Валентин Андре, „Химичната сватба на Християн Розенкрийц“
25. Олаф Кооб, „Болната кожа“
26. Олаф Кооб, „Ако органите можеха да говорят“
27. Рудолф Шайнер, „Терапията от гледната точка на духовната наука“
28. Рудолф Шайнер, „Свърхсетивният човек от антропософска гледна точка“
29. Рудолф Шайнер, „Духовните скрити причини за Първата световна война“
30. Рудолф Шайнер, „Здраве и болест“
31. Рудолф Шайнер, „Формиране на съдбата и живот след смъртта“
32. Рудолф Шайнер, „Животът между смъртта и новото раждане“
33. Рудолф Шайнер, „Познание за съществуването на човека“
34. Рудолф Шайнер, „Духовни взаимовръзки в изграждането на човешкия организъм“
35. Рудолф Шайнер, „Подготвителни етапи на Мистерията на Голгота“
36. Рудолф Шайнер, „Ритми в космоса и в човешкото същество“
37. Рудолф Шайнер, „Карма на неистината. Втора част“
38. Рудолф Шайнер, „Духовните същества в небесните тела и природните царства“
39. Рудолф Шайнер, „Медитативни разглеждания и насоки за задълбочаване на лечебното изкуство“
40. Рудолф Шайнер, „Стойността на мисленето“
41. Рудолф Шайнер, „Централна Европа между Изтока и Запада“
42. Рудолф Шайнер, „Мисията на новото духовно откровение“
43. Рудолф Шайнер, „Основни елементи на езотериката“
44. Рудолф Шайнер, „Кармата на професията на човека във връзка с живота на Гьоте“
45. Рудолф Шайнер, „Човешки въпроси и мирови отговори“
46. Рудолф Шайнер, „Съзнанието на посветения“
47. Рудолф Шайнер, „Три перспективи на антропософията“
48. Рудолф Шайнер, „Метаморфози на душевния живот, Първа част“
49. Рудолф Шайнер, „Отговори на мирови и човешки въпроси“
50. Рудолф Шайнер, „Езотерични указания за първи клас...“
51. Рудолф Шайнер, „Противоположност между вечност и развитие в човешкия живот“
52. Рудолф Шайнер, „Метаморфози на душевния живот, Втора част“
53. Рудолф Шайнер, „Окултни изследвания върху живота между смъртта и новото раждане“
54. Геннадий Бондарев, „Светът и човечеството на кръстопътя...“ Първи том, Първа част
55. Геннадий Бондарев, „Светът и човечеството на кръстопътя...“ Първи том, Втора част
56. Геннадий Бондарев, „Светът и човечеството на кръстопътя...“ Втори том
57. Рудолф Шайнер, „Антропософски лексикон, Първа част“

Рудолф Щайнер

АНТРОПОСОФСКИ ЛЕКСИКОН

Цитати от томове на Събраните съчинения
на Рудолф Щайнер

ПЪРВА ЧАСТ

Източниците на цитатите са накратко означени с цифри, като цифрите преди точката означават том от Събр. съч., а след точката (например 123.45) указват страниците на немското издание. Цитати от издадени на български книги, както и цитати от други преводачи са специално означени след дадения цитат.

Превод от немски:
Нели Спиридонова–Хорински
и др. преводачи, чието име е упоменато при текстовете

Всички права са запазени. Не е разрешено публикуването на части от книгата под каквато и да е форма – електронна, механична, фотокопирна или по друг начин – без писменото разрешение на издателството.

- © Рудолф Щайнер, автор
- © Урс Швенденер, съставител
- © Нели Спиридонова-Хорински, издател
- © Христо Маринов, технически редактор

ISBN 978-619-92284-0-1

Предговор от преводача

Уважаеми читатели! Вие разгръщате лексикон с цитати от лекции и книги на Рудолф Щайнер, обединени тематично по образец на немския лексикон, съставен от Урс Швенденер, публикуван в 16 книги, общо от 6 хиляди страници.

В продължение на дълги години превеждах отделни цитати и ги помествах електронно на различни места. Понастоящем реших да обобща отделните преводи и се надявам тези цитати да послужат като насока, която да Ви отведе до съответните лекции на Рудолф Щайнер. Нека те да послужат на всички интересуващи се от дълбоките взаимовръзки, силите, духовните същества и събитията зад кулисите на външните събития и за разбирането на това, което се случва в този преломен момент, и изобщо за разбирането на мисията на отделния човек, човечеството, Земята и Космоса. Нека те да не се приемат като интересна, сензационна информация, а като повод за дълбоко размишление и изграждане на представи, като човек проследява с вътрешния си поглед процесите в собственото си тяло или извън него в обкръжаващия го Космос. Насочването на вниманието към тези процеси, органи и същества, възприемаеми или представяни вътрешно, макар и неясно или почти без образ, е крачка към реалното им възприемане и общуване, а не е само въображение. Волята ни довежда до тези несетивни или недостъпни за сетивата процеси и остава само съзнанието ни да се издигне до тяхното възприемане, което постепенно става точно чрез такова упражняване и чрез упражненията и медитациите, давани чрез указанията на Р. Щайнер, особено в Събр. съч. 10, 13, 245, както и в множеството други лекционни цикли. Маркирането на думи или изрази е от мен.

Нели Спиридонова-Хорински

СЪДЪРЖАНИЕ

АД	10
АДВЕНТ	12
АЗ	17
АКАДЕМИЯТА НА ГОНДИШАПУР	25
АКАША	31
АЛЕКСАНДЪР И АРИСТОТЕЛ	34
АЛЕЛУЯ	35
АЛКОХОЛ	36
АНТИПАТИЯ	41
АНТРОПОСОФИЯ	44
АНТРОПОСОФСКИ КНИГИ	48
АРИМАН	48
АРХИТЕКТУРА	75
АСТРАЛНО ТЯЛО	77
АСУРИ	78
АТЛАНТЦИ	94
АТОМ	95
БАКТЕРИИ	97
БЕЗСМЪРТИЕ	102
БОДИСАТВА, БУДА	111
БОДИСАТВА	138
БОЛЕСТИ	139

БОЛЕСТИ – ВЪЗПАЛЕНИЯ	
И ТУМОРНИ ОБРАЗУВАНИЯ	220
БОЛЕСТИ – ТУМОРИ И ВЪЗПАЛЕНИЯ	233
ВЪЗПАЛЕНИЯ	245
БОЛЕСТИ – ЕПИДЕМИИ	247
БОЛЕСТИ – ВАКСИНИРАНЕ	249
БОЛЕСТИ – СПАЗМИ	253
БОЛЕСТИ – ГРИП	255
БОЛКИ НА ЖИВОТНИТЕ	256
БОРБАТА ЗАД ПРИРОДАТА	258
БУКВИ	266
ВЕЛИКДЕН	268
ВЛАСТ	270
ВОЙНА	273
ВОЛЯ	284
ВЪЗПРИЯТИЕ	285
ВЯРВАНЕ	295
ГНЯВ	295
ГРУПОВИ АЗОВЕ НА ЖИВОТНИТЕ	296
ДВОЙНИКЪТ – ПАЗАЧЪТ НА ПРАГА	296
ДИШАНЕ	346
ДУША	355

Урс Швенднер и неговите произведения
**28.2.1939 +19.5.2010*

Урс Швенднер преминава през портата на смъртта в духовния свят
на 19 май 2010 г.

Ex Deo nascimur
in Christo morimur
per Spiritum sanctum reviviscimus

Aus dem Göttlichen weiset die Menschheit –
От Божествеността човечеството съществува
In dem Christus wird Leben der Tod –
В Христос смъртта превръща се в живот
In des Geistes Weltgedanken erwachet die Seele –
В мировите мисли на Духа душата се пробужда

(Розенкройцерски стих, превод на немски Рудолф Щайнер)

Най-значителното произведение в живота на Урс Швенденер е енциклопедията «Антропософия – (науката за духа) на Рудолф Щайнер». В печатното издание (2000 г.) той описва това произведение в подзаглавието като «азбучен справочник, използващ доколкото е възможно оригиналната формулировка на Рудолф Щайнер». Създаването на изчерпателен списък с термини, компилирането на всички релевантни изявления по съответната ключова дума, понятие, тема от Събраните съчинения на Рудолф Щайнер и създаването на разбираемо описание от избраните заглавия е задача, на която той посвещава дълги години от живота си.

Негови са и всички графични гравюри, които могат да се намерят в енциклопедията (главно в статията «Гьотеанумът – първата сграда от дърво»), за които е разработил своя собствена линейна техника, която конкретно оптимизира черно-белите илюстрации. Той възпроизвежда картините на тавана на първия Гьотеанум не само като използва тази техника, но и в цвят с размер, който изпълва цялото му студио.

АД

Адът и осмата сфера

...Нещо от Земята ще изостане и по-късно ще заеме мястото на днешната Луна. Човек трябва да го преодолее. Но той може да го заобича и тогава се свързва с него. Човек, който е дълбоко вpletен само в сетивността, само в инстинкти и нагони, все повече се свързва с това, което ще се превърне в шлага. Ще дойде моментът, когато Земята ще трябва да приключи със своята еволюция. Ако тогава човек е станал много сроден със сетивните сили, които трябва да се отделят навън, ще остане свързан с това, което трябва да се отдели, и няма да може да премине в следващия глобус, следващото планетно състояние на Земята; той ще остане свързан с шлагата и ще стане неин обитател, както сега има същества, обитаващи днешната Луна. Това ще е осмата сфера. Човек трябва да премине през седем сфери. Седемте сфери отговарят на седемте човешки същности: старият Сатурн – физическо тяло; старото Слънце – етерно тяло; старата Луна – астрално тяло; Земя – аз; бъдещият Юпитер – манас, духът-себе; бъдещата Венера – буди, духът-живот; Вулкан – атма, човекът-дух.

Съществува и осмата сфера, където остава всичко, което не може да продължи развитието. Тя се образува в зародиш още в деваханичното състояние. Когато човек използва живота на Земята, за да събира това, което ползва само него и засилва само собствения си егоистичен аз, това го довежда в девахана до състоянието авитчи. Всички авитчи-хора някога ще бъдат обитатели на осмата сфера. Авитчи е подготовка за осмата сфера. От това понятие религиите са формулирали представата за ада... 93a.112

Ад – слизане в ада

...Във всички тайни учения има посветени. Когато такива посветени днес надрастат своя нисш аз и развият в себе си духовната си същност, и още в този живот станат граждани на един по-висш свят, ще изживяват същото, както някога в бъдеще. Но в определен момент цялата им нисша природа застава пред тях. Във всеки човек се намират страсти, инстинкти и желания, които представляват неговата нисша природа. Човек трябва първо да се отдели от всичко това. Тогава то застава пред него като едно същество. Тази отделена същност се нарича пазач на прага. Редом с човека застава неговата

нисша природа като едно същество и той трябва да си каже: «Това си ти! Ти трябва да го отхвърлиш!» При всички посвещения това се нарича слизане в ада. Тук човек е другар на силите на ада, слиза в дълбините на света, понеже там е вплетен с нисшата си природа, а неговата висша природа живее в него само отчасти. Тази същност се нарича пазач на прага, понеже хората, които нямат смелост и духовно присъствие, не могат да преминат оттаък. Тези, които прекратят прага, се наричат посветени... 54.377

Ад – слизането на Христос в ада

...След като Христос изживява смъртта в едно човешко тяло, след тази смърт Той може да предприеме нещо, което предишните му божествени другари не са могли да предприемат. Те имали на среща си като един враждебен свят това, което и в по-старите времена се е наричало ад. Дейността на тези духовни същества стигала само до портите на ада. Тези духовни същества въздействали върху хората. Човешките сили се простират и навътре в ада. Това не е нищо друго освен подсъзнателно навлизане на човека в ариманичните сили през зимата и при издигането на тези ариманични сили през пролетта. Божествено-духовните същества го чувствали като отделен от тях свят, като извънредно сложен свят. Те се намирали във връзка с този свят само по заобиколния път чрез хората, в известен смисъл те са могли само да го гледат. Чрез това, че Христос слиза на Земята и сам става човек, той е можел да слезе в областта на тези ариманични сили и да ги победи, което е показано във вероизповеданията като слизането на Христос в ада... 223.33

...Онези, които приемат Христос в себе си, отново просветляват сянкаподобния живот в девахана. Колкото повече човек живее с Христос тук, на Земята, толкова повече просветлява духовния свят. Това, което човек донася в духовния свят, облягайки се на това събитие, е дар, който може да се донесе от физическия в духовния свят. Това е вестта, която Христос донася на мъртвите през трите и половина дни. Той слиза при мъртвите, за да ги спаси... 106.156

Ад – вечни адски мъки

...Според Аристотел, след като един лош човек умре, трябва да живее вечно в злините си. Оттам е произлязло учението за вечните адски мъки, което след това е утвърдено от църквата чрез събо-

рите. Това учение естествено не е християнско, а е на Аристотел...
350.236

...Истина е, че след смъртта си човек съзърцава доброто и зло-
то, които е извършил, но си запазва волята да промени всичко това...
350.239

АДВЕНТ

Събр. съч. 343, лекция 26

...Започваме с времето, което трае от края на ноември до около края на декември, до коледните празници. Започваме с това, което може да се нарече адвент. Това време адвент, можем правилно да го почувстваме, когато сами го изживеем като подготовка за коледните празници. Това обаче може да се случи само ако действително оживим някои неща в нас, които живеят в мировото развитие и в самото развитие на човечеството. Съществени за подготовката за празника на Рождеството са следните детайли: Който иска да изживее това време на подготовка, следва да насочи медитациите си първоначално към мистерията, съдържаща се в така нареченото Слово, Логоса.

1. Слово (Логос)

Човек следва да почувства колко трябва да разшири понятието за Логоса, така че да усети това, което то съдържа във всичко, което светът всъщност представлява, да почувства действието на Логоса в повей на вятъра, в плуващите облаци, в хода на звездите, Слънцето и Луната, в покълването и избуяването на всичко, което ни заобикаля, но да го почувства и във всичко, което става в човека, без човек първоначално да извършва в душевното си развитие нещо чрез собствената си сила. При това още няма да почувства Логоса или Словото в неговата пълнота, но същественото в дадена медитация се състои в това, да се започне с непълноценно начало, както растението започва с корените, и това, с което се започне, като израства в човека, само ще стигне до това, което е необходимо да стане от него. Второто, което може да бъде почувствано особено силно в това време, е това, което бих искал да нарека повеля, заповед:

2. Повеля, заповед

Същността на повелята е това, което се представя, когато човек поглежда повече към вътрешността си. Би могло да се каже: Ако искаме картинно да почувстваме какво лежи в тази повеля или заповед, е добре да обърнем поглед към картината от оповестява-

нето на закона на Мойсей в горящия храст или да се опитаме да почувстваме това, което днес все още се изживява като правилно в ритуално отношение при еврейското богослужение в изговарянето на: О, Адонай!

Третото, на което следва да обърнем внимание, бих искал да нарека природния процес:

3. Природният процес, с неговата необходимост да бъде почувстван така, че човекът, който наблюдава както покълващите, така и умъртвяващите сили на природата, например избуяването на недокосната гора като характеристика на растежа, който наблюдава земетресения или вулканични изригвания като признак на разрушението, да усети неотменимата дейна сила на природата. Възшност усещането ни приближава по правилен начин до това, което Старият завет нарича «корен на Йесе».

Четвъртото, в което можем да се задълбочим, може да се нарече моралната сила в човека, която от неопределени дълбини говори например в нашето време като съвест. (Пише се на дъската:)

4. Морална сила

Тя е главно това, което още в смисъла на Стария завет се чувства като праосновата в човека, чрез която той е обособен аз насреща на външния свят, което оттам може да бъде наречено също ключ, който отваря и никои не затваря, който затваря и никои не отваря.

Тук медитативно потъваме в онези точки, които могат да се почувстват и относно самия човек. Когато се обърнем повече навън, оживяваме в нас изливащата се в света светлина, като същевременно чувстваме, че това, което за сетивата е налично като светлина, за духа се представя като справедливостта на Космоса. (Пише се на дъската:)

5. Светлина – справедливост

На езика на ранните времена думата право – Recht е свързана с думата съдя, нагласям «richten» и тя е свързана с думата лъч Strahl. Тогава може да се почувства как това, което се чувства като светеща справедливост, пронизва мрака и сянката като оживяващото, което действа в сянката на смъртта. Това са картинни образи, на които главно трябва да се отдадем и от това изграждане на картината се появява възможността, след като сме почувствали слънцето на справедливостта, от тази картина на слънцето на справедливостта да се появи, ако дълбоко сме го почувствали, и това, което обобщава в

едно доброто и злото, което се превръща в добро чрез силата, която се излъчва от него – не се излъчва от злото, а от това, което можем да обхванем, – не да се обърнем само към това, което претендира за справедливост чрез известно вътрешно високомерие, а също към това, което грешниците са опознали. Най-последно, след като сме преминали през поредицата от образи, да се издигаме до усещането за Христос. (Пише се на дъската:)

6. Христос, който свързва живота със смъртта и смъртта с живота. И най-последно можем да тръгнем оттам, бих казал, да навлезем в перспективата, която непосредствено води до коледния празник, в перспективата, чрез която можем да видим Христа в Исус, който в Новия завет е наречен също Емануил, понеже в Исус е Бог. (Пише се на дъската:)

7. Исус = Емануил¹

Когато по времето на адвента се занимаваме медитативно с тези образи в характеризиранията органична взаимовръзка, това – както искам още да ви покажа в следния пример – може да се изживее, като вътрешно обхванем изживяното с думите:

Словото пронизващо небето и Земята,

повеляващо се обърна към Мойсей в планината.

То създава мирови същества като откровение на човека.

То тъче самостоятелно, скрито в душевността на човека.

То свети в мрака като слънце от светлина искрящо.

То живее в Христос блестящо в мрака, нежно в светлината.

То се появява на Земята в Исус.

Искам да насоча вниманието ви към това, че в древни времена от развитието на човечеството това, което е дадено като говор и което довежда до поетичните форми, до художествените изяви на човечеството, не е дадено другояче, а от такова вътрешно, съответстващо на космическото излъчване съизживяване и от такова съизживяване на света, така че наистина всяко изречение в древните езици и в древната поезия може да се отнесе до него.

Ако преминем по този начин през времето до Коледа, би трябвало да използваме следващите четири седмици до 25-ти януари, за

¹ Емануил, едно от имената на Исус Христос. От еврейски: «Бог с нас». Емануил е име-титла, давано като знак за Божието избавление (Исаия 7:14). Споменаването на Емануил от Исаия се окачествява от Матей като пророчество за земното раждане на Исус (Мат. 1:18–25) – изт. Уикипедия.

да разберем същността на времето около Рождеството. С разбирането на същността на времето около Рождество Христово е свързана голяма част от това, което може да се нарече разбиране на Христос. Бих казал, че е важно да се прекрачи портата от времето на адвента, през Бъдни вечер, към същинските Рождественски празници (светите нощи). Какво можем да изживеем тогава, ако като хора правилно се намираме в света?

Скъпи приятели, ние можем да почувстваме как всъщност всичко, което ви дадох сега като медитации за времето на адвента, макар и да е било все още така живо в нас, в известен смисъл то наистина унищожаваше нашето човечество; как тези неща, бих казал, вътрешно могат да се изживеят като вътрешно възприятие, но ние не ги разбираме. Искам да кажа, че през цялото време на адвента вярваме, че ги разбираме, но именно след като сме ги преживели, имаме чувството, че разбирането трябва да се присъедини, Словото трябва да стане име, което свети към нас и прави Словото разбираемо. И докато по-рано, искам да кажа, с известно чувство на депресия сме чувствали пронизващото света Слово, сега го осъзнаваме като сила, като изграждаща битието сила, чието име сме осъзнали; и по-нататък ще остане съзнателно за нас като действаща същност във всяка дейност. (Пише се на дъската:)

1. Име. Изграждащата сила на битието

2. Действащото

Повелята, законът престава да има само съдържание, което разбираме, на което следва да се подчиняваме. Човек възприема една сила на битието, която действа в моралността и я възприема като трето, както едно е даващото името и нареченото. Тук изцяло в покоя на душевността лежи изживяването на азовото чувство. (Пише се на дъската:)

3. Името на имената

Природната закономерност престава да бъде няма, тя започва да говори: Име на имената. И в даването на името на имената, чувстваме непрекъснато Христос като това, което води през болест и смърт, мрак и робство. (Пише се на дъската:)

4. Водещият през смърт и мрак

И това, което по-рано е било почувствано като един вид светене на справедливостта, която пронизва света, то се превръща за нас в нещо, което в изживяването на времето около Рождество Христово

се разкрива като принадлежащо на собственото ни същество; то става за нас светлината на справедливостта, преобразена в предтечата Христос. (Пише се на дъската:)

5. Предтечата Христос

И тогава чувстваме как човек се нуждае от Христос, как без Христос той живее без да се примирява със Земята, как Земята може да го доведе само до нещо, което в известен смисъл го отклонява от духовността. Като това усещане се изпита предварително, от него се вижда да произлиза примиряването на Земята с небето. (Пише се на дъската:)

6. Примиряване на Земята с небето

И тогава може да се почувства по съвсем естествен начин как Земята отрича духа по определен начин и сега в човека се случва нещо, чрез което той се доближава до духа и което Земята не може да му даде. (Пише се на дъската:)

7. Одухотворяване на Земята

Изрично подчертавам, скъпи приятели, че се опитвам да предам думите така, както ги давам, понеже смятам, че още в думите действа една жива сила и когато думите се предават по определен начин и срещният човек се потопи медитативно в словото с цялата си вътрешна свобода, е възможно, ако думите са правилно избрани, човек много по-дълбоко да навлезе в това, което първоначално лежи в тези неща или поне според употребата на говора лежи в тях. Така че бих искал да предам тези неща изцяло така, че в тях словото да може да се оживи по определен начин. Още веднъж бих желал да дам един пример, как да се обобщи тук изживяното, като погледът непрекъснато се насочва в духа към Христос Исус.

В човека земен Той говори от природата за същността на мировите тайни, в него действа Той, изпълващ го със светлина като творческа световна сила, в него Той словото изговаря за собствената своя същност, в Неговото говорене се разтваря портата на смъртта и мрака, в Него се разкрива на човека новият му предтеча, чрез Него става примирението с мировите простори, чрез Него се разкрива духът в материята, духът твори материя.

Изживяването на Коледната мистерия би следвало всъщност да продължи и през януари, до 25 януари. Времето, което идва до 23, 25 февруари, би трябвало да се посвети на медитативно чувстване на това, което Исус е станал в своето преобразяване в човечеството.

АЗ

...Всеки човек може да назове с каквото и да е друго наименование останалите предмети и същества. Но като обозначение на едно същество, «азът» има смисъл само тогава, когато това същество само назовава себе си с името «аз». При никакви обстоятелства името «аз» не може да прозвучи отвън и да стигне до ухото на даден човек. Той може да го употреби единствено по отношение на себе си. Аз съм «аз» само за мен, за всеки друг, аз съм «ти», и всеки друг е за мен «ти». Този прост факт е външен израз на дълбока истина. «Азът» е независим от целия външен свят; ето защо и неговото име никога не може да прозвучи отвън. Религиозните вероизповедания, които съзнателно са съхранили връзката си със свръхсетивния възглед, определят «аза» като «неизразимото име на Бога». И когато занапред ще употребяваме този израз, нека имаме предвид това. Нищо външно няма достъп до тази част на човешката душа, за която става дума тук. Тук е «скритото светилище на душата». Тук достъп може да получи само такова същество, което е сродно с душата. «Бог, който живее в човека, говори, когато душата познава себе си като аз»... 13.

...Ако проникнем далеч назад в лемурийската епоха, ще видим хора в съвсем различен образ от днешния човек, образи, които не биха могли да бъдат наречени човешки, понеже още не са съдържали в себе си зародиша на човешката душа. Там бихме открили човешки образи, които са притежавали още само обвивката за човешката душа, хора, които са имали само физическо, етерно и астрално тяло. А астралните тела са имали един вид вдлъбнатина – казано картинно – за приемането на азовото съзнание. Всъщност четирите същности на човешката обвивка са били вече налице, но това, на което днес казвате «аз», което днес живее във вас, по това време е било още в лоното на божествеността... 96.276

...Трябва да си представите, че някога, когато в лемурийската епоха започва същинското очовечаване, от една страна, в хората слиза духът, който принадлежи към въздуха, и след това започва да се спуска висшият дух, който се съдържа в топлината на кръвта, същинският земен дух.

Двете духовни същности се отнасят една към друга така, че може да се каже: Духът, имащ въздуха за тялото, прави възможно за човека да стигне до говора. Защото устройството на човешкия

организъм, което прави възможен сегашния дихателен процес, прави възможен и говора. В атлантското време се развива говорът и най-висшият израз на говора е било това същество, което в края на атлантската епоха се научава да казва «аз».

Това е процес, започващ в лемурийската епоха и достигащ съвършенство към края на атлантската епоха. В Библията има едно изречение: «И Бог вдъхна в човека живия одем, и той стана жива душа.» Това все повече се усъвършенства, докато стига до думата «аз», докато духът започва да говори от вътрешността на самия човек и да се призовава от вътрешността на човека: «Я-х-в-е.» Това същевременно е вечното ядро на всеки отделен човек: «Аз съм, който съм, който е бил и който ще бъде.» «Аз-съм» е най-дълбокото ядро на вътрешната същност, което е навлязло по това време и като индивидуалност ще остане във вечността.

Това е първото изливане на божествеността. Нарича се изливането на духа, изливането на Яхве. Това изливане на духа или на Яхве се представя в митовете на религиозните народи, които все още са по-умни от научните писания, така, че богът живее в духащите ветрове, в това, което шуми във въздуха, което във въздуха обикаля земното кълбо. От германските и еврейските легенди, в които Яхве се изобразява като бог на ветровете и бурите, се вижда, че става въпрос за божество, с външно тяло във въздушното течение, което се е вляло в човека... 96.283

Но и азът е една троичност, защото душата има три аспекта, три основни сили, от които тя се състои, които никога не могат да бъдат разделени или изтръгнати от нея. Тези три сили са чувствената душа, разсъдъчната душа и съзнателната душа. Те са части на постепенно издигащата се до съзнателност индивидуалност. С думите на нашия език можем да ги означим като ум, индивидуалност и моралност. В чувствената душа ние усещаме вътрешната душевност; астралното тяло може да се разглежда като външността на чувствената душа. От разсъдъчната душа се развива осъзнаващият се аз. Сред узряващите азови сили се изживява съзнателната душа като вътрешността, а духът-себе като външното... 127.184

...Азът живее в душата. Макар най-висшето проявление на аза да е съзнателната душа, трябва да се каже, че този аз излъчван оттам, изпълва цялата душа и чрез душата простира своето въздействие върху тялото. А в аза е жив духът. Духът се излъчва в аза и

живее в него като в своя обвивка, както азът живее в тялото и душата като в свои обвивки. Духът изгражда аза от вътре навън, минералният свят от вън навътре. Изграждащият един аз и живеещ като аз дух, се нарича <дух-себе>, понеже той се явява като аз или като себе на човека... Духът себе е откровение на духовния свят в аза, както, от друга страна, сетивните възприятия и усещания са откровение на физическия свят в аза. В това, което е червено, зелено, жълто, твърдо, меко, топло, студено опознаваме проявлението на телесния свят. В това, което е истинско и добро – откровенията на духовния свят... «Бюлетин» 1947 г., 24-та г., № 37»

...В течение на детското развитие в живота на човека настъпва един момент, в който той за първи път се чувства като самостоятелно същество насреща на целия останал свят. Чрез самосъзнанието той се означава като самостоятелно, отделено от всичко останало същество, като «аз». В аза човек обхваща всичко заедно, което той е изживял като телесно и душевно същество. Тялото и душата са носители на аза. В тях той действа. Както физическото тяло има своя център в мозъка, така душата има своя център в аза... 9.47

...Сетивните явления се разкриват на аза, от една страна, а от друга, му се разкрива духът. Тялото и душата се отдават на аза, за да му служат. Азът обаче се отдава на духа, за да го изпълни. Азът живее в тялото и душата, духът живее в аза. А каквото от духа се намира в аза, то е вечно... 9.50

...Нека наречем аз разсъдъчната душа, понеже участва в азовата природа, понеже в известно отношение вече е азът, който още не осъзнава своята духовна природа... 13.77

...Този духовно-душев център на съществото, който обхващаме в неговия център, когато кажем «аз » или «аз съм», е положен в астралното, етерното и физическото тяло. Както човек живее сега в света, живеем всъщност, когато живеем вътрешно в нашия аз, защото всички душевни дейности при будния човек са свързани по някакъв начин с аза, те всички стоят зад аза... 143.49

...Азът получава същност и значение от това, с което е свързан. Доколкото живее във физическо тяло, той е подвластен на минералните закони, чрез етерното тяло е подвластен на законите на възпроизвеждането и растежа, чрез чувствената и разсъдъчната душа – на законите на душевния свят, а доколкото той поема в себе си духовността, е подвластен на законите на Духа.

Азът живее в душата. Макар и най-висшата изява на аза да принадлежи на съзнателната душа, трябва да се каже, че този аз се излъчва от нея и изпълва цялата душа, като чрез душата прехвърля своето въздействие и върху тялото. Духът се влъчва в аза и живее в него като в своята обвивка, както азът живее в душата и тялото като в свои обвивки... 9.50

...Истинската същност на аза е независима от всичко външно, затова неговото име не може да се произнесе от никой друг. Религиозните вероизповедания, които съзнателно са запазили своята връзка с надсетивното съзерцание, го наричат «неизречимото име на Бога», защото с този израз се посочва вече споменатото. Никое външно същество няма достъп до онази част на човешката душа, която се обхваща с това изказване. Тук е скритата светиня на душата. Там може да влезе само едно същество, което е еднородно с душата. «Бог живее и говори в човека, когато душата се опознае като «аз.» Този възглед изобщо не казва, че азът е бог, а само, че е от същата същност и вид с божественото. Както капката се отнася към морето, така се отнася азът към божествеността... 13.66

...Азът е божествената искра в човека. Индийците го наричат манас. Розенкройцерите го наричат неизговоримото. Чрез този аз, който не може да се изрази по друг начин, който не може да се замени с нищо друго, човек се издига над всички други земни същества, над животинския свят и над цялото Творение. Той е единственото, което свързва човека с Бог. Това е основанието защо в скритата светиня на евреите министрантът казва в определени дни на висшия свещеник: Shem-Nam-Phoras, Какво е името ти? И висшият свещеник отговаря: Jod-He-Vau-He, или с едната дума Яхве, което означава Бог, природата и човека, или неизречимият човешко-божествен аз... 94.19

...Азът е неразрушимата човешка индивидуалност, която съхранява в себе си знанието за създаването на другите съставни същности на човека. Той е неизречимият същевременно човешки и божествен аз, единството на четирите елемента (същности), които Питагор почита под знака на тетраграма... 94.38

...Когато изговорим думичката «аз», си представяме това в нашето същество, което не се обхваща нито от физическото ни тяло, нито от етерното, нито от астралното тяло, доколкото ние сме чрез него член на Космоса, а е една вътрешна, оставена сама на себе си

същност. Тази същност я чувстваме като особен свят, принадлежащ към божествения свят, от който Космосът е само външно отражение, външен огледален образ. Като хора, когато изговорим «аз», чувстваме, че тази същност е само облечена с всичко, което се намира в Космоса и че и тази физическо-сетивна телесност е само облекло на истинската същност... 215.23

...Човек не намира аза, когато гледа в себе си, а когато гледа навън. Това е същият аз, който е създал очите, който е породен от Слънцето. Ако искате да намерите частта от аза, отговаряща на окото, трябва да я търсите в Слънцето. Каквото е вън, извън вас, трябва да се учите да го възприемате като ваша същност. Гледането само в себе си води до втвърдяване, до силен егоизъм. Когато хората казват: Нужно е само да оставя моя аз да говори – нямат понятие от опасността, която лежи в това. Самопознанието може да се упражнява само ако ученикът на белия път го свърже със самоотверженост. Ако той се научи към всяко нещо да казва: Това съм аз – тогава е узрял за самопознанието, за което Гьоте говори с думите на Фауст:

«Представяш ми редицата на живите
и учиш ме в потайни хрусталаци, във въздуха
и във водата мойте братя да позная.»

... Когато човек е изградил тази душевна нагласа в контемплацията, когато азът му се разлее над всички неща, когато той чувства цветето, което расте пред очите му като собствения си пръст, който самият той движи към себе си, когато знае, че цялата Земя и целият свят са неговото тяло, тогава се научава да познава висшия си аз... 96.156 бълг. изд.

Аз и азово съзнание между раждането и смъртта

...Какво може да ни даде непредубеденото наблюдение относно това, защо детето постепенно преминава от несъзнаването на своя аз към осъзнаването му? Непредубеденото наблюдение на живота може да ни даде следното. Ако детето не влизаше в конфликт с външния свят още от първите мигове след раждането си, то нямаше да може да развие съзнание за своя аз. Можете да наблюдавате колко често в живота се случва да забелязвате своя аз. Достатъчно е само да се ударите в ръба на шкафа, и чрез този удар със сигурност получавате съзнание за аза си. Сблъсъкът с външния свят ви казва, че представлявате един аз и едва ли ще забравите да мислите за своя аз,

когато сте се сдобили с подутина...

...В случая с детето не винаги е необходимо сблъсъците с външния свят да водят до наранявания, но в определена степен те винаги са налице. Когато детето протяга ръчичка и докосва нещо от външния свят, това представлява лек сблъсък с външния свят. Когато отваря очи и светлината попада върху тях, това също е лек сблъсък с външния свят. Чрез сблъсъците с външния свят детето се опознава. Целият живот през първите години се състои в това, детето да се разграничи от външния свят и чрез конфликтите си с него да се опознае. Резултатът от сблъсъците с външния свят се проявява в пробуждането на съзнанието на детето за самото себе си...

...Може да се каже, че когато детето преживее достатъчно такива конфликти с външния свят, резултатът е, че то започва да нарича себе си «аз». Когато вече е осъзнало своето азово съзнание, се появява необходимостта това азово съзнание да се запази по време на целия живот. Но азовото съзнание не може да се запази, ако не са налице конфликти. Тези конфликти с външния свят, така да се каже, са изпълнили своята задача, след като детето е достигнало етапа да казва за себе си «аз». Повече не може да се научи от тях, що се отнася до развитието на азовото съзнание. Но от едно безпристрастно наблюдение, например на момента на събуждането, вече може да се осъзнае как азовото съзнание се поддържа само благодарение на конфликтите...

...Знаем, че азовото съзнание, заедно с всички други преживявания, включително и тези на астралното тяло, изчезва по време на съня и се пробужда отново на сутринта. Защо става така? Защото човек, заедно със своята духовно-душевна същност, се връща обратно във физическото и етерното си тяло. И тогава той отново има конфликти, сблъсъци с физическото и етерното тяло...

...Който е в състояние правилно да наблюдава душевния живот, може да забележи дори без окултни познания следното: Когато се пробужда сутрин, той открива, че голяма част от съдържащото се в паметта му – преживени представи, усещания и други опитности, отново се издига в съзнанието. Всичко това се издига нагоре от дълбините на съзнанието. Когато изследваме точно всичко това – можем да изследваме и без окултни знания, достатъчно е само да имаме действителна способност за наблюдение на душевния живот, – ще открием, че издигащото се нагоре към съзнанието има опреде-

лен неличностен характер. Също така можем да наблюдаваме как този характер става толкова по-неличностен, колкото по-отдавна са се случили въпросните събития, тоест колкото по-малко отношение проявяваме към тях с нашето непосредствено азово съзнание. Вие можете да си спомните за неща, случили се много отдавна в живота ви, които извиквате в спомена си по начин, че към тях да имате толкова малко отношение, колкото към нещо, което сте преживели във външния свят и което не ви засяга особено много. Това, което пазим в паметта си, има тенденцията непрекъснато да се изличава от нашия аз...

...Както азавото съзнание при детето се развива чрез конфликти с външния свят, така ние поддържаме будно азавото си съзнание чрез сблъсъка със собствената си същност. Това се случва не само сутрин, но и през целия ден. Нашето азово съзнание се възпламенява от противодействието на тялото. Азът ни се промъква във физическото, етерното и астралното тяло и се намира в непрекъснат конфликт с тях. Следователно можем да кажем, че дължим азавото си съзнание на факта, че сме вътрешно притиснати в своята телесност, изживявайки нейното противодействие. Изживяваме конфликт с телесността си...

...Цялото ни азово съзнание не би могло да се развива, ако не влизахме в конфликт с тялото, като по този начин го увреждаме. Съвкупността от тези увреждания наистина не е нищо друго освен това, което предизвиква смъртта във физическия свят. Трябва да кажем, че дължим своето будно азово съзнание на факта, че сме в състояние непрекъснато да увреждаме организма си, следователно ние дължим будното си азово съзнание на нашата разрушителна дейност.

По този начин сме разрушители на астралното, етерното и физическото си тяло. Следователно и отношението ни към астралното, етерното и физическото ни тяло е по-различно от това към аза. Обикновеният живот ни учи да станем разрушители и на своя аз. Нашият аз е нещо – точно както сега няма да говорим, – което има определена стойност в света. Човек чувства тази истина, но също така той може да намали стойността на своя аз.

Как намаляваме стойността на своя аз? – Когато например навреждаме на някого, към когото би трябвало да се отнасяме с любов, в този миг намаляваме стойността на своя аз. Ние ставаме

по-малко стойностни в своя аз, след като сме причинили болка на някого. Азът ни е станал безстойностен. Това е факт, който всеки би могъл да осъзнае за себе си.

И също така човек може да види, че докато не изпълнява идеала за ценността на своя аз, всъщност прави така, че постоянно обезценява самия себе си по време на целия си живот, следователно работи върху собственото си обезценяване, така да се каже, върху собственото си унищожение. Но въпреки това, докато стоим съзнателно в своя аз, винаги имаме възможността в живота си да предотвратим своето унищожение. В състояние сме да го направим, въпреки че не винаги успяваме да го сторим.

Постоянно можем да го правим, докато не сме преминали през портата на смъртта. Ако сме причинили на някого незаслужена болка, винаги можем да изправим това под някаква възможна форма в рамките на живота. Ако помислите, ще стигнете до извода, че между раждането и смъртта човек има възможност да работи както над намаляването на стойността и унищожението на своя аз, така и да предотврати това унищожение, да увеличава стойността на своя аз.

В настоящия период на еволюционно развитие човек все още няма тази възможност, що се отнася до неговото астрално, етерно и физическо тяло. Той не може да работи по този начин върху астралното, етерното и физическото тяло, както го прави с аза си чрез съзнателна дейност, защото не се намира съзнателно в тези членове на своето същество. В неговото астрално, етерно и физическо тяло остават последствията от разрушителната му дейност. Човек ги унищожаваше постоянно, но не е в състояние да направи нещо за тяхното подобрене...

...Лесно можем да разберем, че когато човек дойде в нова инкарнация със силите, съответстващи на физическото, етерното и астралното тяло така, както те са развити в края на предходната инкарнация, тогава би имал безполезно астрално, етерно и физическо тяло. Душевното съдържание винаги представлява източник и съдържание на сили за проявяващото се в телесното. Фактът, че в края на един живот имаме, тъй да се каже, слаб организъм, е доказателство, че душата ни не притежава силите, необходими за поддържането на неговата жизненост...

...Със силите, които все още имаме в края на една инкарнация,

не бихме могли да направим нещо в следващото си въплъщение. Отново трябва да се придобият силите, необходими в следващата инкарнация за преработката на астралното, етерното и физическото тяло по такъв начин, че да бъдат здрави и годни за ново въплъщение. В рамките на земното битие – както е видно дори за външното наблюдение – човек има възможност да разрушава тези органи, но не и да ги възстановява.

Окултното наблюдение обаче ни разкрива, че в живота между смъртта и новото раждане от извънземните условия, в които живеем, придобиваме силите, необходими за възстановяването на нашите износени обвивки. Между смърт и ново раждане живеем във Вселената, в Космоса, и силите, които не можем да извлечем от земното царство, се извличат от небесните тела, свързани със Земята. Тези небесни тела са резервоарите за сили, необходими за нашите телесни обвивки.

...На Земята човек може да придобие само силите, необходими за постоянно възстановяване на аза. Силите за останалите части от човешката природа трябва да извлечем от други светове... 141. *различни стр., превод Хр. Маринов*

АКАДЕМИЯТА НА ГОНДИШАПУР

...(Гондишапур е град при днешен Децфул в Персия, който още не е разкрит археологически, в който били заселени пленени римски войници на кайзер Валерианс, намиращ се в съседство с предишната столица Суза.) Точно толкова години, с колкото Мистерията на Голгота предхожда средата на този период – 333 години, точно толкова години след тази среда известни духовни сили възнамерявали да отклонят земното развитие в съвсем друга посока от тази, в която е било насочено, понеже се е извършила Мистерията на Голгота. Триста тридесет и три години след 333 г. е 666 г., тази година, за която авторът на Апокалипсиса говори с голяма вътрешна жар. Съгласно намеренията на някои духовни същества с човечеството е щяло и е трябвало да се случи нещо, ако не била извършена Мистерията на Голгота. Низходящият път, отреден на човечеството от 333 година, т.е. от кулминацията на културата на разсъдъчната душа нататък е щял да се използва, за да се измести развитието на човечеството в съвсем различна посока от тази, която е трябвало да поеме в развитието си съгласно намеренията на онези божествени

същества, свързани с него от началото на сатурновата епоха. Това щяло да стане поради факта, че било възнамерявано чрез един вид откровение още през 666 година на човечеството да се даде нещо, което едва по-късно е трябвало да се появи в него, т.е. съзнателната душа. Ако това би станало, ако наистина биха се изпълнили намеренията на определени същества, противодействащи на човешкото развитие и искащи да го завладеят, през 666 година човечеството е щяло да бъде изненадано, като му бъде дарена съзнателната душа, каквато тя следва да бъде едва много по-късно след нашата епоха. На тази основа почива това, което тези враждебни на човеколюбивите богове същества правят винаги, а именно, че искат да изместят в един ранен момент от човешкото развитие, когато човечеството още не е узряло, това, което добре настроените към човека духовни същества искат да направят за него на по-късен етап. А именно това, което би трябвало да се случи едва в средата на нашата епоха, 1080 години след 1413 година, т.е. чак през 2493 година – тогава човекът би трябвало да е дотолкова напреднал в съзнателното разбиране на собствената си личност, – да се инжектира в човека чрез ариманическо-луциферическите сили още през 666 година... 182.168

...Академията на Гондишапур искала да спести на хората стремежа към истината, усилието за по-нататъшното развитие, да му даде чрез откровение това, което може да получи като откровение по ариманически път. Академията на Гондишапур, която има своите последни сенки, своите призраци в естественаучните илюзии на съвременето, искала да направи човека чисто земен човек... 184.298

...Християнският император Юстиниан изпълнява последния акт, в който разтурва атинската философска школа, изгонва седемте най-главни атински философи, които действително били един вид международно общество. Там преподавал Дамаскиос, Симпликиос, също философи от всички области и тези седем наистина представлявали международно общество, което взема със себе си последните остатъци от аристотелското познание, което в сравнение с гнозиса вече се намира в един вид упадък. Това аристотелско познание се среща с духовната вълна, която по-късно е пренесена през арабските страни в Испания и през 11., 12. и 13. век една духовна вълна потича към Запада. Там се занася това, което тогава е имало силно влияние върху духове като Роджър Бейкърн и – което още по-ясно се вижда – върху философията на Спиноза, която оказва толкова голя-

мо влияние върху Гьоте... 342.199

...Император Юстиниан – посредник и проводник на определени същества, като враг на всичко, наследено от висшата мъдрост на гръцката култура, затваря през 529 година философските школи в Атина и мъдреците, притежаващи последните остатъци от гръцката ученост с висшето аристотелско-платоническо знание, били изгонени и бягат в Персия. В Нисибис избягали сирийските мъдречи, още когато Зено Исаурик през 5-то столетие също гони такива гръцки мъдречи от Едеса. Когато приближава 666 година, в персийската Академия на Гондишапур се събира целият учен свят, дошъл от старата гръцка култура, нямаща никакво отношение към Мистерията на Голгота. В Гондишапурската академия се обучавали онези, които били инспирирани от луциферически-ариманическите сили.

Ако заплануваното да стане през 666 година би се осъществило, щеше да възпрепятства по-късното развитие и да се внедри съзнателната душа в човечеството още през 666 година. Тогава през 7-мо столетие съгласно намеренията на Академията на Гондишапур навсякъде щяха да се появят високообразовани и чрез своята висока образованост изключително гениални хора, които щяха да странстват през Западна Азия, Северна Африка, Южна Европа, изобщо през Европа и навсякъде щяха да разпространяват културата от 666 година, която била възнамерявана от Академията на Гондишапур. Тази култура щяла преди всичко да направи така, че човек да разчита изцяло на собствената си личност, и щяла да му донесе съзнателната душа.

Това не успява да стане. Светът приема форма, различна от онази, която е щял да приеме, ако това би могло да се случи. Оттам целият натиск, който би бил упражнен върху западната култура от страна на Академията на Гондишапур, се притъпява. И вместо да се роди една мъдрост, в сравнение с която всичко, което днес знаем във външния свят, би било дреболия, вместо по духовен начин да се появи мъдрост чрез откровение, която далеч да надвишава всичко, което постепенно трябва да се овладее чрез експериментиране и чрез естествената наука до 2493 година, вместо произлязлото от една блестяща величествена ученост, останали само остатъци в донесеното от арабските учени в Испания. Но то било вече притъпено. На негово място останало мохамеданството, останал Мохамед с неговото учение и само ислямът дошъл на мястото на това, което би

се появило от Академията на Гондишапур. Чрез Мистерията на Голгота светът бива отклонен от тази гибелна за него насока... 182.169

...Извършва се инспириране от страна на мъртвите, както виждаме при Тертулиан и при много други. Така разбирането на човека се насочва към Мистерията на Голгота и с това към нещо съвсем различно от произлизащото от Академията на Гондишапур...

...Но такива събития, като това, което се е целяло от Академията на Гондишапур, се случват, така да се каже, зад кулисите на външното световно развитие. Те протичат в свръхсетивното. Хората са засегнати от тях, но събитията се случват предимно в свръхсетивното...

Нещо наистина се случва с човечеството. Случва се, че човечеството, върху което някога въздейства импулсът от Гондишапур, този новоперсийски импулс, който донася отново импулса на Заратустра в неподходящо време, цялото човечество, ако мога да се изразя така тривиално, получава една пукнатина чак до плътта си. По това време човечеството получава един импулс, стигащ до физическата плът, с който днес отново се раждаме – импулсът, който всъщност е еднакъв с това, което вече охарактеризирах. В човечеството е инжектирана болестта, която, ако се разрази, води до отричането на Бог-Отец. Предразположение към този атеизъм има всеки човек, който принадлежи към модерната цивилизация, но става дума само за това, дали той ще се поддаде на това предразположение. Човек носи в себе си болестта, която го подтиква да отрече божественото, докато от собствената му природа всъщност следва да го признае. Тази природа в известен смисъл се минерализира, застива в развитието си, така че всички ние носим в себе си болестта, отричаща Бог. Чрез тази отричаща Бог болест се създава по-силна притегателна връзка между душата на човека и тялото му, за разлика от по-рано и за разлика от заложеното в самата човешка природа. Душата бива окована за тялото в по-голяма степен. И докато от собствената ѝ природа душата не е определена да взема участие в съдбата на тялото, тя стига до положението все повече да взема участие в съдбата на тялото и все повече да се обвързва с раждането, наследствеността и смъртта.

Мъдреците от Гондишапур още тогава искали – в наше време отново го искат някои тайни общества, но в по-дилетантска форма – да направят хората велики, много мъдри за Земята, но с внедряване-

то на тази мъдрост да принудят душата на човека да вземе участие в смъртта, така че да изгуби склонността си, когато премине през портата на смъртта, да участва в духовния живот и в следващите инкарнации. Те искали да отрежат по-нататъшното развитие на човека. Искали да го спечелят за себе си, за един съвсем друг свят, да го консервират през земния му живот, за да го отклонят от задачата му на Земята, да го отклонят от това, което той следва да учи в бавно постепенно развитие и чрез което да стигне до духа-себе, духа-живот и човека-дух... *182.171*

...Академията на Гондишапур преди всичко се стремяла да проникне с аристотелизма вече упадъчната древна ориенталска духовна култура, да ѝ придаде съвсем нова форма. Там аристотелизмът отново се възродил в неговия собствен образ. Християните не го продължили... *325.58*.

...Вероятно Аристотел би бил напълно забравен, ако не би бил преведен на сирийски най-напред от учените в Едеса, които по-късно са изгонени от Исаурикус. В Гондишапур преведените на сирийски трудове на Аристотел се превеждат и на персийски. И чрез превода им се поставя основа, в която аристотелските категории се появяват в светлината на арабската душа, каквато е тя по това време, появяват се в тази забележителна арабска душа, каквато е била по това време, в която най-остро мислене е свързано с определена фантастика, протичаща обаче в логични връзки и издигаща се до съзercание... *184.281*

...Намерението било целият тогавашен цивилизован свят да се наводни с тази научност. Но чрез появата на Мохамед онова, което следвало да произлезе от Гондишапур, се притъпява, задържа се в известен смисъл от ретардиращи духовни сили, които обаче са свързани, макар и да представляват един вид противодействие, с това, което било повлияно чрез Христовия импулс. Онова, което произтича от Гондишапур, следва направеното от Мохамед. Мохамеданството било определено да притъпи гностическата мъдрост на Гондишапур, да ѝ отнеме същинската силно ариманическа изкушаваща мощ, която иначе тя би упражнявала над човечеството... *184.282*

...Католическата църква, която е стояла под влиянието на остатъците от импулса на Гондишапур, догматично определя на Всеобщия вселенски събор в Константинопол през 869 година, че няма да се вярва в духа, понеже не искала да осведоми всекиго относно

но Мистерията на Голгота, а да разпространява мрак върху това...
182.173

...Но тази мъдрост на Гондишапур не изчезнала напълно. Не е постигнато това, което великият учител, чието име е останало непознато, който обаче бил най-големият противник на Христос Исус, изложил пред учениците си, но е постигнато нещо друго. Съвременният естественонаучен начин на мислене, така да се каже, в действителност няма нищо общо с християнството като такова. Може крачка по крачка, десетилетие по десетилетие да се проследи как макар и притъпена, гностическата Гондишапурска мъдрост се разпространява през Южна Европа и Африка към Испания, Франция и Англия и тогава в континента, също по заобиколния път през манастирите. Може да се проследи как свръхсетивното се изтиква и се запазва само сетивното, в следствие на което се поражда западното естественонаучно мислене. Особено интересно е да се изследва Роджър Бейкър (противник на схоластика)... *184.283*

...Кой всъщност разбира от глупавите забележки без взаимна връзка, които човек днес намира в учебниците относно Аверое, защо Аверое, испанско-арабският учен казва: Когато човек умре, само субстанцията на душата му се влива във всеобщата духовност. Човекът няма лична индивидуалност, а всичко, което представлява душата в отделния човек е само отражение на Всеобщата душа? Защо го казва той? Защото то е част от мъдростта на Гондишапур, която обяснява на хората, че съзнателната душа няма да бъде развита от отделния човек, а мъдростта на съзнателната душа ще бъде дадена като откровение отгоре. Тогава тя ще бъде ариманическо откровение. Но с човечеството действително е щяло да се случи съдържанието на съзнателната душа да бъде монистично и отделните съзнания всъщност да се превърнат само в отражения... *184.286*

...Каквото днес е останало от импулса на Гондишапур, води до много точни познания за Луцифер и Ариман, но не и за ръководството на човечеството от Христос Исус... *184.288*

...Това било чувствано сред схоластиците на Средновековието, които искали да стъпчат с краката си арабските учени и винаги се виждали в тази ситуация... *184.288*

...Академията от Гондишапур е основана през 666-та година от новоперсийската династия на сасанидите. Тя се състояла от уни-

верситет, библиотека и университетска клиника. Името Гондишапур идва от персийското название Гунд-дез-и Шапур – военната крепост Шапур. Шапур II. прави от нея своята столица. Под господството на Хосрау Анусираван тази академия разцъфтява, понеже този цар се интересувал от науките и привлича поради това голям кръг учени. Той постановява да се изпрати прочутият лекар Борзоуйех в Индия, за да доведе оттам най-добрите мъдреци и да събере най-доброто знание на тогавашното време (тогава в университета Наланда в областта около Патна, в държавата Бихар имало десет хиляди студенти!) Този лекар станал известен с превода си на Панчатантра от санскритски на новоперсийски под името «Келилех и Демнех». Всеки медицински труд, който бил известен тогава, бил превеждан и компилиран. (Източник: Енциклопедия Ираника...)

Схоластика – от латинското прилагателно *scholasticus* (учебно, училищно) – е научният мисловен начин и метод за доказване, който се развива сред латинско-говорещите учени на Средновековието.

При този метод се касае за произлизащ от логическите произведения на Аристотел подход за изясняване на научни въпроси посредством теоретични аргументи. При това дадено твърдение се изследва, като се излагат един след друг утвърждаващите и отричащите го аргументи, след което се решава и обосновава дали е правилно. Твърденията се оборват, като се приемат за нелогични или за резултат от неясни понятия, или като се показва, че не се съгласуват с вече установени или доказани факти.

Най-известната част от литературата на схоластиците се отнася до теоложки въпроси. Схоластиката обаче не се ограничава само до теоложки теми и цели, а обхваща общата научна дейност. Методът на схоластиката се приема като истински научен метод. www.wikipedia.org

АКАША

...Откровенията на съществата и феномените в акашовата субстанция са най-фините от всички достъпни за човека. Това, което човек постигне в окултното развитие, не живее само в душата му, а се отпечатва в акашовата субстанция на света. Когато оживим в душата си една мисъл на окултната наука за духа, тя веднага се записва в акашовата субстанция и това е от значение за общото развитие на

света, защото отпечатъците не могат да бъдат направени от никое друго същество в целия свят, освен от човека. Когато един човек, който живее тук, на Земята, оживи една идея в себе си така, че тя да може да бъде записана в акашовата субстанция, тогава тя става видима за другите души, които живеят между смъртта и новото раждане. Ако една душа гледа надолу към душата, която е напуснала, може да проследи нейния душевен живот в настоящото време, понеже този душевен живот е записан в акашовата субстанция... 152.12

...Преди да продължим в тази насока, трябва да кажем нещо за обкръжението на човека на Земята. Наред с човека съществуват животни, които в своя вид стоят на същата степен на развитие както него. В днешния смисъл бихме причислили тези животни към влечугите. Освен тях има нисши форми на животинския свят. Но между човека и животните има съществена разлика. Поради неговото пластично тяло човекът може да обитава само онези области на Земята, които не са преминали още в по-грубата материална форма. И в тези области с него живеят животински същества, които също имат пластично тяло. В други области обаче живеят животни, които вече имат гъсти тела и също са развили еднополовостта и сетивата.

Откъде са дошли те, ще покажат по-късните съобщения. Те не могат да се развиват по-нататък, защото телата им преждевременно са приели по-гъстата материя. Някои видове от тях загиват; други се развиват в техния вид до днешните форми. Човекът стига до по-висши форми благодарение на това, че остава в областите, които отговарят на неговото тогавашно устройство. Благодарение на това тялото му остава пластично и меко до такава степен, че той отделя от себе си органите, които можели да бъдат оплодени от духа. По-късно външното му тяло се развива до такава степен, че той преминава в по-гъстата материя и тялото му става закриляща обвивка за по-фините духовни органи. Обаче не всички човешки тела се развиват до тази степен.

Напредналите са малко. Тези тела първи биват проникнати от духа. Имало е и по-малко напреднали, в които духът не може да проникне. Ако духът би проникнал в тях, той би могъл да се развие само недостатъчно поради несъвършените още органи. Така тези човешки същества трябва да се развиват по-нататък първо по един бездуховен начин. Един трети вид стига в своето развитие дотам, че в тези тела духовните влияния се проявяват само в слаба форма.

Те стоят между другите два вида. Тяхната духовна дейност остава притъпена. Те трябва да бъдат ръководени от по-висши духовни същества. Между тези три вида съществуват всевъзможни преходи. По-нататъшното развитие става възможно само благодарение на това, че една част от човешките същества се развива за сметка на другите.

Първо трябва да бъдат пожертвани лишените от дух. Смесването с тях заради размножението би понижило до тяхната степен и по-добре развитите. Ето защо всичко, което е приело дух, бива отделено от тях. Чрез това останалите падат още по-ниско и по-ниско до степенята на животинското. Следователно наред с човеците се образуват и човекоподобни животни. В своя път човекът изоставя, така да се каже, част от своите събратя назад, за да се издигне той-самият по-високо. Този процес съвсем не е приключил. Също от хората с притъпен духовен живот онези, които стояли по-високо, се развиват по-нататък само чрез това, че биват включени в обществото на по-високо развитите, като се отделят от по-малко изпълнените с дух. Само благодарение на това те развиват тела, които по-късно стават годни да приемат целия човешки дух. След известно време физическото развитие стига дотам, че в тази насока настъпва един вид застои, като всичко, което се намира над определена граница, се задържа в човешката област. Междувременно жизнените условия на Земята се изменят така, че по-нататъшното слизване надолу не би създавало създания подобни на животните, а въобще нежизнеспособни същества. Обаче това, което е изтласкано в областта на животинското, или е загинало, или продължава да живее в различните по-висши животни. Следователно в тези животни трябва да виждаме същества, които е трябвало да изостанат на по-ранна степен от човешкото развитие. Само че те не са запазили същата форма, която са имали при тяхното отделяне, а са се изродили от по-висша в по-нисша степен. Така маймуните са изродени човеци от минала епоха.

Както някога човекът е бил по-несъвършен от днес, така те са били някога по-съвършени, отколкото днес. Обаче това, което е останало в областта на човешкото естество, е минало през един подобен процес, но само сред това човешко естество.

В някои диви народи имаме изостаналите потомци на някогашните по-съвършени човешки форми. Те не са паднали до степен-

та на животните, а само до дивото състояние.

Безсмъртното в човека е духът. Ние показахме кога духът навлиза в тялото. По-рано той е принадлежал на други области. Той се съединява с тялото едва когато това тяло достига определена степен на развитието. Само когато напълно разберем как е станало това свързване, можем да си изясним значението на раждането и смъртта, както и да познаем същността на вечния дух... 11.94

АЛЕКСАНДЪР И АРИСТОТЕЛ

В том 6. на «Кармични взаимовръзки» Рудолф Щайнер казва (и то само веднъж през целия си живот): «Александър Велики и Аристотел имат кратка междинна инкарнация през 9. в. като незначителни и рано починали личности в едно малко кътче на Европа. Това кътче е от особено значение за антропософията.»

...Кармата им ги повежда надолу в земния живот още преди да се състои срещата с Харун ал Рашид. Те всъщност живели като незабележителни, непознати, рано починали личности във важна за антропософията област на Европа, но само за кратко време, като поглеждащи през прозорец към западната цивилизация, възприемащи впечатления и импулси, но без сами да дадат никакви значителни импулси. Това трябвало да си запазят за по-късно.

Те отново се завръщат горе и са в духовния свят, когато през 869-та година се провежда Осмият вселенски събор...

...Трябва да помислим, че когато Бейкън слиза в земния си живот, когато и Амос Комениус слиза в своя земен живот, вече е преминало времето, когато Александър и Аристотел били вплътени в средновековната цивилизация, където вече са изпълнили от своя страна това, което е трябвало да се направи за аристотелизма; когато има вече друг аристотелизъм, различен от този, който от своя страна владее Бейкън, респективно Харун ал Рашид, понеже той е една и съща индивидуалност. А сега представете си цялата ситуация. Вземете онова интервю, онзи разговор, ако мога да се изразя така, който се провежда в 869-та година, обмислете как под това влияние в Харун ал Рашид се пораждаат душевни импулси, които сега срещат това, което отчасти се е осъществило на Земята, понеже Александър и Аристотел отново са били там, и това, което са искали да осъществят, не е осъществено като продължение на направеното от тях като земни хора в предхристиянското време...

...Настъпва известен момент в края на 12-то и в началото на 13-то столетие, когато в известен смисъл в свръхсетивната сфера, непосредствено граничеща със земната, се срещат повече платонически настроените учители от Шартр с онези, които присъствали на небесния събор в началото на 13-то столетие. И там се състои – ако мога да се изразя така тривиално земно за това възвишено събитие – един вид обсъждане между тези, които идват в духовния свят като учителите от Шартр и от сега нататък следва да изживяват развитието в духовния свят, и другите, които непосредствено искали да слизат долу, между които се намират действителните индивидуалности на **Александър и Аристотел, които непосредствено след това се изпълтяват в доминиканския орден.** В това, което така неправилно се разбира днес, което си струва да се опознае в неговото значение, като появилата се на Земята схоластика, се провежда подготовката за всичко по-късно, което следва да се случи в по-късната епоха на Михаил... 240, 2 л.

АЛЕЛУЯ

...Древният еврейски език изобщо посочва най-дълбоките тайни на човечеството. Тя (думата алелуя) трябва да се разглежда като мощно езиково откровение на мъдростта... 117.

...Еврейският език е най-близък до оригиналния универсален език. Когато той още живо се е разбирал, е било възможно в думите да се почувства нещо от вливането на духа и по този начин нещо духовно-идеално, нещо наистина духовно в самите думи...

... При Сен Мартин ще намерите конкретното духовно указание за това какво означава самата дума «евреин». Свързана е с «пътуване»: евреин е този, който извършва житейско пътуване и в пътуването узнава, преживява... 174.

...Особеността на древния еврейски език е, че зад думите той крие цели светове, докато (в онова време) човек се е нуждаел от образи, изцяло взети от света на сетивата. Не е било възможно по произволен начин да се скрие всичко в нещата. Отчасти това се дължало на факта, че в древния еврейски език съществувала възможността чрез личното използване на гласните, на вокализацията, която не била изразявана в писмеността, да се предадат цели мирови тайни. Съществувало е чувството за такива мирови тайни.

Самостоятелните гласни в по-новата писменост са обозначава-

вани с обикновени точки, тъй като били израз на онова, което живее в душата, на всичко вътрешно. Еврейският език имал самостоятелни гласни за всичко, което е вътрешно преживяване, а съгласни за онова, което има външен образ. И това живо се е чувствало. В онези древни времена думата била свързана дори на гръцки с един вид изживяване на някакво свръхсетивно откровение и то по категоричен начин. С няколко думи било възможно да се каже извънредно много, защото всичко действало паралелно... 124.

АЛКОХОЛ

...От друга страна, искаме да опишем въздействието на едно средство за наслада, получавано от растителния свят – въздействието на алкохола, който има съвсем особено значение. Той се получава, когато е спрял собственият растителен процес, престанал е процесът, протичащ под чудното въздействие на светлината, на което астралното тяло е противоположност. Тогава започва процес, който се разиграва на по-ниско равнище и затруднява човека много повече, отколкото животинската храна. Човек довежда веществата до астралното тяло и чрез астралното тяло ги организира в особена структура. Но когато донесеното в астралното тяло се разпадне по начина, какъвто е случаят с алкохола, тогава това, което иначе трябва да стане чрез астралното тяло, става без астралното тяло, а именно упражнява се въздействие върху аза и кръвта. Действието на алкохола е, че това, което иначе става по свободното решение на аза, сега става чрез алкохола. В известно отношение е вярно, че човек, който употребява алкохол, се нуждае от по-малко храна. Той оставя кръвта си да се проникне от силите на алкохола; на чуждото възлага това, което той трябва да извърши сам. Може в известен смисъл да се каже, че в такъв човек алкохолът чувства и усеща. Като предоставя на алкохола това, което трябва да е подчинено на неговия аз, човек се поставя под властта на един външен фактор. Той си доставя един материален аз и може да каже, че точно по този път чувства съживяване на аза. Разбира се, че това не е самият той, а нещо друго, на което е подчинил своя аз... 348. л.08.01.1923 г.

...Ако човек пие прекалено много алкохол, ако черният дроб се увлече от жаждата си за алкохол, той се разболява, изражда и уголемява. Но черният дроб трябва да бъде деен. Черният дроб нараства, малките жлези се подуваат. И когато черният дроб трябва да

работи и да произвежда жлъчен сок, той вече престава да произвежда нормална жлъчка. Хранителната каша в червата не се прониква правилно с жлъчка. Тя преминава необработена в лимфните и кръвоносните съдове. Това идва в сърцето и го изтощава. Загова хората, които пият твърде много бира, имат болен черен дроб. Той изглежда съвсем различно от този на хората, които пият по-малко или се задоволяват със съвсем малкото алкохол в самите човешки черва, който всъщност е достатъчен. Изроденият черен дроб и изроденото сърце са резултат от прекалената употреба на алкохол. Оттук е и «биреното сърце», което имат много от жителите на Мюнхен. Но черният дроб също е засегнат... 347 л. 16.09.1922 г.

...Да, господа, вече от самото название можете да разберете, че замаяната глава /Brummschädel – буквално преведено бръмчащ череп б. пр./ има нещо общо с човешкия череп. И когато сте слушали хора, които са различни от вас, да разказват как са били пияни предишния ден, ще чуете да се оплакват преди всичко от черепа, от главата. Главата ги боли и ако не ги боли, чувстват, сякаш тя ще падне от раменете. Какво всъщност става там?

Задачата на главата е да води борба преди всичко против това, което искат скорбялата и захарта. Но какво искат скорбялата и захарта? Необходимо е само да погледнете виното. Нали когато дойде есента, се бере гроздето. Гроздето се смачква, пресова и след това ферментира. Това, което е ферментирало, се пие като вино. Фактът, че чрез ферментацията гроздето е станало на вино, показва, че то е преодоляло ферментацията. Ако поемете виното в стомаха си, се получава нещо, което отново преминава в храната. Алкохолът бива обратно преобразен. И сега се получават веществата, които искат веднага да ферментират, именно скорбялата и захарта. **Скорбялата и захарта в човешкия организъм искат преди всичко да ферментират.** Когато пиете алкохол, тогава алкохолът прогонва от главата силите, които предотвратяват ферментацията на захарта и скорбялата в човека. Да разгледаме сега случая съвсем детайлно. Да кажем, че на 22 януари сте яли картофи или боб и сте пили алкохол.

Хубаво. Ако не бяхте пили алкохол, главата щеше да остане трезвена. Картофите и бобът съдържат скорбяла и захар; главата щеше да има силата нормално да предотврати ферментацията на скорбялата и захарта. Поемете ли алкохол, тогава главата загубва способността да възпрепятства ферментацията на скорбялата и за-

харта, които сте получили с картофите, и картофите и бобът, също така и другите продукти като зърнените храни например, започват да ферментират във вас.

Следователно вместо да бъде предотвратена ферментацията в човека, тя се появява. И тя настъпва поради неспособността на главата, която неспособност настъпва вследствие на алкохола, така че сега човек се изпълва със силите на ферментацията. В Средна Германия, в Тюрингия има един забележителен народен израз. Когато някой говори глупости, безсмислици, в Тюрингия казват: Той ферментира. Тук, в тези области не е обичайно, когато някой говори нелепости, да казват: той ферментира, но онези, които са били вече в Германия, по-точно в Средна Германия, някъде ще са чували това. И когато даден човек винаги говори нелепости, тогава в Средна Германия, в Тюрингия го наричат стар ферментирал глупак. Работата е в това, че в Средна Германия ферментацията се свързва със смущение в главата, с оглупяване. Това е много добър народен инстинкт. Знае се, че в човека ферментира твърде много, когато говори твърде много глупости. А когато някой епил алкохол и е получил бръмчене в главата, тогава не говори глупости, защото мълчи, но тогава глупостите са в него, в него е бученето. Следователно налице е нещо, което се явява, за да предпази скорбялата и захарта от ферментация, която непосредствено е очевидното действие на алкохола. Може да се каже, че в човешката глава седи нещо, което непрекъснато работи, за да предотвратява ферментацията на всичко, което се намира там като скорбяла и захар.

Както в долната част на тялото преобладава етерното тяло, в средната част на тялото астралното тяло, така в човешката глава – това никога не отрича – здраво седи азът, същинският аз. И този същински аз е свързан с топлината точно така, както физическото тяло е свързано с твърдото, етерното тяло – с течното, астралното тяло – с въздухообразното. И при всичко, което зависи от собствения му аз, човек привежда в действие топлината. Това може да се проследи в човешкото тяло до всички детайли. Същинският аз е свързан също с кръвта, отгук кръвта е топла, тя произвежда топлина. Но същинският аз, този, който човек изживява в съзнанието, е свързан например и със секретирането на жлезите. Затова секретцията на жлезите е свързана с топлината. Същинският аз е също този, който от свръхчувствителното чрез силите на главата предотвратява ферментациите. Така

че може да се каже, че етерното тяло се бори против разлагането на белтъчните вещества, астралното тяло се бори против гранясването на мазнините, азът се бори против ферментацията на захарта и скорбялата. Това е също основанието, поради което трябваше да ви кажа веднъж, че прекомерното ядене на картофи вреди на главата. Прекаленото ядене на картофи има следното въздействие върху човека: Картофите съдържат малко белтък. Поради това, че съдържат малко белтък, те са добър хранителен продукт за човека. И ако човек яде картофи умерено като добавка към другата храна, те са добър съестен продукт със своето малко съдържание на белтък. Но картофите съдържат извънредно много скорбяла, което в човека трябва да се преработи в захар, първо в декстрин, след това в захар. Казах ви тогава, че когато човек яде много картофи, главата му трябва да работи страшно много, понеже главата трябва да предотвратява ферментацията. Затова при някои хора, поради това, че ядат премного картофи и трябва да предотвратяват ферментацията на картофите, главата им трябва да се напруга страшно много и те стават слаби в главата. Особено много отслабват средните части на мозъка; остават само предните части на мозъка, които полагат по-малко усилия за предотвратяване ферментацията на картофите.

Последния път вече ви казах, че човек не може да бъде напълно антиалкохолик, защото и когато не пие никакъв алкохол, в самия него се произвежда алкохол. Но този алкохол остава долу в корема; не се изкачва в главата, защото главата трябва да е свободна от алкохол, иначе тя, като носител на аза, става негодна да се бори правилно с ферментацията в тялото... 352, л. 23.01.1924 г., превод Евгени Мангуров

...Има епохи в историята на човека, когато виното не било познато. В дните на Ведите то е практически непознато. В епохите, когато не се пиел алкохол, идеята за предишно съществуване и за много животи се изповядвала всеобщо, никой не се съмнявал в нейната истинност. След като човек започва да пие вино, познанието за прераждането бързо запада. Накрая то напълно изчезва от съзнанието на човека. То остава да съществува само сред посветените, които не са пили алкохол. Алкохолът има особено силен ефект върху човешкия организъм, особено върху етерното тяло, което е седалището на паметта. Той помрачава интимните дълбини на паметта. «Виното предизвиква забрава» – така казва поговорката. Забравата

не е само повърхностна или краткотрайна, а дълбока и постоянна и се получава умъртвяване на силата на паметта в етерното тяло. Ето защо, когато хората започнали да пият вино, малко по-малко изгубват инстинктивното си знание за прераждането... 92.25

...Като друг пример бих искал да спомена алкохола. Отношението на човека към алкохола също е подложено на една промяна, когато човек се прониква вътрешно живо, сериозно с антропософията.

Алкохолът е нещо още по-особено в царствата на природата. Той се оказва като нещо, което произвежда не само едно бреме, един товар в човешкия организъм, а се оказва като противостояща сила, той произвежда една противостояща до определена точка сила в човешкия организъм; с изключение на лозата, която превишава тази точка. Това, което другите растения си икономисват само за младия зародиш, цялата растежна сила, която иначе се икономисва само за младия зародиш и не се влива в останалия организъм, при гроздето тази сила се влива по определен начин и в пулпа на плода, така че чрез така наречената ферментация, чрез превръщането на това, което се влива в гроздето, което е доведено до най-високо напрежение в гроздето, се създава нещо, което в растението действително има сила, която бихме могли да сравним окултно със силата, която азът на човека има върху кръвта. Следователно това, което се създава при производството на виното, което се образува винаги при производството на алкохола, е, че в едно друго природно царство се произвежда онова, което човек трябва да произведе, когато действа от своя аз върху кръвта.

Познаваме вътрешната връзка между аза и кръвта. Тя може да бъде външно охарактеризирана чрез това, че когато азът чувства срам, червенината на срама се качва в лицето на човека, а когато азът изпитва страх, човек побледнява. Това действие от аза върху кръвта, което съществува и иначе, е, окултно взето, напълно подобно на действието, което се поражда, когато растителният процес бива върнат обратно, така че това, което се намира в плода на гроздето или което въобще идва от растението бива превърнато в алкохол.

Както казахме, азът трябва да произведе един напълно подобен процес в кръвта. Това е негова нормална функция – говорейки окултно, не химически, – нещо, което се произвежда чрез един вид обръщане на процеса на организирането, само чрез химическото

действие, когато се произвежда алкохолът. Следствието е, че чрез алкохола внасяме в организма нещо, което действа от друга страна така, както азът действа върху кръвта. А това означава, че в алкохола сме приели в себе си един азов противник, един аз, който води борба срещу действията на нашия духовен аз. От друга страна, върху кръвта се действа чрез алкохола именно така, както азът действа върху кръвта.

Така че предизвикваме вътрешна борба, една вътрешна война и всъщност осъждаме на безсилие всичко, което изхожда от аза, като чрез алкохола му противопоставим един противник. Това е окултното състояние на нещата.

Онзи, който не пие никакъв алкохол, си осигурява свободната възможност да действа от своя аз върху кръвта; онзи, който пие алкохол, прави това също както някой, който иска да събори една стена и удря от едната страна, и същевременно поставя от другата страна хора, които удрят срещу него. Чрез алкохола съвсем точно се елиминира дейността на аза върху кръвта. Ето защо онзи, който е направил от антропософията елемент на своя живот, чувства действието на алкохола в кръвта като пряка борба срещу своя аз и поради това е естествено, че действителното духовно развитие може да върви леко само когато срещу него не се поставя тази съпротива. От този пример виждаме как това, което иначе също съществува, става възприемаемо, доловимо за езотерика или антропософа чрез измененото равновесие, което настъпва във физическото тяло.

Отделните органи и органиви системи на човешкия физически организъм стават самостоятелни и в много други отношения, и тази самостоятелност можем да отбележим чрез това, че гръбначният мозък и главният мозък стават много по-независими един от друг... *145, 1 л.*, (превод Димо Даскалов).

АНТИПАТИЯ

...Както различаваме два вида воля, вътрешната спяща воля и външната будна воля, така различаваме и два вида чувства. От една страна, имаме чувства, които напират от спящата воля, от състоянието на дълбокия, лишен от образи и спомени човешки сън. Тези чувства са предимно антипатични; в тази област човек развива своите антипатии. От друга страна, будната воля, която ни ръководи и насочва във външния свят, е свързана по някакъв начин, най-общо

казано, с чувствата на симпатия. Тук човек стига до онези чувствени изживявания, които му дават топлото усещане за симпатия. И ако се запитаме къде се разиграва впрочем нашият душевен живот, отговорът може да се обобщи по следния начин. Той се разиграва в съноподобните изживявания, които получаваме от чувствата, изразяващи се в симпатии и антипатии, които ни издигат до красотата, произведенията на изкуството и чудесата на природата, включително и в онези симпатии и антипатии – вече по-скоро в биологичен смисъл, – чрез които стигаме до удоволствените и неудоволствените вкусови, мирисни и т.н. усещания. Откровенията на волята се манифестират в биологическите процеси, а откровенията на чувствата – в душевните процеси на човешкото същество.

Ако разгледаме и проучим душевния живот от тази гледна точка, ще стигнем до изключително интересни резултати. Ще установим, че будността ни приближава до чувствата на симпатия, докато несъзнателните състояния ни приближават до нашите антипатии. Антипатиите изскачат от спящата воля. Помъчете се да си представите тези неща така, сякаш нашите симпатии са разположени на повърхността, а отдолу, от шеметните дълбини на несъзнаваното, напират антипатиите. Антипатиите носят в себе си силата на отблъскването. Благодарение на антипатиите ние отдалечаваме и дистанцираме света от самите нас, постигаме единство и независимост. Вътрешно нарастващите антипатии са главната предпоставка за развитието на човешкия егоизъм. Колкото по-егоистичен е един човек, толкова по-подчертани са неговите антипатии. Той иска да изгради от себе си едно независимо цяло. Той иска да съсредоточи всички усещания в самия себе си.

Обикновено не забелязваме как в душевния ни живот става сливане и взаимопроникване на симпатии и антипатии. Но в някои абнормни състояния, т.е. когато е абнормна връзката ни с външния свят, тези взаимопроникващи се сили на симпатия и антипатия стават очевидни. В този случай има нещо нередно в нашата защита, в цялото «антипатизиране», което човек развива най-вече по време на сън. Нека да си припомним чувството на задушаване, което най-често смуцава съня ни. В душевен смисъл това чувство на задушаване се изживява от човека като недостатъчна защита, като нещо враждебно, което – стимулирано от недостатъчния егоизъм – иска да нахлуе в него.

Ето как постепенно навлизаме в дълбоките тайни на душевните изживявания. Ако човек засили своите антипатии до такава степен, че ги изнесе и горе в будния си живот, става така, че тези, «антипатизиращи» сили успяват да завладеят астралното му тяло. Астралното тяло на човека се изпълва с антипатии. И тогава то започва да разпространява антипатиите около себе си като един вид абнормна, дисхармонична аура. Но лесно може да се случи този човек да срещне хора или свои близки, към които преди е бил съвсем неутрален, а сега започва да ги възприема с неопределима антипатия; започва да възприема с антипатия дори и хора, които силно обича. Така намират обяснението си и всички разновидности на първичната налудност за преследване. Ако антипатичните чувства остават неразбираеми и неизведими от външната среда, източникът им трябва да се търси в могъщите и неудържими антипатии на душата, с други думи, в прекомерното нарастване на единия полюс от душевния живот, което се осъществява най-вече по време на сън.

Да, ако антипатиите нараснат прекомерно, човек се препълва с ненавист към целия свят, става враг на целия свят. Тази световна ненавист може да се разширява до ужасяващи размери. И цялата педагогика, всичките социални въздействия трябва да си поставят за цел недопускането на подобна ненавист! Но помислете си сами, че, от една страна, всичко, което намира така стихийно от тайнствените дълбини на човешкия характер, прераства в клокочещ егоизъм, от който изникват всички разновидности на манията за преследване; но от друга страна в този клокочещ егоизъм действа и спящата съзидателна воля, която сънят скрива от нас! Ние просто не сме в състояние да разберем как нашите крайници, как целият ни организъм е проникнат от тази вътрешна спяща воля. Само някои отделни и странни сънища могат да насочат човешкото съзнание към онази воля, която пулсира в организма ни по време на съня. За обикновеното съзнание – както помните от другите лекции – тя лежи зад прага на духовния свят. И този, който успее да вникне в това, може вече да разбира и всичко, което тласка човека към подлостта и злото. Една от дълбоките тайни на живота е вложена тъкмо в това, че постигаме уравновесяването на нашите биологични процеси с мощта на онези сили, които – ако биха били овладени от съзнанието – биха превърнали човека в злодей, в инструмент на злото.

Скъпи приятели, нищо на този свят само по себе си не е до-

бро или зло. Радикалното зло, което нахлува в съзнателния живот, е нещо, което, ако е употребено на правилното място, а именно по време на съня ни, действа като съвършен регулатор на биологичните процеси и на изразходваните жизнени сили. И ако се запитате за истинската същност на енергията, която възстановява изразходваните жизнени сили, трябва да заявите: Това е злото! На този свят злото има своите задачи. Дори ако с помощта на определено духовно обучение хората стигат до тези неща – наскоро подчертах това, макар и от друга гледна точка, – те само ще потвърдят строго личната опитност на древния окултен кандидат, който казва: «Да, тези неща всъщност не могат да бъдат окачествени, защото грях на устата, която ги изговаря, грях на ухото, което ги чува». Но човек трябва да знае, че животът е опасен процес, който го застрашава непосредствено и лично, и че злото пулсира в шеметните бездни на живота именно като сила, чиято употреба е безусловно необходима... 208., *превод Д. Димчев*

АНТРОПОСОФИЯ

...Името антропософия означава: мъдрост, която избликва, когато човек се открие в своя висш аз... 198.244

257, л. 27.02.1923 г.: ...Нека зададем въпроса: Що е антропософията според нейната реалност? Да, скъпи приятели, когато вникнете във всички чудесни, величествени имагинации, които са създадени като свръхсетивен култ в първата половина на 19-то столетие и преведете това в човешки понятия, имате пред себе си антропософията. За непосредственото по-висше равнище на изживяването на най-близкия духовен свят, откъдето човек слиза в земното съществуване, антропософията съществува в първата половина на 19-то столетие. Тя не е още на Земята, но съществува. И когато погледнем антропософията днес, я виждаме още в първата половина на 19-то столетие; виждаме я по естествен начин там. Виждаме я дори още в края на 18-то столетие.

Някой може да има следното изживяване: Съществува например личност, която веднъж се намира в твърде особено положение. Неин приятел повдига великия въпрос за загадката на човешкото земно съществуване. Но този приятел бил малко запленил от кантовото мислене и поради това въпросът е изразен по абстрактно-философски начин. Другият не може да се примири с «ръбестото» Канто-

во мислене /игра на думи, тъй като немската дума, която отговаря на българската «ръбест» е «kantig» и е съзвучна със самото име Кант – б. пр./, което раздвижва в душата му въпроса: «Как разумността и сетивността са свързани в човека?» Тогава в известна степен се отварят не врати, а шлюзи, които за момент дават възможност да просветнат в тази душа областите на онзи свят, в който се разиграват мощни имагинации. И така към тази душа идва това, което прониква не през врати, не през прозорци, а през шлюзи, преведено в миниатюрните образи на «Приказка за зелената змия и прекрасната Лилия». Защото личността, за която говоря, е Гьоте.

Това, което слиза в «Приказка за зелената змия и прекрасната Лилия», са миниатюрни образи, малки огледални образи и отражения, предадени дори по миловиден начин. Ето защо не е чудно, че когато антропософските истини трябваше да бъдат предадени в художествени образи, като се отиде в миналото до въпросните имагинации, моята драма «Портата на посвещението» – макар и да се различава напълно по съдържанието си, – в нейната структура стана подобна на «Приказка за зелената змия и прекрасната Лилия»...

...Ако Антропософското общество е само нещо, което следва едно теоретично учение, или към него се присъединяват тези или онези идеи на космологията, христологията и т.н., ако по своята същност това учение би представлявало нещо подобно, то антропософията наистина не би била това, което трябва да бъде в смисъла на онези, които стоят в основата на нейния произход. Антропософията трябва да бъде нещо, което може да преобрази живота на истинските антропософи, което може да пренесе в духовността онова, което човек може да изживее днес само в неговите недуховни преживявания...

Антропософска общност

...Ако сме предразположени, можем да постигаме чрез чувствата, можем да напоим работата си с духовна чувствителност навсякъде, където упражняваме нещо антропософско. Ако съумяваме да почувстваме дори вратата, преддверието, водещи към залата като нещо, през което трябва да преминем с почитание, макар да са най-обикновени, те ще станат святи чрез съвместното антропософско четене...

...Чрез целия процес на приемане на антропософските идеи, в

пространството, където изучаваме антропософията, присъства едно реално духовно същество...

... Така чрез това, което изживяваме заедно, приемайки общо антропософските истини, може да бъде привлечен един действителен общностен дух, не групов дух по кръв (каквито са старите групови души). Ако успяваме да го усетим, тогава като човечи се свързваме в истинска общност...

...Там, където това дълбоко уважение липсва, обсъждането на антропософските истини няма никаква сила... 260а, л. 29.09.1924 г.

Антропософски дружества

...Човешките дружества са тайнствени места, в които се потапят висши духовни същества, за да действат чрез отделните хора, както душата действа в органите на тялото. Както тялото има душа, така и дружеството, групата също има душа и още веднъж повтарям, че това не е само образно казано, а е действителност.

...Не е нужно човек да се оплаква: «Колко малко получих днес при това събиране!» Не става въпрос за това. Нека антропософът да каже не «колко скучно беше», а да запита: «Колко скучен бях самият аз?» Ние не се събираме, за да учим, а да работим с душата, с духа, когато създаваме хармонични мисловни форми. Нека всяко дружество да бъде акумулатор от сила. Всяка такава група въздейства върху обкръжението...

...Силата на една група се понася върху тайнствени вълни в целия свят. Който вярва, че съществува нещо духовно, ще знае, че от такива групи произлиза мощно течение. От всяка група произлиза невидима, в някои отношения необхватна дейност. Например някъде някой проповяда, другаде учи някакъв учител. И макар че не са били в никаква връзка с антропософска група, въпреки това употребяват духовни думи. Химикът и физикът в лабораториите приемат нови идеи. Това е въздействие на антропософските сдружения. Само който има такава нагласа, който поддържа и се грижи за това, което притежава като обич и доброта, и идва, дори когато не говори някой интересен лектор, защото знае, че има въздействия, които не се виждат материално, той е тогава истински антропософ...

...Не става въпрос дали обичаме някой повече или по-малко според нашето лично мнение, а става въпрос да се събираме безкористно. Тогава не само приемаме, а и даваме. Преди всичко даваме

тогава, когато даваме душата си. И това е най-добрият дар. В този смисъл нека да се обединим и в нашите групи. Антропософските групи все повече трябва да приемат облик, където всяка критика, всяко многозначително замлъква, и нека по възможност да работим позитивно, а в душата си да действваме, както е показано.

Ако бихме могли да се убедим, че въздействията не са външно видими, а невидими, антропософското движение ще стане чрез нашата нагласа такова, каквото следва да бъде. Всички велики духовни движения са действали безшумно...

Организация на Антропософското (теософското) общество

...Онзи, който разбере това, никога не ще поиска да отнеме от Теософското общество окултния характер. Но който така принадлежи към Теософското общество, ще бъде поставен в двойствено обстоятелство. Той трябва по необходимост да дава ухо на онази страна, откъдето текат окултните истини. От друга страна, трябва да обръща внимание на екзотеричния живот на Обществото. Тези страни трябва строго да се различават; те никога не бива да бъдат смесвани. Когато човек говори за външното в Теософското общество, не бива дори да споменава окултните личности, които са стояли зад неговото основаване. Силите, които живеят на по-висшите полета и които живеят заради еволюцията на човечеството вън от физическото тяло, никога не се намесват в тези неща. Те никога не дават нищо друго освен импулси. Винаги, когато сме заети по практичен начин с разширяването на Теософското общество, великите индивидуалности, които наричаме Учители, стоят на наша страна, ние можем да се обръщаме към тях и да им позволяваме да говорят чрез нас. Когато се отнася до разпространяването на окултния живот, тогава говорят Учителите. Когато се отнася само до организирането на Обществото, тогава те оставят това на тези, които живеят на физическото поле. Това е разликата между окултното течение и рамката на теософската организация. Разрешете ми да изразя разликата между онова, което протича като вътрешно духовно течение и онова, което се проявява чрез индивидуалните личности, както може би най-добре може да бъде изразено: «Когато се отнася до духовния живот, тогава учителите говорят; когато се отнася само до организацията, е възможно заблуждение, понеже тогава учителите мълчат»... 93, л. 16

АНТРОПОСОФСКИ КНИГИ

...Когато човек разширява интересите си, той почти винаги побеждава по някакъв начин своя егоизъм. Защото с всеки нов интерес, който придобива, той излиза по малко от себе си. Затова се стараем да се занимаваме с духовната наука така, че не винаги да обръщаме внимание само на това, което на хората им е приятно да чуят поради техния егоизъм, а по-скоро на действителното разширяване на интересите им. Колко често отново и отново се поставя въпросът: «Защо книгите са написани толкова неразбираемо? Не би ли могло да се напишат по по-популярен начин?» И един или друг прави предложения как те биха могли да станат много по-достъпни и популярни. Ние всъщност трябва да се пазим от постигането на такава популярност, защото тя само засилва егоизма. Ако стане толкова лесно да се вникне в науката за духа, всеки ще може да навлезе в нея без да е преодолял егоизма си. Но в работата, която трябва да се свърши духовно, като човек полага усилия за нещо, той трябва да отхвърли една част от своя егоизъм и по този начин да навлезе по-неегоистично в това, което иска да постигне с помощта на науката за духа, отколкото би навлязъл, ако нещата бяха представени съвсем популярно. Случвало се е например някой да каже: «Има толкова много хора, които са принудени да работят по цял ден. Когато вечер трябва да четат трудните книги, те не могат да се справят с тях. На тях все пак следва да им бъдат предоставени лесно читаеми книги». На това трябва да се отговори: «Защо да пречим на хората да използват малкото време, което имат, за четене на тези книги, които напълно преднамерено са написани, като се изхожда от духовните условия? Защо да използват времето си да четат леки за четене произведения, които обаче опростяват нещата, макар и може би да предлагат дословно същото, но при все това не пренасят душите в същото състояние, а свалят в баналния живот това, което трябва да ги изведе от тривиалния живот също относно естеството на преживяването, свързано с друга сфера... 157а.

АРИМАН

...Светлината е това, което се излъчва насам от миналото, а тъмнината сочи към бъдещето. Светлината има мисловна природа, мракът – волева... 202.79

...Древните персийци, изхождайки от инстинктивното си яс-

новидство, наричали това, което чувствали като умиращо минало време в светлината – Аура Маздао (голямата аура), а което чувствали като бъдеще в мрачната воля, Ариман. (Виж заратустровия Ариман)... 202.82

...Както знаем, някои религиозни описания са произлезли от днес вече неактуални духовнонаучни възгледи. И апостол Петър не без право нарича именно Ариман промъкващия се лъв, който търси да погълне този, когото може да докопа. Петър нарича Ариман така, защото в действителност Ариман се промъква тайно, това означава, че се настанява в подсъзнанието на човешката природа и се стреми да постигне своята мирова задача, като привлича към себе си подсъзнателната човешка сила, за да постигне с нея духовни цели в световното развитие, различни от заложените в праволинейното развитие на човечеството... 184.205

...Поради това, че човекът е изтикан надолу в минералното царство, че елохимите са му дали самостоятелност, но тази самостоятелност от своя страна не е пълна, понеже той я изживява, спейки във волята и системата веществообмяна-крайници, поради това други духове имат също достъп до него. В известен смисъл те се промъкват в еволюцията. Те са изостаналите елохими. Когато са били заедно с елохимите, те не искали да допуснат човекът изцяло да слезе на Земята (виж Луцифер). Но човекът е слязъл на Земята чрез елохимите. Тук идват отвън и други духове. Когато отправим духовния си поглед нагоре, ние ги виждаме сред херувими, серафими и престоли. От тези духове, които всъщност принадлежат към първата йерархия, единични духове също са изостанали. Те не остават в първата йерархия, а остават «само» като духове на мъдростта, кириотетес. Тези духовни същества се представят така, че за тях може да се каже, че искат да започнат съвсем ново сътворение на Земята, искат изцяло да консервират земните хора. Така, както човек е въплътен в минералното царство чрез елохимите, те искат да го вземат като начало и да започнат развитието от това начало. Те искат да изличат цялото минало, напълно да откъснат хората от елохимите и да започнат ново развитие. Тези ариманични същества искат да изтрият цялото минало и да оставят на човека само това, което е постигнал на Земята; да започне нова еволюция със Земята, тя да е нов Сатурн, след това да дойде епохата на Слънцето и така нататък. Тези ариманични същества нахлуват в подсъзнанието на човека –

във волята и системата веществообмяна-крайници. Те са духовни същества, които искат да възбудят интерес в човека за всичко, което например е външно механично. Те желаят да унищожат всичко, което Земята си е донесла от древната Луна, да изчезне животинският свят, да изчезне физическият човешки свят, също растителният, а от минералния свят да останат само физическите закони, но хората да бъдат взети от Земята и да образуват нов Сатурн от машини, нов свят от машини.... 203.259

(Ариман според оригиналния модел от 10 см. височина)

...Съществата, които всъщност са духове на формата, **но се маскират като архаи**, като прасили, според същността си са определени за безпространствеността. Но те навлизат и действат в пространството. Същинският ариманически характер е, че духовни същества, които според същността си са определени да останат в безпространствената същност, са предпочели да действат в пространството. Поради това се създава възможността формоизграждането да не се излъчва от безпространствеността и директно да навлиза в пространството, а в самото пространство да произлиза пространствена същност от пространствена. Всички ние сме в известна степен изградени от безпространственото, доколкото не си приличаме. Но ние си приличаме, когато сме кръвни роднини. Ние си приличаме, понеже има духовни същества, които формират пространственото, според пространственото. Ние си приличаме, когато ни проникнат ариманически сили. Навлизането на определени духове на формата, ексусиан, в пространството предизвиква появяването на ариманическата същност... 184.208

...Духовете на формата господстват във физическия свят и разделят това господство с Ариман... 147.119

...Казва се Ариман, защото дори да има рояци духове в свитата на Ариман, самият Ариман се представя като единство (като единна същност), понеже се стреми към единство... 184.171

...Ако не съществува аримановата илюзия, която се поражда от сили, навлизащи в пространството от безпространствеността, човек би прозрял как силите, които са закотвени във веществеността, никога не биха могли да имат влияние върху същността му. Твърдението, че има закотвени сили във веществеността, закотвени енергии, които биха могли да действат по-нататък в човека, в човешката (духовно-душевна) същност, е чисто ариманическо и който го произнася, обявява Ариман за свой бог, дори и да не го казва така... 184.213

...Добрите богове сами са създали някога, в предишна епоха, тези противници (Ариман и Луцифер), за да могат да вложат по този начин всичките си сили в насоката на развитието, където да се появи свободата. За да не стигне човек до свободата в любовта, чрез външно подреждане на формите, те са приели луциферическия и ариманическият елемент, за да може той отвътре да стигне до единство на човешката същност по цялата Земя. Първоначално те, така да се каже, са оставили противниците да разделят хората, и след като телесността е разделена, хората отново да стигнат до единство в духовността, в Христос... 165.179

...В прадалечното минало Ариман застава като самостоятелна космическа сила редом с божествено-духовните сили. В настоящето той се намира пространствено в света, към който принадлежи и човекът, но няма никакво сродство с правилно принадлежащите към този свят същества. Понеже интелектуалността се е откъснала от божествено-духовната същност и е навлязла в този свят, Ариман се чувства така сроден с тази интелектуалност, че може да се свърже с човечеството по своя си начин. Защото в прастари времена той е приел в себе си това, което в настоящето човек получава като дар от Космоса. Ариман би желал, ако му се удаде това, което е залегнало в намеренията му, да направи дадения на човечеството интелект подобен на неговия собствен. Но Ариман е постигнал интелекта във време, когато не е било възможно да го овътрешни в себе си. Той е сила в неговата същност, която няма нищо общо със сърцето и душата. Интелектуалността изтича от Ариман като замразяващ бездушен космически импулс. Хората, проникнати от този импулс, развиват

логика, която изглежда да говори по безмилостен и безсърдечен начин сама за себе си – в действителност в нея говори именно Ариман, – не се вижда истинска вътрешна сърдечно-душевна връзка с това, което човек мисли, говори и върши... 26.114

...Изхождайки от времето, Ариман иска да завладее пространството. Около него има мрак, в който той изпраща лъчите на собствената си светлина. Колкото повече постига от своите намерения, толкова повече мраз има около него. Той се движи като свят, който се събира изцяло в едно същество, в неговото, в който свят той утвърждава само себе си чрез отричане на света. Той се движи, като че ли води със себе си злоещите сили от мрачните пещери на Земята. Когато човек иска да действа в свобода, разгръщайки егоизма си, когато свободата става гордото чувство да осъществи самия себе си в действието, той застава пред опасността да изпадне в областта на Ариман... 26.116

...В момента, когато мислите за пространството – макар и само абстрактно, както съвремието мисли за пространството, – когато духът ви се изпълни с мисли за пространството, с душата си оставате в една духовна област, където Ариман води мощна борба срещу другояче устроените йерархи... 184.160

...Според материалистите пространството е празно и в него се намират атоми. Това е заблуждение. За имажинативното познание атомите са именно мехури, а там, където е празното пространство, там е действителността. Атомите се състоят точно в това, че са се превърнали в празнини. Там няма нищо, освен това, което ги заобикаля, както в шише с минерална вода има въздушни перли: няма нищо във водата там, където са перлите, но перлите въпреки това се виждат. Така и атомите са мехури. Там пространството е празно, няма нищо вътре. В тези мехури се намира субстанцията на Ариман, той се намира вътре, всъщност той се намира там, в своите отделни части. Цялата атомна система е ариманическа субстанциалност. На мястото на онези места в пространството, където материалистите поставят своето вещество, трябва да поставим Ариман... 176.238

...От една страна, ако виждаме, че на старата Луна някои същества са изостанали в своето развитие (виж Луцифер), за да навлязат на Земята в човешкия живот, тогава може да ни се види обяснимо, че и на старото Слънце са изостанали същества, които на старата Луна са играли подобна роля както луциферичните същества сега

на Земята. На старата Луна в ангелите се разиграва подобна борба както луциферическата борба в нашата собствена същност. Ариман е този, който като искусител е бил в гърдите на ангелите и е действал в тях. Чрез него ангелите стават това, което са станали по-късно, и внасят в земното развитие това, което са станали чрез Ариман, както и това, което са постигнали като добро... 120.146

...Когато Луната се отделя от Земята (виж земното развитие), имало същества, които пропуснали, ако мога така да се изразя, да се присъединят към съществата на Йехова в тяхното пътуване към Луната и останали в областта на земното. Погледнем ли Луната, можем да кажем, че е външното физическо отражение на всичко, което взема по правилен начин участие в мировия ред като същността Яхве. Но когато опознаем какво се разиграва под повърхността на Земята както в твърдия, така и във водния елемент, откриваме същества, които не са искали да обитават Луната, а са избрали Земята за тяхно обиталище. Тези същества, които, можем да кажем, че принадлежат към друга епоха, те не си тръгват, когато земното става космическо с появата на днешната Луна, Венера и др., и имат влияние върху спящия човек както самите космически същества, но имат негативно влияние. В действителност разтърсващото, ужасно болезненото, което посочва посвещението, е, че човек научава чрез него неща, които са недостъпни за обикновеното съзнание, които в никакъв случай не представляват нещо безопасно... 219.48

...Човек наистина е подложен на влиянието на същества, които действително му внушават в спящо състояние, че доброто е лошо, а лошото е добро. Защото земно-моралният ред е свързан с човешкото етерно тяло, а когато човек спи, всъщност изоставя моралните си постижения в леглото. Когато заспива, той не е въоръжен първоначално със своите морални качества. Неправомерно живеещите на Земята лунни, венерени и меркуриевни същества, т.е. ариманичните същества се опитват във всяко състояние на сън да дадат на човека едно етерно тяло от земния етер. Но това не им се удава почти никога. В редки случаи (при хора, които в по-късните си превъплъщения имат до себе си един двойник като папа Александър VI., Боржия) им се е удало, но иначе не им се удава почти никога. Ако на такива ариманични същества наистина се удаде постепенно да внесат в човека, когато той отново и отново заспива, цяло етерно тяло, след смъртта, намирайки се в собственото си етерно тяло, човек може

да се задържи в него. Иначе етерното тяло се разтваря след няколко дни. По този начин постепенно би се породил такъв (**ариманически**) етерен човешки род, и Земята би могла да бъде консервирана чрез това... 219.50

Ариман като зло

...Мисленето, което би следвало да се приложи за разбирането на духовния свят, предизвиква разрушение вместо изграждане на тази сетивна действителност – ако крайно, непрекъснато и мощно се прилага към външната сетивна действителност. Нека отидем само едно ниво по-нагоре от нашия сетивен свят, т.е. в следващия духовен свят. Чрез съзерцаването на този свят ще забележим какво всъщност действа в злото. Ако силите, намиращи се в крадците, разбойниците, убийците не се изживяваха неправомерно тук на сетивния свят, а човек би ги изживявал метаморфозирани, преобразени на по-висшите планове, те биха били напълно правомерни. Злото е изместеното на друго място добро. Злото се поражда само защото ариманичните сили натикват в нашия свят това, което принадлежи към съвсем друг свят. Така се поражда разрушително мислене, а не мислене, което може да се издигне в духовния свят... 189.104

...Светът е приел ариманически характер. Ако азът, след като е нявялязъл и се осъзнае във физическия свят, не се издигне в правилното време към духовното си осъзнаване като духовно същество, ако остане във физическата същност, бива обхванат от ариманическите сили. И това обхващане виждаме във факта, че макар и снливите души да не искат да си го признаят, днес навсякъде се проявява склонност към злото... 204.105

...При влиянието на Ариман имаме работа с много, много по-нисши сили, отколкото при влиянието на Луцифер. Влиянията на Луцифер не могат никога да са така лоши както тези на Ариман и на съществата, свързани със силите на огъня (изостаналите същества от сатурновото развитие, виж асурите). Влиянието на Ариман може да доведе дотам, човек, за да получи окултни познания, да стигне например дотам, че да предприеме процедури с физическото си тяло. В някои черномагически школи действително се учи да се използват такива процедури, и то в доста голям мащаб. Към най-ужасните изкушения на човека принадлежи, когато за основа на окултното обучение служат физическите телесни сили... 107. 173

Ариман като следствие на Луцифер

...Поради това, че човекът е слязъл в земната сфера прекалено рано (следствие от влиянието на Луцифер), че неговите земни интереси и страсти са го изтикали надолу, по същата причина в това, което той може да вижда и разбира, се намесват ариманичните духове. Поради това човек изпада в заблуждение, изпада в това, което всъщност вече може да се нарече съзнателен грях. Те са го изкушили да взима за веществено, за материално всичко, което се намира в неговото обкръжение, да не вижда през тази вещественост истинските основания за материалното, да не вижда духовното... 107.244

...Луцифер прави възможно влиянието на Ариман и когато човек насочи поглед към Ариман, поглежда назад към правлянието на Луцифер, което може да се появи пред душата ни (при духовното изследване) след дълга подготовка за опознаването на тази вътрешна взаимовръзка... 107. 172

...От душевността на човека зависи как той допуска в себе си външния свят. И точно както не можете да виждате правилно с око, в което нещо е разрушено, така не можете да виждате и външния свят поради вътрешен дефект. Чрез луциферическото влияние човек изобщо не може да види външния свят такъв, какъвто е. И понеже така се е появила причината да не може да вижда външния свят такъв, какъвто е, в погрешния образ на външния свят се вмъква ариманическото влияние... 120.136

...Основанието за появата на една сила в мировото развитие, която има и зли влияния, би трябвало да се потърси в нейната необходимост за развитието на човешкото същество. Ако луциферическият елемент би се проявявал изцяло, без да му се противопостави нищо, то при навлизането на душата в сетивния живот би била неутрализирана притегателната сила на живота за човешкото същество и човек изобщо не би осъществил това навлизане. В момента, когато се появява възможността човешката душа да се отвърне от сетивния живот, луциферическото влияние бива преодоляно от нещо друго, което притегля по-силно душата към сетивното битие, отколкото би станало чрез собствената ѝ същност. Но и това ариманическо влияние има своята сенчеста страна, понеже в него е заложен произходът на заблужденията в мисленето... 35.416

...Известни сили, които действат в мировото развитие и въличат и хората в своите течения, обобщаваме, от една страна, като

луциферически, от друга – като ариманически сили. С такива думи нещата стоят така, че човек трябва години наред да се занимава, за да разбере каква е същността им, иначе те остават фрази. Но стигне ли се до съдържанието, тогава в тези думи имаме именно това, което трябва да познаваме, както електромеханикът познава двата импулса при позитивното и негативното електричество. Същият начин на мислене, който се прилага правилно за позитивното и негативното, прилагаме, когато говорим за луциферически и ариманически влияния на неорганичното равнище. Ние можем да кажем: Човек, както стои пред нас, какъвто сме самите ние, е в равновесно състояние; той винаги се намира в нещо, което е равновесие между два полюса, между луциферическия полюс и ариманическия полюс. Всичко в нас клони или към фантастика, мечтателство, или към изсушеност, интелектуализъм, трезвеност... 192.169

...Знаете, че магнитът има два полюса – позитивен и негативен магнетизъм. В науката физика никой не се чувства неудобно да даде имена на нещата. В магнита имаме и нещо невидимо. Имаме нещо невидимо, свръхсетивно и във втвърдяването. И тази невидима свръхсетивна същност, която можем да наблюдаваме, ако имаме способностите за това, наричаме ариманична. Ариманически са силите, които непрекъснато искат да направят един вид труп от човека. Ако съществуваша само ариманическите сили, непрекъснато бихме се превръщали в трупове, бихме станали педанти, съвсем вкаменени хора. Постоянно бихме били будни, нямаше да можем да спим. Силите, които ни омокотяват, подмладяват, които ни насочват към фантазията, са луциферически сили, те са силите, от които се нуждаем, за да не станем жив труп. Но ако луциферическите сили биха изцяло преобладавали, бихме останали през целия си живот деца... 349.242

Ариман като дух на лъжата

...Ариман е дух на лъжата, който поставя илюзии пред човека. Не самият той е илюзия, о, не! Но това, което се представя пред духовния поглед на човека под неговото влияние, е заблуда. Когато човешките желания и страсти поемат по лоши пътища и същевременно човек се отдава по някакъв начин на окултни сили (чрез трансови състояния, породени с физически средства, наркотици, механични устройства, малтретиране на тялото и др.п. – б. пр.), то-

гава окултните сили навлизат в етерното тяло и се представят като илюзорни картини и образи, като най-разрушителните и лоши сили могат понякога да изглеждат достойни за почит и уважение образи. Толкова ужасно е влиянието на Ариман върху хората. И все по-малко закрила в света може да се намери извън силите, произлизащи от Христос. В известен смисъл нашата епоха се насочва към тези влияния на Ариман и много събития го показват... 107.174

Ариман – карма като следствие от Ариман

...Но какво са направили духовните същества, които поддържат напредъка на човека, срещу това изкушение, срещу заблужденията и илюзиите от сетивността? Те са дали на човека възможността чрез своята карма да изправи всички заблуждения, да изтрие всяко зло, което е извършил в света. Така кармата се появява като следствие от влиянията на Ариман... 107.245

Ариман – Сатана

...Ариманичните духове са онези, които са наречени в средновековните възгледи с името Сатана... 107.241

Ариман за ясновидеца

...Човек не може да вижда Луцифер през нощта, ако не види през деня неговия другар Ариман. И така, за човека, който е стигнал толкова далеч в развитието на своя аз и астралното си тяло, ежедневно, което предизвиква външния образ на нещата, е нещо друго от това на обикновения човек. Той опознава желанията – не пораждащите се отвътре, те се предизвикват от луциферическия елемент, а това, което идва отвън, което събужда отвън силни желания, което ни притегля от страна на нещата и съществата около нас, така че следваме тази притегателна сила от личен интерес, следователно всичко, което отвън ни примамва и ни доставя удоволствие – като ариманически импресии.

Като ариманически импресии се научаваме да опознаваме всичко, което отвън ни причинява ужас, което отвън ни обезпокоява. Така Ариман придружава човека на всяка крачка, когато той постига известно развитие на астралното си тяло и аза. Вижда се, че той го изкушава чрез насадата и страха. От своя страна (също както и при Луцифер), поради незрялост на хората Ариман трябвало

да остане скрит. Това означава, че е хвърлено било над същността му. Станало е така, че външният свят е потопен за човека в илюзия, като му се представя, че вместо Ариман, който навсякъде залъгва, във в света има материя. На всяко място, където човек си представя, че има материя, в действителност се намира Ариман. И най-голямото заблуждение е теорията за материята на физиката, материалните атоми, понеже в действителност тези атоми не са нищо друго освен силите на Ариман... 145.160

...Ариманическата тайна не е разкрита в Библията по същия начин, както е разкрита луциферическата тайна. Докато поставяме луциферическата тайна в лемурийската епоха, трябва да поставим ариманическата тайна в атлантската епоха. Библията я загатва само на едно място, но не като ясна блестяща картина за изкушението в рай. Въпросното място в Библията казва, че божиите синове харесали дъщерите на хората. Това е загатване за навлезлия в земното битие ариманически импулс... 272.229

Действието на Ариман в Атлантида

...От средата на атлантската епоха в земното развитие се намесват същества, които действат така, че човек се вживява по недуховен начин в сетивно-физическия свят. Това е могло толкова да се задълбочи, че вместо истинският образ на света, пред него се появявали илюзорни картини, налудничави фантоми, заблуди от всякакъв вид. Поради това влияние на Ариман човек изпада след смъртта под влиянието на духовни същества, които и там го оставят да се прояви само като същество, обърнато към земно сетивните условия. Правилното прозиране на процесите в духовния свят все повече му било замъглявано. Той трябвало да се почувства подчинен на властта на Ариман и до известна степен да е изключен от общението с духовния свят... 13.269

...От средата на атлантската епоха Ариман се доближава до хората и допринася голяма част от посветените да се посветят на черната магия, понеже поради изкушението му те са доведени до там да използват неправилно в служба на физическо-сетивния свят това, което им е станало достъпно в духовния свят. Тази огромна употреба на черномагически сили води накрая до потъването на Атлантида... 107.169

...Почти всички култури, индийска, персийска, египетска и

гръцко-латинска стигат до упадък, но също мистериите, в които повече не са съхранявани чистите мистериини предания. В тези времена много от предишните ученици на посветените, които още не могли да достигнат тяхната висота или хора, узнали тайните по неправомерен начин, тръгнали по погрешни пътища. Под тези влияния се разпространили силни черномагически сили, които се запазили и до нашата епоха... 107.174

Ариман в човека

...Да се отрече дяволът от модерна гледна точка е лесно, но въпреки това в човешката природа се изживяват Ариман и Луцифер. Ариман в етерното тяло, а Луцифер в астралното тяло... *Приложение 45, стр. 4,*

...Лесно се изплъзва от вниманието, че от 1879 г. ариманическите сили трябвало да слязат от духовния свят в царството на хората и да проникнат в човешката интелектуалност, в човешкото мислене, чувстване и съзercание... 177.168

...Основното изживяване в петата следатлантска културна епоха, нашата епоха, е, че етерното тяло се е свило, не е вече така голямо както в гръцката епоха, а по-скоро е малко и това ще продължава докато напредва еволюцията. Колкото повече човек засилва материалистическото си презрение на спиритуалното, толкова повече етерното тяло ще се свива и изсъхва. Но понеже цялото организиране на физическото тяло зависи то да бъде изцяло проникнато от етерното тяло, в него все повече ще се засилва тенденцията да изсъхва, когато етерното тяло твърде много се е свило, и когато то особено силно изсъхне (склерозира), вместо естествените човешки стъпала, ще получи вроговени стъпала. В така изсъхващото етерно тяло може особено да се вживее Ариман, както Луцифер се вживява в разширеното етерно тяло. Ариман ще образува споменатите вроговени стъпала – копита... 158.103

...Ариман не може да навлезе в кръвта, той може да продължава да живее в нервите до изсъхване, до трезвост, понеже не може да участва в топлината на кръвта. Както гръцкият човек се изправял пред сфинкса, който живее в дихателната система, така човекът на петата следатлантска културна епоха застава пред Мефистофел (Ариман), който живее в нервните процеси, който е студен и трезв, понеже страда от липсата на кръв, понеже му липсва топлината

на кръвта. И затова той се подиграва, става трезв придружител на човека. Докато гръцкият човек се мъчил с разрешаването на премного въпроси, съвременният човек се движи към възможността да бъде заточен в своите предразсъдъци, да има второ тяло редом до него, което да съдържа неговите предразсъдъци. Всичко, което се равива като материалистически предразсъдъци, като материалистическа ограниченост, засилва мефистофелската природа и още сега можем да кажем, че виждаме бъдещето, в което всеки ще бъде роден с един втори човек, който ще го придружава така, че самият той ще се чувства под натиск да мисли материалистически. В бъдеще човечеството ще трябва да наблегне особено много на образованието, като внесе евритмията и духовнонаучните възгледи, чрез които етерното тяло да се оживи така, че човек да заеме истинското си място, да опознае какво означава неговият придружител. Иначе той няма да разбира този придружител, а спрямо него ще се чувства, сякаш е омагьосан, пленен. Както гръкът е трябвало да се справи със сфинкса, така съвременният човек трябва да се справи с Мефистофел (Ариман), с образа на сатира, на фауна, който има козелски и конски копита. Взаимоотношенията между Фауст и Мефистофел ще са, бих казал, основата на бъдещата педагогика... 158.105

Интелигентност и Ариман

...В лицето на Ариман пред нас застава една мирова същност от възможно най-висша интелигентност, която е приела интелигентността изцяло в индивидуалността. Ариман е във висша степен и във всяка насока сврхинтелигентен, той владее блестящата интелигентност, която идва от цялата човешка същност, но не от тази част на човешкото същество, която се оформя човешки именно в човешкото чело... 237.132

...Ариманичните същества са предразположени изцяло да всмучат всичко, което се е отделило от боговете като интелектуалност. Те са предразположени да свържат със своята собствена същност сумата на цялата интелектуалност. С това те стават най-голямата всеобхватна и най-силно проникващата интелигентност на Космоса... 26.89

Ариман като същество на болката

...На човек му се иска да нарече ариманичните същества съ-

щества на болката. Защото те се стремят всъщност към човешката форма, но не могат да я постигнат. Ужасна болка е това, което преживяват ариманичните същества. Тя може да бъде успокоена само когато те се доближат до човека и обхванат ума му. Тогава умът облекчава болката. Затова се вкопчват в човешкия ум, в известна степен се вкопчват с цялата си същност в него, вравстват се и се вкостеняват в него.

(детайл от горния Ариман на дървената скулптура в Гьотеанума)

...Ариманичното е нещо, издигащо се от материалния свят, преминаващо през животинското царство, което, изпълнено с болка, се стреми към човека, иска да обхване ума, но бива отблъснато в човека от свръхсетивната същност. То е нещо, което непрекъснато иска да навлезе в човека и да го задържи само до голия разум, да не го остави да се издигне до имагинация и инспирация, понеже иска да задържи човешкото същество при себе си за облекчаване на своите мъки... 208.56

...Когато човек развива в себе си материалната наука, в него Ариман се свързва с неговата наука. И както особено Луцифер участва в изкуството, така Ариман участва в усъвършенстването на механичното, техническото, което иска да издърпа разума от човека и да го вложи в машината, било в механичните инструменти, било в машинарията на държавническата същност. Би могло да се каже, че през Ренесанса луциферическата дейност е стигнала до един вид задънена улица, а ариманическата дейност започва своята дейност от другата страна на стената на тази задънена улица. Ние виждаме случващото се от времето на Ренесанса. Случващото се в посока на механизирването, на бездуховната наука, виждаме да се развива с ариманически характер. Това, което през съвременността се развива като материалистическа наука, като индустриална техника, е изцяло

с ариманическа природа и ако би се разпространявало нататък без схващането за Христос, би обвързало човека за Земята, чрез което той не би се издигнал до юпитеровото битие. Внесем ли обаче Христовото схващане, внесем ли нов духовен живот – имагинация, инспирация и интуиция в това, което е само познание за външния свят, тогава ще освободим и спасим ариманичната същност. Как да си представим това спасение образно, съм изобразил в моите мистерийни драми от най-различни страни. Но ако Христовото схващане не стане истинско одухотворено схващане, т.е. не се разтеологизира, тогава Ариман ще надделее. Материалистическата наука и външният индустриален механизъм ще предадат хората на земната смърт, което означава, че ще изградят съвсем друг свят, в който човек повече или по-малко ще продължи да живее като вкаменелост за подкрепата на ариманичните същества, ако Христовото схващане не проникне по духовен начин съвременната материалистична и механична същност... 208.57

...Не бива да избягваме Ариман, а да завладеем силите на Ариман за напредващата човешка култура. Ние трябва да ги използваме, да ги внесем в нея. Борбата се състои в това, че Ариман иска да извлече душите навън. Човечеството има за задача да използва Ариман с неговите мощни сили... 171.114

...Болести, които не се появяват поради външни влияния, а изплуват от вътрешността на човека, са във връзка с това, че когато ариманичните същества почти са постигнали при някой човек да има друго етерно тяло, освен неговото обикновено етерно тяло, такива хора, които при събуждане вече внасят етерни телесни закономерности в своето физическо тяло и в своето обикновено етерно тяло, внасят в себе си причини за пораждането на болести. Чрез такива болестотворни причини правомерните венерини, меркуриев и лунни същества се опазват от вредните влияния на неправомерните същества. Тялото на човека се сломява от някаква болест, за да може – ако мога така да се изразя – да изхвърли навън това, което той е въприел като неправомерни етерни процеси поради ариманическото влияние... 219.52

Ариман и подсъзнанието

...Ариман се подвизава в подсъзнанието, фабрикува преценки, съждения от това подсъзнание. Хората тогава вярват, че съдят от

своето съзнание, докато те извличат съжденията си само от своите подсъзнателни пориви и от своите подсъзнателни рафинирани импулси, или се оставят да бъдат омагьосани именно от ариманическите сили. Всичко, свързано със стремежите за власт над другите хора, всичко, което се противопоставя на здравословната социална воля, е с ариманическа природа. Обсебеният от Ариман човек желае да владее възможно най-много хора, ако е умен, използва човешките слабости, именно чрез тях да владее хората... 184.205

...В днешната епоха Ариман има най-силно въздействие върху хората, когато по някакъв начин е налице потиснато съзнание. Най-крайното проявление е например изпадане в безсъзнание или дълготрайно помрачаване на съзнанието... 237.141

...Най-силно действащото противопоставяне на идващата Михаилова епоха се състои в това, че във времена, когато съзнанието на хората е помрачено, ариманичните духове обсебват в известна степен хората, като навлизат в човешкото подсъзнание (например избухването на Първата световна война)... 240.193

...Ариманичните същества причиняват чувства на страх и ужас, които биха се проявявали съвсем различно без тях... 13.256

Ариман, бог на пречките и господар на противоречията

...Всичко, което е правилно в някое изминало време, става пречка в по-късното развитие. Развитието се характеризира в определен смисъл с това, че ако положителното за дадено време се внесе в по-късно време, то се превръща в пречка. Силите, които дирижират пречките, са наричани по времето на Христос с името Мамон... 114.190

...Мамон е богът на пречките, който поставя разрушителни, затрудняващи неща на пътя на напредъка. От друга страна, в този бог Мамон се вижда създателят на съвсем определени образувания (виж бактерии), които действат разрушително върху целия човешки живот именно при инфекциозните болести. Непознатите в предишни времена инфекциозни болести произлизат от бог Мамон... 93a.234

...Ариман се занимава да насочва от духовния свят силите във физическия свят, които предизвикват съпротиви във физическия живот. Удобството е всеобщо, широко разпространено свойство на хората. Проследят ли се душите, които са го имали, след смъртта,

се вижда как това удобство продължава след смъртта и как човек трябва да остане тогава в една област, в която известно време между смъртта и новото раждане заради удобството, като следствие на това удобство душата му става слуга на бога или на боговете на пречките. Това са духовете, които стоят под главното господство на Ариман... 144.35

Изкушение чрез Ариман

..Окултистът знае, че има изкушение не само чрез Луцифер посредством силни желания и страсти, но и чрез Ариман, когато човек изнесе навън в Космоса своите собствени страсти, виждайки всевъзможни образи... 124.243

...В момента, в който Ариман срещне това, което в земното ни битие сме постигнали като здравословни съждения, получава ужасен страх, понеже то е нещо напълно непознато за него и той изпитва ужас. Колкото повече се стремим да изградим това, което в живота между раждане и смърт може да съществува като здравословна сила за преценяване, толкова повече работим срещу Ариман. Това се вижда особено при личности, които «свалят звездите от небето», разказват за духовните светове, които уж са видели. А ако човек направи и минимален опит да изясни нещо на такива личности, да ги подтикне към разбиране и различаване на нещата, тогава Ариман толкова ги държи в своята власт, че те едва могат да го схванат. Това става все по-силно, колкото повече примамването на Ариман се проявява като акустични възприятия. Срещу това, което предизвиква визионерски картини има повече средства, отколкото при това, което се проявява акустично като гласове и др.п. Такива хора изпитват голяма съпротива да научат нещо, което трябва да се постигне за азовото съзнание между раждане и смърт. Те не го искат. Но ако някой доведе такъв човек дотам, да развие здравословни преценки и да приеме поучения, тогава гласовете и халюцинациите скоро престават, понеже преди са били само ариманически мъгляви образи и понеже Ариман изпитва ужасен страх само когато почувства, че от човека идват насреща му здравословни съждения... 120.140

...При ясновидци, които много говорят за предишни инкарнации на хора – и най-често глупости, – което много често се случва, понеже някои хора сервират изказвания за предишни инкарнации като готово ястие, при тях човек трябва да е недоверчив поради

това, че много лесно могат да се привлечат сили, и те да изпаднат в изкушение. Защо сведенията на такива ясновидци, които са изложени на изкушенията, са толкова често погрешни? Понеже при използването на спестени в младенческа възраст сили (проявяващи се в ясновидството), се предизвиква от хората да се издигнат като мъгла низши инстинкти и нагони. Тогава идва Ариман и ариманическите духове и оформят призраци от това, което се издига там, така че тези призраци могат да се видят и да се приемат за предишни инкарнации. Прозирането в предишните земни животи се постига чрез изграждането на сили, които именно се спестяват в младенческа възраст, когато образуващите говора сили не се използват за изграждането на говора и витаят в царството на чувствените нагони и техните органи... 140.359

...Ариман е онзи дух, който се радва и ползва, когато някои души вътрешно привидно са много задълбочени, мистични, окултни, но всъщност не обичат истината... 277.277

...Има хора, които вярват, че могат да навлязат в духовния свят чрез определени диети и други материални методи. Но всичко, което виждат там, макар и да са прекрасни светли образи, и дори да изглеждат величествени, е само огледално отражение на собствено-то себе (на процеси в собствените органи), ариманическа илюзия... 124.242

...Историите на изкушението в евангелията показват дълбоки мистерии. Както тези изкушаващи сили трябва да се появят, за да направят човека самостоятелен, така той трябва отново да се откъсне от тях чрез Христос в душата си. Луцифер и Ариман ще се превърнат постепенно в техните противоположности. Човек ще приеме в себе си Христовия импулс, а Ариман и Луцифер ще останат навън; в предишни времена и сега е обратното... 124.243

...Вратите и прозорците, през които ариманичните и луциферичните същества навлизат в света и изпълняват своите планове, са отворени, когато те нападат хората, намиращи се в понижено, небудно съзнание и ги обсебват. Защото Ариман и Луцифер не действат по необясним и ужасяващ начин, а чрез това, че хората се изправят насреща им с понижено съзнание... 176.307

...Ариманическите сили разчитат със своите мирови намерения на хора, които притежават голяма фантазия, така че сетивната действителност като от само себе си се превръща пред тях във фан-

тастични образи. Те се надяват с помощта на такива хора напълно да откъснат развитието на човечеството от миналото и да го насочат в желаната от тях посока, (виж осмата сфера)... 26. 240

Ариман и йерархиите

...Ариманичните същества се намират по-ниско в областта на злото от луциферичните същества и идват от различните йерархии – от архангели до динамис (и кириотетес 203.259)... 110. 177

Ариман – спасение на Ариман

...Спасението на Луцифер ще стане чрез любовта, чрез висшата любов, която е лишена от егоизъм. Спасението на Ариман става чрез мисленето... 266/3. 167

Ариман – задачи

...Ако хората биха останали такива, каквито са били в древни времена, когато изобщо не са познавали смъртта, те никога не биха могли да развият интелекта, (за да станат творци в бъдеще), защото интелектът е възможен да се прояви само в свят, в който действа смъртта. По физически начин бихме могли да кажем: Смъртта може да се появи само когато човек отлага соли, минерално-твърди частици, мъртви съставни частици не само в тялото си, но и в мозъка. Мозъкът непрекъснато има тенденцията да отлага соли, тенденция към недостигащо докрай образуване на кости. Така че мозъкът непрекъснато има тенденция да умира. Това инжектиране на смъртта е трябвало да настъпи в човешкото развитие. Така е, когато се вижда от гледната точка на хората. Но може да се погледне от страна на висшите йерархии. Там изглежда малко по-различно. Би трябвало те да кажат: «Ние, висшите йерархии, сме в състояние да предизвикаме от старата Луна да произлезе една Земя, в която хората да не знаят нищо за смъртта, но в нея те не биха могли да развият интелекта. На нас, висшите йерархии, не е възможно да изградим Земята така, че тя да предостави сили, за да могат хората да развият интелекта. Тук трябва да се опрем на съвсем друга същност, на ариманичната същност, която идва от друга страна, не откъдето сме дошли ние. Ариман е същност, която не принадлежи към нашите йерархии. Ариман идва от други пътища и навлиза в потока на развитието. Ние трябва да се опрем на Ариман. Когато търпим Ариман в земното разви-

тие, когато му предоставим участие, тогава той ни донася смъртта, и с това интелекта, и ние можем да внесем в човешката същност смърт и интелект. Ариман познава смъртта, понеже е преплетен със Земята, понеже е изминал пътища, чрез които се е свързал със земното развитие. Той е познавач на смъртта. Оттам той е господар на интелекта.» Боговете е трябвало да се опрат – ако може така да се каже – на Ариман. Трябвало е да си кажат: «Еволюцията не може да напредва без Ариман. Става въпрос, че Ариман може да бъде въвлечен в еволюцията. Но когато Ариман се приема в еволюцията и е господар на смъртта и с това и на интелекта, тогава Земята ни се изплъзва, тогава Ариман започва да интелектуализира цялата Земя, понеже има интерес да си присвои Земята.» Боговете стояли пред големия проблем в известен смисъл да изгубят господството си на Земята в полза на Ариман. Имало само една възможност – самите богове да опознаят нещо, което не биха опознали в своите божествени светове, които не са проникнати от Ариман, сами да опознаят смъртта на Земята чрез своя пратеник Христос. Ако никакъв бог не би преминал през смъртта, Земята би станала изцяло интелектуалистическа, без някога да достигне развитието, което боговете още от началото са определили за нея... 211.110

...Противопоставяне на Ариман има днес само в учения, каквито протичат чрез антропософията. Ако чрез антропософията отново стане ясна на човека самостоятелността на духовно-душевната същност, независима от телесната същност, тогава Ариман ще изгуби надеждите си... 211.113

...Ариманичните същества предизвикват материализирането на сетивния свят. Относно висшите природни царства те имат задачата да предизвикат смъртта. Доколкото смъртта принадлежи към необходимата организация на битието, задачата на ариманичните същества е основателна в тази организация. От елементарния свят те извършват между другото дейност, която се изразява в унищожение и смърт на битието. Но когато дейността на ариманичните същества се наблюдава от духовния свят, се узнава, че с техните действия в долния свят е свързано и нещо друго. Когато те работят в този свят, не се чувстват обвързани с мировия ред, който съответства на техните сили, както когато действат в горния свят, от който произлизат. В долния свят те се стремят към самостоятелност, която никога не биха могли да имат в горния. Това се проявява особено в

работата им върху човека, доколкото човекът представлява най-висшето природно царство в сетивния свят. Те се стремят да направят самостоятелен, да откъснат от горния свят душевния човешки живот, доколкото той е свързан със сетивното битие на човека и да го въткат в своя собствен свят. Човекът като мислеща душа има своя произход в горния свят. Сигналата до духовно съзерцание мисловна душа навлиза в този горен свят. Развиващото се в сетивния свят и свързаното с него мислене има в себе си нещо, което се означава като влияние на ариманичните същества. Тези същества искат в известен смисъл да доведат сетивното мислене сред сетивния свят до един вид постоянно съществуване. Докато техните сили донаят смъртта, те искат да откъснат мислещата душа от смъртта и да насочат към разрушението само останалата същност на човека. Но човешката мисловна сила би следвало според техните намерения да остане да съществува в сетивната област, като става все по-подобна на ариманическата природа... 17. 34

...Ариман има навсякъде своите елементарни същества, които го осведомяват за увяхващата и умираща етерна и физическа същност... 150.23

...Ариман е в голям мащаб господар на смъртта, владетел на всички сили, които сред сетивно-физическия свят следва да предизвикат това, което трябва да съществува по необходимост там като унищожение, като смърт за съществата, които иначе ще пренаселят сетивния свят. Задачата да се регулира закономерно по съответния начин от духовния свят тази смърт се пада на Ариман. Той е господар на регулирането на смъртта. Съответстващото му в най-висша степен царство е минералното царство. То е винаги мъртво. Но така, както съществува нашият земен свят, минералното царство, минералната закономерност е вплетена във всички други природни царства. Растенията, животните и хората, доколкото те принадлежат към природните царства, всички са проникнати с минералното, приемат минерални вещества, с това минерални сили и закономерности, и са подчинени на законите на минералното царство. С това принадлежащото към правомерната смърт и в тези по-висши природни царства подлежи на господството на Ариман. В обкръжаващата ни външна природа Ариман е правомерният господар на смъртта и доколкото той е такъв, не е зъл, а изцяло обоснована в общия миров ред сила, която трябва да се признава. Но Ариман може

да надхвърли своята област. Той се промъква до човешкото мислене. Доколкото това човешко мислене живее в сетивния свят, то е свързано с мозъка, който трябва да подлежи на унищожението според общия миров ред. Там Ариман регулира хода на човешкия мозък в посока към унищожение. Но когато той надхвърли своята област, се появява тенденцията, намерението му да откъсне мисленето от неговия смъртен инструмент, мозъка, да го направи самостоятелно; да изтръгне физическото мислене, насочено към сетивния свят от физическия мозък, в чийто унищожителен поток следва да се влее това мислене, когато човек премине през портата на смъртта. Понеже Ариман действа така в човешкото мислене и хората, свързани със сетивния свят, естествено усещат само въздействията от духовните същества, хората, които Ариман държи за яката по този начин, чувстват стремежа да откъснат мисленето от включването му във великия миров ред. И това създава материалистическата нагласа. Когато на Ариман се удава да откъсне мисленето от неговата основа като физическо мислене, свързано с мозъка, той създава във физическия свят сенки и схеми, които го изпълват. С тях Ариман иска да си основе отделно ариманическо царство... 147.33

...Тези схеми са видими за елементарното ясновидство като носещи се наоколо сенки... 147.38

...Ариман е принципът, който се меси в нашите възприятия и отвън навлиза в нас. Той действа най-силно в случаите, когато имаме чувството: Тук не можеш да проникнеш по-нататък със своето мислене; тук стоиш в критична точка с твоето мислене, мисленето се заплита като в мисловен възел. Тогава ариманическият принцип използва ситуацията, за да проникне в нас като през процепа на външния свят. Там, където нашето мислене престава да разбира това от събитията, което може да внесе в нещата разум и разбиране, се намира и това, което наричаме случайност. Тя стои там, където Ариман става най-опасен. Човек нарича случайни онези явления, при които може да бъде най-лесно заблуждаван чрез ариманическото влияние. Той ще се научи да разбира, че не лежи в природата на нещата, ако някъде има повод да говори за случайност, а причината лежи в неговото собствено развитие. И той ще трябва постепенно да се възпита да прониква в майа, в илюзията... 12.111

...Тук, като физически хора, сме заточени, с някои изключения, на едно-единствено място. Но духовното винаги навлиза по

малко във физическото и поради това можем да се движим в него. Общо взето ариманическо следствие е това, че духовното се внася във физическото от Ариман... 168.51

...Когато вървим по твърдата земя, тя има своята твърдост, своята неподвижност, защото в известен смисъл в нея са събрани, свити са ариманичните същества, които сега изкуствено си присвояват онази степен, която всъщност би трябвало да постигнат в по-късен момент от своето развитие... 203.133

...Ариман е духът, който разпростира материята като було над духовността и прави невъзможно познаването на духовния свят... 109.240

...Ариман е владетелят на материалните закони, онези закони, които биха могли да бъдат одухотворени, след като приключи цялото земно развитие. Ако той не би спекулирал с това господство, ако не би го разпростирал върху други неща, той би бил единствено необходимата същност в неговата разновидност сред земното развитие... 148.149

...В своя земен живот човек е свързан с материалните закони и не може да стигне само вътрешно до непосредственото одухотворяване на това, което идва от материалните закони, а се нуждае от външното. Към него принадлежи всичко, което ни въвежда в определен социален ред, така че се намираме под робството на закони, които можем да одухотворим само в общото протичане на земното развитие. В своя земен живот човек е прикован към материалните закони и поради това, че е невъзможно да «превърне камъните в хляб», невъзможно е да внесе духовното непосредствено в материята, поради това, че съществува тази невъзможност и огледалното ѝ отражение – господството на парите, – поради това Ариман господства, защото в парите социално живее и Ариман... 148.149

...Онзи, който наистина проникне в реалността чрез истинската природна наука, вижда Ариман. Хората се страхуват да проникнат в реалността затова, защото вярват, че ще паднат в пропастта, когато там, където търсят само веществото, което не съществува, открият духа – Ариман... 184.288

...В областта на науката днес има много хора, които привидно мислят много добре. Ариман е в тях и е удобно да се остави Ариман да мисли, вместо човек да мисли сам. Човек може лесно да издържи изпитите си, когато остави Ариман да мисли в него. Лесно може да

се стане частен доцент или университетски професор, когато се остави Ариман да мисли по катедрите, отколкото човек сам да мисли... 203.277

...Ариман съдейства върху всяка лабораторна маса, във всяка машина, изобщо в най-важната културна среда на новото време... 176.344

...Неимоверна духовна сила се е вляла в материалния живот. Доколкото задоволявате материалните нужди на съвременното човечество, вие служите на Ариман. Разтърсването, което Христос Исус преживява наведнъж – изкушението чрез Ариман, обикновените човешки души наистина не могат да го преживеят наведнъж. Това изкушение трябва да се разпредели между хората... 154.59

...Ариман е най-големият ентузиаст на всички програми. Той е инспиратор на вечното създаване на правила. Ние виждаме как съвременният човек се надига от време на време срещу ариманизма, ругае бюрокрацията, която е чист ариманизъм, надига се срещу шаблонизирането на учебните занятия и т.н., но обикновено само за да затъне още по-надълбоко в това, от което иска да се измъкне... 208.60

...Искаме ли да опознаем същността на ариманическите дела, можем да го направим днес навсякъде, където се свикват събрания, при които се изхожда от обикновеното съзнание. Днес имаме много възможности да опознаем ариманизма в света, понеже той действа извънредно силно... 237.43

...Външните явления показват ясно, че е приключила епохата, чиято история може да се напише, като се изхожда само от физическия план. Трябва да сме наясно, че навсякъде ариманическите сили навлизат все повече в историческото развитие. Две ръководещи личности, американският президент Уилсън и руският революционен водач Ленин са умрели от една и съща болест, и двамата са страдали от прогресивна парализа (мозъкът на мъртвия Ленин е стигнал до половината от големината си), това означава, че и двамата са отворили вратата на ариманическите сили. Тези неща показват, че мировата история престава да бъде земна история и започва да става космическа история... 300с.113

...Докато в човешката дейност съществува дейността на свръхсетивни същества, напредващи нормално, това означава до около 15-то столетие, ариманическите сили имат съвсем слаба власт

в развитието на човечеството. Влиянието на Ариман върху хората в историческия период на развитието от 15-то столетие насам е затова възможно и действа опустошително, защото сродното с човека божествено влияние престава да съществува през този период. Но човек не би могъл изобщо да разгърне свободната си воля по друг начин, освен като навлезе в една сфера, в която не живеят свързаните с него още от началото божествено-духовни същества... 26.83

...Но той може да излезе от там само ако осъществи пълен обрат в душевната си нагласа, пълен обрат в духовното си познание, пълен обрат в своите познания и представи, които трябва да се изпълнят с действителните духовни сили, понеже духът обхваща целия човек. Ариман може да бъде преодолян и след като духът преодолява Ариман, той всъщност спасява Ариман.

Тук не казваме нито дума срещу Ариман. Не протестираме срещу неизбежния свят на всеобщата регистрация, всевъзможните правилници, устави и параграфи. Само че всички те трябва да бъдат проникнати от духа.

И едва ли можем да правим нещо друго в нашата съвременна епоха, освен да развиваме ариманическите изкуства, да стенографираме, да препечатваме на нашите пишешци машини и т.н. Всичко това е във висша степен ариманизиране на нашата култура. Ако обаче успеем да вградим духа в устоите на нашата култура, ще сме в състояние сами да извисим в «сферите на духа» всичко, което по толкова съмнителен начин проявява ариманическото си влияние в

стенографирането, употребата на пишещите машини и т.н.; с други думи, ще сме в състояние да спасим самия Ариман. Естествено подобно начинание е възможно само при пълен контрол над нашия собствен духовен живот. Всеки материалистично настроен човек, всеки човек, който стенографира или работи с пишещата машина, попада дълбоко в ариманическият елемент. Добре разберате, че тук не става дума за формално отрицание, не става дума за рязък и съкрушителен удар срещу нарастващата демонология; нещата се свеждат до това, че трябва да бъдат спасени самите демони.

Това може да се потвърди навсякъде, включително и до най-малките подробности. Общо взето можем да заявим: Експанзията на демоническият елемент в хода на съвременната цивилизация фактически блика единствено от предпочитанията към ариманическото изкуство. Защото това, което стенографираме и разпространяваме за целите на тази ариманическа култура, би могло да остане и ненаписано. Обикновено всички се досещат какво може да поднесе тя. И общо взето нищо не се налага да бъде фиксирано. Съдържанието е несъществуващо и индиферентно. Единственото, което идва в съображение, е самото ариманическо изкуство. Обаче заради антропософията ние ще се нуждаем от съвместно и точно фиксиране на различните факти, защото трябва да се произнасяме компетентно и точно. И тъкмо в този случай ариманическите сили ще окажат важна подкрепа на духа. Да, тези неща могат да бъдат изследвани до най-малките им подробности... 208, 3 л., превод: Д. Димчев

Нова групово душевност и Ариман

...След като човек си присвоява интелектуалността от Универсума – а това, че той си я присвоява, в края на краищата е залегнало в световната мъдрост, – става възможно за него, в моменти на невнимание, които винаги съществуват, да остави тази интелектуалност да бъде обхваната от онази ариманична мощ, която в християнската традиция е наречена Сатана. Той не бива да се смесва с обикновения дявол, който няма свойствата на Сатаната, а е по-нисша власт. Сатаната има ранг на архай и е този, който в хода на мировата еволюция е обхванал интелектуалността дълго време преди тя да стигне до хората по начина, както беше описано. Понастоящем той е, така да се каже, най-големият притежател на интелектуалността и се стреми толкова силно да свърже човешката интелектуалност със

своята, че човекът да изпадне по този път от своята еволюция. Тази ариманична сила се стреми да осуети действието на Мистерията на Голгота. Можем само да загатнем, че в бъдеще ще бъде възможно да бъдат изкушени и привлечени от него дори същества от йерархията на ангели и архангели. Днес първо трябва да имаме предвид, че наречената в християнската традиция сила Сатана, има способността да се прикачи към това, което в човека се ползва с такава самостоятелност, както интелекта. И когато съдържащата се в човека интелектуалност се обхване от ариманичната мощ, тогава човек може да бъде изкушан от своята еволюция и отведен в съвсем друга посока, като съществото му просто бъде откъснато от неговия интелект и Сатаната се свърже с него. Това не е възможно при друга душевна или духовна сила, а също при която и да било телесна сила в човека, освен при интелекта, защото в човека той е най-самостоятелното нещо. Всичко останало е свързано с определени божествени сили. Затова Сатаната, в случай, че се захване например с чувстването, с усещането, желанията и копнежите на човека, винаги има работа със стоящите в тези душевни свойства свръхчовешки сили. Интелектуалността е първото нещо, където човек напълно може да се откъсне от съществата, осъществяващи неговата лична еволюция, тя е първото нещо, където чрез своите прасобствени сили човек може да се свърже с онези сили, които от началото придружават неговото развитие. Той трябва да се научи по свободна воля да се идентифицира с последните цели на Апокалипсиса, където ясно е споменато от Апокалиптика, че ще се появи онази мощ, която е алфа и омега на протичащите творчески сили, на проникващите еволюцията творчески сили, и че човек трябва по собствено решение да се свърже с тази същност, която го е ръководела, докато той още не е космично пълнолетен. Сатаната обаче може да използва този велик момент в еволюцията на човечеството, за да навлезе по този начин заедно с интелекта на човека в неговата собствена област. Още сега можем да видим как сатанинската мощ се опитва да повлече хората по този начин в своята еволюция. Пътят към това е хората да се събират в такива сдружения, каквито виждаме да се зараждат навсякъде днес (1924 г.), в които престава да действа старата групова душевност и може да започне една нова групова душевност. Затова случващото се понастоящем в европейския Изток е така ужасно сатанинско, понеже всичко води дотам, с всички сили да свърже хората така, че да са

необходими групови души. Когато най-интелигентните бъдат така пренесени в низшата област на ариманичното, тогава групите, които се формират там, ще бъдат причислени само към ариманични сили и това би бил пътят за сатанистките сили да изтръгнат човечеството от земната еволюция и да го вкарат в друга планетарна еволюция. Тази групова душевност може да успее само когато интелектуалният елемент по известен начин бъде напълно еманципиран. Затова на Изток днес се използват най-рафинираните методи... 346.257

АРХИТЕКТУРА

...Тези са ариманичните духове, които отново се стремят да имат влияние, понеже се приближаваме към 2000-та г. Но развитието преминава като ударите на махалото: През 1000 г. се очакваше краят на света, през 2000 г. се очаква точно обратното, в 3000 г. отново ще се очаква краят на света, но светът тогава ще е станал такъв, че цели народи на тази Земя ще копнеят за този край на света. Може без сантименталност да се каже: европейското човечество върви към ужасни времена...

...Да вземем строителното изкуство (архитектурата) и влиянията върху него. През 3000 година преди Хр. са строени пирамидите, в 2000 г. дойдоха Hüttenbauten (Hütte – колиба, хижа, заслон, Bauten – строежи), (времето на Абрахам). През 1000 г. преди Хр. е подготвен Соломоновият храм. През 1000 г. след Хр. новото, което следвало да настъпи, не могло да се наложи заради противопоставящите му се сили на Луцифер и Ариман. Виждаме при норманите, които се разпространяват в Скандинавия през Западна и Средна Европа, как в техните дървени строежи се опитват да изразят нещо, което не е могло да стигне до пълното си развитие. Заложени са някои линии, но не са изпълнени по-нататък, понеже ариманичното влияние е попречило. Вместо това идва културата на маврите и архитектурата на Кордова и Гранада, подковообразните арки и островърхите арки, които изместват истинските християнски кръгли (извити, закръглени) арки на романската архитектура. В мавританската култура може непосредствено да се види антихристиянското влияние в заострянето на арките, които всъщност би следвало да са кръгли. Това е ариманичният знак. Така Ариман действа като антихрист в архитектурата. Той действа чрез маврите и чрез турците; така не позволява да се развие изкуството на норманите, чиито дървени

постройки, които те са построили в цяла Европа, не са могли да реализират това, което е следвало да бъдат. Така се стига дотам, че нямаме такива строежи от 1000 г., както от ранните хилядолетия.

Сега обаче трябва отново да бъде създадена архитектурата на новото хилядолетие. Сега трябва да изразим закръглените линии, които се намират в този (строеж), тогава в нашето Дорнахско здание ще имаме истинското продължение на дървените строежи на норманите.

Ужасни времена обаче предстоят на човечеството в Европа. Знаем, че когато премине първата третина от това столетие, Христос ще се вижда в своя етерен образ и че това ще даде един мощен импулс, редом с всички деградирани склонности на това столетие. В по-старите времена, както например през 1000 г. хората действително трябвало да вярват в заблужденията на Луцифер и Ариман, понеже още не са имали в себе си истинския съзнателен Христов импулс. Ние обаче вече не бива повече да го правим, ние следва свободно да възприемем този нов Христов импулс, за да можем да оказваме съпротива на Луцифер и Ариман. През 20-то столетие ще е така, че Луцифер и Ариман особено ще завладеят името на Христос. Ще се наричат християни хора, които няма да имат в себе си никаква следа от истинското християнство и ще беснеят срещу тези, които не само ще се придържат към това, което Христос някога е казал според преданията на евангелията, а за които важи словото: «Аз съм при вас през цялото време до края на земните времена», които ще се придържат към живия, действащ по-нататък Христов импулс. Срещу тях ще беснеят другите. Объркване и опустошение ще царуват, когато се приближи 2000 г. И тогава и от нашето Дорнахско здание няма да остане и треска върху треска. Всичко ще бъде разрушено и опустошено. Това ще гледаме надолу от духовния свят. Но дойде ли 2086 г. навсякъде в Европа ще се види да се издигат строежи, посветени на духовните цели, които ще са отражения на нашето Дорнахско здание (първия Гьотеанум) с неговите два купола. Това ще бъде златното време за такива строежи, в които ще цъфти духовният живот... 286 Приложение 07.03.1914 г.

...Гьоте нарича архитектурата замръзнала музика. Архитектурата в досегашното ѝ развитие наистина може да се нарече един вид замръзнала музика. Архитектурните форми са като замръзнали мелодии, втвърдени хармонии и ритми. Но ние имаме задачата да

въведем замръзналото отново в движение, да го оживим, в известен смисъл отново да направим втвърдените форми музикално живи. Това е причината да нямаме чист кръгъл строеж, а една единствена симетрична ос, в продължение на която се движат мотивите...
156.146,

...Това, което скулптурно беше свързано в едно, в един-единствен образ (на човека), ние отново го пресъздаваме музикално, като го превръщаме в мелодия: Христос-Луцифер-Ариман. Цялата наша сграда (първият Гьотеанум) е оформена според този принцип. Тя носи в себе си този особен основен отпечатък – пластичните форми да се изобразят в музикално движение. Но с тази сграда са направени най-несвършените първи стъпки. Колоните, а именно формите, които се прибавят към колоните и дори това, което е нарисувано и изобразено, всичко е затова тук, за да пробие стените и освободи формите, бих казал, да ги разтвори в една етерна луга, така че да могат да ни изведат в ширините на космическия мисловен свят...
162.202

АСТРАЛНО ТЯЛО

...За ясновиждащото съзнание тези четири члена се явяват в тяхната външна форма така, че първо, като един вид ядка в средата се намира човешкото физическо тяло. През време на деня това физическо тяло е проникнато от етерното тяло, което отначало изпъква над физическото съвсем малко, само около главата като светъл ореол, но което прониква напълно главата. По-надолу етерното или жизненото тяло става все по-мъгливо и неясно, и колкото повече се доближаваме до крайниците на човека, толкова по-малко то показва формата на физическото тяло в строгия смисъл на думата.

През деня тези два члена на човешкото същество са изпълнени на свой ред и обгърнати от това, което наричаме астрално тяло, което излиза на всички страни извън физическото и етерното тяло и има формата на елипсоид или приема яйцеобразна форма. В неговата основна форма то има светещи лъчи, които изглеждат така, сякаш са насочени от вън навътре и като че проникват човека отвън. В това астрално тяло се виждат безброй най-разнообразни форми, всевъзможни линии и лъчи, някои от които са мълниеобразни, други със странни извивки; всичко това обгражда човека в най-разнообразни

светлинни форми.

Астралното тяло е израз на страстите, инстинктите, нагоните и желанията на човека, а също на неговите мисли и чувства, на неговите представи. Ясновиждащото съзнание вижда изобразено в астралното тяло всичко, което наричаме душевни изживявания, от най-нисшите нагони до най-висшите идеали. След това имаме четвъртия член на човешкото същество, което бихме могли да нарисуваме така, сякаш нещо изпраща лъчи към точката, която се намира около един сантиметър навътре от челото /над веждите, под външната обвивка на челото, бел.пр./ Това би било схематичното описание на четиричленния човек. В течение на тази лекция ще видим как изглеждат отделните части в цялото. Това е човекът през деня, от сутринта, когато се събужда, до вечерта, когато заспива. Но вечер, когато той заспива, в леглото остават физическото и етерното тяло и виждаме един вид излъчване на това, което нарекохме астрално тяло. Думата «излъчване» е малко неточна; всъщност процесът изглежда така, сякаш се образува един вид мъгла. Така че през нощта виждаме излъченото астрално тяло от физическото и етерното тяло, като един вид спираловидна мъгла около човека, докато четвъртият член на човешкото същество почти напълно изчезва от едната страна, т.е. преминава в нещо неопределено. Долната част на астралното тяло се вижда много слабо; горната част е това, което нарекохме «излъченото астрално тяло». *104 Апокалипсисът*

АСУРИ

...Както човек днес се състои от физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и аз, манас, будхи и атма, така съществата, които обитават Сатурн, които можем да сравним с днешните земни хора в тяхното отношение към Земята (тогава тези същества преминават през човешката си степен), се състоят от аз, манас, будхи, атма, т.е. Светия дух, Словото или Сина, и Отец (виж трите логоса). В теософската терминология те са наречени асури (архаи). Те са, които още от първите наченки на физическата организация на човешкото тяло внедряват самостоятелността, азовото съзнание и азовото чувство. Не бихте могли да поставите в служба на аза очите си, ако някога зародишите им не биха били така подготвени, че да служат на аза. Тези членове на организма са подготвени от духовете на аза – наречени духове на егоизма (духове на личността), архаи. Те са ни

дали най-мъдрото нещо, ако правилно се развие. Но всичко най-висше се обръща в своята противоположност, действа най-увреждащо и гибелно, ако не се развие правилно. Човек никога не би могъл да достигне онази висша степен, която означаваме като самостоятелно човешко достойнство, ако тези духове не биха вложили в него азавото чувство.

Винаги е имало и същества, поели злия път. Тези същества, които са много по-издигнати от човека, към които поглеждаме като към най-висшите, които може да има, са поставили азавостта в служба на самоотрицанието, на жертвата. Другите са развили егоистично своята азавост. В нас носим въздействията на онези духове на личността, които са поели добрия път (архаи) в стремежа към свобода и човешко достойнство, но носим в себе си и зародиша на злото, понеже тогава (на стария Сатурн) са действали изостаналите същества (асури). Тази противоположност е чувствана винаги. Самото християнство прави разлика между Бог-Отец, когото то смята за най-високо издигнатия дух на стария Сатурн (сатурнов адепт) и неговия противник, духа на всички зли азове и всичко крайно неморално, което по онова време е отпаднало от Сатурн. Това са двамата представители на Сатурн... *100.113*

...Такъв сатурнов адепт не може още да се инкарнира на Земята. Чак когато човек развие не само своята висша природа, но преодолее напълно и своята нисша природа, може да се прояви творчески този най-висш адепт, сатурновият адепт, бащиният принцип на скрития бог... *93a.189*

...През сатурновото развитие асурите са изостаналите духове на най-силния егоизъм. Това са съществата, които се стремят към осмата сфера. Те искат да съгъстят все повече материята, да я пресоват така, че тя никога да не се одухотвори отново, което означава да не може да бъде върната в нейното първоначално състояние. Те са утайката на цялото планетно развитие, което започва при стария Сатурн и преминава през старото Слънце, старата Луна, Земята, бъдещите Юпитер, Венера и Вулкан. Асурите обитават сега вече Луната и от Луната въздействат върху човека, когото искат да повлекат в осмата сфера и да го откъснат от прогресивното развитие и неговата цел – Христос. Всички, стремящи се към осмата сфера, накрая ще съществуват върху една луна (на бъдещия Юпитер)... *266.205*

...Докато всички същества, намиращи се на старото Слънце,

са били светещи, както днес са постоянните звезди, старото сатурново царство, изостаналите същества са били като мрачен примес, като тъмни места сред светлината, като празнини в тялото на старото Слънце, нарушаващи неговата хармония. Именно по отношение на мировите аромати от изостаналите същества се носели всякакви неприятни миризми. Това се среща в легендите, където се говори, че дяволът смърди и разнася неприятна миризма. Дори при сегашното Слънце са останали тъмни места, днешните слънчеви петна, които наистина са остатъци от старото сатурново царство на Слънцето... *100.115*

...Тези азиви същества на стария Сатурн се наричат също духове на егоизма. Егоизмът е нещо, което има две страни, една отлична и една гибелна. Ако някога на Сатурн и на следващите планети не би бил внедряван егоизмът в съществата, човек не би могъл да стане никога самостоятелно същество, което може да казва за себе си «аз». В телесността му още от стария Сатурн е вложена силата, която го определя като самостоятелна същност, отделяща го от всички други същества. Затова е трябвало да действат духовете на егоизма, асурите (архаите). Между тях има два вида, освен малките различия. Единият вид са развили егоизма по благороден, самостоятелен начин, като се издигали все по-нависоко в изграждането на свободата, това е положителната самостоятелност на егоизма. Тези духове ръководили човечеството през всички следващи планетни състояния. Те са възпитателите на хората към самостоятелност. Но на всяка планета има изоставачи в развитието си духове. Те остават непроменими, не искат да продължат да се развиват. Те са духовете на изкушението, които подтикват към гибелен егоизъм. Тези зли духове на Сатурн и днес все още се намират в нашето обкръжение. Всичко лошо черпи силата си от тези духове... *99.95*

...Влиянията на Луцифер никога не могат да са толкова лоши, колкото са влиянията на Ариман и съществата, свързани с огнените сили... *107.173*

...Злите асури са същества, които при разгръщането на злата си воля стоят една степен по-високо от ариманичните същества и две степени по-високо от луциферичните... *110.178*

...Луцифер се загнездва в чувствената душа, той се промъква там и остава в нея. В разсъдъчната душа, т.е. в преобразената част на етерното тяло, се намества Ариман. Там той насочва хората към

неправилни съждения относно материалното, води до заблуди, грях и лъжа. Навсякъде, където човек се поддава например на илюзията, че всичко се изчерпва с материята, имаме внушения на Ариман, на Мефистофел. Съзнателната душа представлява несъзнателно пре-работване на физическото тяло. Днес човек все още работи несъзнателно върху преобразяването на физическото тяло. Във времето, което следва (от 1909 година нататък) в съзнателната душа и в това, което се нарича човешки аз – понеже азът разцъфтява в съзнателната душа, – ще се промъкнат духовни същества, които се наричат асури. Те ще развият злото с много по-интензивна сила от самите сатанински сили на атланската епоха и на луциферичните духове през лемурийската епоха. Злото, което луциферичните духове са донесли на хората същевременно с благо то на свободата, ще може да се преодолее от всички в течение на земното време. Злото, което донасят ариманичните духове, ще може да се преодолее в течение на кармическата закономерност. Злото обаче, което донасят асурическите сили, не може да се изкупи по този начин. Ако добрите духове са дали на човека болки и страдания, болест и смърт, за да може въпреки възможността да върши зло, да се развива по-нататък, ако те са дали кармата по отношение на ариманичните сили, за да се преодолеят заблужденията, това няма да стане така лесно в течение на земното битие по отношение на асуричните духове. Защото асуричните духове ще предизвикат това, което е обхванато от тях – а то е най-дълбоката вътрешност на човека, съзнателната душа с аза, – да се съедини със сетивността на Земята. Къс по къс то ще бъде изтръгвано от аза и в същата степен, в която асуричните духове се утвърждават в съзнателната душа, в същата степен човек трябва да остави къс от своето битие на Земята. Невъзвратно изгубено ще бъде изпадналото под властта на асурическите сили. Не е необходимо целият човек да изпадне под тяхна власт, но късове от духа на човека ще бъдат изрязани от асурическите сили... 107.247

...Този, който постигне посвещението и стане ясновидец, не застава срещу външната материя. Тя е майка като такава. Докато в ежедневието човек застава срещу материята, то пракрити, душата, която получава посвещение чрез йога, застава срещу асурите, света на демоничното, срещу който той трябва да се бори. Материята е това, което създава съпротивление, асурите, силите на мрака стават врагове. Едва когато душата встъпи в борбата срещу демоните, сре-

щу асурите (като общо понятие), едва тогава тя ще се самовъзприема духовно... 142.100

...Асурите се включват (в развитието) едва в петата раса. Те са далеч най-гибелните и действат главно в сексуалния живот, следователно във физическото тяло. Многото сексуални извращения в настоящето (1906 г.) се дължат на това мощно влияние... 266/1.169

...Асурическите сили се проявяват в нашата епоха чрез духа, който действа в нея и когото можем да наречем дух на живота в сетивността и на забравянето на всички действителни духовни същества и духовни светове. Днес те изкушават хората за един вид теоретичен материализъм. Но в бъдеще – това все повече се вижда в дивите страсти на сетивността, които все повече се проявяват на Земята – те ще помрачат още повече погледа на човека за духовните същества и сили. Човек няма да знае нищо, няма да иска да знае за някакъв духовен свят. Той все повече не само ще учи, че най-висшите нравствени човешки идеи са по-висши прояви на животински пориви, че човекът според цялата си същност произлиза от животното, но ще приема все по-сериозно тези възгледи и ще живее според тях. Този мироглед непременно ще дойде и благодарение на този мироглед хората ще живеят като животни, ще потънат в животински нагони и страсти. В някои неща от това, което сега (1909 г.) се проявява именно в големите градове като пусти оргии от безмислена чувственост, вече виждаме гротескни адски проблясъци на духовете, които означаваме като асурични... 107.249

...Лошият астрален свят е областта на Луцифер, лошият долен девахан е областта на Ариман, а лошият горен девахан е областта на асурите. Когато светлината се изблъска в подматериалното, следователно една степен по-дълбоко от материалния свят (в лошия астрален план), се поражда електричеството. Ако химизмът се изблъска още по-надолу, в лошия долен деваханически свят, се поражда магнетизъм. Ако това, което живее в хармонията на сферите, се изблъска още по-надолу до асурите на лошия горен девахан, тогава ще се породи още по-ужасна сила, която няма дълго време да остане в тайна. Трябва да си представим тази сила като много, много по-силна от най-силните електрически разтоварвания... 130.102

...Средата на това столетие (1950 г.) е много важен момент. Би трябвало да почувстваме именно тежестта на отговорността, когато сме избрани от естествената съдба да изпаднем под господството на

материализма във външния земен свят. Защото това господство на материализма същевременно носи в себе си зародиша на разрушението. Разрушението, което започва, няма да престане. И да се изпадне днес под външното господство, означава да поемем силите на разрушението, силите на човешките болести, да живеем в тях. Това, което човечеството ще внесе в бъдещето, ще произлезе от новия зародиш на духа. Той ще трябва да бъде опазван. И затова голяма отговорност имат именно онези кръгове, на които се пада управлението на света... 194.214

...Без тричленното разделение на социалния организъм това господство ще доведе до болестно състояние на културата и нейната смърт.

Първото нещо, водещо до падение, е лъжата, израждането на човечеството чрез Ариман. Другото е самолюбието, донесено от Луцифер. Третото във физическия свят са болест и смърт, а в областта на културата – упадък и унищожение. Те са дар от асурите, както лъжата от Ариман, а самолюбието от Луцифер. Така третото, достойно да се нареди до другите, е дар от асурическите сили... 194.235

Обожаване на асурите и девите в древността

...Трябва накратко да разгледаме две течения в нашата пета коренна раса, които живеят в душевността като скрити сили и може би се сблъскват едно с друго. Едното течение се среща особено чисто и ясно изявено в това, което наричаме египетски, индийски и южноевропейски възгледи. Цялото късно юдейство, а също християнството съдържат по нещо от това. От друга страна, то се смесва с другото течение, което живее в онези възгледи, които срещаме в древна Персия и все още можем да ги открием западно от Персия в областите на германските народи. В основата на тези две течения лежат две велики духовни интуиции. Едната се е разкрила най-ярко на древните риши. Те получават интуиции от висши същества, така наречените *деви*. Тези чисто духовни същества, които живеят в астралния и менталния свят, имат двучленна природа, докато хората имат тричленна. Девата е душевно надарен дух. Индийската интуиция се отнася предимно за обожаването на девите. Индиецът виждал дал девите навсякъде. Той ги виждал като творчески сили, когато поглеждал зад кулисите на нашите мирови явления. Тази интуиция лежи в основата на миросгледа на южните области. Във възгледите

на Египет тя се проявява особено велико и могъщо. Другата интуиция лежи в основата на древната персийска мистика и води до обожаването на същества, които също имат двучленна природа – асурите, на персийски *аура*. Те също имат това, което наричаме душа, но по величествен, титаничен начин са изградили физическото тяло (не физическо-материалното, минералното тяло), което включва душевен орган. Индийският мироглед, който се придържа към обожаването на девите, приема асурите като нещо подчинено, докато тези, които се определят към северния мироглед, се придържали предимно към асурите, и били свързани с физическата природа. Затова тук се поражда особено силен порив да се владее светът на сетивните явления по материален начин чрез усъвършенстването на техниката, физическите умения и др.п. Днес няма вече хора, които да се придържат към обожаването на асурите, но има много между нас, които са запазили нещо от тази природа. Оттам произлиза поривът към материалната страна на живота и това е основната нагласа на мирогледите на северното течение. Който се придържа към чисто материалистически принципи, може да бъде сигурен, че в своята природа има нещо, което произлиза от асурите. Древните персийци изпитвали страх от природата на девите. Те изпитвали страх, срам и отвращение от това, което е чисто духовно-душевно. Това довежда до констатираната от нас днес голяма противоположност между персийския и индийския мироглед. В персийския мироглед често се е обожавало това, което индийците смятали за лошо, за нещо подчинено, и избягвали именно това, което индийците високо уважавали. В персийското отношение към света е заложено особеното усещане по отношение на една същност, която притежава природа на дева, но се избягва заради мирогледа, изпитва се страх от нея. Духовно-душевната същност Луцифер е изпълвала хората със страх. В това виждаме началото на всичко разказано за дявола... 93.23

Асурични (сатурнови) елементарни същества

...Във високите области на девахана откриваме същества от два вида. Можем да ги опишем само сравнително, като кажем, че са истински откриватели. Откривателската дарба при тях се проявява така, че още като погледнат нещо, в същия момент заедно с поглеждането им идва идея как да го преобразят. Веднага в тях се поражда ново откритие. Редом с тези същества, които живеят на Сатурн, има

и други, които се проявяват като тяхното отрицание. Те са диви ужасяващи същества, които притежават в далеч по висока и по-ужасна степен всичко това, което например живее в човека като диви сетивни нагони и страсти... 102.16

...Характерното за тези същества е, че и те не мислят за нищо особено, но търсят особено възприятията, които за нас хората са ужасяващи, отвратителни, потрисащи възприятия. Те им носят наслада, в която се завират... 98.166

...Понеже тези същества живеят изцяло във външните възприятия, те упражняват влияние върху нашите външни възприятия. Не е безразлично дали човек страстно насочва погледа и копнежите си към нещо отвратително, низше, или го привлича красивото и благородното в света. Според това върху човека въздействат добри или зли сатурнови същества. С жаждата, с която човек тук всмуква някакво сетивно впечатление, в него се промъкват различни същества – с хилуса венерини същества, а с лимфата астрални същества. Никога не е без някакво въздействие, когато погледът се насочва към някакво сетивно явление. С всеки поглед възприемате делата на духовни същества. Видите ли красива, благородно представена картина, към вас протича не само това, което е видимо, но с това, което виждате, във вас навлизат духовни същества. Слушате ли чувствена музика, към вас се насочват също духовните сили от сатурновите същества. Особено силно е въздействието на сетивните впечатления, които определяме като мирис. С миризмите човек всмуква невероятно голяма сума действия на духовни същества. Можете съзнателно да въздействате върху някой човек чрез това, че го обгръщате с миризми, които са посредници на действията на ужасни същества. Някои парфюми не биха се използвали, ако се знаеше какви въздействия се упражняват върху хората (например пачули, мохус и др.)... 98.169

...Чрез всичко, което човек върши от обикновена симпатия или антипатия спрямо обкръжаващия го свят, това, което вижда, чува и мирише, той се поставя под влиянието на едни или други сатурнови духове. Когато се възприемат външни дразнения, те навлизат в човека през очите и ушите, през цялата кожа,... 102.25

Сатурн и силите на сексуалността

...Орифил получава силите си от днешния Сатурн. След четиристотин години той отново ще встъпи в своето господство. Тога-

ва земните сатурнови сили ще се обединят със силите на днешния Сатурн и ще стане много по-зле на Земята. Ужасните извращения, които още днес виждаме в сексуалните отношения, ще се увеличат в много по-висока степен. Те не биха могли изобщо да съществуват, ако Сатурн не владее Земята... 266/1.262

Сатурновият човек днес

...Както в нас имаме мечтателя, сънуващия, когото лунната природа е внесла в нас, така носим и слънчевия човек от слънчевото развитие. Той обаче не може повече да сънува. В неговото съзнание той е изграден според вида на растенията. Един спящ растителен или слънчев човек носим в себе си. Освен това носим и напълно мъртвия като камък сатурнов човек. Също като слънчевия човек, който само спи, носим в нас този, който стои под спящото съзнание, сатурновия човек. Той лежи, бих казал, като нашата най-стара причина, като най-вътрешния зародиш в нас. Но този сатурнов човек има дълбоко значение в целия ни живот. Всичките познания, които човек постига днес било във външния живот, било в науката, възникват чрез това, че външният свят действа върху него в качеството му на сатурнов човек. Това въздействие не се издига в съзнанието на човека, но то е налице. Това, което мислим, чувстваме, желаем, отива до сатурновия човек. И сатурновият човек е този, който остава на нашата Земя като последен остатък от нас, безразлично дали физическото ни тяло се изгаря или разлага. Сънуващият, мечтателят в нас не остава. Това, което е слънчевият човек, също не остава. Сатурновият човек преминава във фините пращинки и в елементарния свят на Земята. Това остава и тя винаги носи следите от това, което е било в нас. Ако изследвате елементарния свят, можете да откриете останалото, макар и като фини пращинки, от Абрахам, Платон, Сократ, Аристотел. Можете да откриете това, което е бил техният сатурнов човек. То се дава на Земята, остава в Земята, остава с нашия постоянен характер в Земята. В предишните времена не е било така. Така е през сегашното време от 15. и 16. век поради развитието на съзнателната душа. По-рано целият човек се разтварял, само хора като Абрахам, Платон, Сократ избързали напред във времето и остатък от тях се намира в Земята. Сега постепенно става така с всички хора. Своеобразното е, че всичко, което понастоящем се постига по пътя на външната наука, се отпечатва в този сатурнов човек

и с него навлиза в Земята. Всичко, което човек представлява иначе, ще се изгуби, ще се разтвори в Космоса тогава, когато Земята някога достигне целта си. Само каквото сте били като сатурнов човек, преминава в Земята към юпитеровото съществуване и ще образува твърдия скелет на Юпитер. Това ще са истинските атоми на Юпитер... 157.282

...Но ако би било само това, целият Юпитер би възникнал така, че всъщност би бил само минерално или подобно на минерал кълбо... 157.284

Сатурновото състояние – днешни реликви

...Бихме могли да имаме представа за сатурновото състояние, ако се опитаме да получим окултно впечатление от кометите... 136.150

...През сатурновото развитие имало взаимна дейност между духовете на волята, престолите и духовете на личността, архаите. Тази взаимна дейност съществува и днес, но не можем да я видим във външния свят. Намираме я, когато погледнем в това, което наричаме наша лична съдба. Когато потърсим какво още е останало като сили, които, бих казал, са били природните сили на старото сатурново развитие, трябва да се обърнем към закономерността на нашата лична карма. Едва когато се научим не само да разглеждаме Космоса, който се намира около нас, а да четем това, което е в него, ще прозрем как в това, което ни заобикаля, все още действат в известна степен старите сатурнови закони. Ако схванем подреждането и излъчването на 12-те зодии като космически шрифт, ако прозрем какви сили се вливат в човешкия живот, излъчващи се от Овен, Бик, Близнаци и т.н., тогава ще мислим в смисъла на силите, които са били сатурнови сили. И ако се опитаме да разгледаме личната си карма във връзка с констелациите, отнасящи се до тези зодиакални знаци, тогава се поставяме приблизително в състоянието да наблюдаваме света според законите на древната сатурнова епоха. Следователно не е останало нищо, което можем да видим с очите, а нещо невидимо, което обаче можем да прозрем от знаците на Космоса. Този, който би вярвал, че Овенът, Бикът, Близнаците правят неговата съдба, би се заблуждавал също като някой, който е осъден според някой закон, и изпитва особена омраза към него, понеже мисли, че той го е пратил в затвора. Колкото един отделен закон – напечатан

на хартия – може да осъди даден човек, толкова и Овенът, Бикът или Близнаците могат да предизвикат съдбата. Но може да се прочете това от звездната писменост, което е свързано с човешката съдба, като се изхожда от Космоса. Бихме могли да кажем, че следствието от звездната писменост е остатък от древното сатурново развитие, самото сатурново развитие е станало духовно и е оставило само своите знаци в звездната писменост на Космоса... 161.27

За духовните същества, въздействащи върху хората на Запад и Изток

...Цялото духовно развитие на новото време е насочено към възхода на индивидуалното начало – на Запад по западния, тоест икономическия начин, в Средна Европа по остарелия днес държавно-политически-военен начин, на Изток според древната, напълно деградирала духовност. Това идва от духовния свят. И то идва благодарение на това, че както на Запад, така и на Изток – нека най-напред да засегнем тези две области – съществува едно важно явление. То се състои в това, **че се раждат твърде много хора (или поне сравнително много хора), при които е нарушен закономерният ход на инкарнациите.**

Вижте, за прераждането е трудно да се говори, защото това не бива да става по предпочитания днес абстрактен начин. Този проблем показва една съществена даденост в човешкото развитие, която все пак допуска и изключения. Ние виждаме как и на Запад, и на Изток – за Средна Европа ще говорим тези дни – се раждат хора, за които не можем да кажем, че **в тях присъства по обичайния начин една индивидуалност**, която е имала предишен и още по-предишен живот и ще има следващ и по-следващ живот. Прераждането наистина е обичайният ход на човешкото развитие, но то допуска и изключения от правилата. Когато се изправим пред някой човек, неговият външен вид не показва непременно човешката му същност. Срещу себе си можем да имаме хора в човешка форма, които всъщност само външно са човеци, подлежащи на непрекъснато повтарящи се земни животи; в действителност това са форми с човешка външност, имащи физическо, етерно и астрално тяло, но в тях са въплътени други същности – същества, които си служат с тези човешки форми, за да действат чрез тях. Това наистина е така, например на **Запад** има голям брой хора, които всъщност не са пре-

родени човеци, а носители на същества с **твърде подранило развитие**, които би трябвало да се появят в човешка форма в много по-късен стадий от развитието. Тези същества не използват целия човешки организъм, а завземат предимно **системата на веществообмена** у някои западни хора. От трите съставни части на човешката природа те завземат системата на веществообмена и използвайки съответните хора, въздействат върху физическия свят. На онзи, който умее да наблюдава правилно живота, подобни хора показват и с външните си признаци какво се случва с тях. Така например голям брой членове на англосаксонските тайни общества (ролята на тези общества сме обсъждали многократно през последните години), влиятелни личности в тайните общества в действителност са носители на такива подранили същества, които въздействат в света чрез веществообмена на определени индивиди и получават поле за изява благодарение на телата на хора, неизживяващи редовна инкарнация.

От споменатия вид са и някои ръководители на секти и преобладаващият брой членове на една популярна секта с многобройни последователи на Запад са точно от този тип. По такъв начин в съвременните хора прониква, бих казал, една съвсем друга духовност. И важна задача ще бъде умението да се заеме жизнена позиция, като се вземе под внимание изложеното. Не бива да вярваме абстрактно, че хората навсякъде, без изключение се прераждат повторно. Това би означавало да не се признае на външния вид именно характера на външност. Да проучваме истината, означава да я търсим дори и в случаи, където външността прикрива факта, че същества от вид, различен от този на съвременния човек, се възплъщават в човешка форма, по-точно в нейния веществообмен. Но след това те проникват и в ритмичната и нервно-сетивната система.

Има **три вида такива същества**, които се възплъщават посредством веществообмена на различни западни хора. За първия от този вид духове са особено привлекателни т.нар. елементарни сили на Земята; тези духове проявяват **афинитет към стихийните земни сили** и усещат как може да се извърши колонизация, използвайки природните климатични и други условия на Земята, как да се осъществят търговски контакти и т.н.

Вторият вид духове си поставят задачата да **потиснат човешкото самосъзнание** в областта, която обитават, да не позволят да се прояви напълно съзнателната душа и да разпрострат като епидемия

влиянieto си сред хората от своето обкръжение, така че те да не си дават сметка за истинските мотиви за своите действия. Бихме могли да дадем пример с изцяло лъжливия призив на оксфордските професори¹, който бе публикуван през последните дни, един направо до абсурд фалшифициран документ. Него можем да го причислим към ученичеството на тези лъжливи духове, които не искат да следват истинските импулси, а изливат върху тях нещо като сос и изковават красиви фрази, под които прозира само фалшива същност. С това не твърдя, че тези сами по себе си почитени оксфордски професори, в които не допускам, че действат силни ариманични подбуди, са носители на такива преждевременни същества, но им е заложено да са техни ученици. Тези същества се инкарнират най-вече чрез **ритмичната система** на определени хора на Запад.

Третият вид същества, действащи на Запад, се стремят да накарат човека да забрави своите индивидуални способности – онези способности, които той донася от духовните светове, когато чрез зачатieto и раждането влиза във физическо битие – и да го превърнат повече или по-малко в шаблон на неговата националност. Такава конкретна задача си поставя третият вид същества – **да не допуснат човека да стигне до индивидуалната духовност**.

Следователно първият вид същества има афинитет към стихийните сили на земната повърхност, климатичните особености и т.н., вторият вид проявява склонност да отгледа у хората определена повърхностност, недобросъвестност, а третият вид същества се стреми да изкорени индивидуалните способности на хората и да ги превърне в нещо като шаблон, клише на тяхната националност или раса. Този последен вид същества се инкарнира на Запад най-вече чрез системата на главата, чрез нервно-сетивната система.

Описвайки външно от различни ъгли особеностите на хората от Запада, ние ги охарактеризирахме, изследвайки голям брой хора, разпръснати в тайни общества, секти и т.п., в чиито човешки обвивки се крият не повторно инкарнирани хора, а въплътени същества, дошли преждевременно на Земята и затова създаващи особен вид ученичество, съответно излъчващи епидемично върху другите хора своите характерни особености. Трите вида същества действат изключително през хората и ние ще разберем правилно човешките характеристики, само ако знаем, че онова, което се проявява в обществения живот, не може да се обясни така просто, както искат еснафите, а е

необходимо да се отчете намесата на духовни сили.

Това, че трите вида сили, по-точно същества, намиращи се в тази специфична степен на развитие, се проявяват на Запад, се улеснява от факта, че на западния свят е възложено да развие специфичен **икономически начин на мислене**. Именно икономическият живот е почвата, върху която може да израсте такова нещо. Въпросът е каква задача си поставят тези същества най-общо?

Те си поставят задачата да насочат целия човешки живот към икономическата сфера, като постепенно изкоренят всичко останало от духовния живот, натиквайки точно най-жизненото в корсета на абстрактния пуританизъм; да потиснат духовния живот; постепенно да заглушат политико-държавния живот и всичко да бъде погълнато от икономическия живот.

Хората, действащи по този начин на Запад, са истинските врагове и противници на идеята за Троицния социален организъм. Първият вид същества не допуска появата на икономически живот, който да се развива самостоятелно наред с държавно-правната и духовната област на социалния организъм. Вторият вид същества, които предимно си поставят за задача да способстват появата на повърхностност, фразьорство и лъжливост, не допуска развитието на самостоятелен демократичен държавен живот, наред с икономическия. А третият вид същества подтиска индивидуалните способности на човека и не му дава да излезе извън клишето на неговата раса или националност; тези същества работят срещу еманципацията, срещу самостоятелната роля на духовния живот.

Такива са силите, действащи на Запад срещу импулса на Троицния социален организъм. И всеки, който иска да работи с дълбоко разбиране за разпространението на този импулс, трябва да е наясно, че не може да не вземе под внимание подобни духовни фактори, присъстващи в развитието на човечеството. Силите, с които се сблъскваме, опитвайки се да въведем новото в развитието на човечеството, не присъстват само на външен план, забележими дори за тесногърдия еснаф, но има и неща, което се откриват единствено за духовния поглед. Каква е ползата, ако в днешно време хората смятат това за суеверие и не искат и да чуят за духовни същества, работещи през човека? Та тези духовни същества, същности са тук! Който не иска да проспи ставащото в живота, който има будна душа, може да забележи навсякъде действията на тези същества. Виждайки резул-

татите от действията им, хората могат да се убедят в съществуването на причините за тези действия.

Това е най-важната особеност на Запада. Той е устроен по такъв начин, именно защото изцяло възплъщава в себе си най-типичното за съвременната епоха – икономическите представи, икономическото мислене.

Някога на Изток е имало грандиозен духовен живот. Цялата духовност на цивилизования свят (с изключение на това, към което се стреми и иска да представи в обновена форма антропософията) в действителност е наследена от Изтока. Но същинският разцвет на този религиозно-духовен живот е бил в много далечни времена. Днес именно източният човек, живеещ включително до границите с Русия, се намира в състояние на странна раздвоеност. От една страна, той още живее в наследството на своята древна духовност, от друга – върху него въздейства онова, което идва от съвременната епоха на човешкото развитие – подтикът към проявата на собствената индивидуалност. В резултат на това на Изток човечеството се намира в силен упадък, източният човек в известен смисъл не може да стане пълноценен и зад гърба на този човек стои духовното наследство на древните епохи. На това се дължи фактът, че днес, когато съзнанието на източния човек е понижено, когато той спи, сънува или изпада в някое от толкова често срещаните там медиумистични състояния, в него не се възплътват същества, както на Запад, но такива същества все пак действат в душевния му живот, те сякаш му се явяват.

И отново, както и на Запад, където действат три вида преждевременни същества, на Изток действат **закъснели същества**, които в един по-ранен период са преминали етапа на съвършенство и са изостанали, а сега се явяват на източните хора в медиумистични състояния в съновидения или без медиумистично въздействие, като просто се вмъкват в съня. Човек след това в будно състояние носи тези влияния, тоест бива инспириран денем от остатъчните въздействия на съществата, посещаващи го нощем. И отново има три вида същества, които действат на Изток и оказват силно влияние върху хората. Докато на Запад има отделни хора, чрез които тези същества се инкарнират, то на Изток действа един вид **йерархия**, която може да се явява на най-различни хора. Тези същества не се възплъщават чрез човека, **а му се явяват и го инспирират от нощ-**

ния му сън.

Първият вид същества възпрепятства човека да овладее напълно своето физическо тяло, пречи му да се занимава с икономическа дейност, въобще да участва в съвременния обществен живот. Това са същества, които искат да попречат на икономическия живот на Изтока да бъде от вида, необходим за Троичния социален организъм.

Вторият вид същества създават вече някаква свръхиндивидуална същност, носещи, ако мога да използвам един абсурден израз, един «неегоистичен егоизъм», който е толкова префинен, че, както особено често става при източните хора, те си приписват въображаема безкористност и самоотдаденост. Но в действителност тази самоотдаденост представлява особена форма на изтънчено самолюбие, на рафиниран егоизъм. Хората желаят да са истински добри, толкова добри, колкото е възможно за един човек. Това също е породено от егоистично чувство. То е нещо, което може да бъде описано с парадокса на неегоистичния егоизъм – това е егоизъм, породен от въображаема самоотреченост.

Третият вид същества, явяващи се на източните хора по описания начин, са онези, които задържат духовния живот встрани от Земята и в известен смисъл разпространяват мъглява мистична атмосфера сред хората, каквато в днешно време може да се намери най-вече на Изток. И отново при тези три вида същества, които обаче тук въздействат от духовния свят, а не се инкарнират в човека, имаме врагове на Троичния социален организъм. По такъв начин идеята за Троичното социално устройство на Изток се блокира от духовната страна, а на Запад от страната на човека. Ето тук виждаме какъв вид диференциация лежи в духовните подоснови на външните събития.

Ще трябва да добавим и действащата от Средна Европа враждебност към Троичното социално устройство, за да имаме представа от духовна гледна точка за това с какво да се въоръжим, за да противопоставим тъй необходимата за човешкото развитие идея за Троичното социално устройство на противоборстващите ѝ сили, които действат на Изток от духовния свят, на Запад чрез определени хора, а в Средна Европа по специфичен начин, за който ще стане въпрос утре. За да знаем как да се отнасяме към тези неща, трябва да се въоръжим със съответните идеи... 200, л. 22.10.1920 г., стр.

1 През октомври 1920 г. професори и доктори от Оксфордския университет отправят призив към професорите по изкуствознание и естествознание в Германия и Австрия, «да се ликвидира горчивата неприязън, възникнала под влияние на патриотизма», и да се стигне до помирение «чрез братски чувства, раждащи се в научната дейност», срв. статията «Помирението на народите» в базелския вестник «Националцайтунг», бр. от 20.10.1920.

АТЛАНТЦИ

...Окултната наука ни отвежда назад отвъд каменната ера до епохата на Атлантида. В онези времена външният вид на човека изобщо не е същият като днес. Известно е, че челото на праисторическия човек не е било развито, защото развитието на челото и предната част на главата в действителност върви паралелно с развитието на мозъка и мисленето. В онези минали времена физическият мозък бил много по-малък от съответстващата етерна форма, която се простирала извън него на всички страни. В хода на еволюцията етерният и физическият мозък стават повече или по-малко еднакви по размер. Определен център в етерния мозък, който сега е в черепа, участва в еволюцията на атлантския човек, и този център се премества във вътрешността на черепа. Това е момент от огромно значение, защото, когато човекът започва да мисли, да бъде съзнателен за собственото си съществуване и да казва «аз», той започва да свързва идеи и да смята – което не е можел да прави преди. От една страна, ранните атлантци притежавали по-силна и вярна памет. Тяхното познание било основано не на отношенията между фактите, а върху спомена за тези факти. Те знаели чрез паметта си, че определено събитие неизменно би породило серия от други събития; но не схващали причините за тези факти, нито можели да мислят върху тях. Освен тази силна памет, те притежавали и друго качество – могъща сила на волята. Днес човекът вече не може да работи над жизнените сили пряко със волята си. Той не може например да ускори растежа на растенията чрез волево действие. Атлантецът имал тази сила и бил способен да извлича от растенията етерни сили, които знаел как да използва. Той правел всичко това инстинктивно, без помощта на интелекта и способностите на логическото разсъждение, които днес

са свързани с онова, което наричаме «учен ум». До степенята, в която интелектуалността, способността за отразяваща мисъл и смятането се разгърнали в хората на Атлантида, до тази степен западат силите на инстинктивното им ясновидство...

...Ако отидем още по-назад в историята на Атлантида, ще стигнем до много отдалечен период, когато за първи път става възможна речта, т.е. изразяването в членоразделни звуци. Това е епохата, когато човекът започва да ходи изправен, тъй като речта и изразяването в членоразделни звуци може да бъде способност само на изправени същества.

Преди великата атлантическа раса, на която всички европейски и азиатски раси са издънки, е съществувал друг континент и други народи, все още близки до животинската природа... 92. л. 13.

АТОМ

Атом и електричество

...Миналият път прочетох една реч на английския министър председател Балфор. Вече казахме, че някои неща, които са физически истини днес, са прастари окултни знания. Ако прочетете «Тайната доктрина» на Блаватска, ще откриете един пасаж, отнасящ се до електричеството, който дума по дума описва онова, което физиците сега постепенно постигат. Написаното там обаче е само предчувствие за това, за което става въпрос. Въпросът се отнася до физическия атом. Той е криво разбран от цялата външна – но не и от окултната – наука до преди четири-пет години. Смяташе се за изпълваща дадено пространство маса. Днес науката вече започва да опознава какво представлява атомът наистина. Тя започва да разбира, че физическият атом има същото отношение към силата електричество, каквото една буца лед има към водата, от която е била замразена. Ако си представите водата, ставаща лед, то и ледът също е вода. По същия начин атомът на физиката не е нищо друго, а замразено електричество.

Ако можете да схванете това напълно, ако игнорирате изказванията за атома, съдържащи се във всички научни списания до преди една или две години и сметнете, че тези изказвания са въздух, ще имате почти правилна представа. Едва напоследък науката е в състояние да си оформи представа за това, какво е атомът. Той стои в същото съотношение към електричеството, както ледът към водата,

от която е замръзнал. Физическият атом е кондензирано електричество. Аз считам речта на Балфор за изключително важна.

Това е... /пропуск/ нещо, публикувано от 1875, 1879 г. Фактът е бил известен на окултистите от хилядолетия. Човек започва да осъзнава, че физическият атом е кондензирано електричество. Но има и нещо друго, което трябва да бъде взето предвид. Какво е самото електричество? Това все още е неизвестно. Не се знае къде трябва да се търси истинската природа на електричеството. Природата на електричеството не може да бъде открита посредством никакви външни експерименти или чрез външни наблюдения. Тайната, която ще бъде открита, е, че електричеството – когато човек се научи да го наблюдава на определен план – е точно същото, каквото е човешката мисъл. Човешката мисъл е същото нещо като електричеството, гледано веднъж отвътре, друг път отвън.

Онзи, който сега осъзнава какво е електричеството, знае, че има нещо живо в него, което в замръзнало състояние представлява атома. Тук е мостът от човешката мисъл към атома. Човек се научава да опознава градивните камъни на физическия свят. Те са мънички кондензирани монади, кондензирано електричество.

В момента, когато човешките същества осъзнаят тази елементарна окултна истина за мисълта, електричеството и атома, в същия този момент ще са разбрали нещо, което е от най-голяма важност за бъдещето и за цялата 6-та следатлантска епоха. Те ще са научили как да градят с атоми чрез силата на мисленето.

Това ще бъде духовното течение, което отново ще трябва да бъде излято във формите, които са подготвени през хилядолетията за него от окултистите. Но поради това, че човешката раса е трябвало да премине през епохата на развитието на разума и да пренебрегне истинската вътрешна работа, са останали само черупки, формите обаче са запазени и в тях ще трябва да бъде излято правилното знание.

Окултният изследовател опознава истината от едната страна, физическият учен от другата. Така както Свободното масонство се е развило от зидарите, от изграждането на катедрали и храмове, така човек ще се научи в бъдеще да гради с най-малките градивни камъни, с единиците на кондензираното електричество. Това ще се нуждае от нов вид зидарство /масонство/. Тогава индустрията няма да може да продължава по настоящия начин. Тя ще стане толкова

хаотична и ще се развива само на основата на борбата за съществуване, докато човек не узнае... /пропуск/. Тогава ще стане възможно за някой в Берлин, докато се вози из града в кола, да предизвика разрушение в Москва. И никой няма да подозира, че той го е причинил. Безжичният телеграф е началото на това. Това, което описах, е бъдеще. Има само две възможности. Нещата да вървят хаотично, както индустрията и технологията са правили досега. Това ще доведе дотам, онзи, който притежава това познание, да е в състояние да причинява опустошения, или то да бъде излято в моралната форма на Свободното зидарство /масонство/... 93 л. 9

БАКТЕРИИ

...Там, където се появяват тези паразитни същества, те представляват симптом, един знак за навлизането на Ариман в света. Отношенията на човека към Ариман се създават чрез материалистическата нагласа или чисто егоистичните състояния на страх и ужас... 154.49

...В старите времена и ариманичните духове изгубват някога борбата (падането на духовете на мрака), и тогава са изблъскани от духовните светове надолу в сферата на сегашната Земя, (във физическия свят, но не във физическо-минералния свят, а в подсетивния свят – бел. пр.). Те постоянно и наново извършват своите атаки. Например има една такава атака, чрез която ариманичните рояци, след като били свалени на Земята, донасят в областта на Земята всички тези обитатели, които днес от лекарите се означават като бацили или бактерии (и вируси). Всичко, което се отнася до дейността на бацилните сили, където участват бацили, е резултат от това, че някога ариманичните рояци са били изблъскани от небето на Земята. Така че може да се каже, че в материалните области някогашните туберкулозни и предизвиканите от бацили болести имат подобен произход, какъвто е този на съществуващия днес разсъдъчен материализъм в духовно-душевните области. Двете неща са напълно подобни в по-висш смисъл... 177.152

...Окултното изследване ни показва как всяка болка, причинена на същество извън хората, което изпитва болка, как всяка смърт е посев за бъдещето. Колкото и да са желани животните от прогресивното божествено развитие, те не са определени да имат прераждания както хората. Но когато настъпи промяна в този изпълнен с

мъдрост световен план, когато човек се намеси в еволюцията на животните, а не я остави такава, каквато трябва да бъде без човека, какво става тогава?

Окултното изследване ни учи, че всяка болка, всяка смърт, която човек причинява на животното, отново се връща и възкръсва не чрез прераждане, а понеже на животните са причинени болки и страдания. Тези болки, тези страдания извикват животинската същност отново. Животните, на които е причинявана болка, няма да се появят в същата форма, но това в тях, което чувства болката, идва отново. То идва отново така, че болките на животните се изравняват и към всяка болка ще се прибави нейното противоположно чувство. Тези болки и страдания, тази смърт са семената, които човек е посял. Те поклъват отново, като към всяка болка в бъдеще ще се прибави нейното противоположно чувство.

Ще си послужи с конкретен пример. Когато Земята бъде заменена от Юпитер (следващото прераждане на Земята), животните няма да се появят в сегашната си форма, но техните болки и страдания ще събудят силите за усещане на болките. Те ще живеят и ще се възплътяват в хората като животински паразити. От усещанията и чувствата на тези хора ще се получи изравняването на техните болки. Това е окултна истина, която може да бъде казана обективно и без разкрасяване, дори да е неприятна за днешните хора. Някога човек ще страда, а животното ще изпитва изравняването на своите болки с определено приятно чувство, с приятно усещане. Това вече става бавно и постепенно в хода на съвременния земен живот, колкото и необикновено да изглежда. Защо хората всъщност са измъчвани от същества, бацили и други подобни, които не са нито животни, нито растения, а стоят между тях, и изпитват приятно чувство, когато човек страда. Тази съдба хората са си създали поради това, че в предишни възплъщения са причинили страдания и смърт на животните, понеже съществото, дори и да не се появи под същата форма, усеща това през времената и чувства изравняването на болките в страданията, които човекът трябва да изпита. Така всичко, което съществува като страдания и болки, не остава без последствия. Това е посев, от който ще произлязат предизвиканите чрез болка страдание и смърт. Не е възможно да бъде причинено някакво страдание, болка или смърт, без да се случи нещо, което да се прояви по-късно... 143.140

...Откриването на някои бацили при дадена болест е извън-

редно интересен факт за чревните растителни и животински микроорганизми в човешкия организъм, но по отношение на болестта то няма никакво друго значение, освен най-многого познавателно значение. Когато е налице една или друга болестна форма, в човешкия организъм съществува възможност един или друг животински или растителен микроорганизъм да се развива на такава почва, но иначе няма никакво друго значение. Присъствието на тези интересни създания не означава нищо друго, освен че съществува добра почва и естествено тази почва трябва да се разгледа ... 312.81

... Много по-важно е да се разбере как се е стигнало дотам, че в определен период от човешкия живот в човека да се развива някакъв вегетативен процес, така че тогава бактериите намират там подходящо място за развитието си. Важното е така да съхраним телесната си конституция, че за всички тези организми да не съществува подходяща почва за развитие. Когато го направим, тези създания няма да могат да ни причиняват големи вреди... 293.179

... Когато при протичането на дадена болест в някоя част на тялото се появят бактерии в голямо количество, е естествено, че там тези бактерии предизвикват явления, каквито всяко чуждо тяло предизвиква в организма ни. Ако всичко това се припише на дейността на тези бактерии, вниманието се насочва само към това, което предизвикват бактериите. Но така то се отклонява от истинския произход на заболяването. Защото всеки път, когато в човека нисши организми намират подходяща почва за своето развитие, тази подходяща почва вече е създадена от същинските първични причини... 312.328

... В наше време съществува страх, който напълно може да се сравни със средновековния страх от призраци. Това е днешният страх от бактерии (вируси и др.) Двете състояния на страх са фактически еднакви. В Средновековието хората вярвали в духовния свят и естествено са се страхували от духовни същества. В по-новото време хората са изгубили тази вяра, те вярват в материята, страхуват се от материални същества, макар те да са съвсем малки. Бактериите могат да бъдат опасни само когато се обгрижват, хранят. Най-интензивно те се обгрижват, когато човек внася в състоянието си на сън само материалистически възгледи. Има и още едно средство, което е също така подходящо като горното. То е, когато човек е принуден да живее в огнище на епидемии или епидемични болести, да не поема

в себе си само образите на болестите, като е изпълнен единствено с чувството на страх от тях. Ако поне малко той може да намали този страх чрез действена обич например, когато при грижата си за болните забрави, че би могъл да се зарази, то чрез грижите за болните наистина се намалява поощряването на бактериите... 154.46

...Всички тези същества, макар и тук там да навлизат като вредители в природните процеси, са наистина създания на развиващата се (прогресивна) божественост. В момента обаче, когато стигнем до тези същества, които обитават други живи същества в растения, животни или хора, ние имаме работа, особено когато се касае до бактериални създания, които се намират в човешкото тяло, и със създания, принадлежащи към духовните същества, но със създания на Ариман... 154.48

...Има известен вид бактерии като носител на инфекциозни болести, които произлизат от лъжите на човечеството. Те не са нищо друго освен физически vyplътени демони на лъжата... 99.70

...Наистина съществува опасността, хората да заседнат в материализма, в материалистически-ариманическият начин на мислене и да го внесат във времена, в които всъщност е определено той да бъде преодолян. Това означава, че няма да се свържете с духовния напредък на земното развитие, а (само) с материалния напредък. В известен период от шестата следатлантска епоха ще ви хареса да живеете в това, което ще последва чрез бактериите... 177.153

...Земята отдавна ще е станала труп, когато настъпи времето, в което материалистическите представи трябва да са преобразувани дотолкова, че да можем да се издигнем в едно повече духовно съществуване. Няма повече да се vyplътяваме в такава телесна инкарнация на вече неможещата да ни носи някогашна Земя, както го правим днес. Но хората, които останат свързани с материалистическият разум така, че да не могат да се освободят от него, в бъдещ образ все още ще пълзят по тази Земя и заниманията им ще се разгръщат в това, което тогава ще се развива на Земята особено в дейността на бактериите и др.п., защото тези създания ще се ровят в трупа на Земята. Сега те са само предтечи на това, което ще се случи в бъдеще с цялата Земя... 177.156

Бактерии и условията им за живот

...В човешките вътрешни органи протичат процеси, които се

простира в целия организъм. Когато те са вчленени в целия организъм, тогава действат по правилния начин. Ако чрез някаква намеса те станат по-интензивни директно в коремната област, или подходящите и присъщи на човешката глава или белите дробове процеси са по-слаби, отколкото трябва, настъпва нещо особено. Тогава се вижда, че за нормалния си живот човешкият организъм трябва да породи в себе си процеси, които бива да се развият само до определена степен, за да обхванат целия човек. Ако процесът се активизира, той се локализира и тогава, например в коремната област, се появява даден процес, при който не се проявява по правилен начин това, което трябва да протича по отделно в обичайните процеси на човешката глава или в белите дробове, а отговаря на някои процеси в коремната област (веществообмяната). Процесите си съответстват така, че протичат паралелно едни на други. Така обаче това, което бива да се намира в човека само в такава степен, че да поддържа неговата жизненост, духовно-душевно управляваната жизненост, в известна степен се издига извън определено ниво. Тогава, бих казал, че това е атмосферата за всякакви нисши организми, за всякакви микроорганизми, които могат да се разгърнат там. Това, което е действеният елемент на микроорганизмите, се намира постоянно в човека, и е разпределено в целия организъм. Ако се концентрира някъде, то става хранителна среда за микроорганизмите, микробите, те намират подходящата почва там. Но причината, защо те могат да се развият там, трябва да се търси във фините процеси на организма, които се оказват първични... 73.208

Заразяване

...Казва се, че опасността от заразяване е извънредно силна при едрата шарка. Но човек не бива веднага да мисли за физическо заразяване при предаването на болестта, а дори при едрата шарка са налице особено психическите заложби. За това може да послужи за доказателство, че човек може много добре да се предпази, когато е в състояние да се заключи по правилния начин. Мога да говоря за това, защото като двадесет и две годишен младеж – не е необходимо да споменавам обстоятелствата – преподавах на един ученик, чиято майка лежеше болна от черната шарка непосредствено в същата стая, отделена само с параван от мястото на работата ми с ученика. Аз не предприех нищо и продължих заниманията през цялото вре-

ме, докато майката отново оздравя. Направих това с удоволствие, защото исках също да видя как човек може да се предпази, когато приеме болния от едра шарка съвсем обективно, като всеки друг предмет, като камък или храст, спрямо който не се изпитват никакви чувства на страх или някакви други физически вълнения, а го приема като обективен факт. Така действително може да се пресрещне силната опасност от заразяване. В такъв случай може да играе роля при заразяването и физическият фактор... 314.286

БЕЗСМЪРТИЕ

...Едва на Земята човек придобива съзнание, свързано със самосъзнанието. Едва тук той става същество, знаещо нещо за себе си и различаващо се от предметите. За това е трябвало не само да управлява тялото отвън, но и да навлиза в това тяло – на смени (нощ и ден) – и да се почувства в него, да може да каже за него «аз». Само поради това, че човек се намира изцяло в тялото си, той е могъл да придобие своето пълно съзнание. Но той и споделя съдбата на това тяло. Преди, когато се е намирал над него, не го е правил. Едва чрез това, че човек е постигнал степеня на неморала, той е влязъл в отношения със смъртта. В момента, когато тялото му се разпадне, той чувства, че азът му престава да съществува, понеже е идентифицирал този аз с тялото си. Едва постепенно, чрез духовно развитие, той ще постигне отново старото безсмъртие, а тялото е като училище, за да го постигне съзнателно. Човек не може да постигне безсмъртието на по-висша степен, ако не го изкупи чрез смъртта, ако не познае двойствеността на живота и смъртта... 101.171

...Физическият човек има заложбата за безсмъртието на тялото си (виж фантома на човека). Но каквото е сега, то не отговаря на своята заложба... 175.236

...Между раждането и смъртта човек наистина живее в това, което в него е смъртно, което в своята същност е преходно. И трябва да се каже, че само тихо и интимно се проявява това, което в човешкото същество е безсмъртно, излиза наяве безсмъртната част. Може да се каже, че тази безсмъртна същност се проявява така тихо и интимно, че в обикновения живот човешката душа няма силата и търпението, но преди всичко недостатъчно развитото в по-висш смисъл внимание, за да съзре това, което се проявява тихо и интимно... 64.259

...Относно безсмъртието нещата са много по-духовни, отколкото си представяме. В такъв случай няма нищо материално или веществено. Това, което е налично, е съзнанието след смъртта, което гледа назад в този свят. Него трябва да разглеждаме, когато говорим за безсмъртието. Трябва да станем много по-нематериални и от абстрактните философи, когато говорим за тези висши неща... 192.46

...Голяма част от душевния ни живот е безсмислена, ако наистина трябва да завършим живота си със смъртта, ако човек няма участие, няма връзка с висшия свят. И безсмислието на това, което той има, не копнежът за нещо, което няма, е това, което подтиква човека да разбере защо в душата идва нещо, което изобщо не е гражданин на нашия сетивен свят. И това го подтиква да изгради нещо, което може да стане именно чрез окултни упражнения, нещо, което очевидно няма връзка с външния свят. Не бихме казали, че човек притежава копнеж за безсмъртие в себе си и затова си изгражда понятие за безсмъртието, затова го изнамира, а че така, както човек живее, той получава от външния свят нещо в душата си, което би било съвсем безсмислено, безцелно, несъществуващо, ако битието би било ограничено само между раждането и смъртта. Човек трябва да пита за смисъла и целта, изобщо за цялата същност на нещо, което той има, а не за нещо, което няма... 146.63

...Прекратяването на съзнанието със смъртта би било равнозначно на факта, който трябва да се предположи, а именно, че човек всъщност не е безсмъртен. Защото, за да продължи съществуването на човека несъзнателно след смъртта, би означавало, че най-важното, това, което прави човека човек, е да не съществува след смъртта. А една несъзнателна човешка душа, която надхвърли смъртта, не би означавала, така да се каже, много повече от сбор атоми, както предполага и материализмът, които следва да останат и когато физическото тяло бъде разрушено... 155.176

...Когато човек премине през портата на смъртта, той няма същите сили, които постига чрез инициацията (посвещението), но в известен смисъл получава сили, когато изостави тялото си, с които му помагат съществата на надсетивния свят. Той получава възможността да запази спомена за това, което е забравил, когато е изоставил тялото. И сега реално имате възможност да си отговорите на въпроса какво остава от моите душевни изживявания, когато премина през портата на смъртта, как душата живее по-нататък? Вие имате

отговора чрез опитността на посветените: Душата живее по-нататък, понеже в дълбоките скрити основи на душата има сили, които могат да запазят като спомен това, което е изживяно. Безсмъртието означава човек да има сила да съхрани като спомен изоставеното, миналото съществуване... *138.72*

...Не може да се стигне до това, което обикновено се разбира като безсмъртие, без да се вземе участие в тайните науки. Но резултатите на тайните науки проникват по различни начини навън в света. В религиите има голяма част от тайното знание и всички, които живеят с вътрешно убеждение в някоя религиозна общност, възприемат част от това знание и се подготвят да вземат участие в цялото безсмъртие. Но е различно да се получи знанието за това безсмъртие в конкретното изживяване с пълно съзнание и да се живее чувството за принадлежността към духовния свят. Смишълът на тайното познание не е бил да се предаде смътно усещане, а пълно ясно, съзнателно участие в духа и познанието за него. Има един велик закон, който оповестява от какво зависи напредъкът на съзнанието за през всички бъдещи жизнени периоди. За развитието на съзнанието допринася всичко, което човек извършва не само, за да постигне това съзнание за самия себе си. Това е привидно парадоксално изречение: Всичко, което допринася за съхраняването на съзнанието на някое същество, е това, което това същество постига без да има предвид развитието на собственото съзнание... *93.117*

...В момента, когато човек постави идеали на мястото на нагони, задължения и инстинкти, и развие ентузиазъм вместо страсти, той създава хармония в частите на астралното си тяло. От този момент астралното тяло повече не умира, а продължава да съществува в такава степен, в каквата той е постигнал мир насреща на разрушителните сили. Колкото повече мир е постигнал, толкова повече остава да пребивава в девахана по време на живота си между смърт и ново раждане. Когато човек е станал духовен ученик, започва да постига мир и в етерното си тяло. Тогава и етерното тяло продължава да съществува (не се разпада и отново изгражда). При учителите се постига мир и във физическото тяло, затова при тях и физическото тяло продължава да съществува като силова формация (виж фантома)... *93a.174*

...Човекът е безсмъртен, необходимо е само да желае да формира своите дела така, че да получат постоянно съществуване. Без-

смъртното при нас е това, което си спечелим отвън. Ние сме породени чрез света и чрез оплодяването с монадата в нас започваме да изграждаме отражението на нов свят. Монадата оживява огледалните образи в нас. Сега образите могат да действат навън и напоследък се оглеждат и въздействията на тези образи. Поражда се нов вътрешен живот. С нашите дела непрекъснато променяме нашето обкръжение. Така се пораждат нови огледални образи и те се превръщат в карма. Това е нов живот, който покълва от вътрешността. От това следва, че, за да се развием в по-висша степен, трябва да излезем от нас самите и самоотвержено да действаме в обкръжението. Това излизане трябва да го направим възможно, за да приведем самоотвержено нашето обкръжение в хармонични съотношения. Това обуславя хармонизиране на отражателните, огледалните образи в нас. Наша задача е да направим света около нас хармоничен. Последната степен на съвършенство, която сме достигнали навън, която сме постигнали със самите нас, ще я вземем със себе си. Затова розенкройцерите казват: «Формирай света така, че да съдържа мъдрост, красота и сила», тогава в нас се отразяват мъдростта, красотата и силата. Ако си използвал времето за това, тогава сам напускаш тази Земя с огледалните образи на мъдростта, красотата и силата. Мъдростта е огледален образ на манас, красотата, благочестивостта, добротата е отражение на будхи, силата е отражение на атма.

Човек не напредва на Земята чрез теоретично спокойствие, а когато внесе в Земята мъдрост, красота и сила. Чрез работата на нашия висш аз формираме дадените ни от боговете тела, за да създадем сами вечните си тела. Трябва да се опитаме да навлезем в това, което е по-висше вън от нас. Затова не бива да търсим нашия висш аз в нас, а в по-високо развитите индивидуалности... *93a.176*

...Човек трябва да работи за своето безсмъртие. Ние трябва да работим върху нашата същност, за да можем да преминаем през смъртта по правилен начин. А постигането на духовно познание не е само постигане на абстрактно познание, а е проникване на силите, които побеждават смъртта, в духовно-душевната същност на човека. Това наистина е християнското учение. Затова човек следва не само да вярва в Христос, както изцяло изисква едно по-ново вероизповедание, а да последва думите на апостол Павел: «Не аз, а Христос в мен.» Силата на Христос в мен трябва да бъде развита и да искам да я развия! Само вярата като такава наистина не може да

спаси човека, а единствено вътрешната взаимна дейност с Христос, вътрешното изработване на Христовата сила, която е постоянно тук, когато човек иска да си я изработи, но която трябва да бъде изработена. Инициатива, активност е това, с което човечеството ще трябва да се изпълни и да разбере, че само пасивната вяра допринесе много лесно безсмъртието на Земята постепенно да умре. Това е стремежът на Ариман... 205.186

...До 333 година, почти до първата половина на четвъртото следатлантско столетие още е имало една мистерийна наука; всъщност едва през шестото столетие са разпръснати последните гръцки мъдrecи. Тази мистерийна наука искала да помогне на хората срещу голямата опасност на физическия живот. А по онова време било още сравнително лесно да се помогне да се премине през опасността на физическия живот, понеже хората още имали нещо от обобщаващата сила на груповите души. Тази сила на груповите души била все още много голяма до четвърто столетие сл. Хр. Нещата се променили едва от времето на преселението на народите, когато чрез особения елемент, произлизащ от германските племена, груповата душевност била прекъсната. Но тези мистерии привлекли само отделни хора, които били смятани за особено избрани и в мистериите били издигнати до особено висши духовни степени. Но с това е направено не само нещо за отделните посветени, а понеже действал груповият дух, същевременно били облагодетелствани и намиращите се около действащите посветени хора. Особено през древната египетска епоха имало малко посветени, но те същевременно били интелектуални водачи във всички области, водачи на целия народ и понеже още съществувала груповата душевност, тяхната сила преминавала и върху другите хора, които не били посветени. Тогава имало само малко посветени. Какво се е постигало чрез това посвещение. Именно че хората били предпазвани да станат смъртни в душите си. В Египет имало и друго схващане за безсмъртието, различно от днешното. Днес за безсмъртието се мисли като за нещо, което всеки ще получи, което не може да се изгуби. В самотракските мистерии например се учило, че има четири кабири (велики богове), три от които винаги умъртвяват четвъртия. Но всъщност се мислило, че човек има физическо, етерно, астрално тяло и аз. Физическото тяло е първо като физически труп, изпаднал под властта на смъртта. Етерното тяло се разпръсва в Космоса, астралното тяло също преминава по опреде-

лен начин (виж камалока) в духовния свят. Когато азът не се спасява чрез опознаване на духовността, тогава трите умъртвяват аза и го смъкват долу в смъртността.

В мистериите се стремели да спасят човешкото безсмъртие. Не си представяли, че безсмъртието може да се извоюва чрез молитви; не си представяли, че човек може да се отнася към безсмъртието само пасивно и др.п., а тези, които били посвещавани, си представяли, че чрез особено преобразяване на душевната си същност, чрез тяхното пробуждане, чрез пробуждането на техния аз, преодоляват опасността да не могат да се обхванат в духа и поради това да трябва да съпровождат пътя на смъртното си тяло. И когато отделни посветени притежавали силата да мислят без смъртното си тяло, те могли да я споделят с другите хора, понеже груповата духовност още съществувала. Днес груповата духовност повече не действа, а всички сме призовани да постигнем свободата като индивидуални хора... 205.47

...Днес сме стигнали всъщност до момента, когато стоим пред противоположната опасност. Докато до четвъртото столетие сл. Хр. хората стояли пред опасността в известна степен да не могат да схванат духовния елемент, така че трябвало да се доведат до събуждане в този духовен елемент, днес човекът е всъщност истински мислител чрез особеното образование на физическото си тяло, чрез особеното развитие на материята, и живее ужасно много в мислите. Когато това мислене, което днес е достигнало особено съвършенство и е мозъчно мислене, материализмът има право (че мозъкът или материята мисли) и колкото повече правим мисленето на съвременното човечество все по-подобно на физическото прогичане на мозъчните процеси, действително това съвременно човечество не само застава пред опасността да не разбира безсмъртието, но и да изгуби безсмъртието. Това е големият идеал на Ариман, именно да унищожи човека в неговата индивидуалност, да не го остави да бъде индивидуален, но да внесе в земните сили силите, които той има, мисловната сила, така че когато някога Земята стане голям труп, този труп да бъде пронизан от всички сили, които човекът е внесъл в Земята чрез своята логика. Това е идеалът, който Ариман иска да постигне: Да унищожи индивидуалността на хората, за да преформира Земята чрез силата на човешкото мислене в една тъкан от огромни мисловни паяци, но реални паяци...205.49

Инкорпориране на ариманичната същност

...Ариманичните духове не могат да се инкарнират, но могат да се инкорпорират, да проникнат временно човешки души и човешки тела. Тогава брилянтната, блестящата, извънредната ариманична интелигентност е по-силна от това, което е в отделния човек, тогава той може да действа на Земята, както действат хората... 237.166

...Когато човек погледне в себе си, възприема физическата природа като свои инстинкти и страсти – всичко това е, разбира се, астрално, но произтича от физическата природа. Това, което човек възприема по този начин в себе си в своите инстинкти, нагони и страсти, съдържа в известен смисъл едно царство от същества, които имат тясна връзка с човека, но те са с подчовешка природа... 218.142

...Тези същества живеят непосредствено на Земята, но така, че човек не може да ги види, понеже нямат така формирано тяло, което да се вижда от човека. Те имат тяло, което живее в земния и водния елемент. И делата им в земните процеси са прилив и отлив, вулканични изригвания, земетресения. Тези подчовешки същества са под властта на ариманичните власти. Въздействията на тези същества навлизат в човешката веществообмяна. Това, което виждате като прилив и отлив или рядко виждате като вулканични изригвания и земетресения, винаги става като прилив и отлив в човешката веществообмяна. Това са ариманични въздействия. Тези същества се борят да втвърдят човека, да го направят подобен на тях. Така той би станал безкрайно умен, невероятно интелигентен в материалността. Тези същества не могат да го постигнат директно, но искат да го постигнат индиректно. Затова им се е удало в техните наистина хилядолетни усилия да създадат в земния живот и образват цял род такива подчовешки същества. Те го правят така, че обсебват инстинктивната природа на човека, когато тази инстинктивна природа е особено груба и необузdana. Те я откъсват и си я присвояват. Тогава човек изпада по време на живота си под властта на тези ариманични сили, така че изцяло се отдава на своите страсти, инстинкти и нагони, става необуздан човек и те могат да изтръгнат това след смъртта му. По този начин вече има голямо подчовешко население на Земята, живеещо във водата и в земния елемент. Тези земни и водни същества действително населяват слоевете, намиращи се непосредствено под земната повърхност. Хората от мините

добре ги познават. Там ариманичните власти чакат хората да изпаднат някога в такава инкарнация чрез кармата си, в която да действат чрез инстинкти, нагони и страсти, и на такова същество особено му харесва, когато някои хора казват в определен земен живот, че не искат отново да се върнат в духовния свят, а след като напуснат телата си, искат да се vyplътят в таково подсетивно същество. Такъв човек ще остане свързан със Земята и няма повече да умира. Ариманичните същества мислят, че ще са в състояние да привлекат по този начин много хора в своя род, така че някога Земята да бъде населена от много такива ариманични подчовешки същества. И чрез това те искат да направят Земята безсмъртна, така че тя да не се разпръсне в мировото пространство... 218.145

Ариманическо безсмъртие

...Хора, които се свързват с кръгове на церимониално-магически общества, си осигуряват сами власт извън смъртта, в известен смисъл, ариманическо безсмъртие. За тях обществото, към което се присъединяват, е в определен смисъл гарант, след смъртта им да продължават да живеят сили от тях, които всъщност би трябвало да живеят само до тяхната смърт. И тази мисъл днес живее в много повече хора, отколкото човек може да си представи, мисълта те да си осигурят ариманическо безсмъртие, което се състои в това, да не действат само като отделни индивидуални хора, а да действат чрез инструмента на такова общество. Има много такива най-разнообразни общества. Толкова, колкото някой постига такава безсмъртна смъртност, или казано по-добре ариманическо безсмъртие, толкова той изгубва от съзнанието си другото, истинското, действителното безсмъртие... 174.196

...Когато има стремеж с окултни средства да се осигури световното господство на отделен народностен дух, това означава, че има стремеж за постигане на въздействия чак в духовния свят и че на мястото на правомерното господство на архангелите над мъртвите, се поставя неправомерното господство на изостаналите като архангели архаи, неправомерните духове на времето, на епохата. И с тях се постига ариманическо безсмъртие... 174.230

...Ариманичните същества искат да предотвратят човек докрай да се развива регулярно със Земята и след това да премине по нормален начин в състоянието Юпитер. Те искат да консервират

Земята в нейното битие, да я запазят и задържат хората на Земята. Затова тези същества постоянно се стремят по най-интензивен начин да правят следното. Това са процеси, бих казал, зад кулисите на битието, които, откакто на Земята има човешки род, протичат като реални процеси. Когато човек заспи, той преминава в своите астрална и азова същност. Живеещите неправомерно на Земята лунни, венерени и меркуриевни същества при всеки сън се опитват да дадат на човека етерно тяло от земен етер. Това същност не им се удава почти никога. Но те не се отказват, защото постоянно изглежда възможно да успеят да обгърнат и пронижат човека с етерно тяло от земен етер, когато човек спи и етерното му тяло, произлизащо от Космоса, е оставено в леглото. Ако на такова ариманично същество наистина се удаде, когато човек отново и отново заспива, постепенно да внесе (в него) едно цяло етерно тяло, след смъртта, когато за кратко време (3-4 дни) човек се намира в своето етерно тяло, то ще може да се задържи в него. Но ако човек би могъл да се задържи в своето етерно тяло, постепенно ще се породи един етерен човешки род. Но в такъв случай Земята ще може да бъде консервирана... 219.51

Безсмъртие и анонимност

...Във всяка наука за духа се съдържа познанието как човек да действа самоотвержено извън себе си, за да постигне най-голямото извисяване на своето съзнание. Самоотвержените дела са същност основатели на безсмъртието. Действането за себе си е съхраняването само на името... 93.119

Безсмъртие и мироглед на Запада

...На Запад се развива като мироглед не бавното пасивно живеене и очакване какво ще стане след смъртта. Многобройни чувства се стремят тук животът да се разглежда морално, да се изгради животът така, че чрез това, което човек извършва тук, да може да занесе през портите на смъртта нещо (в духовния свят)... 199.122

Безсмъртие – възприемане на безсмъртието

...Когато се възприеме в по-висше съзерцание как чрез нервния човешки процес се извършва непрекъснато отлагане (разрушаване), образува се в известна степен вътрешна утайка, се възприема и как от това вътрешно утаяване, от тази утайка азът се издига не-

прекъснато навън. Не може да се постигне истинско съзercание на истинския аз по-рано, преди човек да се научи да съзercава това вътрешно утаяване. Азът естествено живее в човека, но човек възприема този аз чрез това, че изживява процеса на умирането, процеса на вътрешното разпадане. И този, който е схванал как азът е непрекъснат борец срещу процеса на умирането, е схванал, че азът няма нищо общо със смъртта, схванал е съзercателно как-во иначе се означава диалектично или логично като безсмъртие...
206.196

БОДИСАТВА, БУДА

...Вече споменах, че когато гърците са говорили по свой начин и в свой смисъл за Аура-Маздао, са го нарекли Аполон. В техните мистерии те давали възможност на човека да познае по-дълбоката същност на този Аполон. В Аполон виждали преди всичко онзи дух, който управлява не само физическите слънчеви сили, но направлява и духовните сили на Слънцето и ги насочва към Земята. И когато в Аполоновите мистерии учителите искали да говорят за духовно-моралните влияния на Аполон, казвали, че Аполон прави да прозвучава цялата Земя със свещената музика на сферите, т.е. изпраща лъчите от духовния свят на Земята. В Аполон те виждали същество, придружено от музите, от неговите помощнички. В този Аполон, придружен от деветте музи, се крие чудесна дълбока мъдрост...113, л. 8

...Както човек е съставен от отделни членове – физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и т.н., които се групират около неговия аз, така и музите се групирали около Аполон. И казаното във връзка с подобни неща на кандидатите за посвещение в аполоновите мистерии, има дълбоко значение. На тях им е поверявана една тайна, като им се казвало, че в шестата епоха на хората ще говори по особен начин онзи бог, който през втората епоха е говорил по толкова особен начин на Заратустра. Учителите се стремели да обяснят на учениците в мистериите, че в шестата епоха песента на Аполон ще постигне своята цел на Земята. В това обичайно за учениците на аполоновите мистерии изречение, а именно, че в шестата епоха песента на Аполон ще постигне своята цел, е изразено повторението на по-висока степен на втората епоха на земното развитие в шестата епоха...

Двата потока

...В следващата следатлантска културна епоха, египетско-халдейската, имаме едно забележително явление. Не напразно я назоваваме с две имена. През време на тази културна епоха, от една страна, имаме отвъд, в Азия, поданици на северното течение на народите, това е халдейският елемент; а египетският елемент принадлежи на другото течение, течението на народите, поели южния път. Това е епохата, в която се срещат двете течения на народите. И ако си спомняте, че северното течение развива предимно погледа към външния свят, към търсенето на онези същества, които се намират зад килима на сетивния свят, и че египетският народ търси онези духове, които могат да бъдат намерени по вътрешен път, ще разберете как тук действат заедно двете течения. Следователно в тази епоха външният път на халдейците се среща с вътрешния път на египтяните. Гърците чувствували това по съвършено правилен начин, когато сравнявали халдейските богове с царството на Аполон. Това, което са получили от халдейците, те го търсили по свой начин в мистериите на Аполон. Но когато говорят за Озирис и за онова, което му принадлежи, го търсят по съответния начин в мистериите на Дионисий. Тогава хората имали предчувстващо съзнание за това, какви са в действителност духовните отношения...

Културата на чувствената душа е култура на третата епоха

На числото седем са подчинени свещените риши и другите свещени учители на народите чак до седемте мъдреци на древна Гърция.

...Сега нека да разгледаме това, което се е получило от посочената промяна. Че с идването на Христос в земното развитие настъпва нещо съвсем особено, е нещо, което винаги било чувствано и познавано в духовната наука там, където има нейни истински центрове. В центровете на истинската духовна наука било чувствувано и познавано, че съществува нещо, което преминава първо през всички култури на следатлантската епоха; което е преминало вече през древно-индийската, древно-персийската, халдейско-египетската и др. култури, което ще премине и през онези култури, които ще следват споменатите чак до следващата велика катастрофа и отвъд нея. Когато се запитаме как можем да намерим по-вярна формула на това, което преминава през цялото развитие на човечеството, освен

чрез наблюдението на сетивата или чрез човешкия ум, трябва да потърсим при духовната наука и да запитаме как се нарича това, което може да бъде открито в духовния свят и което преминава, така да се каже, като духовно течение през всички тези седем култури. В източната мъдрост са намерили една дума за преминаващото през всички култури, когато го разглеждаме в действителността, а не като нещо отвлечено; когато го разглеждаме като нещо конкретно, то е едно същество. И когато искаме да назовем по-отблизо това същество, спрямо което всички други същества като свещените риши или по-висши същества, които съвсем не слизат до физическо възплъщение – те не са друго, освен негови пратеници, – ние можем да го назовем с едно име, което Изтокът правилно е изразил. Всяко благовестие, всяка мъдрост в света води първо до този извор, до извора на първичната мъдрост, притежавана от една същност, която се развива през всички култури на следатлантското време, която се явява във всяка епоха в тази или онази форма, но която винаги е едно същество, един основен носител на мъдростта, появила се в най-различни форми. Когато вчера описах как свещените риши, така да се каже, схващали конкретно тази мъдрост, вдишвайки я, онова, което е разпространено навън като душа на светлината и вдишано като мъдрост на светлината от свещените риши, е излияние на онова възвишено същество, за което става дума тук. И това, което вчера можахме да посочим като мъдрост на другите епохи, например напълно различния възглед, който намира своя израз в древно-персийската култура, също се излива от това същество, което е Великият учител на всички култури. Съществото, което е учител на свещените риши, учител на Заратустра, учител на Хермес, което можем да наречем Великия учител и което през различните епохи се проявява в най-различни форми, като отначало остава дълбоко скрито за външния поглед, носи според ориенталския израз името Общност на бодисатвите. Християнският възглед би го нарекъл Светия дух. Когато се говори за бодисатва, говори се за същност, преминаваща през всички култури, която може да се изяви на хората по един или друг начин. Това е духът на бодисатвите. Към бодисатвите насочвали своя поглед всички: свещените риши, Заратустра, Хермес, Мойсей, безразлично как са наричали и чувствували съответното същество. Можем да го назовем с това единно име, то е «Великият учител» и към него поглеждат онези, които искат и могат да приемат

ученията на следатлантската епоха. Този дух на бодисатвите на нашата следатлантска епоха е приемал много пъти човешка форма, но една от тези човешки форми ни интересува особено много. Един бодисатва приел надалече светеция човешки образ, независимо как се е изявил иначе в онова същество, наречено Гаутама Буда. И напредък за съответния бодисатва е, когато той не се нуждае да остава само в горните области на духовния свят, а стигна в своето развитие така далеч в духовните области, че може да овладее напълно едно човешко физическо тяло, за да стане човек в Гаутама Буда. Така в лицето на Буда трябва да виждаме едно от човешките възплъщения на един бодисатва, едно от проявленията като човек на всеобгръщащите форми на мъдростта, които стоят в основата на земното развитие. В Буда имаме, така да се каже, възплъщението на онзи Велик учител, който може да бъде наречен просто действителната мъдрост. Така виждаме Буда по правилен начин: той е земното възплъщение на бодисатва. И тогава не е нужно да вярваме, че един бодисатва се е възплътил в Буда, но един такъв бодисатва се е възплъщавал напълно или отчасти и в други човешки личности. Но не бива да схващаме всички подобни възплъщения като шаблон, а да бъдем наясно, че както един бодисатва е живял в етерното тяло на Гаутама Буда, такъв бодисатва е живял и в телата на други човешки индивиди; и понеже същността на бодисатвата, наследил астралното тяло на Заратустра, се вливал в телата на други индивидуалности, например в Хермес, можем – но само когато разбираме нещата така – да назовем и други индивидуалности, които също са велики учители, като възплъщение на бодисатва. Можем да говорим за постоянно завръщащо се възплъщение на бодисатва, трябва обаче да знаем, че бодисатвата зад всички тези хора, в които той се възплъщава, е като част от онази същност, която сама е олицетворената всемъдрост на нашия свят. Така поглеждаме към елемента на мъдростта, който е предаден в по-стари времена на човечеството от луциферичните светове. Когато поглеждаме към него, ние поглеждаме към бодисатвите. Но по отношение на следатлантското развитие има едно същество, което основно се различава от бодисатвите, което е принципно различно от един бодисатва и което не бива да смесваме с бодисатва затова, защото веднъж е било възплътено в една човешка индивидуалност, която същевременно носи в себе си вливанията на бодисатва като буда. Понеже веднъж е живял човек, в който се е възплътил

Христос и същевременно в тази човешка индивидуалност се вливат лъчите на бодисатва, при това възплъщение не бива да се счита като главно това, че в посочената личност е бил възплътен бодисатва. Това е Исус от Назарет. Тук преобладава именно през последните три години Христовият принцип, който основно се различава от принципа на бодисатва. Как можем да разберем разликата между Христовия принцип и принципа на бодисатва? Извънредно важно е да се знае благодарение на какво Христос, който веднъж е бил възплътен в човешко тяло, може само веднъж, нито преди, нито по-късно, да бъде възплътен като Христос в едно човешко тяло. Оттогава Той може да бъде намерен по пътя, който води във вътрешността на човешката душа; по-рано е можел да бъде намерен, като погледът бил насочван навън в света, както Заратустра насочва погледа си към Слънцето. Чрез какво Христос, този принцип, това същество, на което трябва да припишем такова централно положение, се различава от един бодисатва? Основната разлика между Христос и бодисатвата е тази, че можем да наречем бодисатва (общността на бодисатвите) Великия учител, възплъщението на мъдростта, която преминава през всички култури, която се възплъщава в най-различни форми; но Христос не е просто учител, това е същественото! Христос не само учи хората; Христос е съществото, което ще разберем най-добре, когато го потърсим там, където можем да го намерим в зашеметяващи духовни висини като обект на посвещението и можем да го сравним с други духовни същества. Можем да охарактеризираме най-добре това същество по следния начин. Има области на духовния живот, където, така да се каже, освободен от всякакъв земен прах, човек може да намери тази висша същност, бодисатвата, в неговата духовна особеност и където може да намери Христос освободен от всичко, което е станал на Земята и в близост до нея. Там се намира основата на човечеството, онова, от което произхожда всеки живот: духовният първоизточник (праизвор). Там се намира не само един бодисатва, а цяла редица бодисатви. Както обърнахме вниманието към бодисатвата, който стои в основата на нашите редуващи се седем култури, така съществува само един бодисатва, който стои в основата на атлантските култури и т.н. В духовните висини ще намерите цяла редица бодисатви, които за техните времена са великите учители, наставници, не само на човеците, но и на онези същества, които не слизат в областта на физическия живот. Намира-

ме ги всички да стоят там, ако бива да говорим чрез сравнения, като велики учители; те събират това, което трябва да учат, и сред тях намираме едно същество, което не е нещо само чрез това, че обучава, а то е самият Христос. Той е нещо не само чрез това, че обучава, но в средата на бодисатвите е като едно същество, което действа върху заобикалящите го бодисатви чрез това, че те го гледат; той е гледан от бодисатвите, на които изявява своята собствена слава, своето собствено великолепие. Ако другите са велики учители, Христос има значение за света чрез това, което Той представлява в самия себе си, чрез своята същност. Достатъчно е да бъде гледан, съзерцаван; откровението на неговата собствена същност е нещо, което се нуждае само да се оглежда, да се отразява в заобикалящия го свят; от това се ражда поуката. Той не е само учител, той е живот, който се влива в другите същества, които след това стават учители. Бодисатвите получават своето обучение от това, че имат блаженството да се наслаждават, да гледат Христос в неговата духовна висота. И когато в течение на нашето земно развитие намираме възплъщени на бодисатвите, ние ги наричаме велики учители на човечеството, понеже същественото в тях е бодисатвата. Христос не само учи. Хората учат за Христос, за да могат да го разберат, да познаят това, което е в него. Христос е повече обект, отколкото субект на ученето. Ето защо Той е същество, имащо съвършено различно значение от това на бодисатвите, които преминават през света. Разликата между Христос и бодисатвите е, че Той е онова, което е за света, чрез това, че светът се наслаждава, радва се на неговата гледка. Бодисатвите са това, което са за света, защото са велики учители. Ето защо, когато искаме да погледнем към живата същност, към живия извор на нашата Земя, трябва да насочим поглед към онова възплъщение, при което е възплътен не само един бодисатва, така че това възплъщение на бодисатва да е същественото, а там, където се е възплътило онова, което не се нуждае да остави след себе си писание, което само не е оставило учение за себе си, но е събрало около себе си онези, които разпространили в света учения и благовестия за Него. Същественото е, че от самия Христос не съществува никакъв писмен документ, никакво съчинение, но учителите са около Него и говорят за Него, така че Той е обект на ученето, не само субект. Това е изразено в особеното обстоятелство, което при Христовото събитие означава една необходимост, че от него не е остана-

ло нищо написано, а другите са писали относно неговата същност. Ето защо никак не е чудно, когато се казва, че всичко, което намираме като учения на Христос, можем да го намерим и в други вероизповедания, защото Христос не е само учител, а Той е същество, което иска да бъде разбрано като същество (същност), защото Той не иска да внесе, да посее в нас нещо само чрез своето учение, а чрез своя живот. Ето защо можем да съберем всички учения на света, които са достъпни за нас и пак не ще имаме всичко, от което да може да се разбере Христос. Ако съвременното човечество не може да се обърне направо към бодисатвите, за да гледа Христос с духовните очи на бодисатвите, трябва още да ходи в училището на тези бодисатви, за да научи онова, което ще му помогне да разбере Христос. Следователно, ако искаме не само да знаем за Хрисос, а да разберем Христос, трябва не само да насочваме удобно поглед към това, което Христос е направил за нас, а да отидем в училището на всички учители на Запад и Изток; и за нас трябва да бъде нещо свещено да усвояваме ученията, които погледът ни може да обгърне. А другото свещено нещо за нас е да приложим тези учения така, че чрез най-висшите учения да разберем напълно Христос.

Но това, което хората трябва да направят, се подготвя по съответния начин в мистериите. Всяка епоха има своята особена задача; на всяка една епоха предстои да приеме истината именно в онази форма, която тази истина трябва да бъде приета за съответната епоха на човечеството. На древния индиец не е можело да бъде дадена такава форма на истината, каквато се дава днес, нито на древния персиец. Истината е трябвало да му бъде дадена в такава форма, която да е подходяща за неговите способности да чувства. Ето защо в епохата, която чрез своята особеност е била подходяща да приеме Христос на Земята, т.е. в четвъртата епоха, в гръко-латинската, истината относно Христос и свързания с Христос свят е трябвало да бъде донесена на човечеството в онази форма, която е подходяща за онова време. Да се вярва, че в епохата, в която следва непосредственото изявяване на Христос, хората са притежавали цялата истина за Христос, означава да не се знае нищо за прогреса на човешкия род. Който иска да запази само ученията, съществували през първите столетия след Христовото събитие, който иска да счита за истинско християнско учение само това, което е написано и запазено тогава, не знае нищо за прогреса на човечеството, не знае, че най-висшият

учител от първите християнски столетия не би могъл да каже на хората нищо друго за Христос, освен онова, което те са могли да приемат. Но понеже хората от първите християнски столетия преди всичко са онези, които, така да се каже, най-дълбоко са слезли във физическия свят, с тяхното разбиране те могли да приемат относително много малко от висшите учения за Христос. Относително малко е можело да бъде разбрано от широките маси християни относно Христовото същество.

Видяхме, че в древна Индия е съществувало висше ясновидство чрез тогавашното положение на етерното тяло спрямо другите членове на човешкото същество; но за това ясновиждане не било дошло още времето да вижда Христос като нещо друго, освен като дух, намиращ се в далечните области отвъд сетивния свят, като Вишвакарман. Едва в древно-персийската култура съществува възможността Христос да бъде предчувствуван зад физическото Слънце. И така следва по-нататък. При Мойсей било възможно Христос да бъде виждан като Йехова в светкавицата и гръмотевицата, т.е. вече съвсем близо до Земята. И в Исус от Назарет хората виждали Христос, възплътен като човек. Човечеството било напреднало така, че мъдростта в древна Индия е възприемана чрез етерното тяло, в персийската епоха чрез чувственото, астралното тяло, в халдейско-египетската епоха чрез чувствената душа, в гръко-латинската епоха чрез това, което наричаме разсъдъчно-нравствена душа, вече свързана със сетивния свят. Ето защо за нея е изгубен погледът върху това, което надхвърля сетивния свят. Ето защо през първите столетия след Р. Хр. хората едва ли виждали нещо повече от това, което се намира между раждането и смъртта и което следва непосредствено като най-близката духовна област. Те не знаели нищо за онова, което минава през множество прераждания. Това е свързано с човешкото разбиране. Само част от цялостния живот на човека е можела да бъде разбрана: неговият земен живот и онази част от духовния живот, която е непосредствено свързана с него. Това ще намерите описано за широките маси хора. Но то не могло да се запази. Трябвало е да се положат грижи погледът на човека да се разшири над тази малка част на неговото разбиране; предварително да се положат грижи, всеобхватната мъдрост, която хората могли да имат в миналото по времето на Хермес, по времето на Мойсей, по времето на Заратустра, по времето на древните индийски риши, да може по-

степенно да оживее отново, отново да се предложи възможността Христос да бъде схващан с все по-широко разбиране.

Така Христос наистина е дошъл в света, но през неговото време средствата за разбиране били най-ограничени. Трябвало е да бъдат положени грижи за следващите времена; всички древни мъдрости отново да оживеят, за да могат постепенно да бъдат поставени в служба за разбирането на Христос. Това е можело да стане по следния начин: трябвало е да бъде създадена мъдростта на мистериите. Хората, преминали от древната Атлантида в Европа и по-нататък, донесли велики мъдрости. В древна Атлантида по-голямата част от хората били инстинктивно ясновиждащи, те можели да виждат в областта на духовното. Това ясновидство не могло да се развива по-нататък, то трябвало да се оттегли у отделни личности на Запада. То било направлявано там от едно същество, което временно живее дълбоко скрито, оттеглено зад онези, които също се оттеглили в незнание и били ученици на един велик посветен. Това същество останало, запазвайки онова, което можело да бъде донесено от древна Атлантида, запазвайки го за по-късни времена. Този велик посветен, този пазител на древната атлантска мъдрост, проникваща дълбоко, дори във всичко, което съставлява тайните на физическото тяло, може да бъде наречен Скитианос, както го наричат в ранното Средновековие. И който познава същността на европейските мистерии, поглежда към един от най-великите посветени на Земята, когато назовава името Скитианос.

Но по-късно в този свят живее също дълго време същото същество, което, когато го разглеждаме от неговия духовен аспект, можем да го означим като бодисатва. Този бодисатва е същото същество, което, след като завършва мисията си на Запад, се възплъщава в Гаутама Буда около шестотин години преди нашето летоброене. Следователно онова същество, което по-късно отива като учител на Изток, се намира вече на една напреднала степен. Той е втори велик учител, втори пазител на мъдростта на човечеството и става Гаутама Буда.

По-късно има и трета индивидуалност, предопределена за нещо велико.*

* За тези същества се говори така, както те са схващани в духа на по-старите светогледи и както е оправдано в известен смисъл да се говори и от гледището на духовната наука.

Ние познаваме тази трета индивидуалност от най-различни лекции. Тя е учителят на древна Персия, великият *Заратустра*. Когато назоваваме имената Заратустра, Гаутама Буда и Скитианос, назоваваме три важни духовни същества и индивидуалности. Когато назоваваме имената Скитианос, Заратустра и Буда, говорим за възплъщения на бодисатви. Това, което е живяло в тях, не е Христос.

На човечеството е трябвало да бъде оставено време да изживее идването на Христос, който преди това се изявил на Мойсей на планината Синай; защото това е едно и също същество, Яхве и Христос, само в друга форма. Сега на човечеството трябвало да бъде предоставено да приеме Христос. Това става във времето, когато разбирането за такива неща е мислимо най-малкото. Но предварително било необходимо да се положат грижи, разбирането, мъдростта да става все по-голяма и по-голяма; а за това на Земята предварително се погрижва и Христос.

В историята се назовава четвърта индивидуалност, зад която за мнозина се крие нещо още по-висше, още по-мощно отколкото трите назовани същества Скитианос, Буда и Заратустра. Това е Манес /Маний/, когото мнозина наричат висш пратеник на Христос, наричат го така онези, които виждат в манихеизма нещо повече, отколкото обикновено. Няколко столетия, след като Христос живял на Земята, на едно от най-великите събирания, които ставали в духовния свят, принадлежащ към Земята, Манес, така казват мнозина, събира три важни личности на четвъртото столетие след Р. Хр. Той ги събира около себе си. В това образно описание трябва да бъде изразен важен духовен културен факт. Манес събира тези личности, за да се съветва с тях как мъдростта, живяла в поврата на времената в следатлантската епоха, постепенно да оживее отново все повече, да стане все по-знаменита. Кои личности събира Манес на онова достопамятно събиране, което може да бъде достигнато само чрез духовното виждане? Едната е личността, в която в посоченото време живял Скитианос, прероденият Скитианос по времето на Манес. Втората личност е физически отблясък на отново появилия се тогава Буда и третата е прероденият тогава Заратустра. Така имаме един колегиум около Манес, Манес в средата, около него Скитианос, Буда и Заратустра. Тогава в този колегиум е установен планът как цялата мъдрост на бодисатвите на следатлантската епоха може да се влее все повече в бъдещето на човечеството; и това, което е

решено тогава като план за бъдещото развитие на земната култура, е запазено, и след това пренесено в европейските мистерии на розенкройцерството.

В мистериите на розенкройцерството постоянно общуват индивидуалностите на Буда, Скитианос и Заратустра. Те са учители в школите на розенкройцерството; учители, които изпращат своята мъдрост като дар на Земята затова, защото чрез тази мъдрост трябва да бъде разбран Христос в неговата същност. Ето защо във всяка духовна школа на розенкройцерството е така, че се гледа с най-дълбоко уважение към онези древни посветени, които съхраняват прадревната мъдрост на Атлантида: към преродения Скитианос, в него виждат великия уважаван бодисатва на Запада; към временно въплътения отблясък на Буда, който също е обожаван като бодисатва, и към Заратустра, преродения Заратустра. Към тях се гледало, към тях бил насочен погледът като към великите учители на европейските посветени. Такива описания не бива да се приемат като външно исторически, въпреки че като състояние на нещата те по-сполучливо характеризират историческото развитие, отколкото би могло да стори това едно външно описание.

За да споменем само едно, трябва да кажем, че едва ли бихте намерили някоя област в Средновековието, където да не е разпространена една известна легенда. Когато в Европа никой не знае нещо за Гаутама Буда, когато преданието за Гаутама Буда е напълно отшумяло, се разказва следното: /Ще го намерите в много книги на Средновековието, това е един от най-разпространените разкази на тази епоха/. Имало някога в Индия един Йозафат. При неговото рождение за този Йозафат били предсказани много важни неща. Ето защо баща му го пазил особено много. Той познавал само най-прекрасните неща, живеел разкошно в пълно блаженство, не познавал болките, страданията и нещастията на живота. Йозафат бил предпазван от всичко лошо. Въпреки това един ден Йозафат излиза от двореца и вижда един болен, един прокажен, един старец и един мъртвец; той се завръща дълбоко потресен в царския дворец и среща един човек, най-дълбоко изпълнен в сърцето си с тайните на християнството. Този човек се наричал Барлаам и той спечелва Йозафат за християнството. И Йозафат, който изживява това, става християнин. Така разказва легендата от Средновековието. А сега съвсем не е необходимо да вземете на помощ акашовите летописи, а е достатъчна само

обикновената филология, за да изследвате името Йозафат. Йозафат произхожда от една стара дума Йоафат; а Йоафат произхожда от Йоадозаф; Йоадозаф от Йуадозаф /Юадозаф/, което е тъждествено с Будазаф. Тези двете последни форми са арабски и Будазаф е същото име както бодисатва. Така европейското тайно учение познава не само «бодисатва», но, когато може да се разчете името Йозафат, се вижда, че то познава и понятието на тази дума. Това легендарно оформяне на тайното учение на Запад знае, че е имало време, когато същото същество, живяло някога в Гаутама Буда, е станало християнин. Човек може да го знае или да не го знае; въпреки това то си остава истина! Също както преданията могат да останат назад от времето, както днес хората могат да вярват това, в което се е вярвало преди хилядолетия и което може да се предава в преданията, така може да се вярва, че на висшите светове отговаря фактът, че Гаутама Буда е останал същият, какъвто е бил шестотин години преди нашето летоброене. Но не е така. Той се е издигнал, развил се е. И в истинските учения на розенкройцерството е запазено онова, което е изразено под формата на легендата, която току-що ви разказах. Само не бива да се смесват истинските учения на розенкройцерството с всички нелепости, които се разпространяват чрез една съмнителна литература.

Така сред духовния живот на Европа намираме онзи, който бил носител на Христос, т.е. Заратустра или Назаратос; отново намираме Заратустра; така отново намираме Скитианос; отново имаме третия велик ученик на Манес – Буда, какъвто е бил, след като е съзживял по-късните времена.

Така европейският познавач на посвещението винаги поглеждал в поврата на времената, насочвайки своя поглед към истинските образи на великите учители. За Заратустра, Буда, Скитианос, за тях той знаел, че чрез тях в културата на бъдещето се влива онази мъдрост, която постоянно идва от бодисатвите и трябва да бъде използвана, за да бъде разбран най-достойният обект на всяко разбиране – Христос, който е съвършено различно от бодисатвите същество, който може да бъде разбран само когато се вземе цялата мъдрост на бодисатвите заедно. **Ето защо в духовните мъдрости на европейците наред с всичко друго се съдържа и единно синтетично сливане на всички учения, дадени на света чрез тримата велики ученици на Манес, и чрез самия Манес.** Макар Манес да не е

разбран, ще дойде време, когато европейската култура ще се развие така, че отново да се разбере дълбокият смисъл на имената на Скитианос, Буда и Заратустра. Те ще дадат на хората учебния материал, за да разберат Христос. Чрез тях хората ще разбират все по-добре и по-добре Христос. Без съмнение Средновековието е започнало с едно странно почитание и обожание на Скитианос, Буда и Заратустра, когато имената им проникнали малко в света; започнало е така, че онзи, който изповядва себе си като истински християнин в определени християнски общности, трябвало да каже формулата: «проклинам Скитианос, проклинам Буда, проклинам Заратас!» Това е разпространена в много области на християнската епоха формула, чрез която някой изповядвал себе си като истински християнин. Това, което хората вярвали, че трябва да проклинат тогава, е колегиумът от учители, които ще направят Христос най-добре разбираем за човечеството; към които човечеството ще насочва своя поглед като към великите бодисатви, чрез които ще бъде разбран Христос. Днес най-малкото, което човечеството може, е да поднесе две неща на тези велики учители на розенкройцерството, две неща, което може да означава само началото на това, което в бъдеще ще живее велико и мощно като разбиране на християнството.

Това трябва да бъде сторено чрез днешната наука за духа; тя трябва да започне да донася в света ученията на Скитианос, Заратустра и Гаутама Буда не в тяхната стара, а в тяхната съвършено нова форма, която днес може да бъде изследвана със собствени сили. Ние започваме с това, да изпълтим в културата първо елементарното, което можем да научим от тях. От Буда християнството има да научи учението за прераждането и кармата, дадено в една стара, неподходяща за днешното време форма. Защо в християнството днес се вливат ученията за прераждането и кармата? Те се вливат, защото посветените могат да се научат да ги разбират в смисъла на нашата епоха, както Буда, великият учител на прераждането, ги е разбирал по свой начин. Така хората ще започнат да разбират и Скитианос, който има да учи не само прераждането на човека, но има да учи хората на това, което царува във вечността. Така все повече ще бъде разбрана същността на света, централното същество на нашия земен свят, Христовото същество. Така ученията на посветените все повече ще се вливат в човечеството. Днес начинаещият духовен изследовател може да донесе като елементарно начало

две неща към това, което трябва да съставляват двата елемента на бъдещото духовно развитие на човечеството. Това, което се потопява във вътрешността (на душата) като Христов живот, ще бъде единият елемент; това, което ще донесе разбирането на Христос по един всеобхватен начин като духовна космология, ще бъде второто нещо. Христов живот в сърцето, разбиране на света, което води до разбиране на Христос, ще бъдат двата елемента. Днес, когато се намираме в началото, можем да започнем с правилното разбиране. Ето защо се събираме, за да развиваме правилното разбиране по отношение на духовния свят и на всичко онова, което се е родило от него, т.е. по отношение на човека. Развивайки правилно разбиране, постепенно правим нашите духовни сили способни да приемат Христос в себе си; защото колкото по-възвишено и благородно се изразява разбирането, толкова по-благородно ще се изяви и Христос. Ние слагаме началото с това, че учим елементарните отношения на нашето земно развитие, че търсим възобновено онова, което произхожда от Скитианос, Заратустра и Буда, че го вземаме така, както можем да го предаваме в нашата епоха, както го знаят самите тези учители, които са се развили до наше време. Ние сме толкова далече, че започваме да разпространяваме едва елементарните учения на посвещението. 113, л. 8 (превод Д. Димчев)

От бодисатва към буда

...С името бодисатва (от санскритски съставено от боди – просветление, и сатва – същество, същност, просветено същество) в източните религиозни учения наричат една личност, която в своето физическо тяло, а често и само в етерното си тяло е одушевена от един архангел.

Съществуват **12 бодисатви**, всеки от които има определена мисия в земното развитие. Всичко, от което бодисатвите се нуждаят за нейното изпълнение, произтича като субстанциална мъдрост от един тринадесети, от Христос. Един бодисатва се възплъщава много често на Земята и когато той се издигне до степента буда, неговото място се заема от друг. Дейността му във физическо тяло на Земята се разгръща във време от около **5 хиляди години**...

...Един бодисатва е човешко същество, което непрекъснато е свързано с духовния свят и не живее с цялата си същност във физическия свят. Неговото същество е така голямо, че не може да се

вмести в едно човешко тяло, само малка част от него стига до физическата обвивка и поради това тази личност се намира в състояние на непрекъсната инспирация... 118.219

...Бодисатвите стигат с тяхното съзнание до духовния план будхи (наречен още светът на първообразите, сферата на активния творчески живот), това означава до равнището на провидението, където влизат в духовна връзка с Христос. Тялото, чрез което един бодисатва действа на Земята, се нарича дармакайя (закономерно тяло)...

...И ако хората се развиват и изграждат в себе си онези качества, които бодиствите инспирират в тях, те ще стават все способни да проникнат в тази сфера... 116.33

...Мисията на един бодисатва е изпълнена тогава, когато това, което той може да даде на хората, безусловно се е превърнало в собствена човешка способност. От собствените си човешки сили той стига до най-висша мъдрост и развива в себе си безкрайно милосърдие към всички същества. От този момент нататък не е нужно повече да се въплъщава във физическо тяло. Той се е издигнал до степента буда и съзнанието му сега стига до духовния план нирвана, а тялото му се е превърнало в самбхоакайя (тяло на съвършенството). След смъртта от последния си земен живот един буда живее в етерно или в астрално тяло, наречено нирманакайя, и чрез него работи върху земното развитие...

...Едно такова етерно тяло обаче, в което е въплътена индивидуалност, достигнала достойнството на степента буда, не е затворено пространство. То е множество от независими една от друга части... 117.18

...Тази нирманакайя на един буда, представляваща множество независими една от друга части, е следствие на посвещението и се дължи на засилване разцеплението на личността на трите духовни сили: мислене, чувстване и воля, които стават самостоятелни същности.

Аполон Орфей

...В египетската културна епоха на Земята, в европейските културни области действа един от бодисатвите, чиято дейност се описва във всичко, което се отнася до Аполон. В чувствата на тогавашните хора чрез музика и пеене от духовните сфери, откъдето

се излъчва светлината, той влива едно изживяване на съзнанието, което по-късно, на по-висша степен, се преобразява в логическо мислене. В по-късна инкарнация същият този бодисатва се ражда като Орфей и достига степената буда. Поради ограничеността на човешкото физическо тяло и неговото прогресивно втвърдяване става все по-невъзможно един бодисатва да се vyplъти с по-голямата част от духовната си същност...

...Тази индивидуалност, след като била vyplътена в човешки образ, въпреки това задържа нещо навън. Налагало се тя да се vyplъти през четвъртата културна епоха и да изпълни целия човек, но човекът, който живее там, същевременно имал в себе си нещо, което се простирало извън него. Той имал душа, която се разгръщала извън тялото му. Ако се погледне чисто човешки, има нещо трагично в това, че индивидуалността, която като велик учител действала през третата културна епоха (Аполон), отново трябва да се vyplъти в тяло, чиято душа се простира извън него и не може да приложи надхвърлящите обикновената мярка душевни способности... Този вид сложно vyplъщение се нарича «Син на Аполон»... Така в раждането на Аполон като Орфей имаме един вид слизване на един бодисатва, който се издига до буда.... Онзи бодисатва, който външно е познат под името Аполон, изживява нещо индивидуално, той е трябвало да подготви индивидуализирането, проявяването на способностите на аза... Той изживява трагиката на аза, изживява как този аз не може да бъде при самия себе си, каквато трагика изживяват днешните хора. Човек се стреми нагоре към висшия аз. Това предварително се изживява от Орфей, който е бодисатвата, достигнал степената буда през гръцката епоха... 116.26

Гаутама Буда

...Особено познатият бодисатва, който по-рано никога не се е инкарнирвал изцяло, е роден 600 години преди н.е. като Сидхарта Гаутама – син на цар Судходана от рода Сакйя. Когато този бодисатва става на двадесет и девет години, той с цялата си индивидуалност на бодисатва напълно се инкарнира в едно човешко тяло, познава човешката съдба и през 29-та си година получава просветлението и основава будизма...

...Гаутама Буда преди е бил бодисатва, индивидуалност, която през различните културни периоди винаги действала в земни тела,

без да има претенции да си служи с всичко, което се намира в тези човешки организации. Това същество нямало нужда да премине през истински човешки инкарнации. Сега обаче за бодиствата настъпва важен повратен момент, именно необходимостта да опознае съдбата на човешката организация в земно тяло, в което трябва напълно да проникне. И понеже той е висша индивидуалност, достатъчно му било само едно истинско въплъщение, за да узнае наистина какво всичко може да се развие от това човешко тяло. Това, което хората ще могат да развият като «съвест», което ще става все по-мощно и по-мощно в бъдеще, той го вижда предварително в първоначалния му зародиш, когато преживява своята инкарнация като Гаутама Буда. Поради това след тази инкарнация той отново се издига в духовно-божествените светове и повече не е необходимо да преминава през нова инкарнация. Каквото хората на определено равнище ще развият от себе си в бъдещите цикли, той го дава като бъдеща цел през тази си една инкарнация. Това се случва чрез събитието, което се загатва като «седене под дървото Боди (Бодхи)». (Името Бодхи е сродно с бодисатва, с плана Будхи, или Буди, или с небесните сфери, където е Бог син или Христос или Вторият Логос – б.пр.)

Тогавашоответно на особената му мисия той прозира същността на учението за милосърдието и любовта, което се съдържа в «осмостепенния път». Тази голяма човешка етика, която хората ще постигнат като своя собственост през следните култури, е вложена като основна сила в душевността на Гаутама Буда.. *116, 1. лекция*

Майтрея буда

...Сега се налага да поставим един важен въпрос: Какво е отношението на Христос, на този Вишва Карман към такива същества като «бодисатвите», един от които например се издигна до степената буда?

С този въпрос се докосваме до една от най-големите тайни на нашето планетарно развитие. Общо взето, за съвременния човек, с неговите обикновени усещания и представи, ще бъде много трудно дори да предположи величието, скрито зад тази тайна. Има и други такива същества – като например онзи бодисатва, който се издига до буда и влага в човешките сърца великото учение за състраданието и любовта, – които са във връзка с Космоса и принадлежащата му Земя, и са общо дванадесет. Бодисатвата, който става буда пет или

шест столетия преди нашето летоброене, е един от тях. Всеки бодисатва има строго определена мисия. Както този бодисатва имал мисията да даде на човечеството великото учение за състраданието и любовта, така и другите бодисатви имат своя лична мисия, която трябвало да изпълнят в различни епохи от земното развитие. А Гаутама буда стои особено близо до земната мисия, понеже укрепването на моралните убеждения е именно задача на нашата епоха, от момента, когато бодисатва се явява пет, шест столетия преди нашето летоброене, до момента, когато този бодисатва ще бъде заменен от своя приемник, който по-късно ще живее на Земята като Майтрея буда.

Ето как напредва планетарната еволюция: Бодисатвите слезат на Земята и имат задачата да вложат от една епоха в друга това, което е обект на тяхната мисия. И ако бихме обгърнали цялото развитие на Земята, щяхме да открием дванадесет такива бодисатви. Те принадлежат към онова войнство от духове, което периодически изпраща на Земята един от бодисатвите като свой специален пратеник, като велик учител. Цялото земно развитие се ръководи от тази велика ложа, съставена от дванадесет бодисатви. Тези дванадесет бодисатви се покриват до голяма степен с понятието, което на по-нисша степен определяме като «учител». Да, те са учителите, великите вдъхновители на една или друга част от това, което хората трябва да усвоят в хода на своята еволюция. Но откъде получават бодисатвите това, което периодически възвестяват на човечеството? Ако бихте могли да надзърнете в духовната ложа на бодисатвите, в кръга на дванадесетте бодисатви, бихте установили, че сред тях се намира едно тринадесето същество, което не бихме могли да наречем «учител» в същия смисъл, който влагаме в дванадесетте бодисатви; то е Същество, от което блика самата субстанция на мъдростта. Ето защо, ако искаме да сме съвсем точни, ще обобщим. Дванадесетте бодисатви стоят във великата духовна ложа около своя център; те са вгълбени в съзерцаването на космическата мъдрост, която влива в тях всичко, което те после ще изпълнят като своя мисия в името на общочовешката еволюция. С други думи, от тринадесетото същество се разлива това, което другите по-късно ще възвестяват на човечеството. Те са учителите, вдъхновителите, а тринадесетото същество е само по себе си това, което другите ще проповядват в света всяка следваща епоха. Тринадесетият е този, когото древни-

те риши наричат Вишва Карман, а Заратустра нарича Аура Маздао; той е същият, когото ние наричаме Христос. Ето какво е неговото отношение към всички бодисатви; Той е предводителят на тяхната ложа. Целият хор на бодисатвите възпява учението за Христос, за Вишва Карман.

Онзи, който пет, шест столетия преди нашето летоброене се издига от бодисатва до буда, е удостоен със силите на Вишва Карман. А онзи, който в лицето на Натановия Исус приема Христос в себе си, е не просто «удостоен», а «помазан», т.е. проникнат и протъкан от Вишва Карман, от Христос.

Навсякъде, където хората имат предчувствие за този факт, или чрез посвещението стигат до определено познание за него, те изобразяват тези велики тайни с помощта на един символ. Виждаме например как в онези малко известни и тайнствени мистерии на европейския Север, мистерииите на дротите, съществували преди християнството, има един чисто земен символ за духовния факт на дванадесетте бодисатви. В древните мистерии на дротите винаги може да бъде открита една общност от дванадесет индивидуалности, които възвестяват духовните истини. Сред тях има един тринадесети, който не поучавал нищо, но чрез самото си присъствие просто излъчвал мъдростта, която другите възприемали. Ето земният символ за един небесен, духовен факт.

От друга страна, от стихотворението «Тайните», където Гьоте загатва за своето розенкройцерско вдъхновение, узнаваме как дванадесетте са наредени в кръг около тринадесетия, без самият той да се проявява като Велик учител; защото след смъртта на тринадесетия, останалите дванадесет приемат брат Марко, в цялата му наивност и простодушие, като негов заместник. Той трябва да бъде не представител на едно учение, а представител на самата спиритуална субстанция. И така било навсякъде, където хората имали предчувствие или познание за този духовен факт.

Следователно с Йоановото кръщение в реката Йордан настъпва онзи момент от общочовешкото развитие, когато този небесен «тринадесети» се появява на Земята като самата духовна субстанция, от която всички други – бодисатви или буди – трябвало да черпят; и за да се въплъти това същество в човешко тяло, били необходими продължителни и сложни приготовления. Ето какво представлява тайната на Йоановото кръщение в река Йордан. Ето кое същество

описват евангелията: Вишва Карман, Аура Маздао или Христос, както е наречен по-късно, в тялото на Натановия Исус... 114.

...Приемникът на буда, т.е. днешният бодисатва, е добре познат на онези, които приемат антропософията, но ще дойде време, когато ще говорим по-подробно върху тези въпроси; тогава ще бъде назовано и името на този бодисатва, който ще се издигне до Майтрея буда. Днес, след като пред външния свят са изнесени толкова непознати факти, трябва да се ограничим само до най-същественото. Когато този бодисатва се появи в света и се издигне до Майтрея буда, тогава в лицето на Земята той ще види Христовата нива. Това ще са онези хора, които са убедени: «Не само моята глава разбира мъдростта на осемстепенния път, и аз притежавам не само учението и мъдростта на любовта, но моето сърце е изпълнено с живата субстанция на любовта, която прелива и се устремява към целия свят.» И тогава Майтрея буда ще продължи с такива хора своята по-нататъшна мисия за развитието на света... 114.

...Силите, които изхождат от Буда, се намират в астралното тяло на момчето Исус. Следователно в течението на Исус от Назарет се намира и течението на Буда.

Това, което източните писания казват, е вярно и за западния окултист: че в момента, когато бодисатва се издига до ранг буда, на негово място идва друг бодисатва. В момента, когато Гаутама става буда, тази индивидуалност на бодисатва е приета от Земята и оттогава на Земята действа нов бодисатва. Този нов бодисатва ще се издигне до ранг буда в определено време.

Това време е точно определено: **5000 години** след озарението на Буда под дървото боди. Около 3000 години след нашето време светът ще преживее възплъщението на Майтрея буда, което ще бъде последното възплъщение на Йешу бен Пандира. Този бодисатва, който ще дойде като Майтрея буда, който се преражда във физическо тяло и в нашето столетие – но не като буда, – ще си постави за задача да даде на човечеството всички истински понятия за Христовото събитие.

Истинските окултисти признават възплъщението на бодисатва, на по-късния Майтрея буда. Също както всички хора те ще претърпят развитие на етерното тяло, такова развитие ще претърпи и тази индивидуалност. Колкото повече човечеството се приближава до момента, когато новият бодисатва ще стане Майтрея буда, тази

индивидуалност ще претърпи особено развитие, което в неговите най-висши стадии ще бъде в известно отношение нещо както кръщението на Исус от Назарет: тя ще изпита смяна на индивидуалността.

И в двата случая в същото тяло ще бъде приета друга индивидуалност. Те живеят като деца в света и след определени години тяхната индивидуалност бива сменена. Това не е непрекъснато развитие, а такова, което претърпява прекъсване, какъвто е случаят и при Исус от Назарет. При него имаме смяна на индивидуалността през 12-та година, след това отново при кръщението, извършено от Йоан. Такава смяна ще настъпи при бодисатвата, който става Майтрея буда. Тази индивидуалност ще бъде внезапно като оплодена от друга индивидуалност. Особено Майтрея буда ще живее до 30-та година с определена индивидуалност и след това с него ще се извърши смяна, каквата става при кръщението на Исус в реката Йордан. Но Майтрея буда винаги ще бъде познат по това, че когато е между хората, те не ще знаят нищо за тази смяна на индивидуалността. Тогава той ще се яви внезапно. Характерният знак за всички бодисатви, които стават буда, е, че водят неизвестен живот. В бъдеще човешката индивидуалност ще бъде оставена все повече на самата себе си. За бодисатва ще бъде характерно, че той ще ходи много години непознат по света и след това ще бъде познат по това, че чрез неговата вътрешна сила ще действа като отделно стоящ човек. В течение на хилядолетия, а също от окултисти на новото време е познато като изискване, неговото същество да остане непознато през младостта до раждането на разсъдъчната душа, даже до раждането на съзнателната душа, и той да получи своята стойност само чрез себе си и чрез никой друг.

Ето защо е толкова важно да бъдем неотстъпчиви до определена точка. Всеки истински познавач на окултизма би намерил за комично, ако му се каже, че в 20. век трябва да дойде буда, тъй като всеки окултист знае, че буда ще дойде 5000 години след Гаутама буда. Обаче един бодисатва може да бъде въплътен и ще бъде. Към първичните знания на окултиста принадлежи сведението, че Майтрея буда ще бъде непознат в неговата младост. Ето защо от години насам подчертавах, че трябва да се вземе предвид принципа на окултизма: преди някой да е достигнал определена възраст, определени центрове, никога няма да му дадат поръчение да гово-

ри за окултни учения. Това е подчертавано от години насам, когато по-младите говорят, че могат да вършат това, изхождайки от добри основания, но те не вършат това по окултно поръчение...

...Всички, които живеят като бодисатва и стават буда, имат на Земята съдбата, която всеки сериозен окултист може да види: в известно отношение в младостта си те са неизвестни, непознати хора, но не виждат, че съществува на бодисатва ги прониква. Така е било винаги и така ще бъде и в 20. век. Само във времето между 30 и 33-та си година – същото време, което е изминало от кръщението на Исус в реката Йордан до Голгота – те ще могат да бъдат познати. Тогава става преобразуване с човека, който ще пожертва до известна степен своята индивидуалност, както Исус оставя да проникне в него Христос.

Въплъщенията на бодисатва, които са тези на бъдещия Майтрея буда, се явяват в неизвестни хора. Те действат като отделни хора и чрез тяхната собствена сила. Майтрея буда също ще действа чрез своята собствена сила и противоположно на даващите тон хора. Той ще остане неизвестен в своята младост. И когато в 30-та си година пожертва своята индивидуалност, той ще се яви така, че в думите му ще действа морално това, което казва.

...Още преди да настъпи събитието на Голгота, приемникът на Гаутама буда, следващият бодисатва, е вече тук, за да подготви това събитие и да учи в своя кръг. Този бодисатва, който идва след Буда, е например въплътен в личността на Йешу бен Пандира, едно столетие преди раждането на Исус от Назарет. Следователно трябва да правим разлика между въплъщението на Йешу бен Пандира, бодисатвата, което става едно столетие преди нашето летоброене, и раждането на Исус от Назарет, което става в началото на нашето летоброене, който в течение на 3 години от живота си е проникнат от космическото същество, което наричаме Христос.

Онзи бодисатва, който е бил въплътен в Йешу бен Пандира и който се въплъщава и в други личности, постоянно ще идва на Земята, докато след около 3000 години от сега нататък ще се издигне до ранга буда и ще живее на Земята като Майтрея буда. Индивидуалността на Христос живя само 3 години на Земята в тялото на Исус от Назарет и никога няма да дойде отново на Земята във физическо тяло. Тя ще се яви само в 5-та културна епоха в етерно тяло, в 6-та културна епоха в астрално тяло и в 7-та културна епоха в един ве-

лик космически аз, който е подобен на една велика групова душа на човечеството...

...Хората ще трябва все повече и повече да вършат много неща, без да бъдат ръководени и направлявани.

По отношение на това, което учителите учили за издигането до Христос, който ще се яви в етерния свят още през настоящето столетие, по-голямо разбиране за този напредък на човечеството може да бъде постигнато само когато в бъдеще човек все повече и повече сам си дава импулсите. Точно както вчера описах, че хората трябва да се издигат до Христос постепенно чрез работа над себе си, така също, изхождайки от свободата, трябва да развиваме импулсите на мисленето, чувстването и волята, усъвършенствайки самообладанието и самонаблюдението. Както по-рано при старото ясновидство човек получава импулси от горе от боговете, така в бъдеще, развивайки новото ясновидство, той трябва сам да определя своите пътища. Ето защо антропософията се явява именно в нашето време, за да може човечеството да се научи да развива по правилен начин качествата на душата. Благодарение на това човек ще може да насочва живота си към бъдещето така, че да може да посрещне това, което бъдещето му носи. Само по този начин може да бъде разбрано това, което трябва да настъпи някога, че именно онези, които са умни, но неморални, ще бъдат изхвърляни и направени безвредни.

Горепосочените качества са важни за всеки човек. Те са обаче такива, че важат за онези, които искат да се стремят по особен начин да добият бързо и рационално качествата, които ще бъдат все повече и повече необходими за човечеството. Ето защо особено ръководителите на човечеството са тези, които се стремят да развият тези качества до особено голям размер, защото само чрез най-висшите качества може да се постигне най-висшето.

Това развитие се провежда в най-висок размер от онази индивидуалност, която някога се издига до ранга бодисатва – когато предшестващият го бодисатва Гаутама се издига до буда, – която оттогава се въплъщава веднъж почти на всеки 100 години и живее в такова въплъщение около 100 години преди Христос като Йешу бен Пандира, като предвестник на Христос. Той се нуждае от 5000 години, за да се издигне до буда, и тогава този буда ще бъде Майтрея буда. Той ще бъде носител на доброто, а именно защото – могат да го видят онези, които са достатъчно ясновиждащи – ще развие чрез

най-строго себевъзпитание магически морални сили до най-висока степен и ще бъде в състояние да внася чрез словото възвишени чувства и морал в душите на хората. Днес на физическото поле не можем да развием още никакви думи, които да са в състояние да произведат подобно нещо. Самият Майтрея буда не би могъл днес да развие такива магически слова. Днес чрез словото могат да бъдат пренасяни само мислите.

Как се подготвя той? Той се подготвя преди всичко, като развива онези качества, които се наричат добри, развива ги до най-висока степен. Бодисатва развива до най-висока степен примирение, спокойствие спрямо съдбата, внимание спрямо всички процеси в заобикалящия свят, отдаване и разбиране на всички същества.

И въпреки че на бъдещия буда са му необходими много животи, в своите възплъщения той се изчерпва главно в това да наблюдава и се вслушва внимателно в това, което става, макар това, което върши сега, да не е толкова много, защото той се подготвя напълно за своята бъдеща мисия. Това ще постигне чрез факта, че за този бодисатва съществува един особен закон. Ние ще разберем този закон, когато вземем под внимание, че съществува възможност, в определена възраст на живота да настъпи преврат на нашия душевен живот.

Най-великият преврат, който е станал някога, е този при кръщаването на Исус в реката Йордан. Там азът на Исус, намиращ се в 30-та година на живота си, напуска плътта и в нея се възплъщава друг аз: азът на Христос, ръководителя на слънчевите същества.

Подобен преврат ще изпита бъдещият Майтрея буда. Но той ще изпита подобен преврат в своите възплъщения по съвършено друг начин. Бодисатвата ще изпита, ще живее впоследствие живота на Христос, и които са посветени, ще знаят, че във всяко едно от своите възплъщения той ще покаже съвсем особени качества. А именно във времето от 30-та до 33-та година на живота му винаги ще се забелязва настъпването на един мощен преврат. Тогава душата ще бъде заменена, макар и не по такъв мощен начин както при Христос. Азът, който дотогава е живял в неговото тяло, ще излезе от него в това време и всъщност бодисатвата ще стане съвършено различен от това, което е бил дотогава, макар и при него азът да не престане да съществува, както при Христос Исус, и ще бъде заменен от друг аз. Това е, което всички окултисти общо отбелязват, че той не ще

може да бъде познат до този момент, преди това преобразуване. Макар и отдаден с най-жив интерес на всичко, неговата мисия няма да изпъква особено, и когато превратът настъпи сигурно, все пак не ще може да се каже какво е станало с него. Младостта преди това ще е съвършено различна от тази, в която той ще се преобразува между 30-та и 33-та си година.

Така той се подготвя за едно велико събитие. Старият аз ще излезе и друг аз ще навлезе в него. И този нов аз може да бъде индивидуалност като Мойсей, Авраам, Илия. Един такъв аз ще действа известно време в това тяло, благодарение на което може да стане това, което трябва да стане, за да бъде подготвен Майтрея буда. Тогава той ще изживее останалата част от живота си с този аз, който ще навлезе в него.

Следователно това, което ще стане тогава, ще бъде като пълна смяна. Но може да стане това, което е необходимо, за да бъде познат бодисатвата. И тогава хората ще знаят, че когато се яви след 3000 години от сега нататък и се издигне до ранга буда, до Майтрея буда, неговият аз ще остане наистина в него, но вътрешно той ще бъде проникнат от друга индивидуалност. И това ще стане именно в 33-та му година, в онази година, в която с Христос се извършва Тайната на Голгота. Тогава той ще се яви като учител на доброто, като велик учител, който ще подготви правилното учение и истинската мъдрост за Христос по съвършено различен начин от това, което може да стане днес... 130.

Бодисатва, буда (Обяснения, не точни цитати)

Бодисатва – учител на човечеството от духовния свят, по-висша същност, която инспирира определени личности. Макар и в човешко тяло, неговата вътрешна същност не е същата, както на другите типични за епохата хора. Отгоре погледнато е ангел, архангел или архай, отдолу нагоре погледнато е човек с друга вътрешна същност и конституция, който предварително развива душевната същност, която хората ще развият през следващата културна епоха.

12 бодисатви – (общността им е Светият дух. Дванадесет бодисатви заобикалят една същност, каквато е Христос и ние изобщо не можем да говорим за повече от дванадесет, понеже, когато дванадесетте бодисатви извършат мисията си, се е изчерпало времето на

земното битие.)

Като бодисатви те достигат будхи-план, а когато станат буди, достигат по-високо ниво, нирвана и получават нов член на съществуването си – нирманакая.

култура	развитие на чов. същност
индийска	етерното тяло
персийска	астралното тяло
египетска	чувствената душа
гръцка	разсъдъчната или нравствената душа – криза
5-та	съзнателната душа
6-та	манас
7-ма

Бодисатва е трябвало да има етерно тяло на по-висока степен; това, което хората трябва да възприемат в следващата епоха с астралното тяло, той го е възприемал с етерното си тяло.

Аполон в Европа преди гръцката епоха – способност за логичното мислене. Импулсът за интелектуалното развитие макар то да се появява по-късно, се дава преди Гаутама Буда. Това е свързано с огледалното повторение на епохите 1-7, 2-6, 3-5. 4-та е сама.

Музиката дава сили, които предизвикват в чувствената душа това, което, когато се издигне в съзнанието и се преработи от съзнателната душа, става логично мислене.

Гърция – външното става вътрешно – съвестта 5-6 век.

Гаутама буда развива вече съзнателната душа. Внася в разсъдъчната душа етиката на състраданието и любовта. Той не подготвя чистото мислене. Подготвя навлизането на съзнателната душа във физическото тяло

До Гаутама бодисатвите (духовната им същност) не са навлизали изцяло във физическото тяло, при принц Сидхарта един от бодисатвите напълно се свързва с физическото тяло и става Гаутама буда, след това не е нужно вече да се свързва с човешко физическо тяло, защото се издига сам по-нависоко и получава нирманакая, чрез което може да въздейства върху човечеството от духовния свят.

Да навлизат в тялото изцяло не е било необходимо, защото до тогавашния момент хората сами не са били изцяло в тялото

си. От гръцката епоха насам висшите същества не могат да инспирират даден човек както преди, затова е трябвало изцяло да се свържат с тялото, понеже в човека навлиза разсъдъчната или нравствената душа. 116, л. 1

...Различаваме:

1 елементарни същества

2 камарупски човек

3 чистия човек –

4 бодисатва – човек, който в известно отношение е преодолял чистия човек; приел е в себе си това, което се намира около него и е станал творчески деен (творец). Той е докоснал и възприел всичко, което в земното битие се намира около него. Това прави негово достойние плановете, правилата, законите, които творят живота.

Някога човекът е бил съвършен и отново ще стане такъв. Но има голяма разлика между това, което е бил и това, което ще бъде. Това, което се намира навън около него, по-късно ще стане негова духовна собственост. Каквото на Земята бъде завоювано от него (ще стане негово достойние), по-късно ще стане способност на човека да твори. Тогава то ще стане неговата най-вътрешна същност. Този, който възприеме цялата земна опитност така, че да познава всяко нещо, знае как може да го употреби и така е станал творец, бива наречен бодисатва, това означава човек, достатъчно възприел бодхи, будди на Земята. Тогава той е узрял да действа от най-вътрешните импулси. Съществата на Земята още не са бодисатви. И за един мъдрец има неща, с които още не може да се справи. Едва когато се възприеме цялото знание на Земята, за да може да се твори, се става Гаутама буда и бодисатва.

Източното различаване между: **Ati-Buddha** (Пра-буда), **Dhyani-Buddha** («трансцендентен буда») und **Manushya** (човешки буда):

«...това, което се възприема като Dhyani-Buddha, не е нищо друго, а етерното тяло на историческия, реалния Гаутама буда, обхванатото от божественото, т.е. етерното му тяло е обхванато от това, което... означихме като Вотан.»

Забележка: *Mahayana-* и *Vajrayana-Buddhismus* различава йерархично 5 степени, (общо ще бъдат седем до края на този глобус) трансцендентални буда (*Dhyani-Buddhas*, архави) с принадлежащите

трансцендентални бодисатви (*Dhyani-Bodhisattvas*, архангели) и земни (*Manushya-*) *Buddhas* (ангели), чиято предварителна степен общо взето е *Bodhisattva*, а в строг смисъл *Manushya-Bodhisattva*.

архаи	архангели	ангели	човешки буда
Dhyani-Buddha	Dhyani-Bodhisattva	M.-Buddha	M.-Bodhisattvas
Vairocana	Samantaбhadra	Krakucchanda	
Akshobhya	Vajrapani	Kanakamuni	
Ratnasambhava	Ratnapani	Kashyapa	
Amitabha	Avalokiteshvara	Gautama	
Amoghasiddhi	Vishvapani	Maitreya	

БОДИСАТВА

...Ангелите имат физическо, етерно и астрално тяло отделно от аза и от висшите им същности. Нисшите членове са във водата, въздуха и огъня. Телата не са взаимно свързани, не са ограничени и могат да се проникват. Азът и висшите членове са на астралното поле.

При архангелите физическото и етерното тяло са отделени от останалите членове. Долните членове са във въздуха и огъня... 110, л. 16.04.1909 г.

...Меркурий е планетарното тяло на известни велики същества, от които едно се възплъщава в Гаутама буда... 97, л. 29.4.1906 г.

Европейските изрази за отделните светове (планове):

физически свят = малък свят или свят на ума

астрален план = елементарен свят

долен девахан = небесен свят

горен девахан = свят на разума

план будхи = свят на провидението, свят на първичните образи (Събр. съч. 119).

За лежащите нагоре полета (плана нирвана и т.н.) няма адекватни изрази.

...Един бодисатва стига със съзнанието си до плана будхи, а след неговото издигане до буда до плана нирвана... 116, 25.10.1909 г.

...Стане ли един бодисатва буда, ангелът му се освобождава и се издига до архангел. Това е случая с Гаутама буда. Неговият ангел застава на мястото на арх. Михаил, когато той се издигна до архай... 152, л. 20.05.1913 г.

...Дванадесетте бодисатви като последователи на лунните праучители са учители на хората от следхиперборейското време. За разлика от последните те се проявяват в човешки тела.

Дванадесетте апостола са истинско напомняне на дванадесетотворното действие на бодисатвите в обкръжението на Христос... 227, л. 28.08.1923 г.

...Етерно тяло, в което е възплътена индивидуалност, достигнала достойнството на степента буда, не е затворено пространство. То е множество независими една от друга части... 117.18

БОЛЕСТИ

Болези – причини

...Върнете ли се няколко хилядолетия назад в развитието на човечеството, в древните времена от Стария завет, навсякъде ще откриете убеждението, че болестта идва от греха, че болестта има своята духовна причина в греха. Този мироглед стига дотам, че се е казвало: Тук е един човек, който е извършил някакво прегрешение или се е заблудил и това предизвиква в него болестта, в него има нещо елементално, което няма работа там, той е обсебен. В древните времена всяка болест се е приемала като обсебване с нещо духовно, като следствие на духовна заблуда или прегрешение и терапията е била прилагана съответно на това... 318.81

...През 13. век се казвало, че болестта идва от Бог, през 15. век – че идва от дявола. По-късно се казвало, че тя идва от соковете (виж хуморална медицина), а днес се казва, че болестите идват от бацилите или бактериите... 120.106

...Какво изобщо представляват болестта и болният човек? Рядко се среща друго обяснение за болестта и болният човек – макар този факт да се маскира с едно или друго привидно фактиче-

ско обяснение, – освен че болестният процес е отклонение от нормалния жизнен процес, причинено чрез определени непригодни за нормалния живот на човека факти, въздействащи върху нормалното протичане на живота и в организацията на човека, и че болестта се състои в изменението и функционалното нарушение на някой орган. Ще трябва обаче да си признаете, че това не е нищо друго освен негативно определение на болестта. То не може да помогне на някого, когато той има работа с болести... *312.15 превод Т. Станева.*

...Какво всъщност представляват болестите като процеси? Как те се отличават от така наречените нормални процеси на човешкия организъм? Защото можем да работим само с една позитивна представа за това отклонение, докато изказванията, които обикновено се срещат и се дават от официалната наука, всъщност са само негативни. Посочва се само, че има такива отклонения. И след това се пробва да се отстранят тези отклонения. Но проникновеният възглед относно човешкото същество липсва. И всъщност всички наши медицински възгледи боледуват от липсата на такъв проникновен възглед за човешката същност. Какво са болестните процеси? Не бихте избегнали факта, че те са природни процеси. Не е възможно просто така да се конструира една абстрактна разлика между някакъв природен процес, който протича навън, и неговите следствия, които вие проследявате, и един болестен процес. Природният процес го приемате за нормален, болестният процес го наричате абнормен, без всъщност да посочвате защо този процес в човешкия организъм е абнормен. Не може да се стигне до никакво практикуване, ако не се даде поне обяснение защо процесът е абнормен. Едва тогава е възможно някакси да се изследва как той може да се премахне. Защото едва тогава може да се узнае от кой ъгъл на мировото битие е възможно да се премахне един такъв процес... *312.25*

...Как можем да обясним, че все пак болестните процеси са и природни процеси? Винаги е била търсена възможността този въпрос да бъде премълчан. Интересно ми беше например, че Игнац Пул Витал Трокслер, преподавал в Берн още през първата половина на 19. век, настоятелно е посочвал, че в известен смисъл трябва да изследваме нормалността на болестта и че по този начин поемаме път, който в крайна сметка ни отвежда до признаването на един свят, свързан с нашия, който се намесва в нашия свят, прониквайки единствено през неоправданите процеси, и че по този начин можем да

стигнем до нещо във връзка с болестните прояви. Помислете си – за сега искам само грубо схематично да посоча, – че примерно зад видимото съществува някакъв свят, който има за свои закони напълно оправдани неща, предизвикващи при нас болестните прояви и в такъв случай този свят би искал да нахлува чрез известни процеси в нашия и тези закони, които в друг свят биха били напълно оправдани, при нас предизвикват болест. В тази насока е желал да работи Трокслер. И колкото и неясно да се е изказвал в много отношения, все пак се забелязва, че той е вървял по един път в медицината, по който е работил именно за известно оздравяване на медицинската наука... 312.33

...Може да се каже, че ако в организма се появи процес, подобен на някой процес във външната природа, тогава настъпва заболяване. Един такъв процес може да обхване физическия или етерния организъм. Тогава астралното тяло или азът трябва да изпълнят една задача, която иначе не изпълняват... 27.81

...Точно когато се изследват болничните процеси, се вижда какво човек има в себе си. Защото при болестта в нас се намира всичко, което се намира в един здрав човек, само че прекалено усилено. Болестта не означава нищо друго, освен че ние образуваме нещо прекалено силно... 347.53

...Когато през деня имаме нашето азово съзнание, астралното тяло трябва да спи. Ние можем да сме здрави само когато нашето астрално тяло спи в нас. Оттам можем да схванем същността на здравето и болестта по следния начин. Болестта е абнормно събуждане на астралното тяло. То е будно по абнормен начин, следователно можем да очакваме едно абнормно съзнание – съзнанието се изразява в изживяванията! Съзнанието, което изплува там, се изразява в това, че ние посочваме болката от болестта, която я нямаме при нормалното ни будно състояние, понеже нашето астрално тяло спи. Спането на астралното тяло означава, че то се намира в правомерна взаимовръзка с физическото и етерното тяло, което означава липса на болка. Болката е израз, че астралното тяло се впива както не бива да бъде във физическото и етерното тяло, и стига до съзнание. Това е болката... 120.124

...Казано универсално, причината за физическото заболяване е това, че тялото на човека става прекалено духовно на някое място или пък изцяло... 316.207

...Болести, които не се появяват поради външни влияния, а изплуват от вътрешността на човека, са във връзка с това, че когато ариманичните същества почти са постигнали при някой човек да има друго етерно тяло, освен неговото обикновено етерно тяло, такива хора, които при събуждане вече внасят етерни телесни закономерности в своето физическо тяло и в своето обикновено етерно тяло, внасят в себе си причини за пораждането на болести. Чрез такива болестотворни причини правомерните венерини, меркуриев и лунни същества се опазват от вредните влияния на неправомерните същества. Тялото на човека се сломява от някаква болест, за да може – ако мога така да се изразя – да изхвърли навън това, което той е въприел като неправомерни етерни процеси поради ариманическото влияние... 219.52

...Голяма част от болестите произхожда от това, че има нередности, заблуждения в астралното тяло, които се предават върху етерното тяло и по заобиколния път през него разрушават съвършената хармония на физическото тяло. Тази взаимовръзка в повечето случаи се получава така, че увреждането на астралното тяло води до болести на физическото тяло не в същия живот, в който се получават уврежданията, а едва в следващия (виж карма – болести)... 13.154

...Целият дневен живот изцяло се състои в увреждането на нашето физическо тяло. Всички болести произхождат от невъздържаността, от ексцесиите на астралното тяло... 94.74

...Да се отдели само физическото тяло от това, което се е образувало чрез заблужденията на човека, е трудно. Един гърбав човек например дължи гърбицата си на астралността, на кармата. Външният образ, физиономията и т.н. са зависими от кармата. Това, което модифицира физическото тяло, е зависимо от висшите същности. Ако се отстрани всичко, което е зависимо от кармата, се вижда, че физическото тяло действително е мъдро устроено. Всички болести са направени прегрешения в миналото. Всяко прегрешение ще стане болест в бъдеще. Когато хората станат достойни, ще създават твърди същества, ще създават също такива мъдри устройства на телата. Всяка мъдрост, чувство и воля наистина ще се превърнат във форма и същност в следващата еволюция. Във всички религии физическото тяло се нарича храм, понеже е така мъдро устроено. Не е правилно да се говори за физическото тяло като за нисша природа, защото нисшето в човека лежи всъщност в по-висшите тела, които

днес са още като бебета... *93a.71*

...Понеже според собствените си, изпълнени със заблуди представи, човекът се е изложил на влиянията на външния свят (като следствие на въздействията на Луцифер), понеже той е живял, следвайки силните желания и страсти, като не е съблюдавал висшите духовни влияния, се появява възможността да се разболеет... *13.250*

...Ако астралното тяло на човека има в себе си такава нередност, че тя се изявява в нервната система – външния образ на астралното тяло, – тогава първо физически настъпва известна неспособност на нервната система да извършва своята работа и като следствие могат да се появят най-различни болестни симптоми. При това могат да се разболеят стомахът, главата, сърцето. Болестните форми, които са във връзка със самия аз и чрез това с неговия външен израз, кръвта, по правило се проявяват като хронични болести, които имат своята първопричина в кръвта, ако говорим физически, а ако говорим духовно, казваме в аза. Това са предимно болестите, които са наследствени в истинския смисъл... *107.104*

...Има определени болести, които отчасти са повече хронически, отчасти се изострят, които сега са свързани с човешкото етерно тяло и затова се проявяват в човешките жлезисти органи. Тези болести по правило нямат общо с наследяването, с предаването от поколение на поколение, а имат общо с народностната същност, с расовите и племенните взаимовръзки. Затова те се проявяват съвсем по различен начин. Окултната медицина отнася констелациите на различните човешки органи към образите на небесните тела: сърцето към Слънцето, мозъка към Луната, далака към Сатурн, черния дроб към Юпитер, жлъчката към Марс, бъбреците към Меркурий. Когато изследвате взаимните отношения на звездите, ще имате образа на взаимните отношения на органите на човека, доколкото те лежат в етерното тяло... *107.108*

...В повечето случаи болестта не е враг, а приятел на организма. Това, което е врагът на организма, най-често предхожда болестта, развива се в човека преди да се е проявила външно видимата болест. В организма има противостоящи едни на други сили и болестта, която се проявява в определено време, е опит на организма да се спаси от противодействащите си сили, които преди не са били забелязани. Болестта е това, което организмът предприема, за да победи враждебните влияния, които предхождат болестта. Болестта

можем да я приемем като противопоставяне на организма срещу нещата, които трябва да бъдат изгонени... 159.178

...В много случаи болестта е единственото средство за добрите сили да спасят човека от лапите на Ариман. А ако Луцифер извоюва победа в човешката природа, ако луциферичните сили извоюват победа над ариманичните сили, които искат да втвърдят човека, да го привлекат надолу в своя род от само земни и водни същества, тогава човек заболява от възпалителни болести или изпада в налудничави състояния. Чрез това пък се оспорва победата на Луцифер... 218.154

...Болести, които се появяват в късна възраст, са често само следствия от грешки във възпитанието, направени в най-ранна детска възраст... 310.50

...Днешните болести, които се диагностицират в нашата съвременна патология, са само по-грубите болести. По-фините болести всъщност са недостъпни за хистологията, те се коренят в течностите, които изпълват даден орган, например черен дроб, те се коренят в движението на течностите или дори в подвижността на газообразния елемент, който изпълва например черния дроб. От съществено значение за душевния живот е топлинното състояние на даден орган... 317.19

Болест – движение и мислене като обект на изучаването на болестта

...Какво означава, че човек върви? Това означава, че той оживява с любов човешкия организъм в неговата кожа, напряга своята астрална или азова организация по съответен начин. И когато той върви, напряга своята организация така, че в известна степен я извежда навън от физическия и етерния организъм. Когато човекът мисли, той така я напряга, че я внася във физическата и етерната организация. Човек отдръпва назад своите астрални и азови крайници, когато върви. Докато протяга краката, когато върви, той отдръпва назад астралното тяло и аза. Когато мисли, той ги влъчва навътре, естествено само до кожата. И когато се има предвид това, може да се каже, че в заниманията на организма ние имаме началото на разболяването. Защото, ако човек не изпълва с обич своя организъм, и астралното тяло и азовата организация се отдръпнат от двигателно-веществообменната система, се пораждат болестни състояния. Когато етерното и физическото тяло не се изпълват воле-

во в главата, отново се появяват болестни състояния. Така че това, което човек прави волево, веднага след това се поправя. Ежедневният живот в мислене и движение е непрекъснато разболяване. Само че човешкият организъм веднага може отново да оздравее. И за да имаме разбиране за тези неща, зависи наистина от стремежа ни да проявим към това, което се случва при разболяването толкова много обич, че да можем да виждаме как духовното в човека се показва по физически начин. Когато човек например има болен черен дроб, има някакви аномалности в черния дроб, астралното му тяло не е достатъчно заето в черния дроб. Коя е съответната духовна дейност, при която става подобно нещо?

Тя се проявява тогава, когато вътрешно особено силно се интересувам за нещо външно. В момента, когато някой разглежда нещо с напрегнато внимание, в този момент той всъщност е чернодробно болен. В този момент астралното тяло се отдръпва от черния дроб, но това веднага се уравновесява. И когато човек прекарва различните болестни процеси в човешкия организъм, винаги може да изследва какво се случва в здравия човек чрез неговата воля, чрез неговия волев живот. Ако волевите процеси не биха били непрекъснато уравновесявани, хармонизирани, човек непрекъснато би се разболявал чрез волевите процеси. Може да се изследва как душевността, духовността наистина живее, когато болестните процеси се разглеждат и изучават наистина с интерес и обич... 314.278

Болест – загадките на болестта

...Да бъде човек здрав, означава да носи в себе си духовните качества, така наречените нормални духовно-душевни качества. Да бъде човек болен, да има някаква болест, означава действително да бъде повлиян от някакво духовно качество. Знам естествено, че ако някой от умните хора на настоящето чуе това, което казвам сега, ще рече: «Аха, сега идва древното учение за обсебването.» Само че е въпрос дали древното учение за обсебването е по-лошо от новото, дали човек е обсебен от духове или от бактерии. Това е нещо, което трябва да се изследва по отношение на неговия смисъл. Модерните медици признават в тяхната медицинска наука едно обсебване, но в тяхното разбиране е по-правилно да признават едно материалистическо обсебване. Но когато човек има някаква болест, той има в себе си нещо духовно, което не се намира в него в обикновеното проти-

чане на живота му. Но то е от духовно естество.

Трябва отново да кажа един парадокс. Представете си, че искате да опознаете връзката между това – споменавам напълно реалени факти, – което се намира в Зодиака: Овен, Телец, Близнаци, Рак, Лъв, Дева, Везни, Скорпион, Стрелец, Козирог, Водолей, Риби.

Рис. 8

Има колосална разлика между горните седем съзвездия и долните пет. Издигнете ли се до имагинацията, за тези седем зодии тук в Космоса, ще имате като имагинативен образ една изглеждаща мъжка същност, а за останалите пет зодии – женска същност. Така че при имагинативното съзерцание мъжко-женската същност действително се разпростира в Зодиака в затворена змиеобразна форма. Да, тази имагинация не може да получи никой човек, без да изживее следното. Спомнете си, че едрата шарка, вариолата, се проявява със симптоми във физическото тяло. Но представете си, че можете следното. Представете си един болен от едра шарка човек. В своето астрално тяло и азовата си организация той има силата да изтегли вариолата и да я изживее само в астралното си тяло и в аза, така че в този момент физическото и етерното му тяло ще оздравеят. Представете си хипотетично, че е така. Това, което представям, не може да се случи, но ако поискате да имате тази имагинация, трябва да изживеете това, което хипотетично изложих при вариолата, без вашето физическо и етерно тяло да са болни.

Вие трябва да изживеете в астралното тяло и в азовата организация вариолата, без тя да засегне физическото и етерното тяло. Това означава, че трябва духовно да изживеете едно съотношение, една корелация на физическата болест. Вариолата, скъпи приятели, е физическият образ на състоянието, в което са азовата организация и астралното тяло, когато имат такава имагинация. Сега ще разберете, че при заболяването едра шарка в самия човек просто навлиза това влияние, от което при духовното познание се получава небесната имагинация.

Тук обаче виждате колко е сродна болестта с духовния живот, болестта е тясно свързана не с физическото тяло, а с духовния живот. Болестта е физическата имагинация на духовния живот. И понеже физическата имагинация е неправилна тук, понеже тя не бива да подражава на някои духовни процеси, тогава това, което при известни обстоятелства е нещо най-висше в духовния свят, при определени условия е болест във физическата организация... 316.117

...Болестта трябва да се разбира така, че човек да си каже: «Ако чрез нещата, които утре ще обясним, някои духовни същества не биха били сваляни долу, където са чужди, където не принадлежат към този свят, те не биха съществували и в духовния свят.» С това обаче се вижда колко истинското духовно познание е тясно преплетено с болестта. Когато опознаваме духовността, всъщност опознаваме болестите. Не е възможно да бъде другояче. Когато някога човек има такава небесна имагинация, тогава ще знае какво представлява вариолата, понеже тя е само физическата проекция на това, което се изживява духовно. Така стоят нещата с цялото знание за болестите. На човек му се иска да каже: «Когато небето – или естествено и адът – обхващат прекалено силно човека, той се разболява. Ако те обхванат само душата и духа му, той става мъдър, умен или прозиращ.»... 316.119

...Човек трябва напълно да е наясно, че когато иска да навлезе в духовния свят, той се нуждае от противоположни понятия за това, което е обичайно във физическия свят, за да не изпадне в заблуждението, когато навлезе в духовния свят. За това е необходима смелост. Човек трябва да има смелост да премине духовния праг, да премине над пропастта.

Когато се изживее това преминаване към духовния свят, това преминаване покрай пазача на прага и пристигане оттатък, когато се изживее в душата и духа, осъзнае се в астралното тяло и аза, тогава всичко е добро. Но ако не се преживее прецизно в аза и в астралното тяло, се поражда един мираж и когато този мираж падне обратно върху човека, се превръща в болест. И винаги, когато в човека има някакво заболяване, той има в себе си пазача на прага, само че в един вид демонично отражение. 316.126

Духовен аспект на болестта

...В човешкия физически организъм наблюдаваме най-различните сили от различни гледни точки. Понеже сърцето принадлежи към най-старите органи, там наистина имаме слънчево и лунно участие, но и по-късно второ слънчево и лунно участие (от съответните повтарящи се състояния на земното развитие– и освен това земно участие при пораждането на Земята. Когато всички тези части в един орган или в човешкото физическо тяло хармонират така, както те хармонират в съзвучието на Космоса, тогава човек е здрав. Преобладава ли някоя част, да речем например, че слънчевата част е по-голяма от лунната част по отношение на сърцето, тогава то се разболява. Всяка човешка болест се дължи на това, че тези различни части изпадат в безпорядък... 115.24

...Всяко смущение в човешкия организъм, което се нарича болест, е също свързано с пораждането на едно друго състояние на съзнанието. В настоящето човек има своето будно съзнание в обикновения живот чрез неговото сърце. Другите членове на човешката организация имат друг вид състояния, но те не се издигат до будното съзнание. Областта на ларинкса, с всичко, което от страна на ларинкса е свързано с мозъка, непрекъснато се намира в следващото, бъдещото състояние на съзнанието. Областта на храносмилателните органи непрекъснато има съзнанието, което води до времето, което прекарват мъртвите след смъртта. Там човек ги следва. Всеки човек живее живота на хората, които преди е познавал, след като те са преминали през портата на смъртта. Но той го изживява под сърцето си, а не в него. Поради това не знае нищо за това, остава несъзнателен, подсъзнателен. Когато в същата област, в която човек непрекъснато изживява живота на мъртвите през годините след смъртта, настъпи някакво смущение, когато настъпи смущение като болест в храносмилането, там се променя състоянието на съзнанието. Под сърцето се появява твърде силно съзнание.

Какво означава например човек да има определен вид стомашна болест? Във физическия живот естествено означава това, което лекарят описва физически. И това, което аз защитавам тук, не омаловажава ни най-малко физическата медицина. Ние напълно я признаваме, но редом с това, което описва физическата медицина като болест на стомаха, чрез такава стомашна болест човек става способен да проследи живота на хората непосредствено след смър-

тта. Но той не е способен да навлезе в съзнанието, което лежи под сърцето му. Човек е стомашно болен, понеже е прекалено много свързан с мъртвите. Но когато е прекалено свързан с мъртвите, те му въздействат много силно.

Да предположим, че някой човек има под сърцето си толкова чувствително съзнание – но то му остава неосъзнавано, – че прекалено много проследява мъртвите. Това е като слизането надолу на едното блюдо на аптекарската везна. Тогава трябва да се сложи тежест в другото блюдо. Ако тук, в областта на стомаха, съзнанието е прекалено силно, трябва да се отслаби съзнанието в областта на ларинкса, защото в сърцето е средата на везните. Храносмилателните органи и органите на гърлото, ларинкса, са също така тясно свързани, както блюдата на везните са свързани чрез кобилицата. Едното може да се регулира чрез другото. Ако на човека му се даде съответно дозирания метал мед **Cu**, той ще се отстрани отново от областта на мъртвите. Това е духовната страна на лечението... 243.74

...При болестта ние фактически се изправяме пред едно пробуждане на древни състояния на съзнанието, които човечеството отдавна е превъзмогнало. Поради обстоятелството, че в един от предишните си животи сме обременили нашата душа с едни или други грешки, сами пораждаме онази по-дълбока степен на съзнание, за която вече стана дума. И това, което извършваме под властта на «другото» съзнание, се оказва решаващо за протичането на болестта. Следователно виждаме как в тези абнормни състояния оживяват древни степени на съзнание, които отдавна са преодолени от човечеството. Ако внимателно наблюдавате обикновените факти от живота, ще намерите обяснение на много от нещата, за които говорихме днес. А те загатват, че благодарение на болката човек навлиза още по-дълбоко в своята истинска същност... 120.130

...Доколкото човек има етерно тяло, той принадлежи на елементарния свят, астралния план. Като етерно същество той е обитател на този елементарен свят. Чрез нашия живот ние стоим повече или по-малко в тесни отношения с някои елементарни същества. Действително можем да направим сравнение между нашето отношение като самостоятелни елементарни същества – каквито сме благодарение на етерните си тела – с определен брой други елементарни същества, които всъщност ни съпровождат през целия ни живот, с отношението на Слънцето към обкръжаващите го планети. Наше-

то собствено етерно тяло е един вид слънчево елементарно същество, съпроводжано от известен брой елементарни същества, които му принадлежат така, както планетите принадлежат към Слънцето, така че тези елементарни същества образуват с него един вид седморност, както според древните възгледи планетите образуват един вид седморност със Слънцето.

По време на целия ни физически живот между раждане и смърт е налично постоянно взаимодействие между нас и тези наши елементарни придружители. Не само нашето вътрешно състояние зависи от начина, по който нашето елементарно или етерно тяло се съотнася към своите сателити, но и отношението ни към външното, към определени външни същества, именно към други хора, се регулира чрез взаимоотношенията между тези сателити и нашето собствено етерно тяло. В бъдеще ще се появи един вид медицина, която особено много ще се съобразява с това. Тя ще установи как един или друг сателит се отнася към етерното тяло и според това ще може да преценява болестното или здравословното състояние. Защото това, което днес се нарича болест, представлява само външното физическо отражение на онова, което е налице в действителност. В действителност е налице някаква нередност в това, което сравних с планетна система, а болестта е само отражение на тази нередност... *168.200*

...Основният възглед на древните времена е, че цялото човечество непрекъснато носи предразположението за постоянно разболяване. Всички хора всъщност се движат непрекъснато в света с предразположение към заболяване. Това е бил възгледът. Всички хора се нуждаят поне временно от превантивно, профилактично лечение... *198.12*

...Познавателната сила по начало била означавана като лечебна сила и в течение на времето от сведущия в мистериите – който бил същевременно водач на социалния ред, лекар и жрец – се обособяват лекар, учител, свещеник и т.н. В по-старите времена на развитието на човечеството хората се занимавали с отделните болести много по-малко, отколкото е днес. Относно отделните заболявания имало особени възгледи, които дори не бива да се казват на днешния човек, защото те ще наранят чувствата му и ще му изглеждат жестоки... *198.14*

...Този, който се е проникнал с науката за духа, получава в

душата си един инстинкт, който му помага от самия себе си да противопостави на болестта и нейните слабости съответното правилно усилващо средство.

Това, което иначе се изживява в духовния свят, като следствие на болестта, действа обратно в душите; доколкото човек се намира още във физическо тяло, действа като инстинкт. Човек или предотвратява болестта или намира в себе си пътя към лечебните сили. Когато ясновидското съзнание намери правилните лечебни фактори за една или друга болест, това става по следния начин. Един такъв ясновидец има възможността да съзре образа на болестта. Нека предположим, че той съзира образа на болестта и как тя отслабва човека. Поради това, че въпросният човек има ясновидско съзнание, като насрещен образ му се появява съответната нагласа за оздравяване и усилване, което извира от тази нагласа. Това, което се случва с болния във физическия свят като уравниване в духовния свят, се появява пред ясновидеца и той може да даде съвети, като изхожда от него. Не е необходимо човек дори да е напълно развит ясновидец, а това може да произлезе инстинктивно от наблюдението на болестната картина... *153.132*

...Страдание ли е болестта? Не! Така казват тези, които в правилен смисъл са разбрали импулса на Мистерията на Голгота. Не, болестта не е страдание. Дори човечеството още да не може да разбере какво в действителност представлява духовният живот, който навлиза с Христос, в бъдеще хората ще се научат да разбират и ще разберат, че който се проникне с Христовия импулс, ако Христовата сила проникне в душата му, той ще може да преодолее всяка болест чрез мощните оздравителни сили, които ще развие от самия себе си. Защото Христос е великият лечител на човечеството. В неговата сила е включено всичко, което, изхождайки от духовността, наистина развива най-мощната лечебна сила и може да победи болестта. Болестта не е страдание. Болестта е възможност човек да преодолее някоя пречка, когато в себе си развие Христовата сила. Относно оплакванията от старостта, човек трябва по същия начин да си изясни, че колкото повече отслабват нашите органи, толкова повече можем да израстваме в духа, можем да станем господари чрез живеещата в нас Христова сила... *109.110*

Хронични болести

...А сега, с оглед на изнесените духовнонаучни факти, нека потърсим обяснение и за онези болести, които не водят нито до истинско оздравяване, нито до смъртен изход, а до т.нар. хронични състояния, често съпроводжани от един вид обща отпадналост и линееене на целия организъм. Тук ставаме свидетели на нещо, чието точно разбиране е от огромна важност за много хора. За какво става дума?

Когато лечебният процес напредне и се прояви в човешките обвивки, респ. в етерното и астралното тяло, болестта в известен смисъл е преодоляна, но не напълно, а това означава, че кармическото уравновесяване на миналото е вече факт само на равнището между етерното тяло и физическото тяло, но дисхармонията между етерното тяло и астралното тяло продължава. Да, тя продължава; и тогава човек се люшка между стремежа да се излекува и пълната невъзможност да постигне какъвто и да е лечебен успех. При подобни случаи е от голяма важност човек да се възползва максимално от всичко, което е постигнал в хода на лечението. Но практически това рядко се случва, защото той попада като в омагьосан кръг тъкмо при болестите, които стават хронични. Ако в такъв случай би бил в състояние да изолира онази част от своя организъм, която е донякъде подобрена в хода на лечебния процес, оставяйки я, така да се каже, да живее сама за себе си, и ако би могъл да изтегли оттам това, което бушува и не е в пълен ред, което в такъв случай обикновено лежи повече към вътрешната душевност, тогава би си помогнал твърде много

Но насреща се надигат всевъзможни пречки и най-вече простото обстоятелство, че хронично болният непрекъснато живее под влиянието на хроничната болест и – ако мога да се изразя така грубо – той никога не може напълно да забрави своето състояние, никога не стига дотам да «отдели» от своя организъм това, което още не е оздравяло и да го лекува самó за себе си, а непрекъснато да мисли за «другата» част и непрекъснато да «дразни» здравата част на своя организъм, като я свързва по някакъв начин с болната преди част. Това е твърде особен процес. И за да го осветля пред вас от окултна гледна точка, бих искал да ви опиша какво вижда ясновидецът, когато се изправи пред едно лице, което е прекарало дадена болест, но не е излекувано напълно и носи признаците на това, което нарича-

ме «хроническо състояние». Същото настъпва и в случаите, когато липсва остър болен пристъп, а болестта от самото начало приема хронично развитие. Тогава може действително да се види, че в повечето случаи се установява лабилно равновесие между етерното и физическото тяло, колебание на силите, каквото не бива да съществува, при което се живее, но човек непрекъснато се чувства зле и оттам изпада в непрекъсната възбуда. Ясновиждащото съзнание констатира как тези състояния непрекъснато възникват в астралното тяло и непрекъснато напират към полуболната и към полуздравата част на организма, така че възниква не стабилно, а крайно лабилно равновесие. Без тази астрална възбуда здравословното състояние би било много по-добро. Моля да обърнете внимание на обстоятелството, че в случая астралното не съвпада със съзнанието, а с вътрешното душевно напрежение, което обаче пациентът не иска да признае пред себе си. Понеже при тези случаи липсва задържащата роля на представите, подобни афекти, душевни сътресения, състояния на досада, неудовлетвореност и т.н., се проявяват не като съзнателни сили, а като жизнени, като пластични и организиращи сили, които потъват в дълбините на човешкото същество, за да дразнят оттам както полуболната, така и полуздравата му част. И ако съответният пациент би могъл, благодарение на силната си воля, благодарение на една по-рафинирана култура на душата, поне за известно време да забрави своето здравословно състояние, той би могъл да извлече от това както задоволство, така и сила, за да повтори този опит. Да, ако би могъл да забрави здравословното си състояние, той би апелирал и към своята воля с призива: «Сега не искам да се тревожа за моето състояние!» И ако би приложил освободените по този начин душевни сили в осъществяването на някакви духовни цели, които го издигат и изобщо осмислят живота му, тогава всички сили, които се проявяват в душевната област като неразположеност, дискомфорт, чувство на болка, натиск, изтръпване и т.н., се освобождават и той ще изпита явно облекчение. Защото, ако човек не се ангажира с тези чувства, силите, свързани с тях, се освобождават и могат да бъдат употребени вече по друг начин. Но съвсем не е достатъчно, някой да каже, че от сега нататък чисто и просто няма да обръща внимание на своите неприятни усещания; защото, ако освободените душевни сили не бъдат включени в осъществяването на духовни цели, предишните състояния ще се върнат много скоро. Но ако

освободените душевни сили бъдат изразходвани в активни духовни занимания, скоро ще установим, че по един твърде сложен начин постигаме това, което организмът сам би постигнал – преодолявайки болестния процес – и без нашата намеса. Естествено пациентът трябва да внимава и да не прибегва до средства, които отново ще го върнат към неговата болест. Ако например той страда от слабост в очите, и за да се откъсне от тази мисъл, се отдава на усилено четене, ясно е, че така няма да постигне своята крайна цел. Едва ли е нужно да търсим подробни «доказателства» в защита на горната теза. Всеки сам може да забележи по себе си, че ако успее да забрави за известно време едно или друго свое неразположение, ще изпита трайно облекчение, особено ако забравянето е съпроводено с определени занимания. Следователно става дума за позитивно, здравословно забравяне! И сега ще стигнете до мисълта, че човек далеч не е безпомощен пред кармичните последици от неговите злодеяния в предишния му живот, доколкото те се проявяват под формата на болести. Ако допуснем, че всичко, което в живота между раждането и смъртта подлежи на морална, душевна и интелектуална оценка, не може да проникне толкова дълбоко в организма, че да се превърне в причина за едно или друго органично заболяване, следва да приемем, че между смъртта и новото раждане то постига тъкмо това и създава предпоставките за болестта. Същественото обаче е, че е напълно възможно целият този процес, изграден върху кармичните причини и следствия, да бъде превърнат в съзнателен процес, в процес на човешкото съзнание... 120.99

Болестта и астралното тяло

...Както смъртта е свързана с аза, така болестта е свързана с астралното тяло. В астралното тяло всъщност се намира свързаното с болестните процеси. А това, което прави астралното тяло, се отразява от своя страна в етерното тяло. Затова болестта се проявява в своя същински отпечатък в етерното тяло. Но етерното тяло няма непосредствено нещо общо с болестта... 313.41

...Когато се разглежда астралният организъм, се вижда, че във всеки миг той непрекъснато има тенденцията да парализира растежа, покълващия избуяващ живот, но не да го умъртви, а да го парализира. Азовата организация се стреми непрекъснато да умъртви организма и отделните органи, и трябва да ѝ бъде противопоставена

приетата отвън хранителна субстанция, която непрекъснато оживява органите, особено в детството и младостта на човека. На етерните импулси се противопоставя дейността на астралното тяло, която непрекъснато парализира етерната дейност. Представете си, че във вашия организъм би имало само етерна дейност, кълнящ и избуяващ живот. Вие никога не бихте стигнали до душевен живот, никога не бихте развили съзнание. Бихте останали да вегетирате в едно растително съществуване. Всичко би искало да расте, покълва, избуява, но съзнание не се развива в само растящото и избуяващото. За да се развива съзнание, трябва етерният избуяващ живот да бъде потиснат. И с това в определен орган, който е потиснат още в нормалния човешки живот, още отначалото имаме започващо разболяване. Не можете да имате съзнание, без в себе си непрекъснато да развивате тенденцията към разболяване. Защото, ако искахте да сте само здрави, бихте могли, но само ако вегетирате. Искате ли да имате душевен живот, да постигнете съзнание, трябва първо да вегетирате, но след това вегетирането да бъде потиснато. И така етерният и астралният организъм се отнасят полярно един към друг, не така силно както физическият организъм и азвата организация, а в по-слаба степен, като астралният организъм постоянно трябва да потиска това, което се получава чрез етерния организъм. Затова дейността на астралния организъм, разгръщаща се ден след ден в човешкия живот, е постоянен стремеж към разболяване. Дейността на етерния организъм е преливащо здраве. И както абстрактно се казва, че човек се състои от физическо, етерно, астрално тяло и азова организация, можете да кажете, че се състои от хранителни процеси, покълващи, избуяващи здравословни процеси, от непрекъснато въздействащи в тях разболяващи процеси и от това, което е непрекъснато умъртвяване, което винаги отново се спира, задържа се, докато, така да се каже, умъртвяващите процеси се сумират, образува се един интеграл от тях и настъпва смъртта. Да вземем този астрален организъм, който непрекъснато има тенденцията по някакъв начин да разболее някой орган или целия човек. Да, можете естествено да извършите само едно наистина здравословно самонаблюдение и ще видите, че е така, защото във вас не може да се породи никакво чувство, ако този астрален организъм липсваше. Представете си етерния организъм, той развива живота, астралният организъм го парализира, потиска го. По време на будния живот – за съня ще говоря по-късно – тряб-

ва да се извършва непрекъснат обмен в лабилно равновесие между етерното и астралното тяло. Чрез това човек чувства. Той не би чувствал нищо, ако този обмен не съществуваше. Но представете си, че астралната дейност не бива веднага отблъсната от етерната дейност. Ако тя бъде отблъсната, ако в *Status nascendi*, в началото астралната дейност веднага се отблъсне назад от етерната дейност, се появява нормалното чувстване. Във физическото тяло ще видим как това е свързано с дейността на жлезите. Когато обаче астралната организация е много мощна, така че органът не може да отвърне със своята етерна дейност, тогава органът прекалено силно се обхваща от астралната дейност и вместо да има обмен, движение от едното към другото, се поражда деформация на органа и поради това, че астралното тяло надхвърля мярката на това, което бива да потисне, т.е. това в *Status nascendi*, което отново се уравнисява, то в астралното тяло ще имаме причината за разболяването. И наистина болестта е свързана така с чувстването, че можем да кажем, че чувственият живот на човека е просто душевното отражение на болестния живот. Когато се извършва този обмен, това отклоняване напред-назад, в основата на чувствения живот лежи същият процес в *Status nascendi*, в момента на пораждането, който при преобладаването на астралността, представлява болестен процес. Но и астралното може да е недостатъчно и да преобладава етерното, тогава се поражда пролиферация, разрастване на тъканта, тумори, една противоположна болест. Ако преобладаването на астралността се проявява в предизвикването на възпалителни процеси, то преобладаването на етерното се вижда в разрастването – отоци и тумори. И трябва да се каже, че в напълно нормалния чувствен живот съществува непрекъснато лабилно равновесие между разрастването на тъканта и възпалителните процеси. Нормалният живот на човека се нуждае от възможността да се разболее. Само че трябва да има непрекъснато уравнисяване. Това прави възможно изобщо в чувствения живот на човека да се види извънредно много от това, ако можем да виждаме правилно, което представляват болестните процеси. Ако човек може да наблюдава такива неща много време преди болестта да се диагностицира физически, то в неправилното функциониране на чувствения живот може да се констатира приближаването на разболяването. Болестта е само абнормен чувствен живот на човека. Животът на чувствата остава в душевността, понеже от страна на

етерното се извършва непрекъснато уравнивяване. Щом уравнивяването се наруши, животът на чувствата слиза надолу във физическото тяло, свързва се с него, така че щом животът на чувствата навлезе в органите, болестта е налице. Успее ли човек да задържи чувството в душата, той е здрав; не успее ли да го направи, чувството нахлува някъде надолу в органите и така се поражда болестта... 316.32

...Всичко, свързано със здравето и болестта, зависи от това как действа астралното тяло. 352.149

Болест и съзнание

...При заболяването човек става съзнателен за органите. Тук лежи обаче истинската причина, поради която въздействията на вътрешната мирова система се издигат до съзнанието. Аз говоря за това, че далеч не е необходимо да се достигне тази граница, която отделя здравия човек от болестта. Тази граница се измества, за съжаление, твърде често. Това, което често се приема за болест, може да е само малка или по-висока степен на навлизането на вътрешните процеси в съзнанието. Следователно наистина трябва винаги да отличаваме причините за различните болести така, че да се запитваме дали причините за болките лежат в разболяването на органите или трябва да се търсят другаде. Знаем, че чрез вегетативната (симпатичната) нервна система сме опазвани в съзнанието ни да навлезе това, което се разиграва в организма... 128.137

...Хората винаги искат да имат едни и същи причини, но болестите могат да изглеждат външно еднакви, а вътрешно да са съвсем различни! Ако едно младо момиче има анемия, трябва да се запитаме не само дали желязото или хлорът са недостатъчни, но и дали те пасват заедно... 351.104

Болестта и двойникът в човека

...Ако човек би трябвало да чака с храненето, докато разбере процеса на храненето, дори не бихме казали, че хората би следвало да умрат от глад, защото, за да се приготви храната за организма, изобщо не е необходимо да се знае нещо за това, което имат да вършат органите. Следователно човек се справя много добре със своя организъм, с който е загърнат в този свят, без с душата си да трябва да навлиза в него. Затова обаче съществува възможността малко преди

да бъдем родени, освен нашата душа, и друго духовно същество да навлезе в нашето тяло, в несъзнателната част на нашето тяло. Това става така. Малко преди да се родим, според днешната терминология ще кажем, че едно друго, ариманично духовно същество прониква в тялото ни. То се намира в нас също както собствената ни душа. Тези същества, които прекарват живота си именно като използват хората, за да могат да се намират в сферата, в която искат да бъдат, притежават извънредно висока интелигентност и значително развита воля, но нямат никаква душевност, нищо, подобно на това, което наричаме човешка душевност. През живота си носим в душата си много умен двойник, много по-умен от нас, много интелигентен, но с мекфистофелска интелигентност, ариманическа интелигентност, и при това с много силна ариманическа воля, много по-близка до природните сили, отколкото е нашата човешка воля, която се регулира от душевността.

През 19-то столетие естествената наука открива, че нервната система е проникната от електрически сили. В това тя има право. Но да се вярва, както естествениците вярват, че нервната сила, с която разполагаме и която е основата за живота на мислите и представите ни, по някакъв начин има нещо общо с електрическите токове, преминаващи през нервите, е погрешно. Защото електрическите токове са сили, вложени в нас от съществото, което току-що описах, и изобщо не принадлежат към същността ни. Ние наистина носим в нас и електрически токове, но те са от чисто ариманическа природа.

Тези същества с висока, но чисто мекфистофелска интелигентност и воля, повече сродна с природата, което не може да се каже за човешката воля, някога по своя собствена воля решили да не живеят в онзи свят, който им бил отреден от мъдрите богове на горните йерархии. Те поискали да завладеят Земята и понеже се нуждаят от тела, но нямат собствени такива, доколкото им е възможно, ползват човешките тела, защото човешката душа не може изцяло да изпълни човешкото тяло.

Развитието на човешкото тяло позволява на тези същества, известно време преди човек да бъде роден, да проникнат до известна степен в него и под прага на съзнанието да го придружават по-нататък. Те не могат да понесат само едно-единствено нещо в човешкия живот, не могат да понесат именно смъртта. Затова винаги преди да настъпи смъртта в човешкото тяло, в което са се настанили, го

напускат. Те винаги изживяват силно разочарование, защото искат и след смъртта да останат в човешките тела. Това би било голямо постижение в царството на тези същества, което още не са постигнали.

Ако не би се извършила Мистерията на Голгота, ако Христос не би преминал през Мистерията на Голгота, тези същества отдавна биха постигнали възможността да останат в човека и след смъртта, която кармически му е предопределена. В такъв случай те биха постигнали победа над човешкото развитие на Земята и биха станали негови господари... 178.58

...И тук се разкрива нещо, което наистина трябва да се прави в бъдеще, за да не изживее човешкият род безкрайни пречки, безкрайно много ужаси. Защото този двойник не е нищо друго освен причинителят на всички физически болести, които спонтанно произлизат от вътрешността, а да се познават те напълно, представлява задачата на органичната медицина. Болестите, които се появяват спонтанно, които не са причинени от външни наранявания, а се проявяват отвътре, не идват от човешката душа, а от това същество. То е причината за всички болести, появяващи се спонтанно отвътре, то е причинител на всички органически, а не само функционални болести. И един негов брат, който не е ариманически, а луциферически устроен, е причинителят на всички неврастенични и невротични болести, всички болести, които всъщност не са болести, за каквито се вземат, когато се наричат нервни или хистерични болести и т.н... 178.61

...Но двойникът, когото описах, има отношение предимно към тези излъчващи се от Земята сили. Индиректно човекът с тяло, душа и дух стои в отношения със Земята и с излъчванията в различните точки поради това, че двойникът му е тясно свързан с тях. Тези ариманично-мефистофелични същества, които завладяват човешкото тяло известно време преди човек да се роди, имат съвсем специфични предпочитания. Има същества, на които особено им харесва Източното полукълбо, Европа, Азия, Африка. Те си избират хората, които се раждат там, за да използват телата им. Други си избират тела, които се раждат в Северното полукълбо, в Америка. Това, на което географията е само слабо отражение, за тези същества е жив принцип на собственото им изживяване, според който те избират местожителството си.

От това виждате, че една от най-важните задачи на бъдещето

ще бъде отново да се възобнови забравената географска медицина, медицинската география. При Парацелз тя е съществувала като произлязла от древната атавистична мъдрост, но оттогава досега ѝ е обръщано малко внимание поради материалистичните възгледи. Тя отново ще трябва да заеме своето място и някои неща отново ще бъдат опознати, когато се изучи взаимната връзка на болестотворната същност в човека и земната география, с всички образувания в различните области, с всички сили, излъчващи се от тази Земя. Следователно наистина е важно човек да се запознае с тези неща, защото животът му зависи от тях. Той е поставен по съвсем определен начин в земното битие заради този двойник, чието обиталище е в самия него, в човека... 178.63

...Онази област, където излъчващото се от долу нагоре има най-голямо влияние върху двойника и чрез това, че най-много влиза в сродство с двойника, т.е. че отново се споделя със Земята, е онази земна област, където повечето планини не са разположени в хоризонтална посока от изток на запад, а са разположени предимно от север на юг – защото това също е свързано с описаните сили, – където човек се намира близо до магнитния Северен полюс. Това е областта, където чрез външните условия се развива преди всичко сродство с мефистофелската ариманическа природа. И чрез това сродство се прави много в напредващото развитие на Земята. Днес човек не бива сяпа да преминава през развитието на Земята, а трябва да прозре такива отношения. Европа ще може да се постави в правилни отношения спрямо Америка само ако се прозрат такива отношения, когато се знае каква географска предопределеност идва оттам... Точно под такива влияния се развиват хора като Удроу Уилсън, които са само обвивка на двойника, чрез които самият двойник действа съвсем особено, които в същността си са възплъщение на американската географска природа... 178.70

...Болести идват от това, че това същество действа в човека. И когато се прилагат лекарства, смисълът е, че на това същество се дава от външния свят нещо, което то иначе търси в човека... 178.74

Болестта и езотерикът

...От време на време идва някой и казва: Имам много силни болки между веждите, какво да направя? Най-добре би било да не се прави нищо, а спокойно да се продължи с медитациите. Тогава

болките първо ще се усилят и човек ще има чувството, като че ли главата му ще се разцепи, но първо, тя няма да се разцепи, и второ, ще стане възможно точно чрез тази болка да се пробие стената, която ни разделя от надсетивното. Ние можем да се развиваме само чрез болки и страдания... 266/3.103

...Точно чрез силата да продължим се напредва и след известно време такива явления като неприятни усещания на топлина, мизмизми или звуци престават от само себе си. Чрез това е преодоляно нещо и започва истинското изживяване на етерния свят... 266/3.103

...Който започне със своите езотерични упражнения, не бива да очаква, че веднага ще му се появят визии. Може обаче да се случи, но е изключение и не е желателно. Нормалното протичане е това, че най-напред следва чувственият и мисловният свят на ученика на духовната наука да се приведе в хармония с духовния свят и едва когато това стане и той се чувства в съзвучие с морето на духовния свят, от това море ще се издигнат светлинни явления, които ще се оформят до определени образи.

Но може да се случи езотерикът веднага да получи визии. Те са тогава следствие от предишния му живот, когато е бил също езотерик или е стоял под влиянието на някоя религия, която – както са всички древни религии – е работила с церемонии и култове. Визии тогава са нещо атавистично и са голяма опасност, защото се появяват насилствено, надмогват езотерика, понеже са се появили насилствено без неговото участие. Затова е по-добре да не се появяват. Езотерикът трябва много повече да обърне внимание върху измененията, които се получават първо в неговия душевен живот. Именно чрез упражненията мислите стават много по-мощни и могат да въздействат много повече върху други хора и затова, когато не са напълно правилни и чисти, те ни биват отнемани от пазача на прага и биваме довеждани до безсъзнание, за да не вредим с това на другите и на самите нас. Сега ще бъдат описани въздействията като следствия от упражненията по един друг начин.

Първото е, че мислите стават по разхлабени, това означава, че докато към определено възприятие преди веднага се е появявала определена мисъл и тази мисъл като от само себе си се е прибавяла към други мисли, сега не е така. Езотерикът не се чувства така сигурен и непосредствено уверен в своята преценка и мисловни връзки. Това, което преди е давало сигурността на мислите и преценките, е

идвало от възпитанието, от социалните отношения, обкръжението, т.е. от ангелите, архангелите и духовете на личността, архайте, които действат във всички културни отношения. Човек постепенно се освобождава от тях. Неговият ръководещ ангел вече не му изпраща така непосредствено и несъзнателно мислите и преценките. Но ако при даден човек това разхлабване на мислите би стигнало много далеч, то би станало опасно за него. Затова междуременно се появява пазачът на прага и задържа напредването на тези неща. Предпазното средство е да се усвои абсолютната любов спрямо истината, която дори в мислите да не позволи да се появи нещо, при което е възможно то да не бъде истина.

Второто засяга нашите чувства и волеви импулси. Езотерикът вижда как и те се променят. Той чувства, че по-малко ги владее от преди. Докато може би преди е бил по-предпазлив, сега чувства как едно чувство, един волев импулс непосредствено реагира на нещо, което го засяга. И това не бива да стигне много далеч. Ако се случи, тогава пазачът на прага не ни оставя да проникнем в духовния свят заради самите нас.

Третото е, че погрешните убеждения, до които може да стигне езотерикът, ще обхванат не само душата му, но ще стигнат и до физическото му тяло. Когато погрешните възгледи продължават несъзнателно да действат в дълбочината на душата, те ще бъдат много по-вредни, отколкото ако се проявят навън в някоя болест, която може да се лекува с физически средства. Затова в такива случаи пазачът на прага ни кара да се разболеем от някаква малка болест, която следва да приемаме като знак, като предупреждение за това, което работи в душата ни. При правилното езотерическо развитие това не бива да стига до сериозни болести, иначе езотерикът би бил прекалено много засегнат. В древни времена, когато душите били по-груби и като ученици на тайната наука били приемани само хора с много вътрешна сила и смелост, тези опасности били много по-големи и често стигали до крайност, т.е. разхлабването на мислите стигало до лудост, неовладяването на чувствата и волевите импулси до буйство и разрушение, а болестите водели до смърт. Това, което се разказва от древноеврейските мистерии (от Талмуда) за четирите равина, които търсили «Градината на зрелостта», било давано като предупреждение на всеки езотерик: Първият равин полудял, вторият разрушил всичко със своя гняв, третият умрял и само четвъртият,

Болезт и лекарства – настинката като пример

Ако дихателните човешки органи не са в нормално състояние, а също като при прегракване, при настинка, и аз изследвам това състояние, популярно бих казал, че изучавам състоянието на една настинка. Какво има тогава в човека? В действителност това, което иначе следва да е ограничено само до човешките сетива, което като сили трябва да господства само в тях, в известна степен е слязло надолу в дихателните органи. Те се изменят болестно така, че много силно се превръщат в сетивни, възприемателни органи. Сетивното, което следва да бъде само в сетивните органи, се плъзва надолу. Дихателните органи понякога стават сетивни органи и поради това се разболяват. Откъде се появява то? То идва от това, което иначе особено силно действа в сетивните органи, т.е. **лунната същност, която преодолява слънчевата същност**. Тя се пренася тогава от Космоса върху въздуха, върху други климатични състояния, така че от обкръжението на човека се пораждат такива болестни метаморфози. Да вземем за пример, че наблюдавам нещо във външната природа. Например виждам на полето едно виолетово цвете с особени венчелистчета. Когато се изследва това растение, вътрешно се опознава, констатира се, че в него са особено дейни силите, които се проявяват при слънчевата и лунната същност в точно противоположен смисъл на това, което в описания случай при настинката действа разболяващо във вътрешността на човека. И човек се научава да познава, как своеобразното взаимно действие на серните сили и етеричните масла в люляка представлява противоположното на това, което се образува като болест в човешкия организъм. Научим ли се, изхождайки от духа, да познаваме метаморфозата на човешките органи, научим ли се от страна на духа на Космоса да познаваме особените силови въздействия на обкръжението, тогава ще стигнем до едно рационално учение за лекарствата, до една рационална терапия... 82.174

Специфични географски въздействия на лекарствените средства

...Представете си една област, която действа меланхолично и то, защото основата на днешната земна конституция е гнайс, в който гнайс се съдържа слюда, която познавате като минерал.

Слюдата първо има много силно влияние върху физическата

локална конституция, която човек има в определена област. Той получава нещо във физическото тяло, когато се ражда в област, където има много слюда. Тя действа върху физическото тяло от почвата, от Земята. Ще видите, че точно в области, където има много слюда в почвата, растат много рододендрони. Растението често се среща в Алпите, в Сибир и т.н. В такива области субстанцията на рододендрона е вътрешно сродна с етерното тяло, преди то да навлезе във физическото тяло. Това сродство с рододендрона етерното тяло го предава на астралното тяло. И когато в такава област се появят болести, които се дължат на преобладаването на слюдата в жителите по околния път през подпочвената вода, означава, че етерното тяло е предало на астралното тяло това, което е получило от рододендрона. Това е налично във, в рододендрона. Така можем да узнаем, че в рододендрона има един лечебен сок за тази болест. От това зависи, че в много случаи, но не във всички, лекарството, като специфично лекарство, се намира в областите, в които се появяват специфични болести... 316.61

Болест и оздравяване

...Не е необходимо в живота, както той се проявява пред очите ни, външният човек, т.е. физическото и етерното тяло, и вътрешният човек, астралното тяло и азът, да се намират в пълно съзвучие в някоя епоха от развитието на живота. Ако хармонията би била съвършена, не би имало никакво човешко развитие. Човек трябва да учи сам да съблюдава границата между вътрешния и външния човек. Той трябва да я има предвид, за него трябва в най-широк смисъл да съществува възможността да прекрочва тази граница. И той непрекъснато я прекрочва! В реалния живот непрекъснато има прекрочване на границата, така че например астралното тяло и азът не се придържат към границите, когато въздействат върху физическото тяло. Затова те прекрочват вродената закономерност на физическото тяло. Това, което се случва при такова прекрочване на границите, го виждаме в нередовности, в дезорганизации на физическото тяло, в появата на това, което се представя като болести, предизвикани от духа, от астралното тяло и аза (физически болести, бел. пр.)... 59.158

...Всъщност всяка болест е такава дисхармония, прекрочване на границите между вътрешния и външния човек. В известен смисъл вътрешният човек трябва да се отдръпне назад от външния чо-

век. Това можем най-просто да го видим, когато се порежем. Достатъчно е да порежем пръста си, да порежем само физическото тяло, не астралното. Но астралното тяло трябва непрекъснато да навлиза в обикновените съотношения и следствието сега е, че астралното тяло не може да намери в порязаното място това, което трябва да намери, когато иска да проникне и до най-малката част на пръста. То се чувства отблъснато от физическата част на пръста. Това е същественото при болестите, че вътрешният човек се чувства отблъснат от външния, че не може да вземе участие във външния човек, понеже той е разрушен, понеже чрез увреждане той му е изтръгнат. Ние можем да доведем нещата дотам, че да възстановим външния човек чрез външно въздействие, или така да засилим вътрешния човек, че той сам да възстанови външния човек и да настъпи излекуване. Това е един процес, който може да се сравни със събуждането... 59.161

...Какво представлява за човека една болест, която завършва със смърт? В известен смисъл тя означава обратното. Ние трябва да напуснем това тяло, понеже то не е в състояние отново да възстанови хармонията. Затова обаче взимаме изживяванията в духовния свят, в който навлизаме, без да имаме на разположение външното тяло. Това, което сме постигнали в нас като плод, който едно увредено тяло не приема обратно, обогатява живота, протичащ между смъртта и ново раждане. Ние трябва да сме благодарни и на болест, която завършва със смърт, понеже тя ни предлага възможността за повишаване, обогатяване на живота ни между смърт и ново раждане. Лечебните процеси навлизат в целия ни вътрешен живот и ни тласкат напред... 59.164

Болестта и пазачът на прага

...Истинският свят, скъпи приятели, светът на духа лежи така, че винаги с право се е казвало, че той лежи от другата страна на един праг, а човекът се намира от тази страна на прага. За да се стигне до истинното познание, до истинското прозрение на конституцията на света, е необходимо човек да прекрачи този праг.

Но общо взето е опасно да се прекрачи прага без подготовка. Защото, ако човек внесе в духовния свят отвъд прага своето сетивно възприемане, проникнато с мисли, каквито те са в обикновения живот, поради това, че преценява нещата отвъд прага така, както тук разглежда и преценява, тогава ще предизвика една илюзия, един

истински мираж. И затова на прага стои онова духовно същество, от което можем да научим, че когато прекрочваме прага, се нуждаем от съвсем други понятия, че ако пристъпим в духовния свят с нашите обикновени, почерпени от сетивния свят понятия, ще ни парализира именно една илюзия, един мираж за живота там.

Този Пазач на прага всъщност ни предупреждава, че трябва първо да си усвоим идеите, от които се нуждаем в духовния свят. Обикновено не вярваме, че понятията, които са подходящи за духовния свят, са извънредно различни от понятията, с които си служим тук, във физическия свят. Във физическия свят например частта е винаги по-малка от цялото. Това важи като аксиома. Не е така в духовния свят. Там частта винаги е по-голяма от цялото. Това може да се види в примера за човека. Когато предположим една сила, която човек има, ако той например изгражда своето тяло от минералното и след това си представим взаимовръзката от сили, която има в една част от него, тогава това, което изгражда органите, следователно частта в човека е съществено по-голяма по отношение на Космоса, отколкото целият човек. Не бихте могли просто така да си представите изречението, че частта е по-голяма от цялото, понеже сте свикнали със сетивния свят, но по отношение на надсетивния свят е напълно правилно. Оттам трябва да се разбере възможността, че в духовния свят частта може да бъде по-голяма от цялото. Цялата наша механика и физика не важи за надсетивния свят, а важи точно противоположното. Тук, в сетивния свят, правата е най-късият път между две точки. В духовния свят тя е най-дългият, понеже, когато се върви в права посока, трябва да се преодолеят най-много пречки. Всяка друга посока е по-къса от правата посока. Човек напълно трябва да е наясно, че когато иска да навлезе в духовния свят, се нуждае от противоположни понятия за това, което е обичайно във физическия свят, за да не изпадне в заблуждения, когато навлезе в духовния свят. За това е необходима смелост. Човек трябва да има смелост да премине духовния праг, да премине над пропастта.

Когато се изживее това преминаване към духовния свят, това преминаване покрай Пазача на прага и пристигането оттатък, когато се преживее в душата и духа, осъзнае се в астралното тяло и аза, тогава всичко е добро. Но ако не се преживее прецизно в аза и в астралното тяло, се поражда мираж и когато този мираж пада обратно върху човека, се превръща в болест. И винаги, когато в човека

има някакво заболяване, той има в себе си Пазача на прага, само че в един вид демонично отражение (защото този Пазач променя своя образ и винаги ни показва нещо като духовна огледална картина на навлизания в духовния свят)... 316.125

Болезт и карма

...Възможно е например някоя личност да е нападната от някоя болест, за която не може да се открие никаква причина нито в предишен, нито в сегашния живот. Тогава болестта пристъпва в известен смисъл като първо събитие в човешката биография и сама е първата причина. Тя ще има последствия в следващия живот. Здравето е общо взето следствието от добри, смислени привички в един предишен живот... 34.404

...Душата ни, която слиза от духовния свят, е привлечена към родителската двойка, към семейството, където могат да се наследят качества, които са най-сродни с потребностите на душата. Но те никога не са напълно еднакви с потребностите на тази душа. Това може да стане в нашето тяло. Там винаги има известно несъответствие между наследствените сили и това, което душата има в себе си въз основа на предишния си живот. Става въпрос душата да е достатъчно силна, за да преодолее всички дадени в наследствената линия противодействия, да ѝ бъде възможно в течение на живота си да изгради своята организация така, че тя да преодолее това, което не е подходящо. В това отношение хората са много различни. До определена степен душата може да преодолее чрез вътрешна сила това, което не ѝ подхожда, но само до известна степен. По-силната душа може да постигне повече от по-слабата душа. Има и условия, при които дори е невъзможно да се преодолеят противодействащите условия и организации на мозъка чрез нашите душевни сили, тогава не можем да си служим правилно с този инструмент. Тогава се появява това, което можем да наречем духовен дефект, духовно заболяване. Появява се и това, което се нарича меланхоличен темперамент... 107.211

...Нека да си представим, че се прераждаме и душата ни се стреми през 20. век да поправи някоя постъпка. Въпросният човек също е тук, но душата ни не е в състояние да преодолее вътрешните противодействия, които биха ѝ помогнали да направи това. Стремещът обаче, поривът е налице и душата иска да го направи. Какво

прави душата вместо това? Тя се бори, така да се каже, срещу своя неподходящ орган, въстава срещу непотребния орган и следствието е, че го разрушава. Резултатът от това е, че трябва да настъпи реакцията, която сега наричаме лечение. Душата сега е поела в себе си съвсем друга сила, т.е. при съответното прераждане така да изгради по време на растежа и на цялото си развитие този орган, че при следващото прераждане да може да извърши въпросната постъпка. Така болестта може да бъде това, което точно в един живот ни прави способни, за да извършим в друг живот това, което кармично ни предстои. Човек трябва да постигне своята сила чрез това, като преодолява стъпка по стъпка препятствията във физическия свят. Чрез това, че сме преодолели различни пречки, всъщност сме постигнали всичките си сили... 107.212

...Ние изобщо не разбираме болестта и кармата, ако винаги поглеждаме към миналото. Кармата става закон за дейността, за плодотворността на живота, когато сме в състояние чрез кармата да погледнем от настоящето в бъдещето... 107.217

...Ако в този живот не сме още в състояние да постигнем порядък в някоя област на нашия организъм, то поне сме станали по-силни. Това преминава с нас в следващото прераждане и въпросният орган става по-силен, отколкото би бил, ако не бихме се разболели. Дори и тогава ще има благотворно действие, когато при правилното лечение на болестта не можем да се излекуваме... 116.52

...В организацията на главата (нервно-сетивната система) от началото на човешкото земно развитие действа най-силно това, което се е запазило от предишен земен живот като сила през времето между смъртта и новото раждане. От главата изхожда това, което действа като сила на индивидуалността на детето. Но тя не бива да премине в останалата организация на тялото без да бъде пресята. Трябва да има едно сито, един междинен слой. Той не е външно видим, но се намира в организацията. Нищо не преминава надолу без да е пресято. Не бива белите дробове или черният дроб като органични органи непосредствено да бъдат обхванати от идващите от предишни инкарнации сили, органите не могат да го понесат. И ако човек констатира, че до черния му дроб стига непресятата сила от предишния земен живот, в него се получава нещо ужасно. Във времето между смъртта и новото раждане човешката индивидуалност преобразява в организация на главата силите, които се намират в бе-

лите дробове, черния дроб, двигателно-веществообменната система и отчасти в ритмичната система. Двигателно-веществообменната организация бива отново причислена отвън. Човешката индивидуалност, която е вечна, може да навлезе вътре, едва когато човек е преминал през вратата на смъртта, когато физическо-вещественото отпадне и само силите от белите дробове и черния дроб са преминали през вратата на смъртта, така че увреждането в човека се поражда по време на земния живот тогава, когато индивидуалността навлезе в някои органи, в които не бива да навлиза. Затова виждате в болния човек да навлиза индивидуалността от предишния земен живот... 316.201

...Астралното тяло при детето е такова, че то въздейства силно, може мощно да въздейства върху целия физически и етерен организъм; в известна степен при детето то може да работи в мускулите и костите. В старостта то не може повече да го прави, тогава астралното тяло относително отслабва. Азът става по-силен, но той се отдръпва в по-слабото астрално тяло и така също действа по-слабо. Но именно на астралното тяло се дължи, че през старостта не може повече да се работи истински в мускулите и в костите. Представете си, че някой, който живее сега през двадесето столетие, преди е живял в четиринадесето, или в единадесето столетие. Но когато е живял през единадесето столетие, той е направил нещо много тежко, нещо, което е оставило много силни отпечатьци в астралното тяло. Сега това е останало като резултат в астралното тяло. Когато човек отново се роди в двадесетото столетие, той иска да го изживее, иска от астралното тяло да си даде импулсите да го изживее. Когато това, което идва от изживяното през единадесето столетие, е така многозначително, че не се задоволява с едно слабо, остаряло астрално тяло, което едва движи краката си, за да извърши големи дела, тогава то трябва да използва астралното тяло в по-ранна възраст. И ако събитието е било толкова важно, че да преобладава над всички останали събития в живота, то трябва да насити с много неща астралното тяло в младежката възраст. Какво означава това? Това не означава нищо друго, освен че човекът ще има кратък живот в инкарнацията си през двадесетото столетие. Тук виждате как времетраенето на живота се определя от начина, по който в астралното тяло са вплетени резултатите от предишните земни мисли и дела. Те са вплетени в астралното тяло.

Нека да продължим нататък. Разгледайте например такова астрално тяло, което е преминало през важни жизнени ситуации в някой предишен земен живот, именно зли дела. Те действат в астралното тяло така, че това астрално тяло твърде силно навлиза във физическото и в етерното тяло. Това силно навлизане не е здравословно. Само известно нормално отношение на астралното тяло към физическото и етерното тяло е здравословно. Силното навлизане, предизвикано например от лоша карма, разрушава органите и предизвиква болести в тях.

Сега имаме второто. Подобно мислене или действие в единадесетото столетие може да увреди астралното тяло така, че да предизвика смъртта на човека в ранна възраст. Но чрез това увреждане човек освен това се разболява; може да получи тежка болест и да умре в следствие на тази болест. Това е казано физически. Защото когато виждаме какво става във физическото тяло на човека, казваме, че човекът е болен и болестта свършва със смъртта, човекът умира; той се разболява на двадесет и пет години и на тридесет години умира вследствие на болестта.

Дали и духовно се казва също така? Дали и в смисъла на инициационната наука се казва така? Не. Там трябва да се каже обратното: Именно значителното, което човек мисли или върши, довежда до ранната смърт през следващия земен живот. Направеното през единадесетото столетие се превръща в смърт през двадесетото столетие. А преди смъртта първо се появява болестта. Човек се разболява, за да умре в подходящия момент. Причината за смъртта, която кармично трябва да настъпи, както видяхте сега, е предхождащата я болест. Това е духовно казано. Когато от физическия свят се преминава в духовния, всъщност всичко се преобръща, взема обратен ход и ние виждаме как по този път болестта кармично се въвежда в човека. Това е кармичната страна на болестта. Тя може да бъде извънредно важна и за поставянето на диагноза... 239.246

... Когато от кармата се прозре от колко далеч назад идват значителните събития, може при болестите да се каже, че това, което се появява като болест в краката, произхожда от сравнително не далеч лежащ земен живот, а което идва като болест в главата, от сравнително далечен земен живот. Така че преходът от духовното във физическото може да се преценява и според кармата.

Но същественото е това, което може да последва от този факт

за терапията. Къде ще трябва да се търсят лечебните средства за болести в главата и къде ще трябва да се търсят лекарствата, когато са болни краката? За болестите на главата лекарства трябва да се търсят в лежащото далеч назад в развитието на природата – следователно при това, което напомня за ранните природни процеси, да речем например при гъбите, които в техния несъвършен сегашен образ, така да се каже, повтарят предишно развитие на растенията, или при водораслите и лишеите, както и при корените на съвършените растения, които са това, което изостава на най-ранна степен от развитието. Това, което е болно в коремната област, което лежи повече към периферията, ще трябва да се лекува с настъпилото по-късно в природното развитие – с цветовете, с цветните растения или също със средства от минералното царство, с това, което се е появило по-късно. Всичко, което се е появило по-късно в човека, трябва да се лекува с това, което се е развило в природата по-късно. Така се стига до детайлите. Естествено в главата има и органи, които са се появили сравнително по-късно. Когато Земята преминава през лунното и слънчевото си развитие, човекът е живял без днешните очи, изобщо без сетивни органи, макар и сетивните органи да са съществували в зародиш още по време на старото сатурново развитие. Каквито са те днес, така че да ни отразяват външния свят, те са се развили сравнително по-късно във времето, например с появяването на кварца на Земята в неговата сегашна форма. Кварцът в природата, какъвто е днес, разбира се, съвсем в началното си състояние, е късен продукт в развитието на природата. Геологията разбърква всичко и не знае как стоят нещата. Затова кварцът, силицият, когато се употреби правилно като лечебно средство, действа върху всичко, което е нервно-сетивна система, именно върху сетивата, разположени в целия организъм. Сетивата в тяхната настояща форма са се формирали във времето, когато и камъните (скалите), съдържащи силиций, са се формирали в сегашната си форма. Според нашата карма през нашата първа инкарнация, която изобщо може да се нарече инкарнация, когато с цялото си тяло още сме били повече разтворени в природата, сме били една общност с другите форми на растителния и животинския живот, които днес имат своите приемници. Гъбите и корените на растенията някога не са изглеждали така, но по известен начин съществуващото днес в гъбите, лишеите, водораслите и корените на растенията е подобно на това, което сме прекарвали

тогава в нашата първа значителна инкарнация... 239.249

...В съвременето има толкова много хора, живеещи напълно материалистически, които искат да получават само материални впечатления от това, което ги заобикаля. Но в живота те се отказват – и по отношение на някои функции на тялото си – да бъдат материалисти. Те ядат духовното на растението, душевното на животните, това те го ядат; защото, ако бяха послушни материалисти и по отношение на яденето, би трябвало да ядат само камъни, неорганичното, което е мъртво. Но в душата си те възприемат само идеи, понятия от неживото. Това, което духовно-душевно се свързва с душата на човека, ще бъде болестна предпоставка за следващия земен живот. Там впечатленията действат вътре, те се преобразяват, така че могат да станат физически действащи сили. Съдбовното на болестта от предишни земни животи го внасяме от предишния в сегашния си земен живот и ставаме възприемчиви за болестите поради това, че сме възприели в предишните земни животи известни неподходящи за човека впечатления. Впечатленията действат в този земен живот като груби физически болестотворни възбудители. Всичко, което в един земен живот е било само идея, чувство, вътрешно душевно изживяване, се преобразява през времето, което прекарваме между смъртта и новото раждане, в действена физическа същност в човешкия живот и ние носим в нас много физически процеси, които са били само нещо душевно в един минал живот. По този начин трябва да намерим и в болестта нещо съдбоносно, не бива да изпадаме в суеверието, че болестите могат да се лекуват само с духовни средства. За това са необходими физически, подобни на физическото средства. Но когато напълно разберем факта, че действащата физическа същност на съвременето се отнася към душевната дейност от предишни земни животи, можем да си кажем, че това от болестта, което иначе бихме занесли в следващия земен живот, ще го излекуваме за бъдещия земен живот, ако отклоним мислите от несъвършеното в човека и ги насочим към съвършеното в него. Ако сме убедени например, че някоя болест е във връзка с материалистически душевен живот в предишно земно съществуване, можем да сме сигурни, че ще отстраним тази болест само ако лекуваме болестта, изхождайки от духовни възгледи и идеи... 240.90

Детски болести, наследственост

...Знаете, че днес вече и в изкуството, в поезията например, е проникнало онова, което се схваща под понятието «наследственост». И когато някой се явява в света с определени качества, първо се пита за наследствеността. Когато някой се явява с болестни предразположения, пита се как стои въпросът с наследствените отношения?

Без съмнение, на първо време това е оправдан въпрос. Но както хората днес се отнасят към тези неща, те не виждат самия човек, а гледат покрай него. Да, хората не разглеждат човека. Те не насочват поглед върху истинската същност на човека и не разбират как се развива тази същност. Казва се, че на първо място човек е дете на своите родители, потомък на своите прадеди. Без съмнение това също се вижда. Хората виждат приликата с прадедите да се проявява още във външната физиономия и може би още повече в жестовете. Но не само това. Те виждат също как физическият организъм на човека изглежда като продукт на онова, което прадедите му дават. И днес много силно се подчертава, че човек има този физически организъм.

При това обаче не се обръща внимание на следното. Когато човек се ражда, без съмнение получава своя физически организъм първо от родителите си. Но какво представлява този физически организъм, който той получава от своите родители? В днешната цивилизация общо взето се мисли много погрешно върху това.

Когато човек се намира в процеса на смяната на зъбите, той не сменя само своите отначало получени зъби срещу други, а това е моментът в човешкия живот, в който за първи път цялото човешко същество се обновява като организъм.

Съществува действително решаваща разлика между това, което човек става в осмата, деветата година, и онова, което е бил например в третата, четвъртата година. Съществува радикална разлика. Онова, което той е бил като организъм в третата, четвъртата година, го е получил като наследство, родителите са му го дали. Онова, което пристъпва, проявява се в осмата, деветата година на живота, произхожда до най-висока степен от това, което човек е донесъл със себе си, слизайки от духовния свят.

Ако искаме да нарисуваме схематично това, което стои тук като основа, трябва да го направим по следния, без съмнение шо-

киращ за днешното човечество начин. Трябва да кажем, че когато се ражда, човек получава нещо като модел, като образец за своята човешка форма /виж рис. стр. 87 зелено/. Този модел той получава от своите прадеди. И по този образец човек развива онова, което той става по-късно /червено/. Но това, което той развива, е резултат на донесеното със себе си, слизайки от духовния свят.

Колкото и шокиращо да е за днешния човек, особено когато има днешното образование, въпреки това трябва да кажем, че първите зъби, които получава, са изцяло наследени, те са продукт на наследствеността. Те му служат като образец, според който той изработва вторите зъби, но сега според силите, които е донесъл от духовния свят. Той сам си изработва вторите зъби.

Така както е със зъбите, така е с целия организъм. И може да възникне въпросът: Но защо като хора се нуждаем от модел, от образец? Защо не можем просто да привлечем физическа материя и без физически произход да формираме нашето физическо тяло, както е било в по-древни фази на земното развитие и както е, когато слизаме от духовния свят и привличаме нашето етерно тяло чрез нашите собствени сили, които донасяме от духовния свят?

...На това по-старите светогледи са дали отговор по свой начин: Първоначално човекът е имал заложибите да се появи на Земята така, че да може да образува своето физическо тяло от веществата на Земята по същия начин, както привлича своето етерно тяло от всеобщото космическо етерно вещество. Но е попаднал под влиянията на Луцифер и Ариман и чрез това е изгубил способността да изгражда своето физическо тяло от силите на собственото си съществуване. Ето защо трябва да получи това тяло по наследство.

Този начин да получи физическото тяло, за човека е следствие от наследствения грях. Това са казвали по-стари светогледи, това е същинското основно значение на наследствения грях, т.е. необходимостта човек да се постави в наследствеността...

...И така човек е заставен да изгради своето физическо тяло не сам, веднага при влизането в земните отношения, а се нуждае именно от един модел, който израства през първите 7 години от неговия живот на Земята. Тъй като той се ориентира по този модел, естествено е, че повече или по-малко ще остане нещо от този модел и през по-късния живот. Онзи, който, като работещ върху себе си човек, е напълно зависим от модела, ще забрави, ако мога така да

кажа, това, което е донесъл със себе си, идвайки на Земята, и ще се насочи изцяло към модела. Онзи, който има по-голяма вътрешна сила, придобита през миналите му земни съществувания, по-малко ще се ръководи от модела и ще може да се види как той значително се променя именно през втория период на живота си между смяната на зъбите и половата зрялост.

Училището даже ще има задачата, ако е истинско училище, да доведе до развитие онова в човека, което той донася със себе си, слизайки от духовния свят във физическото земно съществуване. Така че онова, което човек носи по-нататък със себе си в живота, повече или по-малко съдържа признаците на наследствеността, според това, дали той може да преодолее или не тези признаци.

Но виждате ли, скъпи приятели, всички неща имат своята духовна страна. Това, което човек има като свое тяло през първите 7 години от своя живот, е просто модел, образец, от който той се ръководи. Духовните му сили или преминават до известна степен в това, което му се налага от модела, и той остава напълно зависим от този модел, или пък през първите 7 години от живота си с помощта на модела сам изработва това, което изменя модела. Тази работа, това обработване се проявява и външно. Защото ...първоначалният модел се отделя, така да се каже, отпада като люспи, както отпадат първите зъби; всичко отпада /виж рис. светло/. Тук действително се касае за това, че от една страна формите, наследствените сили налагат модела; от друга страна, човек отпечатва това, което носи от духовния свят. Това поражда борба през първите 7 години от живота. Погледнато от духовна гледна точка, тази борба представлява всичко това, което външно симптоматично се изразява в детските болести. Детските болести са израз на тази вътрешна борба.

Естествено подобни форми на боледуване се явяват при човека и по-късно. Това се случва, когато през първите 7 години някой не е успял достатъчно добре да победи, да преодолее модела. Тогава в по-късна възраст на живота може да се появи стремеж все пак да се изхвърли останалото в него от наследствеността. Възможно е в 28-та, 29-та година той да се разтърси вътрешно и да се надигне срещу модела, да се сблъска с него; тогава получава една детска болест.

Ако човек има правилен поглед, може да види как това силно се проявява при някои хора, като след 7-та, 8-та година те съществено се променят, променят се във физиономията, в жестовете. Хората

не знаят откъде идват някои неща. Днес, когато общо взето хората в цивилизацията извънредно много се придържат към наследствеността, това е преминало вече и в разговорните форми. Внезапно в 8-та, 9-та година при едно дете се явява нещо, което органически е изцяло добре обосновано. Бащата казва: «Това не е от мен.» Майката казва: «От мен още по-малко!» Естествено това днес се дължи на всеобщото вярване, преминало в родителското съзнание, че децата би трябвало да имат всичко от родителите си.

От друга страна, понякога се случва да се констатира, че в този втори възрастов период при известни обстоятелства децата започват да приличат повече на родителите си, отколкото по-рано. Да, но вие с пълна сериозност ще трябва да разгледате как човек слиза във физическия свят.

Психоанализата насади действително някои ужасни блатни цветя, изникнали от тинята; между другото и това, че в подсъзнанието всеки син тайно е влюбен в своята майка, или всяка дъщеря е влюбена в своя баща и че това довежда в живота до конфликти в подсъзнателните провинции на душата.

Но естествено всичко това е дилетантско интерпретиране на живота. Кое то обаче е вярно, то е, че още преди да слезе в земното съществуване, човек е влюбен в своите родители, че той слиза, защото те му харесват. Само че трябва да различаваме преценката, която хората имат тук, в живота на Земята, от преценката, която имат в извънземния живот между смъртта и новото раждане.

...Когато сега кажете на един млад човек тук, на Земята, че си е избрал своя баща, при известни обстоятелства той може да възрази: Как така ще съм си избрал такъв баща, който ме бие? Но той действително си го е избрал, защото е имал друга гледна точка, преди да слезе на Земята. Там той е имал именно гледището, че пердахът от страна на бащата ще му подейства много добре. Това съвсем не е смешна работа, а трябва да се разбира абсолютно сериозно. И така, човек избира своите родители и по форма. Пред себе си той има образа за самия себе си, и иска да стане подобен на своите родители. Тогава става подобен на тях не чрез наследствеността, а чрез своите вътрешни духовно-душевени сили, които от духовния свят донася долу на Земята. Ето защо в момента, когато разсъждаваме, изхождайки от духовната и физическата наука, вече не са възможни такива произволни разсъждения, че да кажем: «Аз съм виждал деца,

които заприличват на своите родители още във втората година от живота си.» Без съмнение, тук имаме тогава другия случай, че тези деца предварително са имали намерението да приемат формата на своите родители.

...През цялото време между смъртта и едно ново раждане човек работи заедно с други души на умрели и със съществата от различните йерархии във висшите светове върху това, което му дава възможността да изгради своето тяло... 235.

...Детските болести са остри прояви на борбата между аза и наследствените сили. Има периоди, в които духовното същество се стреми да прояви своето първенство по особено интензивен начин. Тази воля дълбоко да вдълбава своя отпечатък във физическото тяло, предизвиква предразположение към скарлатина. В други периоди духовното същество, което е по-лабилно, ще има тенденция да отстъпи пред земния модел; тогава детето ще бъде възприемчиво към морбили. Тази болест се явява повече като водна болест, едно наводнение със сълзящите очи, с подутите клепачи и малко оточния вид на цялото тяло.

Това са прояви на етерното, за което знаем, че се опира на течния елемент. Обратно, скарлатината, със своя по-драматичен характер, ни кара да мислим за пожар; сухотата на кожата и усещането за допиране до пясък, което дава обривът, напомнящ това минерализиращо действие на аза, чийто «огън оставя пепел». Това минерализиращо действие се среща даже при усложненията на скарлатината – нефрита и ревматизма... Виктор Бот, Антропософска медицина, първи том, превод от френски *Светла Бисерова*

Болест и ритъм

...Понеже човекът е произлязъл от Макрокосмоса и животът му протича в определени външни процеси, той протича и в определени ритми. Който познава ритъма на човешкия живот, много добре знае, че в орган като белия дроб през 28 дни, т.е. през четири пъти по седем дни протича един нахлуващ и оттеглящ се назад ритъм, в който се появяват известни функционални сили и слабости... 57.150

Болест и сън

...Днес ще разгледаме много внимателно какво всъщност се осъществява в човека по време на сън. От една страна, имаме физи-

ческото и етерното тяло сами за себе си. От другата страна, имаме астралното тяло и аза сами за себе си. Ако обърнем поглед засега към физическото и етерното тяло, знаем, че благодарение на това, което са физическото и етерното тяло, там вътре се осъществяват определени процеси, които от момента на заспиването до пробуждането са независими от влиянието на астралното тяло и аза. В такова устройство като човешкото имаме работа с процеси, които, така, както трябва да протичат, те изобщо не са пригодени към човешкото устройство. Във физическото тяло имаме работа с физически процеси. Физическите процеси протичат навън в минералното царство. Към него те са приспособени. Спрямо цялостния човешки образ като физическо тяло те не са приспособени. И все пак от заспиването до пробуждането физическото тяло на човека е, така да се каже, отдадено на физическите процеси, тъй както минералното царство е отдадено на физическите процеси. Ние трябва да внимаваме с това противоречие, което именно е налице в човека по време на сън. Човекът трябва да представлява един свят от физически действащи сили и субстанции, но всъщност не може да бъде. Това именно е причината, поради която по време на сън във физическото тяло на човека всъщност се разиграват процеси, които, ако не бъдат отново уравновесени, представляват болестотворни процеси.

Когато правим такива общи изявления, като сънят е здраве, това са естествено изявления, които в известен смисъл са напълно верни, но те са верни при определени условия и не бива да ни пречат да разглеждаме обективно това, което е налице. Физическите процеси във физическото тяло на човека могат да протичат целебно за човека само ако в това физическо тяло са потопени азът и астралното устройство, което става в акта на пробуждането и което така трябва да протича, че непрекъснато да бъде прекъсвано от състоянието на сън, тъй като с това състояние на пробуждането във физическия човек се насочва разграждането, което в човека е непрекъснато налице и което трябва да бъде, за да може изобщо душевният живот, духовният живот да се разгърне в човека. Защото с процесите на изграждане не е свързан никакъв духовен живот, той е свързан само с процесите на разграждане. Или чрез съня трябва да бъдат обезпечени толкова разградни процеси, та в това количество от разградни процеси да се разгърне будното състояние от пробуждането до заспиването.

Ако чрез нездравословността на съня бъдат осъществени повечето разградни процеси, тогава в човешкия организъм остава един остатък от разградни процеси. Тогава в този разграден процес има вътрешна болестотворна причина.

Ако разширим наблюденията си до етерното тяло, за етерното тяло разбираме, че по време на сън то може да осъществява само процеси, които иначе протичат в растителното царство. Когато астралното тяло и азът са потопени в етерното тяло, тези процеси непрекъснато биват изтласквани на по-високо ниво. Но когато протичат от заспиването до пробуждането, те протичат както в растителното царство, т.е. отново не са приспособени към човешкия организъм, но изискват уравнивяване с помощта на астралното тяло и аза. Ако остане неупотребен остатък, отново са налице болестотворни причини. Така че можем да кажем: Сънят може да ни поучи в това отношение как всъщност възникват болестотворните причини в човешкия организъм, защото взети в основата си, тези болестотворни причини всъщност представляват нормалните процеси на съня, които са същевременно и основа за духовно-душевния живот на човека. И това е тайната на света, че навсякъде, където навлизаме в реалността, там нещата отиват в две посоки. От една страна, в съня на физическото и етерното тяло е заложена основата на духовното развитие на човека, от друга страна, в съвсем същите процеси е заложена основата на разболяването. С това болестта бива непосредствено отведена към духовното развитие, и ние можем да кажем: Изследвайки това, което става във физическото и в етерното тяло на човека в съня, всъщност е заложена основата на патологията. 318.120

...А сега от тази гледна точка да разгледаме един човек, който в будно състояние не навлиза достатъчно във физическото и етерното си тяло, нещо, което откриваме при слабоумни индивиди, при психопати. Тогава душевно-духовният елемент на подобен човек нахлува в болестни процеси, започва да живее с тези болестни процеси, и това познание, че психопатът и т.нар. душевно болен човек всъщност изживяват своето вътрешно битие, общувайки с болестотворните причини, това познание трябва да бъде особено оценено. Виждате ли, такива неща трябва да бъдат точно разгледани.

Но нека да разгледаме външния свят. Да вземем съвсем схематично физическото тяло на човека /виж рис. № 6, ляво/ и ако отново

съвсем схематично разгледаме принадлежащия към него външен минерален свят, тогава по време на съня тук, в човешкото физическо тяло, имаме процеси, на които е иззет азът. Те всъщност протичат без вътрешно действащ двигател. Но този аз се намира във всичко, което представляват минералните процеси. Защото в тях се намира това, което можем да наречем световен аз. И така, от една страна, в процесите на физическото тяло имаме нещо безазово, сбор от безазови процеси, нуждаещи се от аза (от човешкия аз). Навън в заобикалящата среда имаме сумата от минерални процеси и минерални субстанции, които са проникнати от аза, т.е. от всички онези йерархии, които са идентични с аза. Минералната субстанция ги притежава.

Нека по тази причина да приемем, че във физическото тяло на човека забелязваме даден процес, който не би трябвало да е тук, който е болестотворен процес. Липсва му азът. Как можем да му помогнем, ако искаме да го излекуваме? Като навън, в минералната среда потърсим тази част от аза, която му липсва, която в него е потънала в сън, която е един продължаващ и в будното състояние сън. Тогава имаме в ръцете си лекарството. И ако го дадете на човека, ако е налице афинитет спрямо съответния орган, тогава това, което липсва на болния орган, т.е. на болния орган бива дадена азовата сила.

Това е процесът, залегнал в основата на цялото ни търсене на лечебни средства за физическото тяло на болния човек в областта на неорганичната природа. Тук трябва да открием съответното, което притежава азовата сила и тогава тя действа целебно. Или преходът от патологията към терапията почива на точното вникване във взаимовръзките между процесите на човешкото физическо тяло и процесите във външния минерален свят, но и между човешкото етерно тяло и външния свят, действащ в растението. Тук нещата стоят по същия начин. Ако забележим, че в етерното тяло нещо се разраства благодарение на самото етерно тяло, тогава ще открием, че на етерното тяло му липсва съответното въздействие от страна на астралното тяло. В този случай някъде из растителното царство трябва да потърсим и открием съответното лечебно средство. Това е ориентиращото.

От това виждате, че в най-широк смисъл е необходимо да познаваме духа на природата, духа на минералното и духа на рас-

тителното царство. Трябва да познаваме духа, а не субстанцията, защото в действителност човек трябва да бъде лекуван чрез духа на минералната и растителната природа. Вие притежавате субстанцията само в това състояние, в което тя не е правилно духовно овладяна, но съдържа в себе си духа. И който желае да лекува без да познава духа на камъните (минералите) и растенията, всъщност само опипва в тъмното, ръководен от традиционни предания, той само опитва дали това или онова помага, но никога няма да разбере защо нещо помага, защото никога няма да знае, къде в даден минерал седи духът, или как е разположен там.

Така че, за да бъде човек лечител, това предварително изисква присъствието в него на духовен светоглед и вероятно най-голямата аномалия на нашето време се състои в това, че тъкмо в медицината властва тази ужасна болест материализъм. Защото материализмът в медицината е истинска болест. Тази слепота означава заспиване, означава в науката да бъдат произвеждани вредни душевни вещества и това всъщност би трябвало да бъде лекувано. Можем да кажем: Най-болният човек в наше време не е този, който е бил за европейското население през 19. век белязаният, но най-болното същество в наше време е лекарят. Това е истина, която лекарите би трябвало да знаят, трябва да я знаят и теолозите, но нали в това се състои езотеричният елемент: всичко да остане в този кръг, на който е поверено.

Да разгледаме сега нещата още по-точно. Има хора, които не са психопати или безумци в смисъла, както имаме основание да говорим за психопатия или безумие, но които, в съгласие с разглежданията през последните дни, така нахлуват в своето физическо и етерно тяло, че влизат в известна доловима връзка с болестните състояния, с разположените вътре болестни процеси. Тук стигаме до онези сомнамбули, чието съществуване не е суеверно, както често се описва в света, нещо, което всеки посветен добре знае. Стигаме до онези сомнамбули, които в сомнамбулните си състояния описват своите болести. Докато обикновеният нормален човек се свързва с физическото и с етерното тяло, така че ако искаме да изразим педантично научно, можем да кажем: В будно състояние азът и астралното тяло са във връзка с физическото и етерното тяло, която връзка качествено представлява една наситена връзка, при такъв болен човек можем да кажем: В преносния смисъл на думата, не според атомното число, азът и астралното тяло навлизат в етерното

и физическото тяло, но от астралното тяло и от аза остава една част, която не навлиза напълно, а осъществява определен акт на възприемане. Само тази част от аза и астралното тяло осъществява възприемането, която не е потънала в етерното и физическото тяло. Когато по този начин във вътрешността е останало нещо излишно от астралното тяло и аза, тогава се осъществява вътрешно възприемане. Сомнамбулите описват своето заболяване... 318.122

...Когато сънят продължи, тогава настъпва нещо своеобразно: душата е като разкъсана, разделена на много души. Ако човек изживее съзнателно това състояние, което днес може напълно да съзерцава само съвременният посветен, ще се почувства като множество души и чрез това ще мисли, че е изгубил самия себе си. Всичките отделни душевни същества, които всъщност са само сенчести образи на души, представят нещо, в което той се е изгубил. За това състояние на съня човешкото същество изглежда различно, според това дали го наблюдаваме преди или след Мистерията на Голгота. Човекът се нуждае именно от една външна космическа обвивка срещу това, което бих означил като разкъсан в много душевни образи.

В древните времена, предхождащи Мистерията на Голгота, посветените, древните инициирани са давали по обиколния път чрез своите ученици, чрез учителите, които са изпращали в света заради хората, определени религиозни поучения, които предизвиквали чувства в будния дневен живот. Тези указания, които били изживявани от хората също в култови ритуали, усилвали душите, така че те внасяли в съня си нещо като ехо от тези религиозни настроения.

Виждате смяната между спане и будност! От една страна, в първия стадий на спането, в копнежа си към Бог човек изживява нещо, което, когато е буден, го настройва да развива религия. Развива ли се религията в будния дневен живот – а в древни времена тя е била развивана чрез посветените, – това отново се отразява върху втория стадий след заспиването: душата се чувства достатъчно силна чрез ехото от религиозното настроение в известен смисъл да понесе своето разкъсване, изобщо да устои сред множеството.

Това е трудността при нерелигиозните хора, че нямат такава нощна помощ срещу разпокъсаността на душата в много души и че това, което изживяват без религиозната подкрепа, го внасят в дневния живот. Защото всичко, което се преживява през нощта, се пренася като следствие в дневния живот. Не е много далеч назад време-

то, през което нерелигиозността е играла толкова голяма роля при хората, както през 19-то столетие. Хората все още имат следствия от това, което по-ранните, по-честните религиозни времена са представявали за човека. Но с напредъка на нерелигиозните времена, тя ще играе все по-значителна роля: следствието на изживяването на разпокъсаността на душата по време на сън хората ще го пренасят в дневния живот и това ще доведе дотам, човек да няма обединяващите сили в своя организъм през деня, за да разпределя действието на хранителните средства по правилния начин в своя организъм. Следствието на нерелигиозността ще се прояви в недалечното бъдеще като значими болести сред хората.

Не бива да се вярва, че духовно-душевното не стои в никакви отношения с физическото! То не стои по такъв начин, че това, което днес се проявява като нерелигиозност, непосредствено да се наказва с болест от някакви демонични богове. Битието не протича по този външен начин, но има вътрешна връзка между това, което човек изживява духовно-душевно и физическото му устройство. За да бъде човек здрав през деня, трябва да внесе в съня си чувството за своята взаимовръзка с божествено-духовните същества, в чиито действия той потапя своята вечна същност по време на съня. Той може да извлече правилните, също духовно-душевно оздравителните сили, за своя дневен живот само от правилното пребиваване в духовно-душевния свят между заспиването и събуждането... 218.110

Болест и болка

...Преди появата на азовото съзнание сме разполагали с таква съзнание, при което астралното тяло е било най-високо развито, т.е. с астрално съзнание, твърде «смътно» и «притъпено», понеже все още не е било озарено от светлината на аза. След като епохата на старата Луна приключва и настъпва земната епоха, астралното съзнание на човека започва да изпитва върху себе си нарастващото и заглушаващото влияние на азовото съзнание. Но тъй като астралното тяло е винаги в нас, с пълно право ще запитаме: Какво всъщност става, че нашето астрално съзнание изобщо е било елиминирано от азовото съзнание, което изцяло заема неговото място? Този факт става възможен благодарение на това, че поради оплождането на човека от аза, предишната свързаност между астралното тяло и етерното тяло, бих казал, се «разхлабва» и става много

по-слаба. Следователно преди появата на азовото съзнание връзката между астралното тяло и неговите по-нисши тела била значително по-здрава и по-дълбока. Астралното тяло навлизло много по-мощно в по-нисшите тела, отколкото го прави днес. А сега в известен смисъл то се откъсва от етерното и физическото тяло. Нека ясно да си представим целия процес на това частично откъсване, това освобождаване на астралното тяло от връзките му с етерното и физическото тяло. Тогава трябва да си зададем въпроса: А може би и днес е възможно в рамките на нашето нормално азово съзнание да стигнем до нещо, което би било подобно на тази древна свързаност между трите тела? Не е ли възможно и днес астралното тяло да навлиза в другите две тела много по-силно, да ги импрегнира много по-плътно, отколкото трябва? Разбира се, необходима е една нормална степен за проникването на астралното тяло в етерното и физическото тяло. Да предположим, че тази норма бъде нарушена в една или в друга посока. Тогава в човешкия организъм по необходимост би трябвало да настъпи известно смущение. Защото нормалният и здрав облик на днешния човек зависи от точно определените взаимоотношения между различните му съставни части, каквито са те в неговото будно състояние. В мига, когато астралното тяло покаже някакви отклонения, когато например се опита да проникне по-дълбоко в етерното и физическото тяло, настъпва, както казахме, някакво смущение... *120.121*

...Когато нашето астрално тяло прави същото, което иначе го прави при събуждането, именно силно да навлезе във физическото и етерното тяло, ако астралното тяло, което иначе при нас не следва да развива съзнание, се стреми към съзнание във физическото и етерното тяло, когато то иска да бъде будно в нас, тогава се разболяваме. Болестта е анормално будно състояние в нашето астрално тяло. Какво правим, когато се чувстваме добре, когато живеем в обикновеното будно състояние? Тогава сме будни за обикновения живот. Но за да можем да имаме обикновеното будно съзнание, е трябвало преди да поставим астралното тяло в друга взаимовръзка. Трябвало е да го приспим. Когато през деня имаме нашето азово съзнание, астралното тяло трябва да спи в нас. Ние можем да сме здрави само когато астралното тяло спи в нас. Болката е израз на това, че астралното тяло се впива във физическото и етерното тяло така, както не бива да става. Тогава то стига до съзнание. Това е болката... *120.124*

Болезт и грях

...Това, което съществува като погрешна волева насока, погрешни възгледи и мирогледи, което в древен смисъл се означава като «грях», няма да се види непосредствено как преминава в болезнните процеси на организма, понеже то не го и прави непосредствено. Само в най-редките случаи, в междинни случаи между същинската болест и греха виждаме те да преминават в състояния, които само граничат с болестта. Но за днешната епоха на развитието грехът и същинската болест протичат отделени в две инкарнации. В предишни епохи на развитието на човечеството понякога грехът и болестта са се проявявали като причина и следствие, но в напредналият процес на развитието грехът се появява в една инкарнация, а болестта в друга... 318.132

Болезт и смърт

...С половото възпроизвеждане настъпва възплътяването на аза като зародиш в човечеството и едва тогава навлизат болестта и смъртта... 105.40

Природа

...В по-късните остатъци от мистериите в ранното Средновековие не се е говорило за абстрактни природни закони, а за съществуващата навсякъде в природата творческа сила на богинята Природа. Тя е метаморфоза на древната Прозерпина. Тя е онази твореща богиня, с която по определен начин се свързвал този, който се стремил към познание, идващо насреща му от всеки минерал, растение, животно, от облаците, планините и изворите... 237.92

...Защото природата е мощна велика духовна същност, действаща навсякъде, където се образуват скалите, където растенията израстват от почвата, където звездите блестят на небето. Навсякъде е творяла безкрайно великата същност, която се представяла в образа на прекрасна жена. Това са виждали древните хора в техните съзерцания. Такива представи предавал през 12. век Аланус аб Инсулис на своите ученици в школата на Шартр... 243.80

Болезт, будност и сън

...Обикновено човек има представата, че сънят действа само укрепващо върху организма. Всяка сутрин, когато се събуждаме с главоболие, може естествено да покаже реалността на нещата.

Трябва наистина да сме наясно, че това, което е болно в нашия организъм, се задържа чрез будната дейност на горните органи да не може да се изкачи нагоре. Когато спим и нещо в нашия организъм е болно, тогава то истински се изкачва... 302.16

Пораждане на болестите в течение на развитието

...Древният атлантец сънувал през деня и през нощта. Сънищата през нощта отговаряли повече на действителността, отколкото сънищата на днешния човек. А дневните сънища били истинско възприемане на духовния свят, намиращ се около атлантските хора, именно през началното време на Атлантида. Понеже настъпва това строго сменяне на будното дневно съзнание и напълно несъзнателното спящо състояние, се стига до пълното значение на това, което е свързано с отношението на астралното тяло към другите тела. Човешките болести в сегашната им форма придобиват своето значение едва в следатлантското време. В началото тези болести не са съществували и постепенно става все по-лошо с болестите, които хората са получили. Знаете какво оздравяващо влияние упражнява астралното тяло, когато по време на съня се намира извън физическото тяло. По време на атлантското време астралното тяло не било съвсем навън, а в по-голямата си част било повече извън човека, отколкото е сега, затова е можело непрекъснато да упражнява оздравяващо влияние. Точно чрез проникването на астралното тяло в етерното и във физическото тяло настъпват съвсем нови отношения между него, етерното и физическото тяло и поради това се пораждат болестите, които познаваме днес. Болестите получават своето значение едва когато астралното тяло не може да работи през деня върху физическото тяло. Това е изразено в легендите. Само който падне на бойното поле, умира така, че не попада под властта на подземния свят. Той принадлежи още към висшите сили и бива да се изкачи до боговете във Валхала. Другите обаче, които изпадат под властта на болестите, трябва да слязат при Хел, която, от една страна, е черна, от друга страна, е бяла, което ясно изразява смяната на състоянието на съзнанието през деня и през нощта. С това азите се спасяват, като издигат нагоре само онези, които могат да се свържат с астралния свят чрез смъртта на бойното поле, докато останалите трябва да слязат при Хел, която ги води в своето царство. Това е дълбоко прозрение на северната легенда и изцяло отговаря на фактите... 101.71

Болезните при децата изцяло произхождат от главата чак до половата зрялост

...При детето се пораждат характерните болестни форми всъщност от главата надолу към останалия организъм чрез един вид свръхдразнене на нервно-сетивната система. До детската болест морбили и скарлатината е така. И когато може да се наблюдава, се открива, че в тази детска възраст, в която действат разделени едно от друго вървенето, говоренето и мисленето, всички тези дейности при детето протичат, като изхождат от главата. Със смяната на зъбите главата е най-много вътрешно пластично формирана. Тогава тя разпространява вътрешните сили в останалия организъм. Затова детските болести се излъчват от главата. По начина как детските болести се появяват, се вижда, че на първа линия те са реакция от възбуждения на нервно-сетивната система. Правилната патология на детските болести се открива само когато се знае, че ако се разглеждат възрастните хора, се вижда, че техните болести се излъчват предимно от корема и двигателната система, т.е. от противоположния полюс на човека... 306.62

...С половата зрялост човек встъпва именно във възрастта, когато определящо и решаващо за него сега не е това, което от нервно-сетивната система се излъчва в цялото тяло, а сега е двигателната, волевата система, която вътрешно е свързана с веществообмяната. Веществообмяната се изживява в движението. И сега можем и от патологията да видим как при възрастния болестите се излъчват предимно от веществообмяната. Дори мигрената е болест, произлизаща от веществообмяната. Болестта не се излъчва от главата, както е при децата, при които всичко се излъчва от главата. Все едно е, къде се проявява болестта, важното е, откъде тя се излъчва... 306.68

Болести на храносмилателния тракт

...Кой от нас не познава неразположението, лошите настроения? Всички ние вече сме ги изживявали. Езотерикът трябва да се опитва да се бори срещу тях със своя обикновен аз. Защото, ако той остави лошите настроения да го надмогнат, се появява нещо съвсем определено при него. Той изпада под властта на неправомерния дух на тежестта. Наистина има такъв дух или духове на тежестта. Духът на тежестта всъщност принадлежи към праначалата, духовете на личността – архаите, и той е този, който сутрин при събуждането

ни въвежда обратно в нашето физическо тяло. Това лежи в областта на неговата дейност и е добро и правилно за нас. Само че между тези духове има такива, които прекрачват тяхната област на дейност и искат да действат в областта на духовете на формата. Те са, които завладяват етерното тяло на езотерика, когато той се отдаде на лошото настроение и така го обработват, че човекът изцяло става хипохондрик. Във физическото това се изразява в заболявания на храносмилателния тракт. Който изпада под властта на тежестта, той сам си вреди и такъв човек трябва да се опита да си помогне с всички средства. Не е нужно да се страхуваме, когато чувстваме духа на тежестта така, че сутрин при събуждане се чувстваме като разбити и нашето тяло го чувстваме така тежко, че почти не можем да се помръднем. Това е преходен стадий и знак, че още не сме прескочили неправилния стадий на хипохондрията. Душата на човека се държи в равновесие чрез духа на тежестта и духа на светлината и езотерикът винаги трябва да се стреми да не вреди на това равновесие... 266/2.49

Болести в древни времена

...Това, което наричаме заболяване и здраве на физическото тяло на човека, се е дължало в древните времена на съвсем други причини. Всичко, което представлява човешкото здраве, е непосредствено свързано с духовните отношения в духовния свят... 129.43

Телесни и духовни болести

...Нека днес да започнем с това, че всяка от четирите същности на човешката природа – физическо, етерно, астрално тяло и аз, има своята особена структура. Физическото и етерното тяло имат пространствено-времева структура, астралното тяло и азът имат чисто духовна структура. Една чисто духовна структура можем да си я представим, като си кажем, че пространствено-времето не е духовната структура. Пространството и времето ги няма при нея. Но когато си представя нещата образно, аз мога да сведа и духовната структура до картинна представа. Това се случва в имагинативното съзнание. Но не забравяйте, че, от една страна, имаме работа с една физическо-етерна структура, която при спящия човек е напълно отделена от духовно-душевната структура, а от друга страна, с една духовно-душевна структура. Когато разглеждаме спящия човек, при

него имаме само физическо-етерната структура, той е изпратил навън своя аз и астралното си тяло, и душевно-духовната му структура е отделена от физическото и етерното му тяло. Физическо-етерната структура се диференцира в отделни органи като организъм, който в известен смисъл като че е извлякъл отделните органи от центъра на живота. Астралната и азовата структура са навлезли много повече от вън навътре, произлезли са повече чрез инвагинация, вдлъбване. Така че важното при това е спестяването на пространството и на времето чрез инвагинация. Същественото е, че двете структури, физическо-етерната и духовно-душевната, са основно различни една от друга. В будния човек във физическия свят – ако си послужим с един израз, който не е напълно верен, но онаглеждава нещата, – във физическо-етерната организация е включена духовно-душевната същност, т.е. астралната и азовата организация. До определена степен двете взаимно се проникват. Във всеки физически орган, който е пронизан със светлина и топлина, и от страна на етерното тяло е оживен, когато Космосът действа чрез етерното тяло, във всеки физически орган на будния човек вече навлиза азовата и астралната организация. Представете си следното: Азовата и астралната организация налагат на някой орган или органа система своята собствена структура. С други думи нещо, което би следвало да има своята физическа и етерна структура, получава духовна структура, става отпечатък на астралната и азовата организация. Всъщност това съвсем универсално е причината за физическите заболявания. Общо казано причината за физическото заболяване е тази, че тялото на човека става твърде духовно на някое място или като цяло... 316.206

...Но може да настъпи и друго. Може да настъпи, че по време на будното състояние на човека, духовно-душевната структура на неговото астрално тяло и азовата му организация прекалено силно се потапя в някой физически орган, но тя не натрапва духовно-душевната си структура на физическия организъм чрез своята сила, а напротив, от физическия организъм ѝ се натрапва физическата структура. Така че когато човек спи, в астралното му тяло и в аза се появява копие на физическото и етерното му тяло, човек приема физическата структура в астралното си тяло и в азовата си организация. Виждате, че тук тези два вида нередовности при човека съществено се различават един от друг и в наблюдението. При един болен човек болният орган странно се одухотворява. Той става светъл. Изглеж-

да, като че се обхваща от духовността от вън навътре, от неговата повърхност. Дълго преди да се видят никакви ясни следи по кожата на един болен човек, той се вижда от окултния поглед като прозрачен и в тази прозрачност имаме духовно-душевното. При човек от другия тип, при когото духовно-душевната организация приема структурата на физическо-етерното, това се забелязва в духовно-душевната му същност, когато той спи. Там се забелязва един призрак, един бегъл въздушен призрак на физическото му тяло. Той прилича на физическото му тяло. Той действително става спектър, призрак на своето физическо тяло. И грубите експерименти, които правят спиритистите при така наречените манифестации, почиват на това – по някакъв скрит начин се случва това, което казвам, – че при медиумите отслабва духовно-душевната същност. Това е също очевидно. Тогава отслабеното астрално тяло и отслабеният аз могат да приемат формата на органите и да се видят в тъмната стая. Така че манифестациите са истински, но безсъвестни, нисши. Всички така наречени духовни болести почиват на това, че духовно-душевното, астралното тяло и азовата организация приемат физическа и етерна структура. На това почиват всички психически болести. Можем да кажем, че физическите болести се дължат на одухотворяването на физическия организъм или негови части, а психическите болести се дължат на приемането на физическа или етерна форма на астралното тяло, азовата организация или някоя от техните части. Това е обща истина, която е много показателна за човешкото познание... 316.209

Бъдещи болести

...Когато една епоха е имала лоши, порочни мисли, следващото поколение и следващата епоха трябва да ги изплаща физически. Това е истината на поговорката: Греховете на бащите ще бъдат отмъщавани до четвърто коляно. Не безнаказано хората от 19. век започват да мислят така грубо материалистически, да отвърщат разума си от всяка духовност. Каквото хората са мислили тогава, ще се изпълни. И ние не сме далеч от времето, когато в човечество ще се появят особени болести и епидемии... 264.378

...През петата следатлантска културна епоха човешкият физически мисловен апарат ще узрее да прозре някои взаимовръзки при болестите, някои лечебни процеси и взаимовръзки между природни

процеси и болестите. Който е запознат с нещата, е загрижен, защото е необходимо тези, които са призвани да разпространяват учения и да внасят импулси сред хората, да го правят по достоен начин. Защото ще има две възможности да бъдат осведомявани хората за тези неща. Или това да се превърне в зло за света, или ще бъде възможно хората да бъдат осведомявани по начин, който ще донесе благо на света. Защото нещата, които са във връзка с най-интимната същност на човешкото възпроизвеждане и болестите, както и известни условия, отнасящи се до настъпването на смъртта, доколкото се разпространяват в човечеството, са мисли и импулси с много силно въздействие, те са много значими неща. Петата следатлантска културна епоха е призвана да направи хората свободни дотолкова, че да научат някои неосъзнавани от човешката душа неща и да могат да разполагат с тях... 178.82

...Когато прекръствайки своя ангел в «бог», човек стига до лудиферичния ангел, това е заблуждение на вярата, на вероизповеданието, което в известна степен е индивидуално. Следващата степен може да бъде заблуждението на цели народи, които са ръководени от своя архангел, но то въпреки това остава заблуждение в известна степен между хората. Но когато проникнем до духа на времето и по отношение на този архай се заблудим, с нашето заблуждение навлизаме в Космоса и космическите събития отвърщат обратно. Следствието от това е, че в човешкия живот се внасят космически събития, началото на космическите събития първо е упадъкът, който стига до упадък на физическото тяло. И може би някога в не много далечно бъдеще човечеството ще се убеди, че чрез неща, които извършва на физическия план, когато те стигнат до духа на времето, призовават в земното развитие да навлязат разрушителни сили, които със своите въздействия водят до болест и смърт. Не е далеч времето, когато ще се повярва, че това, което хората извършват, може да предизвика елементарни събития по простата причина, че те ще го видят... 172.184

...Понеже душата днес е изгубила господството над тялото си, което е имала по времето на Христос Исус, не е лесно всеки грях да се прояви като външна болест. Постепенно се приближаваме вече до онова състояние, при което етерното тяло отново ще се изтръгне от физическото тяло. Затова за човечеството започва една епоха, когато много трябва да се внимава душевните пороци в морално и

интелектуално отношение да не се проявят външно физически като болести... 114.176

Болести с новообразувания и душевни болести

...От една страна, в човешките организационни процеси стои духовно-душевното, което в определена степен избуява, задушава във физическите болестни процеси, така че това духовно-душевно не действа по правилния начин отделено от физическия орган и затова избуява в него. Тогава имаме работа с всички болести, които тласкат към нови образувания в организма.

От друга страна, имаме работа с болести, в които духовно-душевното се проявява по такъв начин, че прекалено малко навлиза във физическия организъм и поради това предоставя някои части от него, не на овладяните от човешката организация процеси, а на подчинените на външната природа процеси, така че в прекалена степен някои органи стават прекалено физически, вместо да бъдат правилно проникнати от душевно-духовното. Тогава душевно-духовното се излива навън, без да може по правилния начин да бъде обхванато от човешкото азово съзнание и се пораждаат всички форми на заболяванията, които неотговарящо на същността им се наричат душевни болести... 314.39

Физически болести и подприрода

...Виждаме, че в своята земна организация човек може да се изтръгне от природата в две посоки – в посоката на подприродата към Отец и в посоката на надприродата към духа, а Христос е посредникът от Мистерията на Голгота между двата свята. Той прониква с духа природното битие, прониква нормалното човешко битие и винаги довежда до хармония подприродата и надприродата. Подприродата се хармонизира в нормалното протичане на будността и съня. Надприродата се хармонизира при тези ясновидци, които винаги имат възможността по своя воля да се завърнат обратно в обикновения човешки живот.

Ако човек не е в състояние при събуждането да хармонизира това, което е изживял в подприродата, идва болестта, която се проявява във физическото и етерното тяло.

Ако човек не е в състояние да внесе в напълно будното си състояние, в естественото протичане на земния си живот това, кое-

то, съзерцавайки, е могъл да изживее в областта на духа, тогава се пораждат душевните болести и с това другият полюс. Нека да разгледаме физическата болест. Какво става, когато настъпи лечебният процес? Човек бива въведен от изживяването на подприродата в изживяването на природата, от Отец към Христос, защото Христос е духовният живот в природата. От Отец към Христос и това главно върши лекарят. Главно лекарят има задачата да познае как владеният от подприродата човек може да се върне обратно към Христос, след като Отец, образно казано, е предал властта на Христос, на Сина. Това е, което с един по-съвременен израз би изразила мистеријната мъдрост. Би се казало: Стремящият се към посвещението, след като тук, на Земята, има правилното Христово съзнание, се води, от една страна, към Отец, от друга страна, към Духа. И от страна на Отец, след като той е осъзнал какъв е пътя, по който трябва да бъде доведен от Отец към Христос, по този път се намират всички лечебни процеси... 318.159

Болестите и долните богове

...В момента, когато се потопим дълбоко, интензивно в нашето физическо тяло, навлизаме в отношения с подприродния елемент. Там влизаме в контакт с това, в което елементарни същества и същества от по-висши йерархии на различни степени от своето развитие действат заедно в човека. И това е просто факт. Човек влиза в контакт с боговете, които разгръщат своята дейност под природната дейност. Как би казал един древен посветен, ако употреби по-неутрален израз, който представя нещата забулени, когато никой не го разбира, освен посветените, как би могъл да каже, че е доведен долу до долните богове? Той би казал: «Аз опознах природата на човешките болести, защото тя води до долните богове.» Да вземем другото, което в смисъла, в който показах на границата между патологичното и нормалното, може да доведе до живота на светеца, където духовно-душевното излиза навън, излиза повече, отколкото би трябвало да става, така да се каже, внася живот в състоянието на съня. Древният посветен означава опознаването му като съвместен живот с горните богове. Така че, схематично казано, но отговарящо на истината: природа, подприрода, надприрода. Визионерният, съзерцаващият живот, животът, който води човека в духовния свят, посветеният е наричал съвместен живот с горните богове. Това озна-

чение, горни и долни богове, не бива да се схваща като йерархична стълба, а само като различен начин как те се доближават до човека, но те са мислени като действащи заедно в същата йерархична степен и като стремящи се заедно в безкрайно далечната точка. Затова всичко, което е било болест и ясновиждане, е било така приемано в древни времена, че ако човек го прозре, той вижда в духовния свят. Един вид прозиране на духовния свят е човек да познава болестта и ясновидството... 318.155

...Какво можем да идентифицираме с областта на долните богове в нашето съвременно съзнание? Това, което наричаме Бог-Отец, когато си представим Божествената троица, изключително принадлежи към подприродата. Бог-Отец принадлежи към подприродата. Как в смисъла на действителното духовно схващане трябва да разбираме Бог-Отец. В будното си състояние човек принадлежи в това отношение към Земята, естествено стои в земната същност. В будното си състояние той се намира на нивото на прородата. Не е така, когато спи. Какво общо има спящият човек с лежащото там физическо и етерно тяло? Той има това, което човекът е получил в развитието на стария Сатурн и старото Слънце, но в по-напреднало, усъвършенствано състояние. Сега в съня човек има своето напреднало развитие на сатурновото и слъчевото си битие, той няма лунното си битие в това, което лежи на леглото. Така че трябва да кажем, че щом природата е напреднала, тя е преминала от лунното към земното битие. Но в това, че човек се нуждае от съня, природата е съхранила под себе си в спящия човек една подприрода, която е съществувала по времето на стария Сатурн и старото Слънце. Това е подприродата. Това лежи в основата на всички същества, доколкото съществува човешкият род. Човек действително потъва по време на сън в подприродата и от тази подприрода изплуват болестите. Това е областта на Бог-Отец. Ние потъваме, когато спим, в областта на Бог-Отец, в подприродата, в областта на Отец... 318.158

Болести и темпераменти

...Когато астралното тяло и азвата организация много силно проявяват тенденцията – не чак както е при лудите, така че човек още се справя – да приемат форми от физическото или етерното тяло, тогава имаме работа с меланхоличния темперамент. В момента, когато астралното тяло и азвата организация имат тенденцията

силно да наложат своята собствена структура на физическото или етерното тяло, имаме работа с холеричен темперамент. А флегматичният и сангвиничният темперамент се намират по средата. При флегматичния е така, че астралното тяло и азвата организация само донякъде имат тенденцията да приемат структурата предимно на етерното тяло. При сангвиничния темперамент е така, че виталността, която лежи в етерното тяло, е силно повлияна от астралното тяло. Така че всичко това се проявява и в темпераментите. И ние виждаме как това, което в крайните случаи е ръководното начало за лекарите – да познаят как при будния човек душевно-духовното е включено във физическо-етерното, – в латентните състояния е правило и за педагогиката. Така че педагогиката и медицината се допълват и смесват... 316.211

Болезтна диагноза чрез наблюдаване на астралните изживявания при събуждането

...Когато астралното тяло започне да навлиза от крайниците, точно в сутрешните часове се появяват нездравословните явления като особен вид възприятия. Затова още при преценката на болестите е особено важно да се узнаят чувствата на пациента при събуждането, когато астралното му тяло изтласква нагоре това, което е нездравословно в него... 236.261

Болезтни предразположения

...Някои болестни заложби се дължат на строго определени свойства на характера и темперамента в предхождащия живот... 96.111

Болезтни сили и съдбата след смъртта

...Силите, които се дължат на болестта идват изцяло от надсетивните светове. Трябва да различаваме болестния процес и развиващата се душа. Силите не са изчерпани, болестният процес протича редом с душевния процес. Когато след някоя болест човек премине прага на смъртта, душата е често така активна и изпълнена със сила, сякаш болестта не е отнела силите ѝ, а действително ги е прибавила, така че такива души не са отслабени, а усиленни, чрез това развиват допълнителни сили... *Приноси към Събраните съчинения, брой 41, стр. 18*

Изучаване на болестите

...Ако си представите човешкия организъм така, както днес си го представят анатомията или физиологията, той не може да се разболе. Защото откъде да дойде това разболяване? Трябва някъде в организма да е налице възможността да възникне болестта. Азотата организация би трябвало по определено силен начин да въздейства например върху сърцето, това означава по околния път през топлинната организация да въздейства върху сърцето. Случи ли се при определени обстоятелства – вие можете и във външния свят да насочите топлинното състояние по нежелан и дисхармоничен начин към някое друго място, – че това, което по заобиколен път през топлинната организация трябва да въздейства върху сърцето, се премести в бъбреците или в черния дроб, тогава става нещо в организма, което трябва да стане. Само че то е преместено и възможността за разболяването е налице. Само ако вземете под внимание такова нещо, можете да стигнете до разбирането на възможността за разболяване, иначе не. Трябва да си кажете, че всичко, което се случва в човешкия организъм, е природен процес. Но болестта е също природен процес. Къде свършва здравословният процес? Къде започва болестният процес, как здравословният процес преминава в болестния процес? На тези въпроси изобщо не е отговорено, ако останем при това, което дават обикновената физиология и анатомия. Едва когато знаете, че това, което е болно в черния дроб, е здраво в сърцето и трябва да бъде там, ако трябва да съществува целият човек, тогава получавате представа за възможността за разболяване. Защото, ако човешкият организъм, изхождайки от азотата организация, не би могъл, да речем, да произведе топлинната организация, която трябва да се намира в сърдечната област, то този човешки организъм не би могъл например да мисли, да чувства. Ако обаче той навлезе в чернодробната или бъбречната организация, тогава се поражда необходимостта да бъде изгонен оттам, така да се каже, да бъде преместен в неговите първоначални граници. И виждате, скъпи приятели, че затова във в природата има субстанции и субстанциални дейности, които могат да поемат орган за орган дейността на етерното тяло, астралното тяло и азотата организация. Да кажем, че азотата организация навлезе по неправилен начин в бъбреците – всичко това днес трябва да служи само като въведение, през следващите дни ще обсъдим нещата по-професионално, – да приемем, че

азовата организация навлезе много интензивно в бъбреците, то чрез това, че се дава по определен начин *Equisetum arvense* (хвощ), се дава възможност на бъбреците да правят това, което иначе в абнормното, болестното състояние го върши азовата организация. Имате факта, че при болестното състояние азовата организация навлиза в бъбреците така, както тя би трябвало да навлезе в сърцето, а не както трябва да навлезе в бъбреците. Вътре се развива дейност, която не бива да е там, която се извършва, защото азовата организация навлиза твърде интензивно. Тя може да се изведе навън само ако в бъбреците се внесе по изкуствен начин същата дейност, каквато е дейността на азовия организъм. Това е, което можете да внесете в бъбреците, когато ви се удаде по правилен начин да внесете в тях *Equisetum arvense* с неговата функция, с неговата дейност. Бъбреците имат голям афинитет към *Equisetum arvense*. В същия момент дейността се извършва в бъбреците и азовата организация се изважда навън. Тогава обаче, когато болният орган може да извърши своята болестна дейност по друг начин и нещо като азовата организация се насочи обратно към същинската ѝ задача, тогава тази азова организация започва да действа оздравяващо. Вие можете да призовете така наречените висши тела да извършват оздравителна дейност, когато ги изгоните от болния орган и ги занимаете с тяхната задача. Тогава въпросното висше тяло действа чрез една реактивна сила, която се появява наистина оздравяващо върху болния орган... 316.20

...Всеки орган е изграден от етерното тяло. Начинът как древните лекари са се отнасяли с болния човек, е бил по-различен от днес. Интуитивният поглед не се е спирал при физическото, а е изхождал от лежащата в основата на физическото фина етерност. Изхождало се е от идеята, че ако нещо е болно, по-маловажно е какви видими промени са настъпили, а важното е какво ги е предизвикало. На безпорядъка във външното физическо тяло съответства нещо нередно в етерното тяло. Оpozнава се как етерното тяло в болния организъм е променено и чрез мерките на лекарското изкуство се лекувало това, което се намира зад физическото тяло... 54.481

...Много по-важно е да се наблюдава външната физическа физиономия на болничната картина, отколкото чрез аутопсия да се разглеждат дефектните органи. Защото това, което аутопсията показва в дефектния орган, са само следствия... 312.42

...Който не е в състояние да потърси при всеки болестен про-

цес здравата му противоположност, не може да го разглежда включен в човешката организация. Защото тази човешка организация почива именно на факта, че определени процеси, които в цялата природа са разпръснати периферно, стават централно вътрешни... 312.274

...Всъщност всички изграждащи ухото сили са подобни на силите, които накрая, ако се проявят по същия начин много силно, ако протичат твърде далеч, водят до тумори. Защото фактът, че в нашата вътрешност имаме един процес на образуването на ухото, почива на един процес, който се нормализира чрез това, че образуващата тумори сила се задържа на правилното място. Ухото е един тумор във вътрешността на човека, но простираш се в нормалното.

Образуването на окото в процеса на развитието е сродно с възпалителния процес. Прекрасно отношение между здравето и болестта при човека е, че имаме работа всъщност със същия процес при здравето и болестта, със същия процес, който веднъж протича в своята правилна скорост, а друг път с неправилна скорост. Ако в природата се премахне възпалителният процес, никое същество няма да може да вижда. Даде ли му се погрешна скорост, той става именно болестен възпалителен процес в човека. Също избуяващият процес, образуващ тумори, има своето значение в природата, ако протича с правилната скорост. Премахнем ли го, никое същество в света няма да може да чува. Придадем ли му погрешна скорост, ще получим всичко това, което става при миомите, саркома и карцинома... 312.273

...Всички действителни процеси, които ни засягат в човека, когато той е здрав или болен, можем да ги изучаваме много по-добре макроскопически, отколкото микроскопически. Само че, за да изследваме тези неща, трябва да потърсим даденостите в Макрокосмоса... 312. 89

...Терапията общо взето е да се опознае оздравяващото въздействие във външния и вътрешния етер и в астралността. Какво например означава да се употреби антимонит като лекарство? Когато внесем в тялото антимонит, приготвен по някакъв начин фармацевтично, той бива обхванат по определен начин от вътрешните етерни сили и от външните, идващи чрез дишането, от астралните сили в човека. Това означава да се знае доколко антимонитът е лекарство, когато се познават тези три силови системи с тяхното въздействие

върху някаква субстанция в човека. Когато се издигнем до ритмичната дейност, стигаме дотам да опознаем един много по-фин начин на случващото се, отколкото например съществува в хранителната дейност. Когато искаме да опознаем лечебните въздействия, трябва да апелираме предимно към тази ритмична дейност. Човек, който не знае как някоя субстанция въздейства върху дихателния и циркуляционния ритъм, не може да говори за това, доколко тази субстанция представлява едно лекарство... 302a.128

...Ще можете да си кажете, че когато в ритмичната система действат лечебните фактори, тогава в човека непрекъснато се намира един лекар. Цялата ритмична система е лекар. Когато следва нещо да се излекува, трябва да има нещо болно. Но тогава вървенето, хващането, храненето са непрекъснато разболяване, а дишането и кръвообращението са непрекъснато лекуване. Именно яденето и пиенето са нещо, което непрекъснато разболява. Ние постоянно се лекуваме от страна на ритмичната система. Човешкият живот на Земята е разболяване и постоянно лекуване. Това разболяване обаче е действително физическо разболяване. Но това, което човек прави в общението си с външния свят, което е продължение на неговото вървене и хващане, е още по интензивно, малко забелязвано разболяване и на него трябва да му противопоставим по-висш лечебен процес чрез възпитателния процес, който е метаморфоза на лекуването... 302a.129

Изучаване на болестите – ценност за духовния изследовател

...В известно отношение за хора, които търсят духовността в човека, болестите, колкото и да са нежелани, нерадостни и несимпатични, естествено от гледната точка на живота, са за този, който търси духовно обяснение относно човека, това, което действително хвърля безкрайно много светлина. Защото в болестта се показва как по извънреден начин, чрез засилване или отслабване действия онова, което трябва постоянно да действа в човека, за да може той изобщо да е духовно същество... 319. 243

Причини за душевните болести

...В отделния случай човек не може да се справи с болестната мания. Тя се дължи в нашето материалистическо време на липсата на продуктивност. В такъв случай обикновено има някакъв повод,

но той се преувеличава. Например някой се удари в ръба на масата. На него му липсват големите, обхващащи го изцяло мисли, така че не може да игнорира болката. Така болката става все по-голяма. Бива извикан лекар и той казва какво да се направи. Тогава болката изведнъж се чувства и в другото коляно, после в лакътя, като се стига дотам да не може повече да се помръднат ръцете и краката, понеже човек си е ударил коляното. Има неща, които насочват вниманието в определена точка, но има и неща, които могат да уравновесят нещата. В нашия все по-труден живот човек намира компенсацията само когато му въздейства науката за духа. Тогава той е въоръжен срещу влиянията на цивилизацията. Но ние можем да намерим и външни основания за липсващата продуктивност. Вижте животните, които в нашата култура са осъдени на пленничество. Тогава те се разболяват, докато навън, на свобода, никога не биха се разболели. Това идва оттам, че произлизат силни влияния върху човека и животното от всичко, произхождащо от външното обкръжение. Животното не може да развие противопоставяща се сила, защото неговото развитие е привършило. Чрез напредъка на културата човек също изпада в упадък, когато не може да противопостави продуктивна сила на външните влияния. Той трябва да преобрази влиянията чрез вътрешна дейност и тогава те могат да доведат до по-висше развитие на човека. Науката за духа е лечебно средство, с което човек се освобождава от себе си и така от всяка обвързваща го мощ. Защото всяка обвързваща го сила е болестотворна... 56.206

...Който разглежда външния свят и навсякъде търси материята според методите на по-новите молекулярни и атомистични теоретици, все едно дали те ги разглеждат като силови точки или малки частици, той се намира не само в логическа заблуда, която трябва да се оспори. С неща, които са само теоретични понятия, истинската наука за духа няма нищо общо. Тя има работа с реалности. Който търси във външния свят нещо различно от феномени, е на път да стигне не само до логически заблуждения, но до органично заболяване на цялото му същество, той е на път към идиотизъм. Обяснението в духовната област няма нищо общо само с голото съгласие или оспорване, а с това, което е здравето и болестта, с реалностите в живота. Също този, който търси абстрактната духовност в душата си, трябва не само да се оспорва; а който търси духовността по пътя на едностранчивата вътрешна мистика и не разбира, че когато раз-

бере тъканта на тази мистика, стига именно до материалността, той е на пътя – вече го нарекох така, както може наистина да се нарече, когато се означава от другата страна на прага – към разболяването на своя организъм, към инфантилността. Ако той едностранчиво внася детската нагласа на душата в по-късна възраст, това, което, правилно поставено в човешкия свят, се проявява като гениалност, се превръща в инфантилност... 197.117

...Когато светлината обхване тежестта, се поражда болестите на тялото, когато тежестта проникне в светлината, се поражда така наречените душевни болести. Помислете какво означава да си представите, че в тялото живее божи дух. Когато светлината обхване тежестта, човек неправомерно си присвоява Бога, Бога в себе си... 316.133

...При физическите заболявания имаме нещо духовно-душевно, което принадлежи към физическия организъм и от физическо-етерното изгонваме нещо навън, което трябва да се намира вътре, а ние го изгонваме от организма. Когато имаме работа с душевните болести, ще сме само един абстрактен човек, ако вярваме, че можем да извлечем нещо от една полвинчата феноменология. С описание можем естествено да предизвикаме сензация при незапознатите, защото винаги е интересно как някой е полудял, как се отклонява от нормалната норма на живота. Но не е въпросът да се остане само дотук. Особено неправилно е да имаме дилетантската преценка, че духът и душата са болни и можем да ги лекуваме някак си чрез духовно-душевни мерки, както мечтаят абстрактните личности. Не, именно при така наречените душевни болести е извънредно важно навсякъде да можем да посочим къде се намира долната организация на някой орган. Който иска наистина да познае повишената до душевна болест меланхолия или хипохондрия, не бива да се занимава с душевността, а да се опита да познае устройството на коремната организация (веществообмяната) при въпросния човек, как действа долната организация в коремната област на човека. Навсякъде е необходимо така наречените душевни болести да се проследят обратно до телесни състояния. Но с това те стават по-малко интересни. По-интересно е, когато един хипохондрик казва, че по този или онзи начин душевността му е свързана с духовно-душевния Космос, отколкото да му се докаже, че в черния му дроб се намира една неорганизирана сила. Или е по-интересно да се търси,

да речем, причината за хистерията в духовно-душевното, отколкото да се посочат веществообменните процеси на сексуалните органи, когато се говори за хистерични явления или за това, което иначе се проявява като нередовности на веществообмяната. Но нещата не се опознават, когато не се проследяват по този начин... 314.32

...Гледайки с духовния поглед навътре, стигате в известна степен до обхващането на повърхността на отделните органи. Повърхността на органите не е нищо друго освен отразяващ душевния живот апарат. Това, което възприемаме и преработваме мисловно, се отразява на повърхността на всичките ни вътрешни органи, и това отражение означава нашите спомени, нашата памет по време на живота. И при не особено продължително трениране можете да забележите как определени мисли се отразяват в спомените. Там участват различните органи. Когато например става въпрос за спомена, да речем, на много абстрактните мисли, там е особено ангажиран белият дроб, повърхността на белите дробове. Когато става въпрос за проникнати с чувства мисли, е силно ангажирана повърхността на черния дроб. Когато разглеждаме душевността, не бива да казваме, че само в нервната система лежи паралелният организъм за душевния живот. В целия човешки организъм се намира тази паралелна организация за човешкия душевен живот. В това отношение много познания, които някога са съществували инстинктивно, просто са изгубени. Те още са запазени в някои поговорки, но хората не чувстват повече как в думите е съхранена мъдрост. Например, когато някой има свойството винаги да вижда спомените си в депресивно състояние, гърците го наричали хипохондриа: вкостененост на корема, т.е. където заради тази вкостененост отразяването става по начин, че въпросният има извора на хипохондрията си в своите спомени. Това, което изживяваме, в известен смисъл се удря по повърхността, рефлектира и води до спомените. Но нещо навлиза и навътре в организма. В обикновения живот то се преобразява, извършва се метаморфоза така, че някой орган отделя нещо. Органите, които правят това, най-често са жлезите, те имат вътрешна секреция. Но не всичко се употребява по този начин в органичната веществообмяна и др.п., а органите приемат в себе си нещо, което остава латентно в тях, образува се една вътрешна сила. Например всички мисли, които възприемаме така, че бих казал, повече ги свързваме с разглеждането на външния свят и чрез тези мисли си създаваме образи за външните

предмети, силите, които се развиват в тези мисли, се съхраняват в известна степен в белите дробове. Знаете, че вътрешността на белите дробове се активизира чрез веществообмяната, чрез движението на крайниците и там тези сили се преобразяват така, че по време на живота между раждане и смърт нашите бели дробове са резервоар от сили, в който непрекъснато участва веществообмяната с крайниците. Когато умрем, тези сили остават съхранени. Естествено физическото вещество отпада, но тези сили не се изгубват, а преминават през смъртта и през целия живот между смърт и ново раждане. И когато отново встъпим в нова инкарнация, те са предимно силите, които са били в белите дробове, които външно формират главата ни. Това, което френологията иска да изследва по външната глава, трябва да го потърси предварително изградено във вътрешността на белите дробове от предишната инкарнация... 205.100

...Когато запазеното в белите дробове не се владее по правилния начин, то се изцежда така, както се изцежда една гъба, и от това, което всъщност би следвало да се появи като формиращо главата в следващата инкарнация, се поражда предимно аномални явления, които обикновено се означават като натрапчиви мисли или в някакъв смисъл илюзии. Мислите, които там са изтикани навън, са затова натрапчиви мисли, защото съдържат формираща сила. Мислите, които сега следва нормално да имаме в съзнанието, трябва да останат само образи, те не бива да съдържат формираща сила, не бива да ни принуждават. Ако изследвате черния дроб по същия начин, както обясних сега за белите дробове, ще откриете, че във вътрешността на черния дроб се концентрира като сили всичко, което в следващата инкарнация се провежда във вътрешната диспозиция на мозъка. Но ако тези сили са пресираны навън в настоящата инкарнация, те водят до халюцинации или силни визии. Изследваме ли по същия начин всичко, което е свързано с отделителната бъбречна система, ще видим как вътре се концентрират онези сили, които в следващата инкарнация повлияват, устройват организацията на главата (нервно-сетивната система) повече емоционално. Когато тези неща се излъчат в настоящата инкарнация, те показват всички нервни състояния, които са свързани с възбужденията на човека, нашите вътрешни възбуди и емоционални изживявания, именно хипохондричните състояния, депресиите и така нататък, всички състояния, които особено са свързани с тази страна на веществообмяната... 205.102

...Особено важно е да се знае, че една болест лежи всъщност в целия организъм на човека. А отделният орган бива нападнат затова, защото дейността, която иначе наричаме астрална, веществата, които са се породили от това, което се намира вътре като дейност, се насочва към отделните органи. Пораждат се определени вътрешни болести като грип, сenna хрема, но и много други, може да се стигне до тифус и още по-нататък. Всичко това може да се разбере, когато се знае например, че веществата, които се отлагат неупотребени, се разтварят във водния човек. Но ние не сме само воден човек, а непрекъснато сме и въздушен човек, макар и той да се променя във всеки момент – въздухът е ту вътре, ту вън, – но ние сме и въздушен човек.

Точно както твърдите съставни части, които имаме като отпадъци, се разтварят във водата, така водата постоянно се изпарява в нас. Водата постоянно се изпарява в цялото ви тяло. И това, което се изпарява от водния човек, преминава в това, което се приема като кислород. Човек също толкова малко може да понася това, че водата се изпарява във въздушния човек, както не може да понася, че твърдите вещества се разтварят във водата. Нека да приемем, че при един човек са болни белите дробове. Тази белодробна болест може да се излекува, ако се е появила чрез това, че погрешни вещества са се отложили във водния човек. Но нека предположим, че не се стига до силна белодробна болест, а че тя се появява външно. Човешките органи са наистина много чувствителни. Така че не се стига до силното разболяване на белите дробове, че да се възпалят или нещо подобно, но се стига дотам, че те са малко болни. Аз понасям това, че белите дробове са само малко болни, но веществата, които всъщност би трябвало да навлязат в белите дробове, навлизат в моя воден човек. И това, което е вътре в тях, е вода, съдържаща погрешните вещества. Те се изпаряват с нея, и то съвсем особено, когато белите дробове не са напълно здрави... 348.170

...Така наречените физически болести, когато идват отвътре, се дължат на това, че във водния организъм в човека някакси се разтварят неправилни вещества. Така наречените душевни болести почиват на това, че течностите се изпаряват неправилно в кислорода и поради това се пречи на нервната система. Точно от това се разбира, че човек е зависим от непрекъснатото правилно преработване на веществата. Но още в ежедневиия живот има неправилно изпарява-

не на течностите. Това се забелязва, когато изпитваме жажда. Жаждата се удовлетворява, когато прием. Тогава винаги освобождаваме нашата вода от това, което вътре се изпарява неправилно и изхвърляме неправилното навън. Така можем да кажем: В глада всъщност лежи заложбата за физическата болест, в жаждата заложбата за така нареченото душевно заболяване. Всъщност можем да кажем, че когато човек не се храни правилно, той създава почвата за физическите заболявания. Когато човек неправилно гаси жаждата си и това при известни обстоятелства е много трудно да се забележи, именно когато се появи в детството, когато не може да се прави разлика между угасяването на жаждата и угасяването на глада, понеже те се обслужват чрез млякото – когато навлезе нещо развалящо се, то може да застави водния човек да не изпарява правилно или може да се прояви в някаква душевна болест. Dementia praecox, така наречената младежка лудост – която се проявява далеч след младежката възраст, – когато хората започнат още в младостта да затъпяват и произлиза до голяма част от погрешно хранене в най-ранната детска възраст... 348.172

Общи причини за болестите

...Какво ще стане с човека, когато неговите телесни-физически своеобразности в детска възраст не се третират правилно? Те ще останат неизградени и ще навлязат така в по-късната възраст. Но какво са детските качества за по-късната възраст? Колкото и парадоксално да звучи, но е истина, че детските качества са болестни причини в по-късна възраст. Трябва най-сериозно да се знае, че детските качества са причини за болести в по-късна възраст... 303.219

Физически болестни причини

...Тук, на Земята, може да ни разболеет само нещо, което отвън пристъпва към човека и човек не е в състояние напълно да го преобрази съответно на вътрешната си същност. Можем да го наблюдаваме при най-простите явления. Топлината, която носите в себе си, я произвеждате сами в своята организация. Ако не го можете, се поставяте в своето обкръжение като парче дърво или камък и ако вашето обкръжение ви третира като парче дърво или камък, във вас навлиза нещо външно, без да можете да го преобразите. Тогава се разболявате. Човек не може да поеме в себе си нещо от земното

обкръжение без да го преработи, не и с храните. Човек преобразява храната също както всичко друго в неговото обкръжение. Ако не го може, настъпва болестта, това е физическата причина за болестта... 240.88

...Това, което въздейства върху човека, всъщност започва още преди раждането, преди зачатиято. Често съм се запитвал при изследването на тези неща, откъде произлиза, че толкова много болестни процеси в обичайната медицинска литература се означават като с «непознат произход», като нещо, към чийто произход не може да бъде насочено. Това произлиза от факта, че напълно се игнорира комплексът от извънземни сили, който съществува, когато човек се приближава до своето зачатие, а не само до своето раждане, и въздейства върху човека, като предизвиква обратни реакции. Определени процеси, които са налице преди зачатиято, предизвикват реакции след него и именно след раждането. Това се отнася във висша степен до всичко, което е свързано с вкостеняването и склерозата... 312.141

...Докогато човек се придържа към модела (даденото му от наследствените сили тяло, което трябва да се преработи през втория седемгодишен период от живота на човека – б. пр.), той се придържа към нещо наследено. Но вътре се намира това, което вече е повяхнало, изсъхнало. Още от отделянето на Слънцето от Земята то е откъснато от корените на своето битие, изсъхнало е, опустяло е. Затова в наследствените сили се намират най-много патологични сили, така че човек действително поема страшно много от вътрешните болестни причини, когато се придържа към наследения модел... 316.153

...Фактически при всяка болест, изникваща отвътре, имаме работа с нещо духовно, но това се отнася и за всяка болест, която се отключва от външни фактори, но се разразява във вътрешността на човешкия организъм. Дори при една фрактура на крака онова, което става, е реакция на «вътрешното» спрямо «външното»... 317.179

...Всяко заспиване е несъзнателно задаване на въпроси на духовния свят, всяко събуждане е несъзнателно получаване на отговори от духовния свят. Ние непрекъснато стоим в известен смисъл с нашето подсъзнание във връзка с духовния свят, като донасяме от този духовен свят отговорите какво представляваме вътрешно като хора... 208.186

...Много вътрешни болестни причини трябва да се търсят в

това, което получаваме като отговор на въпросите, които несъзнателно задаваме при заспиването на духовния свят. Защото нашите физически и етерни органи трябва изцяло да се справят с това, което при събуждането им се донася от духовния свят чрез волевия аз и волевото астрално тяло... 208.187

...Тази моралност се показва само в нейните въздействия в човешкото състояние след събуждането... 208.190

...Произходът на вътрешните болести, които не са породени чрез външни наранявания, трябва да го търсим винаги във веществообмяната. Никой веществообменен процес не бива да стигне до своя край в човешката природа, защото всеки веществообменен процес, ако стигне до края, разболява човека. Човешката природа е здрава само когато веществообменните процеси биват задържани на определена степен. Циркулационните процеси непрекъснато разгръщат лечебни процеси... 230.167

...Така че можем да кажем, че преминаваме от храненето през излекуването, когато от долу нагоре човек винаги има тенденцията да се разболее и в неговия среден организъм, в циркулационния организъм постоянно трябва да развива тенденцията да остане здрав... 230.169

...Физиологично казано е така, че Луцифер постоянно действа в нас, като изпраща нагоре жизнените сили, които искат да проникнат в главата на човека от останалия организъм. Луцифер непрекъснато се стреми да придаде субстанциална форма на това, което изграждаме като духовен образ, например формираме художествено. Този стремеж е непрекъснато свързан с нашата човешка същност така, че нашите фантазии да станат действителност и се прилагат най-големи усилия човешките фантазии да се превърнат в действителности. Но с този луциферичен стремеж е свързано всичко, което съществува сред човечеството като вътрешни болестни причини. Прозирането на работата на Луцифер в това отношение, пресирането на жизнени сили в умиращите сили на човешката глава, в действителност е диагнозата на всички вътрешни болести... 194.50

...Астралното тяло е частта, която най-силно проявява небожественото. Етерното тяло е по-божествено, защото човек няма голямо влияние върху него и най-божествено е физическото тяло, този божи храм, който същевременно е изцяло изтръгнат от влиянието на човека. Който навлезе дълбоко в човешката природа, ще

види дълбоките болестни причини в астралното тяло и в лошите въздействия на астралното тяло върху етерното тяло и едва тогава по заобиколния път през етерното тяло ще ги види във физическото тяло... 107.144

Болестни процеси, мислене и чувстване

...В болестните процеси имаме само продължение на това, което непременно трябва го да има в здравия човек. Ако не се разболявахме, нямаше да можем да мислим и чувстваме. Всичко, което се изживява в мисленето и чувстването, органично е силова система, която, ако надхвърли мярката си, разболява... 313.39

Болести

...Който може да погледне в духовния свят, знае, че всичко, което съществува външно материално, има духовен произход, произлиза от духовното. Няма нищо веществено, което да не произлиза от духовното. Така здравето и болестите на хората също произлизат от душевната им нагласа, от техните мисли. Изцяло важи поговорката: Каквото мислиш днес, това ще бъдеш утре. Трябва да сте наясно, че когато една епоха е имала зли, покварени мисли, следващото поколение и следващата епоха трябва да ги изплащат физически. Смисълът на поговорката е, че греховете на бащите² си отмищават до четвърто коляно. Не безнаказано хората от 19. век са започнали да мислят така грубо материално, да отвърщат разума си от всичко духовно. Това, което хората са мислили тогава, ще се изпълни. И не сме далеч от времето, когато сред човечеството ще се появят странни болести и епидемии! Това, което наричаме нервност, ще приеме тежки форми най-късно след половин столетие. Както някога в Средновековието е имало чума, холера и проказа, ще се появят епидемии, обхващащи душевния живот, болести на нервната система в епидемични форми. Това са истинските следствия на обстоятелството, че на хората им липсва духовният жизнен център. Където съществува съзнание за този духовен жизнен център, човек ще бъде здрав под влиянието на здравословен, истински мъдър мироглед. Но материализмът отрича душата, отрича духа, изпразва човека, насочва го към периферията, към неговото обкръжение.

² 2. Мойсей 20,5,2; 4. Мойсей 34,7; 2. Мойсей 14,18; 5. М. 5,9; Йер. 32,18.

Здраве съществува само когато човешката вътрешна същност е духовна и праведна. Действителната болест, която следва опразването на вътрешния живот, е духовната епидемия, която ни очаква. За да получат хората познания за истинската си духовна същност, имаме антропософията. Тя е призвана да доведе до оздравяването на човечеството, а не един или друг човек да узнае различни неща. Дали знаете, че има прераждане и карма – имам предвид, дали само знаете, – не е така важно, а тези мисли трябва да се превърнат в душевна кръв, в интимна духовна същност, понеже те са здравословните. Не става въпрос дали ги доказваме или не ги доказваме, дали можем да основем наука, която прецизно математически да покаже прераждането и кармата. Има само едно доказателство за духовнонаучните учения и това е животът. Духовнонаучните учения ще се докажат като истина, когато под тяхно влияние се породи здравословен живот. Той ще е истинското доказателство за антропософските учения. Който иска да има доказателство относно антропософията, трябва да я изживее. Тогава тя се доказва за вярна. Всяка стъпка и всеки ден постепенно трябва да носи доказателството за правотата на духовнонаучните истини... 96.19

...Не бива да смятаме, че определена болест се дължи на определено качество, а че общо взето болестните предразположения, известни болестни заложи се дължат на някои черти на характера и темперамента в предишен живот. Човек, живял с порочни черти на характера, има организъм в този живот, който по-лесно се разболява от някой друг. Който е имал добри свойства на характера, порядъчен темперамент, се ражда с тяло, което може да бъде изложено на въздействието на всевъзможни епидемии, без да се зарази, и обратното е егоистичното чувство за притежание, истинската жажда за външно богатство, егоистичното чувство, което се дължи на определена конституция на етерното тяло и стремежът за забогатяване, надхвърлящ нормалната степен. Такъв човек много често се ражда с физическо тяло, което има предразположение към инфекциозни болести. В многобройни случаи е окултно установено, че хора, които в сегашния си живот лесно се заразяват при някои епидемии, болестно са се стремили да забогатеят в предишния си живот...

...Човек остава толкова повече физически млад в следващо възплъщение, колкото повече е изпитвал обич към обкръжението си. Който изпитва антипатия към хората около себе си, бързо остарява.

Тяло, което физически клони към преждевременно остаряване, показва живота на някой, който вечно е критикувал и недоволявал в предишен живот... 96.

...Тук, на Земята, намираме у много хора едно качество, което числим в земния живот към неморалните качества: безсъвестността. В гласа на съвестта имаме нещо, което регулира по чудесен начин нашия душевен живот. Безсъвестността, неспособността да се вслушваме в предупреждаващия глас на съществата, ни предава на други същества за времето между смъртта и новото раждане. Ясновидецът намира там някои души, които след това са минали през вратата на смъртта и са станали служители на много лоши духове...
140.1

...Материалистическата наука ще може да докаже външните причини, но не вътрешните, духовните причини. А всичко което става, има своите духовни причини. Когато някой ви каже, че науката има задачата да търси външните причини за това, което става, винаги може отново да се каже: Духовната наука не изключва истинността на външните причини, когато те са оправдани, но тя прибавя към тях и духовните причини. Когато ставаше дума, за тези духовни причини някой веднъж попита: «Наполеон се явява със страстта да води битки, сражения, не можем ли да обясним това с факта, че когато неговата майка го е носела в утробата си, тя драговошно е ходела по бойните полета и му е предала тази склонност по наследство?» Това е нещо правдиво, но Наполеон, когато слиза от духовният свят за възплъщение на Земята, се е стремил и се е насочил към нея, той посажда в нея това качество, тази склонност. Духовната наука не изключва никога, че външните неща са фактически верни. Някой казва: «Тук стои един човек, защо живее той?» Материалистически настроеният човек може да отговори: «Защото той диша.» Друг може да каже: «Аз зная това добре, той все пак не би могъл да живее, ако преди три месеца аз не бях го извадил от водата, където се давеше!» Тази последната връзка не е ли вярна, въпреки първата? Винаги хората вярват, че естественонаучните връзки се заличават чрез духовнонаучната връзка. Макар и някой да може да докаже, че има това, или онова качество наследено от неговият баща, от неговия дядо и т.н., остава все пак вярно, че той също е създал условията за това. Така и болестите могат да бъдат проучени естественонаучно по отношение на техните причини. Така е и с всички болести, кои-

то са върлували като епидемии. Защо този, или онзи е починал от ранна смърт? **Но всичко това има своите духовни причини в духовния свят. Когато тук, на Земята, се разпространяват болести, определени духовни същества трябва да работят, за да внесат болестите от духовния свят във физическия свят.**

Когато насочим поглед върху мъртвите, които навлизат в духовния свят, виждаме, че макар техният живот да не е изтекъл още в неговия естествен ход, те са умрели в най-хубавата си възраст, в младите си години не само чрез болест, а са се преселили в духовния свят, след като в живота им са били преследвани от нещастие и бедствие. Когато ясновидецът наблюдава тези съдби, които са наистина многобройни, стои пред потресаващ факт. Той има пред себе си поле от болести и смърт, което напълно е овладяно от определени зли духове, които внасят болест и смърт на Земята. Ако се проследи жизненият път на души, които на Земята са били безсъвместни хора, се констатира, че след смъртта е трябвало да станат служители на тези зли духове на смъртта, болестите, нещастията и бедствията, за да произведат такава ранна смърт и такива тежки съдби. Това е именно връзката!

Животът става разбираем само когато го разглеждаме в неговата цялост, а не отрязваме от него само кратък период, който протича между раждането и смъртта. Защото този период е отново свързан и вътрешно зависи от протеклото преди раждането в чисто духовния свят. С цялото си същество ние сме зависими от това, което е предшествовало в духовния свят. Най-добре разбираме нещо подобно, когато можем да проучим с погледа на ясновидеца явление, за което мнозина биха искали да вярват, че е възражение против фактите на духовните изследвания.

Някои хора например казват: «Да, вие искате да припишете способностите и съдбите на хората на техните минали съществування на Земята, обаче вижте семейството на Бернули, в което има осем математици! Тук може много ясно да се види, че определени качества се наследяват от поколение на поколение!» Но когато такава явление действително се проучи с погледа на ясновидеца, се установява следното: Всичко, което в света се явява в една или друга форма на изкуството, и което може да изпълни все повече хората с предчувствието за свръхсетивния свят – а това изкуството го върши постоянно, – е резултат на съществуването в свръхсетивния свят.

И който идва на този свят с художествени способности, той донася тези художествени способности със себе си затова, че през минали прераждания, или благодарение на особена благодат във времето преди прераждането, е живял вече по особен начин в света на хармонията на сферите и затова сега има определена склонност към едно физическо тяло, което може да му даде способността да изрази и във физическия свят това, което е възприел във свръхсетивния свят. Някоя човешка душа ще търси да се въплъти в едно такова тяло, в една такава поредица от поколения, където се наследяват музикалните качества, ако тя си е усвоила в минали прераждания способността да изпита между смъртта и новото раждане именно това, което води до изкуството, за да се роди след това в особено музикално тяло. Защото в наследствената линия се намират само най-първичните заложи. Добрият музикален слух се наследява, но още в зародишния живот преди раждането съответните органи биват преобразени според особените способности на душата.

...Когато във физическия живот прекараме някоя болест, която ни е донесла болки и др.п., в определен момент в духовния свят ние изживяваме противоположното настроение, противоположната нагласа, здравето, да бъде човек здрав. В същата степен, в която болестта ни е отслабила, ни засилва това здравословно състояние при пребиваването ни в духовния свят. Това е нещо, което може би не шокира нашия разум така, както другите изнесени неща, но което прониква много по-дълбоко в усещанията на нашата душа, смущава нашата душа... 153.129

...Срещаме в света например хора, които имат вродено разбиране за нещата в тяхното обкръжение, за хората, които ги обкръжават. Разгледайте в това отношение живота, скъпи приятели! Има хора, които срещат много други хора, но никога не ги опознават. Каквото разказват за тях, е безинтересно, няма нищо характерно. Такива хора не могат да се вдълбочат, да се отдадат на същността на другия човек, те нямат разбиране за другия. Съществуват обаче хора, които имат такова разбиране. Срещнат ли някой човек и разкажат нещо за него, то е точно и човек веднага знае какво представлява другият, макар да не го е виждал, представата за него се появява. Не е нужно да е изчерпателен разказ, могат да са само кратки характеризиращи изречения, с които се обрисова пълна картина на човека от този, който може да се задълбочи в същността на някой човек.

Не е нужно да е и човек, може да е нещо в природата. Някой човек разказва как изглежда някоя планина, или дърво и насрещният се отчайва, той не може да си създаде представа за тях, всичко остава празно, човек има чувството, че мозъкът му изсъхва. Противно на това, други веднага имат пълното разбиране за каквото и да било. Човек може да нарисува това, за което му разказват. Такива дарби или неумения, разбиране или неразбиране на обкръжението, не са се породили от нищото, а са резултат на предишното ни земно съществуване. Ако разгледаме с помощта на инициационната наука някой човек, който има дълбоко разбиране за околните – хора или други същества, и се върнем назад в предишния му земен живот, намираме какви качества е имал тогава и как в живота между смъртта и новото раждане те са се превърнали в разбиране на обкръжението.

И ние разбираме, че човек, имащ разбиране за обкръжението, в предишния си земен живот е бил така устроен, че е можел да изживее много радост. Това е много интересно. Хора, които не могат да се радват, не са можели да стигнат в предишния си земен живот до разбиране на хората или другите неща около тях. При всеки човек, който има такова разбиране, се открива, че е бил човек, способен да се радва на обкръжението. Но и това той си го е спечелил в по-предишен земен живот. Чрез какво се стига дотам човек да изпитва радост, да има способност и нагласа да се радва на обкръжението? С това, че в предишни земни животи е изпитвал любов. **Любовта в един земен живот се превръща в радост, радостта от следващия живот се превръща в разбиране на обкръжението в по-следващия земен живот.**

Така се вижда как земен живот се нарежда до земен живот и се спечелва разбиране и за това, което се излъчва от настоящето в бъдещето. Хора, които могат **много да мразят**, пренасят резултата на своята омраза в следващия си живот като способност да бъдат **болезнено засягани** от всичко. Така е, когато се изследва някой човек, който се движи в живота като истински мрачен, сърдит човек, понеже болезнено е засяган от всичко и винаги страда. Можем да изпитваме състрадание и това е правилно, но това винаги довежда до предишен земен живот, където човекът не е преодолял омразата. Моля да не ме разбирате неправилно. Когато се говори за омраза, човек лесно си казва: «Аз не мразя, аз обичам всички.» Трябва да се потърси скритата омраза, лежаща в основата на човешката душа.

Да, тези взаимовръзки стават наистина ясни, когато се чуе хората да говорят един за друг. Действително много повече се говори лошо за някой човек, отколкото да се похвали и да му се окаже признание. Ако се направи статистика, ще се види, че между хората се мрази сто пъти повече, отколкото се обича.

Така е, но обикновено хората не го забелязват, понеже вярват, че винаги имат право да мразят и намират невероятно много извинения, когато мразят. Тази омраза обаче се превръща в болезнена чувствителност в следващия живот и в неразбиране и закоравялост в третия земен живот, като човек не желае да се приближи до нищо и не може да се задълбочи.

Имате възможност да разгледате така три следващи един след друг земни живота, като разглеждате и закона: «Любовта се превръща в следващия живот в радост, радостта в третия земен живот се превръща в разбиране на обкръжението. Омразата се превръща в болезнена чувствителност, а болезнената чувствителност, която произлиза от омразата, се превръща в третия земен живот в закоравялост, в липса на разбиране на обкръжението.» Това са душевни взаимовръзки, които водят от един в друг земен живот.

Нека да се опитаме да разгледаме живота под друга форма. Има хора – може би са се поставили в живота си именно по този начин, – които не се интересуват от нищо, не искат да знаят нищо за другите, интересуват се само за себе си. Но в човешкия живот има голямо значение дали някой човек се интересува за нещо друго или не. Наистина статистиката показва в това отношение забележителни неща. Познавах хора, които сутринта са говорили с една дама, а следобед не знаят дали дамата е имала шапка, каква брошка е носила, или какъв цвят е имала роклята ѝ. Има хора, които не виждат това! Има много интересни възгледи. Това се приема понякога дори за нещо, което се извинява, но то не е за извиняване! То е липса на интерес, незаинтересованост, която понякога стига толкова далеч, че човекът наистина не знае дали този, когото е срещнал, е бил облечен с черен или със светъл костюм! Това, което човек вижда от своя собствен живот, не се свързва вътрешно с намиращото се навън. Споменавам тези неща малко радикално. Не искам веднага да твърдя, че човек попада в ръцете на Ариман или Луцифер, ако не знае дали дамата има руси или черни коси.

Искам само да посоча, че хората проявяват известен интерес

или незаинтересованост към обкръжението си, но това има голямо значение. Интересуваме ли се за обкръжението, душата вътрешно е импулсирана от него, тя живее вътрешно с околните. Каквото обаче се изживява тук с интерес, с участие, се внася при преминаването на портата на смъртта в просторите на Космоса. И както човек трябва да има очи, за да вижда багрите на Земята, така трябва да бъде импулсиран тук, на Земята, чрез интереса си към околните, за да има възможност в живота след смъртта и новото раждане духовно да види това, което там ще преживява. А минава ли без интерес през света, не спира ли погледът му на нищо, не чува ли нищо от това, което става наоколо, тогава между смъртта и новото раждане той **няма да се свърже с Космоса**, ще остане в известна степен душевно спял, няма да може да работи със силите на Космоса. **Чрез това обаче човек зле подготвя своя организъм, своите органи.** Той стига в посоката на Лъва и не може да извърши първата подготовка за сърцето си; отива в слънчевата област и не може да доизгради сърцето си; идва в областта на огъня, на топлината на Земята и тук не може да му даде последната шлифовка; ражда се на Земята и тогава има предразположението за сърдечно заболяване. Така душевното, липсата на интерес действа по-нататък в следващ земен живот. **И същността на болнавостта** става всъщност напълно разбираема едва когато прозрем взаимовръзките, когато видим как човекът, който в настоящето страда от някоя болест, е получил това физическо страдание, защото е развил нещо душевно в предишен земен живот, което в този земен живот се е превърнало в нещо физическо. Физическите страдания от един земен живот са различни по вид изживявания от предишен живот. Хора, които са много здрави, не могат да се разболеят и винаги се радват на добро здраве, по правило насочват погледа ни от този земен живот обратно в предишен земен живот, в който са имали най-дълбок интерес за всичко в тяхната околност, всичко са разглеждали, всичко са опознавали.

Естествено е, че нещата, отнасящи се към духовния живот, никога не бива да се насилват. Едно кармично течение, разбира се, може и да започне. Мога да започна с незаинтересованост в този живот и тогава бъдещето ми ще насочи назад към нея. Не бива да се сочи само от настоящето в миналото. Но може само да се каже, че по правило или ако има кармично предразположение е така, че **определени болести са свързани с определена душевна нагласа.**

Изобщо **душевното в един земен живот се превръща в телесно** в следващ земен живот; **телесното от някой земен живот се превръща в духовно** в друг земен живот. В това отношение наистина е така, че този, който иска да разгледа кармичните взаимовръзки, понякога трябва да насочи поглед към детайлите. Невероятно важно е погледът да не се насочва само към нещата, които обикновено смятаме за особено важни. Ако искаме да опознаем как един земен живот довежда до друг земен живот, трябва от време на време да насочваме погледа си към малките неща... 239, л. 3

...Когато от битието ни преди раждането, в което се намираме между смъртта и новото раждане, слезем от мировите простори на Земята, ние преминаваме през лунната сфера и вътрешно сме докоснати от това за нашето минало, което лунните мъдrecи са отбелязали в голямата книга. Това наше минало е отпечатано в нашето астрално тяло още преди да слезем на Земята. В нашето астрално тяло, което сваляме в земното битие, намираме записаното от тези лунни същества. При обикновени обстоятелства това не влиза в нашата глава. Главата не е изключително важен орган за повечето неща по време на земното ни време. Тя е подходяща за външните материални понятия и идеи. Това, което се записва от лунните същества в човешкото същество през последната степен от неговото слизване от Всемира долу на Земята – човек може да вярва или да не вярва, – е записано в онази част на нашето човешко същество, която наричаме духовната страна на нашата двигателно-веществообменна система. Затова то почива дълбоко в подсъзнанието, но е там, преминава в растежа, в здравословното състояние и именно в това, което бих искал да нарека оздравителната способност на човека, когато той се разболее на Земята. Разбира се, че е много важно да се опознае същността на болестта, но много по-важно е да се опознае как да се лекува. Самото свръхсезивно познание е съществено помощно средство за опознаването на същността на болестта. То обаче е познаване на записаното по този начин в растежа, в хранителните сили, в силите на дишането и се намира в хрониката Акаша на лунната същност. То прави човек да прояви по-голяма или по-малка съпротивителна сила за излекуването от някоя болест. Един човек се лекува по-лесно, друг по-трудно. Това зависи изцяло как тези записи са направени въз основа на неговата карма, на неговия предишен земен живот.

Когато погледнем това, което за нас, земните хора, предста-

влява Луната с нейните обитатели, стигаме дотам да кажем: «Тя е интимно свързана с всичко, което е наше минало, разпростиращо се и върху предишните земни животи.» Да се разбере истински лунната същност, както тя съществува във в просторите на Всемира, означава да чувстваме и усещаме миналото на човека на Земята. Човешката съдба се изгражда от онова, което донасяме от предишен земен живот, това означава от нашето минало и от това, което можем да изживеем по време на нашия живот в настоящето. От това, което може да се узнае в настоящето заедно с нашето минало, се изгражда съдбата ни по-нататък в бъдещето и в следващите земни животи. Разгледано космически, Луната с нейните същества се проявява като това, което нашето минало внася в съдбата ни... 240.60

За болестите

...Когато по този начин човек насочи погледа си към мировите простори, тогава точно Луната и Слънцето му се явяват като двете порти, водещи в духовния свят. И човек си казва: Това, което се намира във физическото земно обкръжение, в момента живее в моето физическо тяло, а това, което е в обширните етерни сфери, където се намират звездите, живее в моето етерно тяло. Но когато погледна към Луната и към Слънцето, тогава поглеждам към това, което нито е в моето физическо тяло, нито в това, което живее в моето етерно тяло, то живее в моето астрално тяло и дава сила на моя аз. Там чрез лунната същност сме изведени от физическия и етерния свят нагоре в духовния свят. И отново, когато погледнем към Слънцето, си казваме: Чрез това, което като духовно-душевна същност принадлежи към Слънцето, съм провеждан през една порта, която ме извежда в един свят от същия вид както моята азова същност, не само в един свят, който е еднакъв с моето физическо и астрално тяло, а който е еднакъв дори с моята азова същност, чрез която пристъпвам като съзнателно същество в света с това, което ни изглежда вплетено като необходимост в нашата съдба, което следваме, понеже имаме определено физическо устройство, определен темперамент и определен характер. Всичко това е само израз на нашата карма. Във всичко, което следваме като необходимост на тялото си, във всичко, което поетът произнася с думите: «Такъв трябва да бъдеш, ти не можеш да избягаш от себе си», във всичко това живее човешкото минало от лунното съществуване. А във всичко, което живее в нас

като свобода, така че ние действаме – искаме го от нашето пълно убеждение, – действа слънчевата същност.

Така според духовното наблюдение едно в друго се преплитат природната необходимост и моралното битие. Пред такова духовно разглеждане ние нямаме, от една страна, природата с нейната скована необходимост, а от друга страна, духовно-душевното, което не може да осъществи никаква връзка с нея и се простира там като изолиран морален миров ред, не, ние нямаме пред нас тези противоположности, а в проявленията на природата имаме възможност същевременно да намерим това, което живее в нас като моралност. Но от обикновените природни явления трябва да се издигнем до това, което ни се представя в духовната слънчева и лунна същност.

Пред такова разглеждане изобщо изплува възможността да се издигнем от природната същност на човека към духовно-душевната му същност. Ние поглеждаме в природата така, че когато погледнем навън – макар и да не можем да го прозрем с нашето обикновено съзнание, – виждаме и това, което в нашето земно обкръжение, а също в мировото пространство, ни донася болестите. То е навсякъде в нашата околност. Сам по себе си нашият организъм е здрав, защото е изграден от неговия здрав аз, от неговото здраво астрално тяло, а също и от неговото здраво етерно тяло. Тук, на Земята, може да ни разболее само нещо, което стига до човека отвън и каквото човек не е в състояние да преобрази като подходящо за неговата вътрешна същност.

Можете да го наблюдавате при най-простите явления. Нека да приемем, че се намирате в една топла или в студена стая и приемате топлината и студа. Те не трябва да преминават през вас като през едно дърво или през камък. Вие не се намирате в една топла или студена стая като дърво или камък и също като дървото или камъка ставате топъл или студен, а преработвате топлината, която се намира извън вас. Външното само ви поощрява. Топлината, която носите в себе си, сами я произвеждате във вашата организация. Ако не можете да го направите и стоите в обкръжението си като дърво или камък, и третира ли ви вашето обкръжение като дърво или камък, нещо външно навлиза във вас, без да може да се преобрази, и тогава веднага ще настинете. Човек не бива да приеме в себе си заобикалящото го на Земята без да го преобрази, същото се отнася и за храните. Само една научна фантастика е, когато се вярва, че човек

преработва храната подобно на всичко, което се намира около него. Ако той не може да го направи, тогава се разболява – това е физическата причина за болестта. Болестта обаче е свързана и със съдбата, тя навлиза в човешкия живот като нещо съдбоносно.

Когато в този сегашен земен живот първо сме такива, както сега заставаме от някоя година през 19-то или 20-то столетие до 6 февруари 1924 година, когато стоим в този човешки живот и само го наблюдаваме, бихме вече могли да кажем: Ако в този живот искаме да се разболеем чрез това, което идва отвън, то трябва грубо да ни въздейства. Поне топлината, студът или някакъв вреден въздух, или нещо подобно трябва да въздейства върху нас. Трябва да е нещо грубо, което идва отвън и въздейства върху нас, като се превръща в болест. Когато едно отровно растение само се погледне, човек не се отравя от него. Когато някакъв вреден въздух се намира достатъчно далеч от нас, човек не се отравя с него, не се разболява. Накратко, когато човек има само впечатление за душевното, не се разболява. Трябва да има грубо въздействие.

Но нека да предположим следното. В съвремението има толкова много хора, които живеят напълно материалистически, които искат да получават от това, което ги заобикаля само материални впечатления. В живота обаче те се отказват – също и по отношение на някои функции на тяхното тяло – да бъдат материалисти: Те ядат духовното на растението, душевното на животните, това те го ядат; защото ако бяха послушни материалисти също и по отношение на яденето, би трябвало да ядат само камъни, неорганичното, което е мъртво. Но в душата си те възприемат само идеи, понятия от неживото. Това, което духовно-душевно се свързва с душата на човека, ще бъде болестна предпоставка за следващия земен живот. Там вътре въздействат впечатленията, те се преобразяват, така че могат да станат физически действащи сили. Съдбовното на болестта от предишни земни животи го внасяме в нашия сегашен земен живот затова, защото ставаме възприемчиви за болестите поради това, че известни впечатления, които не са подходящи за човека, сме ги възприели в предишни земни животи. Тези впечатления сега действат като груби физически болестотворни възбудители в този земен живот. Всичко, което в един земен живот е било само идея, чувство, вътрешно душевно изживяване, се преобразява през времето, което прекарваме между смъртта и ново раждане в действена физическа

същност в човешкия живот и ние носим в нас много физически процеси, които са били само нещо душевно в минал живот. По този начин и в болестта трябва да намерим нещо съдбоносно, не бива да изпадаме в суеверието, че болестите могат да се лекуват само с духовни средства. За това са необходими физически, подобни на физическото средства. Но когато застанем с пълно разбиране пред факта, че действащата физическа същност на съвременното се отнася към душевната дейност от предишни земни животи, можем да си кажем: Онова от болестта, което иначе бихме занесли в следващия земен живот, ще го излекуваме за един следващ живот, когато отклоним мислите от това, което е било несъвършено в човека и ги насочим към това, което е съвършено в него.

Когато сме сигурни, че например някоя болест е във връзка с материалистически душевен живот в едно предишно земно съществуване, можем да сме сигурни, че ще можем да отстраним тази болест само чрез това, че лекуваме болестта, като изхождаме от духовни възгледи и идеи. Всичко, което действа в антропософията, действа точно така, че не е само теория, а стои в непосредствена връзка с живота, създава усещания и чувства за живота... 240.87

БОЛЕСТИ – ВЪЗПАЛЕНИЯ И ТУМОРНИ ОБРАЗОВАНИЯ

...Древните атавистични познания не съвсем необосновано описвали фосфора като носител на светлината, защото съвсем правилно виждали, че той действително носи невещественото, светлината. Това, което солта отстранява от себе си, фосфорът го носи в себе си. И така, полярно противоположните на солта субстанции са тези, които в известен смисъл поемат невещественото, по-точно светлината, но поемат и другите невеществени елементи, топлината и подобни на нея, и ги превръщат в своя вътрешна собственост. На това обстоятелство се дължи лечебната сила на всичко, което е заложено във фосфора и което по някакъв начин е сродно с фосфора по отношение на лечебния процес. Ето защо фосфорът, който поема в себе си невеществените елементи, е особено подходящ за случаите, когато астралното тяло и аза – нестигащи напълно до човека – трябва да бъдат насочени обратно към човека... 312.

...И така, при някой пациент имате заболяване – за отделните заболявания ще говорим занапред – и установявате, че пациентът страда, да кажем, от чести и ярки сънища, т.е. астралното тяло обича

да се отделя от физическото тяло и да се отдава на собствената си дейност. Ако освен това узнаете от пациента, че е склонен например органически към чести периферни възпаления, което, от своя страна, отново представлява доказателство, че астралното тяло и азът не се разполагат по правилен начин във физическото тяло, тогава ще можете да използвате силата, с която фосфорът задържа в себе си своите веществени елементи, за да накарате астралното тяло и аза на човека да се занимават повече с физическото тяло. Именно при хора, които имат неспокойни сънища за най-различни болестни състояния, ще можете да прилагате фосфора, тъй като той е склонен по съответния начин да отвежда аза и астралното тяло обратно във физическото и етерното тяло. В известен смисъл фосфорообразното и солеобразното са полярно противопоставени едно спрямо друго. Необходимо е да се обръща много повече внимание на това, какво място заемат тези субстанции в цялостния световен процес, а не на отделните специални имена, които модерната химия е дала на отделните субстанции.

Ако по правилен начин разберете всичко, което описах като влияние върху физическото тяло, ще можете да си представите, че азът работи над цялостното физическо устройство, изграждайки един вид скелет. Действително в нашето физическо тяло е втъкано нещо като фин скелет. Този фин скелет, втъкан във физическото тяло може да бъде разглеждан като вид фантом на човека, който непрекъснато присъства в него. Човек носи един втъкан от азотото устройство скелет, един много фин скелет, втъкан във физическото тяло чрез силите на етерното тяло. Но именно в хода на живота си човек постепенно губи силата да го втъкава съзнателно и така полусъзнателно, съноподобно, този скелет продължава да съществува именно при едно изпълнено с фантазия творчество. Сега лесно ще можете да видите, че този скелет, който азът вгражда в човешкия организъм, в известна степен представлява всъщност чуждо тяло. В известна степен този скелет представлява чуждо тяло. Освен това човешкият организъм постоянно е склонен да се съпротивлява срещу този скелет. И по-точно всяка нощ по време на сън той се стреми да разруши този скелет. И макар в обикновения живот да възприемаме много малко от този скелет, все пак не бива да забравяме, че този скелет непрестанно притежава тенденцията, в известна степен да се разпада в организма, да се разцепва и по тази причина се пре-

върща постоянно в тайнствен източник на възпаление в организма. Много важно е да обхванем с поглед, че азът действително изгражда в човешкия организъм един фантом, срещу който човешкият организъм се съпротивлява като срещу чуждо тяло и че това чуждо тяло действително постоянно притежава в себе си тенденцията да се разцепва в рамките на физическото устройство.... 312.

...Този процес, който е свързан с устройството на окото, при човека е винаги налице, и е нормален за нещо, което може да се прояви абнормно. Той е нормален в обикновения живот и нещо подобно се появява при всички възпаления, при всички възпалителни състояния. Така наистина можете да говорите, че твърде мощното обособяване на този скелет, който във физическото тяло е подобен на етерното тяло, дава повод за възникването на възпаления и за всичко, възникващо като последица от възпалителните състояния. Можете да си помогнете и да подкрепите това, което проблясва във Вас като убеждение, като вземете произхождащата от животинското царство мравчена киселина и се опитате да я приложите външно. Най-добре ще можете да изследвате това приложение, ако направите следното: опитайте се да получите мравчена киселина в най-силно разреждане; т.е. опитайте да приложите върху човека мравчената киселина чрез бани в най-силно разреждане. Когато приложите мравчената киселина върху човека чрез бани в най-силно разреждане, вие се изправяте пред консолидацията на този скелет. Само че до консолидацията на този скелет достигате по такъв начин, че чрез така приложената мравчена киселина притискате аза към този скелет, така че скелетът се прониква от аза. По този начин, когато даден човек е склонен към възпаления, можете да се справите с възпаленията, защото азът и този скелет трябва да са свързани. Ние можем да ги свържем именно чрез описаното приложение на мравчената киселина чрез баня, но в силно разрежено състояние, защото само тогава силите на мравчената киселина Formica могат да бъдат правилно приложени.

Сега трябва да се занимаете с малко симптоматология. Трябва, ако искате да се занимавате с подобни неща, да наблюдавате дали имате работа с възпалителните състояния, които възникват при хора, склонни и към напълняване; защото само когато са налице двата симптомокомплекса, от една страна, склоността към възпалителни състояния, а от друга страна, склоността към напълняване,

което съставя определен симптомокомплекс, само тогава ще можете да постигнете нещо действително добро чрез външното лечение, т.е. чрез току-що описаното лечение с животинска мравчена киселина. Винаги ще постигнете нещо изключително добро, ако притежавате обоснованото предложение, че е налице разпад на този скелет, което можете да изведете и от различни други симптоми, които тепърва ще обсъждаме, и особено ако същевременно имате работа със склонен към напълняване човек. Това е, което трябва да имаме предвид в този случай... 312.189

...Много важно е да се вземе предвид възрастта, а именно, че болести, които по някакъв начин клонят към полиартрит (poluarthritis – възпаление на множество стави) или към свързани с него прояви, се проявяват най-вече във времето от 14, 15, 16, годишна възраст до края на 20-те години. Тук астралното тяло трябва да установи правилно отношение спрямо физическото и етерното тяло, и ако то не е достатъчно подготвено за това, ако например в детска възраст не е направено необходимото, за да бъде подготвено по правилен начин, тогава то няма да може да установи правилно отношение и последицата от това ще бъде, че или още в тази възраст ще възникнат болестни прояви, или в следващия възрастов период ще възникнат болестни прояви като последица. И важното е времето да бъде включено в анализа на болестта, така че, ако мога да се изразя така едностранчиво, да не очакваме природата да е изградила човешкия организъм по възможно най-удобния начин, за да можем лесно и удобно да разчитаме в него как да го лекуваме. Човешкият организъм не е устроен така, че по най-удобния начин да прочитаме в него как да го лекуваме. Твърде много е да се иска лесно да четем в него как да го лекуваме. В известно отношение е вярно основното правило, че «подобното се лекува чрез подобно». Не може да става дума, че основният симптомокомплекс, който означаваме като подобно, спрямо това, което наричаме симптомокомплекс на лечението, да се намира в друг възрастов период, така, че например преди 20-та година да е налице даден симптомокомплекс, който да бъде предизвикан под влиянието на външни средства, и тези средства, които преди 20-та година предизвикват болестния процес, по известен начин след 20-та година да се превръщат в лечебни средства. Това е, което трябва да имаме предвид при този тъй често споменаван израз, че «подобното се лекува чрез подобно»... 312.

...Мисля, скъпи приятели, че все пак е необходимо в нашето природонаучно медицинско обучение да нахлуе това, което бихме могли да наречем завръщане към действителните начала на патологичните явления. В по-ново време все повече влиза в сила тенденцията да се отклоняваме от същинските начала и да насочваме погледа си върху неща, разиграващи се на повърхността на явленията. С това приковаване към повърхността е свързано и обстоятелството, че днес в обичайната медицина, в обичайната патология, когато четем или слушаме описанието на някакъв тип заболяване, най-често научаваме какъв бацил всъщност предизвиква дадено заболяване, какво е това, което се е вмъкнало в човешкия организъм. Разбира се, ужасно лесно е да бъдат отхвърлени възраженията срещу това нахлуване на нисшите организми, поради простата причина, че не е необходимо да бъде доказано, че тези нисши организми са действително налице. Тъй като за различните заболявания те наистина се проявяват в специфична форма, от своя страна е понятно защо се посочва тъкмо тази специфична форма и защо се набляга тъкмо на връзката между дадена форма на заболяване и тази специфична форма на бактериите. Дори повърхностно погледнато, по силата на този възглед, възниква заблуждение, състоящо се в това, че в този случай ние изцяло се отклоняваме от първичното. Защото помислете си само, когато в хода на дадено заболяване в някаква част на тялото се появяват бацили в по-голямо количество, тогава е естествено, че тези бацили ще предизвикат явления, както всяко чуждо тяло предизвиква подобни явления в организма, и че в резултат на това наличие на бацили ще възникнат всякакъв вид възпаления. Ако всичко бъде приписано на активността на тези бацили, ние действително насочваме вниманието си единствено върху това, което всъщност правят бацилите. При това обаче отклоняваме вниманието си от истинския произход на заболяването. Защото всеки път, когато нисшите организми открият в човешкия организъм подходяща почва за своето развитие, тъкмо тази подходяща почва е вече създадена от истинските първични причини. Необходимо е вниманието да бъде насочено върху областта на тези първични причини. За целта е необходимо да се върна отново назад към пътищата на наблюдение, по които вече тръгнахме, и при които се твърди, че ножът е нож. По същият начин стоят нещата, когато някой каже, че човешкото и животинското око могат да бъдат обяснени по един и същи на-

чин. Глупост е от едно външно разглеждане да искаме да изведем принципа за обяснения на дадено нещо и това няма да ни доведе до нищо, особено когато, основавайки се на външното разглеждане, се опитваме да изградим някакво изследване. Подобно изследване, основаващо се на животинската същност, пречи след това по правилен начин да се изследват определени отношения при човека, защото тези отношения изпъкват истински пред душевния поглед само ако осъзнаваме, че тъкмо най-периферно разположените органи при човека са в най-силна степен проникнати от аза и са оформени от него.

По съвсем различен начин в сравнение с окото е формирано човешкото ухо. Човешкото ухо също може да бъде разбрано и по същия начин можем да възпитаваме в себе си обективно разбиране, както стигнахме до обективното разбиране на окото, чрез което след това човек може да се доближи до ясното виждане на етерното тяло. Можем по правилен начин да вникнем във факта, че човек притежава ухо също като животното, ако имаме предвид, че това ухо, че това ушно образуване е проникнато от азавото устройство. Ако след това изследваме образуването на ухото, ще разберем, че по подобен начин това образуване е свързано с нещо, разположено по-навътре в човешкия организъм, както очното образуване на етерното тяло е свързано с нещо, разположено повече към периферията. Така успяваме в известна степен да ориентираме своите способности за наблюдение върху ушното образуване, и стигаме дотам да кажем, че азът по същия начин има нещо общо и с процеса на формиране на окото. Азът вгражда в организма един вид скелет, който скелет е по-различен от характеризирания преди. Сродно с този вграден скелет е онова цяло в организма, което лежи в основата на ушните образувания. Ето така мога да нарисувам тук още един скелет, който ще обознача със синьо и който е разположен по-навътре от жълтото, който действа по-слабо организиращо на крайниците, отколкото другият (скелет), и който, ако бихме го извадили от човека, би имал не ръце и крака, а само обвивките на ръце и крака. Или това е един скелет, останал в своето формиране на една детска степен на развитие. По посока на главата той също така е по-слабо диференциран, отколкото другият скелет. Но винаги откриваме, че на този скелет съответстват силите, залегнали в основата на формирането на ухото в човека, в основата на целия слухов процес. Съответно на бялото ето тук, бих желал да го обознача чрез виолетовото (виж. рис.27).

Този скелет също притежава известна своеобразност в човешкия организъм. Този скелет може да се прояви в известна степен абнормно, ако азът функционира твърде мощно, но само ако азът функционира твърде мощно във вътрешността; преди ние разгледахме случая, когато азът действа твърде мощно на повърхността.

Скъпи приятели, за да изследвате правилно всичко това, извикайте на помощ следното. Занимайте се отново с малко симптоматология и разгледайте хората, склонни към силно измършавяване, или такива, които са по-слабо склонни към това или които просто нямат склонност към отлагане на мазнини, в такъв случай имате пред себе си хора, при които азът действа твърде мощно в посока навътре и подсилва този скелет. Но в сравнение с предишния този скелет притежава друга своеобразност; той има своеобразността вътрешно да се разраства. Докато първият скелет има склонност към разпад, към разцепване, този скелет има склонността вътрешно да се разраства. Това трябва да бъде разгледано особено добре в две посоки. Трябва да го разгледаме в смисъл, че той се разраства, не защото азът се отдалечава, защото разрастването или разпадът винаги са свързани с обстоятелството, че азът не е разположен по правилен начин в този скелет, а че азът се отдалечава от скелета. Когато азът напусне скелета и се отдалечи от него, но е достатъчно силен, за да се задържи в организма, възникват душевни и телесни последици; душевната последица е хипохондрията, телесната последица е запек или други подобни явления.

Това е едната страна. Но може да се случи, че азът е твърде слаб да се задържи, след като е напуснал скелета и се е отдалечил от него и в известен смисъл се разбива като аз, т.е. разпада се не неговото съответствие – физическият скелет, а самият аз създава условия за своето разбиване. Помислете си какво странно явление имате пред себе си? В известен смисъл тук имаме следното явление: азът е толкова слаб, че отломъци от него се отлагат в организма.

Отлагат се отломъци, тъй като азът е слаб. Тези отломъци се отлагат, когато човек, който е устроен по подобен начин, заспи, и не е в състояние напълно да вземе със себе си всичко, което се е отдалечило от скелета. То е, което остава в организма и се разраства под формата на душевния аз.

Тези организми, носещи в себе си разрасналите се образувания на душевния аз, които от своя страна се проявяват особено сил-

но в състояние на сън, са хората, склонни към образуване на тумори. Това, което виждаме тук, представлява безкрайно важен процес. Хора, склонни към образуване на тумори, не могат да спят добре по тази причина, че когато спят, в техния организъм остават отломъци от аза. И така, ние се изправяме пред тези азиви отломъци, които са истинските причинители и на злокачествените образувания, и са свързани с целия симптомокомплекс, изложен от мен досега. И нещата наистина стоят така, сякаш, от едната страна, имаме хипохондрията и запека, от другата страна, имаме случая, когато организмът вътрешно се разраства и се появяват най-злокачествените тумори, или когато организмът не е в състояние да превърне дадения човек в хипохондрик или да предизвика в него запек. По този въпрос ще трябва да поговорим още. Засега трябва да разгледаме само принципа.

Виждате ли, и по външен начин можете да се убедите, че нещата стоят точно така, ако всичко, което казах преди, бъде разгледано по друг начин. Преди казах, че можете да разберете първия формообразуващ процес, ако външно, чрез бани, приложите мравчената киселина, но и съответно приготвена вътрешно, и наблюдавате въздействието, което тя ще има особено върху слаби хора, как тя ще въздейства при слаби хора, като отстрани склонността към образуването на тумори и как ще повлияе на туморните образувания. Това са неща, които изцяло трябва да бъдат наблюдавани в сферата на микроскопирането, които обаче ни показват по какъв начин трябва да изградим в себе си усет за макроскопирането, за обхващането на цялата структура на човека с поглед към всичко онова, което влиза в съображение като устройство, като конституция на човека и което се проявява в болния човек. По този начин добиваме и правилен възглед как да разграничим въздействието чрез средства отвън от въздействието чрез средства отвътре. Именно когато проследим едно и също средство в неговата външна и вътрешна активност, тогава получаваме най-интересните отговори. И отново тук духовната наука знае нещо, което е изключително показателно по отношение на тези две части на устройството. А именно, че всъщност всички сили, формиращи нашето ухо, се намират на същото място, където са и силите, които, ако бъдат твърде силно разпуснати, и ако твърде силно се отдалечат, ще доведат до формиране на вътрешни тумори. Това, че във вътрешността си притежаваме ушно образувание, се

дължи на нормално протичащ процес, благодарение на обстоятелството, че туморообразуващата сила се е проявила на правилното място. Ухото представлява тумор във вътрешността на човека, но тумор, разгърнал се в сферата на нормалното.

В еволюционния процес формиращата окото сила е сродна с възпалителния процес, а формиращата ухото сила е сродна с туморообразуващия процес. Това е чудното взаимодействие между здравото и болното в човека, това, че в състояние на болест и на здраве ние всъщност имаме работа с едни и същи процеси, със същите процеси, които веднъж протичат с правилна скорост, а следващия път протичат с неправилна скорост. Ако премахнете в природата възпалителния процес, нито едно същество не би притежавало зрение. Съществата са зрящи, защото в цялата природа е включен възпалителният процес. Но там той има определена скорост. Ако му се придаде погрешна скорост, той се превръща в болестен възпалителен процес у човека. По същия начин и туморообразуващият процес с неговата правилна скорост има голямо значение в природата. Ако премахнете този процес, никое същество в света не би могло да чува. Ако му придадете погрешна скорост, ще получите всичко, което протича в миомата, карцинома, саркома. За тези неща ще говорим още.

Който не е в състояние да види всеки болестен процес в неговия здрав съответен образ, не може да го включи правилно в човешкото устройство. Защото това човешко устройство почива просто на обстоятелството, че определени процеси, които в цялата природа са периферно разпръснати, биват преместени централно към вътрешността. Вместо много неща, разпространявани нашироко в нашата физиология, би трябвало да обхванем с поглед други неща. На тях се обръща внимание, но не им се отдава онова голямо значение, което имат. Така например, отново макроскопски и, бих желал да кажа, по тривиален начин, можете да проследите как се простира кожата върху тялото и как след това тя се вгъва и чрез своите продължения покрива навътре разположените части. Това е нещо с изключително голямо значение, обратата на функциите, тъй както те се проявяват например при бузите, от външните части на лицето чрез обратата на устните по посока навътре. Така в лицето на външността на човека имаме рудимент на нещо, което бихме могли да проследим по правилен начин само в ембриологията, където

действително всичко почива на различни хлътвания и пренасочващи се от вън навътре образувания. Именно чрез проследяването на подобни неща, при което бихме изследвали различията в реакцията например, когато прилагаме мравчена киселина външно върху кожата и вътрешно върху лигавицата, ако уловим финото различие, проявяващо се тук, това ще бъде изключително решаващо. Защото цялото, което аз представям, е дадено в подробности и се проявява елементарно, както го характеризирах. Когато проведем подобни изследвания, пред човека ще изпъкне цялото различие между онова в човешкото устройство, което външно и етерно преобразява себе си, и онова, което се насочва към централизиране във вътрешността на човешкото устройство, неща, представляващи полярни противоположности. Това влиза в съображение при следното. Ако от своя страна попитате на какво съответства образуванието, което представих като втори фантом, ще отговоря, че това, което нарисувах като син фантом, е физическият скелет в организма, който притежава склонността да се разраства (виж рис.25).

Нормалното в него е свързано с развитието на ухото. Опитайте се да виждате устройството на ухото в човека така, че да обхванете с поглед процеса на преместване на ушното устройство по посока към вътрешността и същевременно да обхванете с поглед зрителното устройство, защото помислете, че зрителният процес протича в сферата на етерното, слуховият процес протича във въздуха. Това е значителна разлика. Всичко, което е разположено по-надолу в редицата на вещественото и невестественото, е свързано с разположеното повече централно във вътрешността на човешкия организъм. Всичко, което е свързано повече с етерното, с невестественото, е свързано с разположеното към периферията на човека. В това, което тук съм обозначил с виолетово (виж рис.25), не е показано нищо друго освен обозначението на живеещото в човешкото астрално

тяло. Ако с помощта на ушното устройство се научите да наблюдавате човека, по отношение на оценъчната си способност, ще получите нещо, което ще замести ясното виждане на астралното тяло. Да се научите да наблюдавате зрението означава да възпитавате в себе си способност за наблюдение на етерното тяло. Да се научите да наблюдавате слуха, означава да възпитавате в себе си способност за наблюдение на астралното тяло.

И тук отново можем да направим много интересни наблюдения, ако се занимаем с хора, родени глухи или такива, които са оглушали впоследствие, при което пред нас разкриват същността си по-дълбоки взаимоотношения в природата. Опитайте са да наблюдавате как хора, родени глухи, ако не бяха се родили глухи, още в детството си биха били склонни да развият най-страшните туморни образувания.

Това е помощ, оказана от самата природа, която ни отвежда към нещо, което вече не може да бъде разбрано в рамките на отделното човешко устройство между раждането и смъртта, но то ни насочва към нещо, което трябва да бъде разбрано в рамките на повтарящите се земни съществувания, защото едва там то намира своето уравновесяване. Проследени до определена степен явления, ни отвеждат именно до точката, до която стигаме, ако обхванем с поглед повтарящите се земни съществувания. Ако се опитате да стимулирате човека в периферията му, винаги ще подсилвате това, което в първата характеристика изложих чрез отношението на аза към неговия скелет. Ако намирате за необходимо да подсилите аза на човека, можете да поемете както един педагогически, така и един терапевтичен път.

Винаги, когато наблюдавате склонност към възпаления, ще откриете, че е необходимо да подсилите азовата дейност в човека, така че тази азова дейност просто правилно да се включва в своя фантом, в своя скелет, защото скелетът няма да се разпадне, ако азът е включен по правилен начин.

И сега можем да предизвикаме съществено засилване на тази азова дейност, вграждаща се много добре в този скелет, ако например предприемем на човека да прави бани, в които да прибавим много фино разреден сок от розмарин, сок от листата на розмарина. Тази стимулация, идваща от периферията чрез сока от розмарин, представлява нещо, при което азът може да функционира в това, което

навлиза в човека под формата на фино разредения сок от розмарин. При това възникват много странни неща.

Виждате ли, ако разгледате човешкото око така, както е включено в човешкия организъм, ще видите, че зрителният процес всъщност почива на обстоятелството, че азът може да проникне това, което бива извадено от вътрешността на човешкия организъм. Нали в окото има много по-малко животински процес, всичко е пренесено в органичното и зрителният процес се дължи на обстоятелството, че самият човек, вътрешният, душевно-духовният човек прониква в това, което вече не е животинско, така че в известен смисъл може да се идентифицира с това, което е навън, а не само с вътрешното. Ако се идентифицирате с мускула, то отвътре се идентифицирате с процеси на сътворението на човека: ако се идентифицирате с окото, всъщност се идентифицирате с външния свят. Ето тук, частица от външния свят просто подобно на залив бива вмъкната в организма и е фатално заблуждение, че такива неща изобщо не биват взети под внимание от нашата физиология на сетивата, защото тъкмо по тази причина възникват онези детски приказки за субективността и т.н. Изобщо не се обръща внимание, че обективността бива втикната вътре и че във втикнатата обективност взема участие и част от процеса на външния свят. От няколко века, или поне от век и половина, хората изграждат всякакви физиологии на сетивата на основата на субективното, защото не предполагат, че външният свят навлиза подобно на залив и че ние участваме сетивно в него. Ако това се разбере правилно, ще се разбере по правилен начин и случаят, когато нещо въздейства отвън в споменатото фино разреждане.

След като имате кожата с нейните пори и с всички процеси, разиграващи се на местата на връзката с порите (вж. рис.27) и ако в банята, в която поставите човека, има фино разпределени капчици розмарин, тогава лесно ще видите, че между кожата и фино разпределените капчици розмарин възниква взаимодействие, ако мога така да го нарека – тук бива предизвикано нещо подобно; тук бива предизвикано възбуждане на сетивния процес. Този възбуждащ сетивен процес въздейства върху човешкия аз, като повлиява включването му в неговия скелет. И още тук можем вече да видим, че ако всичко това бъде направено правилно – разбира се, приложено навреме, не когато вече е късно, – че ако например подсилите кожата на главата с този възбуждащ процес на фино разпределените в течността

капчици розмарин, бихте могли да се преборите с такъв периферен процес като косопада. Необходимо е само това да бъде направено по правилен начин. И така, тук нещо въздейства на повърхността, в периферията на човешкия организъм.

А сега да приемем, че това правилно взаимодействие на аза с човешкото устройство е нарушено отвън. Азът наистина не представлява просто някаква точка, въздействаща около самата себе си. И това въздействие около себе си всъщност означава формообразуващата сила за целия човешки организъм, азовата организираща сила се разпростира в цялото човешко устройство, прониква навсякъде. Представете си само, че на някакво място отвън настъпи инсулт така, че това взаимодействие на аза с човешката формообразуваща сила бива разчупено отвън, тогава ще бъде необходимо, на това място да бъде предизвикано нещо, което да изхожда от астралното устройство, разположено една степен по-ниско от азовото устройство, да проникне човешкото устройство така, че на аза да му стане по-лесно да разгърне своите лечебни сили на мястото, където е възникнал външният инсулт. Ако искате да кажете на астралното тяло, на това астрално тяло, което, както вече го описах, е разположено по-навътре – това личи от неговия фантом: ела тук, има работа за теб, трябва да помогнеш, тогава можете да постигнете това, ако приложите сега вече не баня, но ако приложите арника върху вълнена кърпа, ако наложите истински компрес с арника. С налагането на подобен компрес с арника върху нещо изкълчено или друго подобно, което именно представлява външния инсулт, който отслабва аза в неговата сила на въздействие, ще извикате астралното тяло от вътрешността да помогне на аза. И тук имате нещо, което действа уравновесяващо на повърхността, в периферията на човека. Това обаче в действителност създава основа за сравняване на този външен свят в неговите различни субстанции, доколкото този свят може да помогне в периферията със своите субстанции, склонни лесно да разширяват себе си; и тези субстанции, склонни към разширяване, да бъдат прилагани под формата на бани, за да окажат подкрепа на аза, и доколкото други субстанции, към които принадлежи най-вече арниката (*arnica montana*) трябва да бъдат приложени, за да бъде извикано астралното тяло, което от своя страна косвено подпомага аза.... 312.237

БОЛЕСТИ – ТУМОРИ И ВЪЗПАЛЕНИЯ

Карцином – Рак

...В раковите образувания имаме нещо, което се обособява в организма, природна сила се проявява организиращо и се складира в организма... 314.18

...Еволюцията се придвижва с определена скорост и в нея и нашата физическа организация. Когато се появи някакво образувание – не е нужно то да бъде само тумор, може да бъде нещо воднисто или дори и не воднисто, което се обособява в организма, – по отношение на субстанцията една част от организма се развива с по-голяма бързина от нормалното. Същественото точно при карцинома е, че една част се обособява и се развива с по-голяма бързина. В субстанциалния живот това е нещо луциферическо. То няма нищо общо с морално-луциферическото, а е просто обективно луциферическо. Компенсира се с отрови, понеже отровата е нещо ариманическо, т.е. противоположното. Откриете ли правилната полярна противоположност, тогава чрез отровата – ариманическото, компенсирате луциферическото. Те могат да се неутрализират, ако действате по правилния начин... 173.360

...Ако се констатира, че веществообменният процес надхвърля целта си така, че се пренася в нервния процес, в известен смисъл нервният процес, нервообразуващият процес се извършва на неправилното място, може да настъпи и нещо друго. Възможно е на неправилното място в човешкия организъм да се появи не само тенденцията за образуване на нерви, а да се появи тенденцията, която иначе предизвиква процеси само в сетивните органи. Там веществообмяната продължава още по-нататък, отколкото само до точката, където тя се появява като образуваща нерви; там веществообменният процес продължава до тенденцията да образува сетивен орган на неправилното място в човешкия организъм. Тази тенденция лежи в основата на карцинома... 319.72

...Образуването на карцинома почива на това, че в някоя част на човешкото тяло, където не следва да се образуват сетивни органи, астралното тяло изведнъж започва да изгражда сетивни органи. Карциномът е само искащо да се появи на неправилното място уху или око. То израства навътре... 205.222

...Карциномът е дислоциран процес, който всъщност би трябвало да се извършва само в най-външната периферия, в сетивната

организация. Много е интересно да се проследи как тази принадлежаща към периферията на тялото част – и то принадлежаща към приготвената за това периферия на тялото – може да бъде дислоцирана и тогава да се появи като карцином, който сега не е само нервна функция, а е всъщност сетивна функция. Тук можем да познаем в дълбок смисъл своеобразната паразитност на карцинома. И тогава чрез препаратите, които по правило се състоят от различните сокове на белия имел (*Viscum pini, mali, quercus* и др. т.е. *Mistel*), можем да произведем нещо, което да овладее карцинома по медикаментозен път. Един съвременно познат карцином може да бъде победен чрез такива препарати... 319.129

...Да предположим, че чрез някакъв процес се задържи прекалено много от организиращата сила, действаща в първия период от развитието на детето, просто защото така е протекло развитието или че не са били преобразувани достатъчно сили в организма в образуваща паметта сила. В такъв случай те остават долу в организма и в известен смисъл не се внасят правилно в съня с всяко заспиване, а действат от заспиването до събуждането, пронизвайки организма, засядат някъде и ние получаваме онова новообразуване, т.е. карциноматозните новообразувания... 314.26

...При карцинома изобщо имаме работа с това, че бива породен сетивен орган на някое място в организма, където няма повод той да се породи. Нека да вземем най-радикалната сетивна организация – само за да обясним нещата, – да вземем окото. Чрез какво се поражда окото? Знаете, че то се образува полу отвън, то е вчленено в организма. Организмът си спестява – грубо казано – субстанцията за очните кухини. Там се разполага окото. С това се загатва, че в образуването на окото главно действат извънчовешки процеси. Окото само се обхваща от човека. Щом имаме един такъв очебиен сетивен орган като окото, можем да кажем, че в човешкия организъм се вчленява едно чуждо тяло. Това е малко радикално казано, понеже е съвсем необичайно. Никога от човешкия организъм не би произлязло нещо подобно на формата или състава на лещата и стъкловидното тяло. Всичко, което се влага там, което при окото е отчасти етерно, а не само физическо отлагане, бива обхванато от астралното тяло и азовата организация, които при окото са възможно най-еманципирани от физическата и етерната същност. При окото съществува съвсем друга взаимовръзка между аза, астралното тяло, етерното тяло

и физическото тяло, отколкото, да кажем, при някой мускул. При него виждаме много вътрешна взаимовръзка между аза, астралното, етерното и физическото тяло. Когато някъде в организма, където не би следвало да има сетивна организация, се породи тенденцията за образуването на сетивна организация – а във всяка част на човешкия организъм може да се появи такава тенденция, – тогава виждаме, че физическото и етерното тяло са отделени от астралното тяло и аза. Нека да вземем един напълно конкретен случай. При силен физически инсулт, да речем при удар върху гръдната жлеза, ударът се разпространява навътре, така че в кожата – грубо казано – се вижда въздействие, което има началото си отвън. За рака на гърдата това е най-често истинската причина.

Може да се получи същото и при продължително прегряване или изгаряне.

В такъв случай настъпва това, което много силно се появява на мястото на астралното тяло, което астрално тяло иначе е абсорбирано от етерното тяло. Ако астралното тяло изведнъж се появи, то се показва в трептяща светлина, то се появява като че ли гори. Види ли се нещо такова (на някое място в организма), то означава, че на това място има тенденция за образуване на сетивен процес, там се поражда карцином... 314.316

...Представете си, че имате някой, който не е вече напълно млад. Вие сте принудени да отстраните карцинома. Но това, което се намира в някой доста силно развит карцином, се проявява така, че понеже организъмът е наистина единство, всъщност е налице тенденция да се разиграват извънчовешки процеси. В своето развитие карциномът се променя по особен начин. Локалният карцином става след известно време един вентил, където се концентрира карциноматозното развитие. Оперира ли се карциномът, изведнъж се премахва и вентилът... Но ако имате работа с някой по-възрастен човек, вие получавате възможността да имате вентили за налични склонности към протичане на извънчовешки процеси в човека, в органа, който най-често приема неорганично извънчовешкото – в белите дробове. Оттам особено при карцином в късна възраст би трябвало да разтворите процеса във възпаление на белите дробове... 314.318

...Когато това, което при осификацията и при склерозата е нормално, или в течение на живота става абнормно в своята собствена област, се отклонява на другата страна и следователно този

процес се развива в други органични системи на човека, тогава настъпва нещо, което е болничната противоположност на предконцептуалното, което откриваме в различните видове на образуването на карцинома... 312.142

Карцином и етерно тяло

...Нека да вземем за основа казаното, че при една спиритуална диагноза при човека, ако мога да се изразя така, се вижда, че някъде етерното тяло преобладава, че дейността на етерното тяло е прекалено силна. Астралното тяло и азовата организация не са в състояние – астралната организация чрез разграждането, а азовата организация чрез отново оживяването – да овладеят този преобладаващ в някой орган процес на етерното тяло. Така заставаме пред една много отслабнала астрална организация, може би също пред слабо управлявана азова организация, а етерното тяло преобладава. То довежда процесите на растеж и хранене в някой орган дотам, че човешкият организъм бива слабо организиран от владеещите го астрално тяло и азова организация. На това място на преобладаващото етерно тяло човешкият организъм е много силно изложен на центробежните сили в Космоса. Те действат в етерното тяло и не остават повече в равновесие със центростремителните сили на физическото тяло. И това, което се развива, не може да бъде овладяно от астралното тяло. Нещо подобно наблюдаваме винаги при образуването на тумора. От разбирането на етерното тяло се открива пътят постепенно да се прозре една от най-лошите човешки болести и чрез разбирането на духовните въздействия в лечебните средства да се преборим с нея... Карциномът не може да се разбере, докато не се знае, че става въпрос за преобладаване на етерното тяло, което не бива възпрепятствано и разградено чрез съответното въздействие на астралното тяло и азовата организация... 319.221

Терапия на карцинома

...На човек, имащ карцином, веднага трябва да се забранят домати... 327.214

...Опитайте се да приемете вътрешно мравчена киселина (Formica) съответно приготвена и разредена (потенцирана) и наблюдавайте въздействието, което тя ще има особено върху слаби хора, как при такива слаби хора ще изгони склонността към образуване на

тумори, ще повлияе на туморните образувания... 312.273

...В основата на карцинома е заложен стремежът за образуване на сетивен орган на неправилното място. Разбира се, това е казано много приблизително и грубо, но в основата лежи процесът, който всъщност би трябвало да действа само при образуването на сетивен орган. Става въпрос, че ние можем да върнем този процес до точката, където обмяната на веществата всъщност би трябвало да спре и да не стигне до отлагане, а до непосредствено отделяне и изхвърляне. И тук ни се предоставя лечебният процес като приложим сока на различните видове *Viscum*, бял имел. Когато белият имел израства като паразитно растение върху някое дърво, е налице нещо извънредно сложно. ...Един по-висш начин на разглеждане вижда във всичко минерално нещо отложено. Когато вместо обикновените треви израстне едно дърво, тогава пораждането на стъблото на дървото с неговото вдървяване е един атавизъм от предишно състояние, в което е била цялата Земя... 319.72

...Ако някога сте разглеждали дървета, които имат тези особени, подобни на тумори издувания на кората на стъблото, ще сте забелязали, че там се проявява нещо своеобразно. Цялата тенденция на растежа, която иначе има вертикална посока, на едно място получава отклонение под прав ъгъл, една хоризонтална посока. Всичко така намира навън, като че ли едно второ стъбло иска да израсте навън и вие получавате нещо като израстващ от самото растение паразит. Изследва ли се по-точно, ако дървото получи такъв израстък, се открива, че настъпва следното: Някъде физическото тяло на дървото е затруднено. Няма достатъчно физическа материя навсякъде, за да придружи етерното тяло в неговата растежна сила. Етерното тяло, което иначе се стреми центробежно да разпръсне физическата материя навън в Космоса, щом се появи тук първият израстък, от този момент нататък за известна част (от организма) то е оставено в определен смисъл самó. Прекалено малко физическа материя го следва или материя, която има прекалено слаба физическа сила. Следствието от това е, че етерното тяло се отклонява към снабдената с по-голяма сила долна част на дървото. Отново е така, както при карцинома, че всъщност етерното тяло е много силно. Представете си обаче, че това не става, а тук се засажда паразитното растение бял имел, тогава чрез второто растение, което носи в себе си свое собствено етерно тяло, се случва същото, както иначе със собственото етерно тяло

на дървото. Поради това се поражда особената връзка на белия имел с дървото. Дървото, което е вкоренено директно в Земята, преработва в себе си поетите от Земята сили. Белият имел, който е всаден в дървото, преработва това, което му предоставя дървото, използва в известен смисъл дървото като земя. Той причинява изкуствено това, което при израстъците е избуяване на етерната организация, когато липсва белият имел. Белият имел отнема от дървото това, което то дава, когато има прекалено малко физическа материя, когато етерното в него преобладава. Една прекалено избуяла етерност преминава от дървото в белия имел. Прозряно вътрешно, това ни показва как да преработим белия имел по съответния начин, че изтръгнатата от дървото етерна същност наистина да може да се пренесе върху човека, което при определени обстоятелства става чрез инжекции. Това ни показва, че белият имел като външна субстанция приема избуяващата етерна субстанция при карцинома, и засилва въздействието на астралното тяло чрез това, че надмогва физическата субстанция и така довежда тумора на карцинома до разпадане в самия себе си. Така че, когато внесем субстанцията на белия имел в човешкия организъм, ние действително внасяме в човека етерната субстанция на дървото, а пренесената чрез носителя на белия имел етерна субстанция на дървото действа, като засилва астралното тяло на човека. Това е един път, който може да се проследи, когато разбираме как етерното тяло на растението действа върху астралното тяло на човека, когато разбираме как именно духовността на растението, която тук бива извлечена от дървото чрез паразитното растение, действа върху астралността на човека... 319.232

...Когато на дървото израства белият имел, *Viscum*, имаме нещо, което расте в почва, която не е непосредствената земна почва, която е по-късен продукт, тя е отпаднал продукт, продукт на отделянето, а при белия имел имаме нещо, което расте в едно земно състояние, което представлява предшестващо сегашното, по-ранно земно състояние. Когато проследим нещата по-нататък, откриваме, че в своята еволюция човекът е приел тенденцията за образуване на сетивата най-накрая (за образуването на физическите сетивни органи, защото самото сетиво представлява изобщо най-ранното образуване в човека). Проследявайки израстването на белия имел, откриваме един процес от много ранен, предишен земен период. Внесем ли този процес непосредствено в циркулацията на човешкия орга-

низъм, именно чрез инжекция, тогава пренасяме човека в по-ранен стадий на неговото съществуване на Земята, на неговата еволюция и по този начин работим срещу по-късните процеси. Трябва обаче да сме напълно наясно, че първоначално това са абстрактни мисловни конструкции или най-много абстрактни конструкции на ясновидството. То е съзрание, но още не пълно съзиране.

Ако непосредствено вземем това, което действа в процеса на белия имел и го внесем в човека, то силно се променя. Затова се прави опит намиращото се в образуването на белия имел да се преработи с една много сложна машина с невероятна скорост (центрофуга, при която субстанциите могат да се смесват, като се изключи гравитацията). Така че действително това, което действа в процеса на образуването на белия имел, се преобразува в съвсем друго агрегатно състояние и чрез това тенденцията в изграждащата белия имел сила може да се приложи по един по-концентриран начин, отколкото той се проявява днес, когато процесът на белия имел е изостанал процес... 319.75

Образуване на тумор

...Когато процесите в нервните пътища се преместят в съседни органи или в кръвта, тогава се пораждаат импулсите за всички туморни образувания в човека. Пренесе ли се това в кръвта така, че кръвта да обслужва по нездравословен начин другите органи, тогава се пораждаат туморните образувания. Можем да кажем, че всеки тумор е метаморфозирал нервен процес на неправилното място в човешкия организъм... 230.175

...Ние се научаваме да разбираме туморните образувания, когато видим как чрез прекалената азова или астрална дейност нервно-сетивната организация преминава в останалия организъм... 319.198

...Метаморфозиралото проявяване на една силова система, което е основателно на определено място в човешкия организъм, предизвиква аномалности на друго място в човешкия организъм... 324.119

...При всички видове туморни образувания става въпрос, че определени процеси във физическото тяло се проявяват като врагове на дейността на етерното тяло, че определени процеси във физическото тяло просто се опълчват срещу дейността на етерното тяло

и тогава етерното тяло не действа за тази област на физическото тяло. Когато карциномът се наблюдава по подходящия начин, се вижда, че въпреки неговите най-разнообразни форми той представлява революция на определени физически сили срещу силите на етерното тяло.

При въздействието, което например е много характерно при вътрешните ракови образувания, където се появяват вроговявания, които повече остават на заден план, но тенденцията е налице и при повече лежащите на повърхността образувания, се вижда как физическото образуване превишава етерното изграждане, което следва да се намира на въпросното място. Възпаленията и язвите представляват противоположност спрямо туморите. Те са истински полярни противоположности. Не е съвсем правилно, когато туморните образувания се означават като «новообразувания». Те са такива най-много в съвсем тривиален смисъл, че преди не са съществували, но не са такива, защото израстват на почвата на покрития с кожата организъм. Затова че в някой процес физическото тяло се проявява така силно като противоположност на етерното тяло, физическото тяло се подчинява в известен смисъл също на външното, на враждебната към човека природа и образуването на тумора позволява навлизането на всевъзможни външни влияния... 312.248

...Науката за духа познава нещо, което ако се изговори, просто много шокира днешния човек, а именно, че това, което трябва да се случи в човешкия организъм, за да се изградят очите, всъщност е пренесен в нормалното, не стигащ до проявление възпалителен процес... 312.268

...По съвсем различен начин от оното е изградено човешкото ухо. Човек може да свикне да вижда по правилния начин факта, че в човека е вчленено ухото както при животното, но това образуване на ухото е проникнато от човешката азова организация. При съзрцанието на изграждането на ухото човек стига до заключението, че азът също има нещо общо с образуването на ухото. И азът вчленява една конструкция, едно фино устройство, форма в организма. Сродното с това фино устройство, което се вчленява там, е всичко в организма, лежащо в основата на образуването на ухото. Тази конструкция, това устройство може в известна степен да стане абнормно, когато азът действа прекалено силно, но във вътрешността... 312.270

...Нека да вземем за пример един много слаб човек, който няма никаква склонност да складира мазнина. Тогава имаме един човек, при който азът действа прекалено силно навътре и засилва това фино устройство, тази конструкция. То има свойството вътрешно да избуява. Избуяването или разпадането винаги е свързано с това, че азът не се намира правилно в тази конструкция, а трепти извън нея. Когато това е много силно и се задържа в организма, тогава се пораждат душевни и телесни последствия, душевните са хипохондрия, телесните са запек или сродни явления. Но може азът да е прекалено слаб, за да се задържи там, когато има много силно трептене навън, в известна степен като азът се разпада. Тогава в известен смисъл, понеже азът е така слаб, отломъци от него се задържат в организма. Отломъци от конструкцията се задържат, понеже азът е твърде слаб. Тези отломъци се отделят, защото, когато човек с такава организация заспи, той не е в състояние да вземе напълно със себе си това, което така трепти навън. То остава в организма и избуява като душевен аз в него, това са хората, които клонят към образуване на тумори, които не спят добре, защото при тях отломки от аза остават в организма, когато заспят. Тези азови отломки са същинската причина за злокачествени тумори... 312.271

...Всички наши изграждащи ухото сили са подобни на онези сили, които в края на краищата, ако се освободят твърде много, водят до вътрешни туморни образувания. Защото, за да се образува ухото в нас, това почива на един процес, който се нормализира чрез това, че образуващата тумор сила е задържана на правилното място. Ухото е тумор в човека, но стигнал до нормалното. В процеса на развитието изграждането на очите е сродно с възпалението, а изграждането на ушите е сродно с образуващия тумори процес... 312.273

...Всички стигащи до рак туморни образувания са деплацирани опити за изграждането на сетивни органи, и когато имате такава патологично образуване и прозрете по правилния начин човешкия организъм, ще откриете какво участие в детската организация, още в ембрионалната организация имат топлинният и въздушният организъм, за да изградят тези органи. Тези органи могат да се изградят по правилния начин именно чрез топлинния и въздушния организъм само чрез това, че насреща им действат водният и твърдият организъм и се поражда резултат от тези компоненти. Ние можем да прозрем едно туморно образуване само когато си кажем, че, от една

страна, е налице погрешно съотношение между физическо-етерния организъм, доколкото той се проявява в излъчващата обмяна на веществата и между азовия организъм и астралния организъм от друга страна, доколкото те се проявяват в топлинния и въздушния организъм. Преди всичко, когато вземем най-външните граници, ние трябва да вземем под внимание съотношението на обмяната на веществата към топлинната организация на човека и най-добре ще направим, когато обгърнем тумора с обвивка от топлина, тогава, казано примитивно, ще ни се удаде да го разтворим. Това терапевтично въздействие се изразява в повишаването на температурата. Инжектирането на препарата от белия имел трябва да предизвика повишаване на температурата... 314.137

Образуване на язви

...Възпаленията и язвите представляват пълната полярност на туморите. Истински полярни противоположности са тези две неща... 312.249

...Ако чрез някакво космическо чудо днес бихме получили същите тела, които е имало египетско-вавилонското население, всички бихме били болни. Ние бихме имали избуяваща тъкан в тялото. И някои болести се дължат на това, че човешкото тяло частично е останало атавистично в състояния, които са били нормални по времето на египетско-халдейската епоха. Днес има язви в човешкото тяло, които се дължат просто на това, че една част на тялото при този или онзи човек получава склонността да стане подобна на цялото тяло на някогашното египетско-халдейско население... 296.99

...При образуването на язви в черния дроб астралното тяло навлиза прекалено мощно в черния дроб, отколкото следва да навлезе... 233.129

Възпаление, тумори и язви

...При възпалението астралното тяло обхваща физическата органична субстанция – самото то се освобождава от етерното тяло и прониква органичната субстанция. При тумора е обратното, етерното тяло обхваща органичната субстанция, самото то не се задържа от астралното тяло... *Приложения 16, стр. 18*

...При всичко, което е истинско възпаление, било много малко или много голямо, което върху основата на възпаленията води до

образуване на язви, от страна на духовнонаучното изследване трябва да се отбележи, че цялото етерно тяло на човека действа като цялост. Различно е при образуването на тумори. При всички видове на туморни образувания става въпрос, че определени процеси във физическото тяло се проявяват като врагове на дейността на етерното тяло, че определени процеси във физическото тяло просто се опълчват срещу дейността на етерното тяло и тогава за тази област на физическото тяло етерното тяло не действа. Етерното тяло има много голяма способност да се възстановява, и винаги може да се наблюдава по духовнонаучен начин, че когато се премахнат пречките, когато се победи врагът, който в определена област противопоставя своята дейност, тогава може да се постигнат нещата. Така че можем да кажем: При туморите става въпрос в известен смисъл чрез природна дейност да се предизвика премахването на противопоставящите се на етерното тяло физически дейности, така че етерното тяло отново да може да действа на мястото, където то иначе не действа... 312.247

...От израждането на органите може да се види как съставните части на човешката същност – физическото тяло, етерното тяло, астралното тяло и азът, не действат заедно по правилния начин. Човек трябва да е само наясно, че всички тези неща са настроени едно спрямо друго и би трябвало да действат по правилния начин. Да допуснем, че някоя органова система е проникната по неправилен начин от някоя съставна същност на човешкия организъм, например от астралното тяло. Това може да се случи по два начина. Или идващото от бъбречната система – от главата става закръглянето, от бъбречната система излъчването – бива прекалено импулсирано, инспирирано, обхванато така, че всъщност всичко, което работи от сърцето насреща на бъбречната система, е прекалено активно за бъбречната система. В тази прекалено голяма активност трябва да потърсите последните първопричини за всички възпаления и язви в човешкия организъм. Тогава трябва да се потърси как някъде в организма се поражда едно такова възпаление и да бъде опитано с лечебни средства да се уравни нещата така, че това прекалено силно действие върху бъбречната система да бъде ограничено.

Най-простото средство, чрез което то може да се постигне, е като се направи опит прекалено силното разгръщане на лъчащата вътрешна телесна температура, която винаги придружава възпале-

нието, да се потисне по някакъв начин, чрез приемането точно на вещества, които се пораждат в цветовете на растенията, да се постигне вътрешно охлаждане. Характерното на веществата, които се развиват в цветовете на растенията, е, че с тях може да се действа срещу възпаления, като се предизвика вътрешно охлаждане.

Или пък може да се случи пластичната, скулптурната дейност на главата (нервно-сетивната система), която се насочва срещу бърбечната дейност, да бъде прекалено силна. Тогава се пораждат туморните образувания. При тях пластичната, закръглящата дейност е твърде силна. Тогава е необходимо да се приложи топлина отвън, в известен смисъл външно да се обвие туморът с топлина, така че постепенно той да бъде излекуван отвън (виж рис., жълто, червено). Всички тумори се лекуват всъщност отвън, необходимо е само, да речем, чрез инжекции с вещества (днес препаратата искадор), които работят по определен начин, да се предизвика в организма възможността чрез определено вещество по някакъв път да се стигне до облъчване на тумора (червено).

Така че постепенно, когато успеете да облъчите и заобиколите с топлина тумора, да го доведете дотам да се стопи, да се разпадне. Ако имате възпаление, трябва напротив, да внесете чрез храносмилателния тракт средството в организма там, където е възпалението, да доведете до охлаждане от страна на храносмилателния тракт. Възпалението трябва да се лекува отвътре (виж рис., вдясно).

Трябва само да се намерят пътищата за това. Всяка субстанция се разпространява в човешкия организъм специфично. Например има субстанции, които, когато се поемат орално, не се грижат за процесите в хранопровода; пепсинът, птиалинът и т.н. им са безразлични; но те се грижат например само за сърцето. На други сърцето им е безразлично и те биват отвеждани през стомаха и сърцето до бъбреците и едва там стават активни. Така всяка субстанция има своя вътрешен афинитет. Само трябва да се приложат правилните субстанции. Но има и субстанции, които, ако се инжектират, изобщо не биха повлияли стомашния тумор. Те нямат никакъв афинитет

към него, но пък се грижат, да кажем, за тумора на гърдите.

Трябва да се намери пътят, как вътрешно да се атакува язвата или някое възпаление, или как да се вземе нещо отвън и те да се обсаждат. Туморите трябва да се обсаждат отвън. Така трябва да се изследват нещата в организма и те трябва да си съответстват. За тази цел трябва да се познават висшите същности на човешката природа... 218.77

Склонност към възпаление

...Когато наблюдавате склонността към възпаления, винаги ще откриете, че е необходимо да засилите азвата дейност в човека така, че тази азова дейност просто правилно да се включи в своя фантом, в своето скеле, в това фино устройство, защото то не се разпада, когато азът е включен по правилен начин... 312.276

ВЪЗПАЛЕНИЯ

...Това, което откриваме тук-там като импулси за възпаления, го имаме непрекъснато в течната кръв като нормални процеси. Каквото се проявява като възпаления, това са изместени на неправилните места, това ще рече, на оформените твърди места процеси, които трябва непрекъснато да протичат в течащата кръв. Един абсолютно нормален, здравословен процес, поставен на място, което не му съответства, е болестен процес. Когато процесите, които в кръвта са нормални процеси, нахлуят в нервните пътища, тогава нервните пътища се обхващат и това става и при най-слабото нахлуване на възпаления, които току-що са започнали, и ние получаваме различните форми на болната нервна система... 230.174

...Когато в двигателно-веществообменната система азът и астралната организация отстъпят назад, а се засилват физическата и етерната организация, които навлизат в нервно-сетивната система, наводняват я с процеси, каквито не следва да принадлежат на веществообмяната, се появяват възпаления. Туморите и възпаленията са полярни противоположности... 319.198

...В настоящия период от развитието азът работи преди всичко върху физическото тяло на човека. В днешното човечество той още няма достатъчно способности, за да овладее етерното тяло. Етерното тяло се владее сравнително още несъзнателно и смътно от аза в детството. По-късно това овладяване престава. Само при лично-

сти, които си запазват силна фантазия, е налице силно влияние на аза върху етерното тяло. Този аз работи изцяло върху физическата организация, той разпростира един вид скеле, конструкция. Действително в нашето физическо тяло е включено нещо като фино устройство, нещо, което може да се приеме като един вид фантом на човека, той се намира непрекъснато в човека. Човек носи със себе си едно отпечатано в него чрез неговата азова организация много фино устройство, което обаче е внедрено във физическото тяло от силите на етерното тяло. Но в течение на живота си човек постепенно изгубва силата да го внедри съзнателно и така полусъзнателно, съноподобно той остава при творчеството на фантазията. Това фино устройство е в определен смисъл чуждо тяло. Човешкият организъм носи постоянно тенденцията да се съпротивлява срещу него. И той се опитва всяка нощ в съня да разруши това фино устройство. Макар и в обикновения живот да възприемаме малко от тази конструкция, не бива да се забравя, че тя непрекъснато има тенденцията, така да се каже, да се разпадне в организма, да се раздроби и поради това непрекъснато става тайнствената причина за възпаленията.

Вие получавате преценка относно това фино устройство при даден човек, ако просто изследвате психо-физиологично човешката очна организация. Защото всичко, което се разиграва между окото и външния свят, съответно чрез окото между душата и външния свят, това представлява изграждането на това фино устройство, бих казал, в най-чист вид. При слепи или ослепели хора, може много добре да се сравни взаимоотношението на нормалния за повечето хора фантом, който чрез виждането просто е затворен в организма и фантома, който е същинската дейност на аза в организма. Чрез виждането, чрез процеса на виждането в организма се внедрява един фантом, едно фино устройство, което лежи малко по-дълбоко в сравнение с другите устройства, които се внедряват чрез същинския азов процес, лежи малко по-навътре, това показва ясен намек за физическите сили. Това, което там се внедрява от аза, е именно почти физически фантом, едно истинско скеле, а това, което се препредава чрез окото, се намира още в етера. Когато изследвате очната организация на даден човек, идвате до преценката за етерното тяло...
312.264

...Прекалено силното устройство на това скеле, което във физическото тяло е подобно на етерното тяло, дава повод за възпале-

ния и за всичко, което се появява като следствие от възпаленията. Препоръчайте високо потенцирана мравчена киселина като бани и ще получите консолидиране на тази конструкция, но така, че чрез така приложената мравчена киселина ще свържете аза към това фино устройство, то ще бъде проникнато от аза. Чрез това, ако човекът има склонност към възпаления, ще ги преодолеете, защото тази конструкция има склонност да се разпада само когато тя не е правилно проникната от аза, не е правилно свързана с него, защото азът и тази конструкция си принадлежат. Само когато са налице двата комплекса от симптоми – от една страна, склонност към възпаление, а от друга страна, прекалена пълнота, ще постигнете нещо добро чрез външното приложение... 312.267

БОЛЕСТИ – ЕПИДЕМИИ

...Няма нищо веществено, което да не произлиза от духовното. Така здравето и болестите на хората също произлизат от душевната им нагласа, от техните мисли. Изцяло важи поговорката: «Каквото мислиш днес, това ще бъдеш утре.» Трябва да сте наясно, че, когато една епоха е имала зли, покварени мисли, следващото поколение и следващата епоха трябва да ги изплащат физически. Смисълът на поговорката е, че греховете на бащите³ си отмъщават до четвърто коляно. Не безнаказано хората от 19. век започват да мислят така грубо материално, да отвръщат разума си от всичко духовно. Това, което хората са мислили тогава, ще се изпълни. И не сме така далеч от времето, когато сред човечеството ще се появят странни болести и епидемии! Това, което наричаме нервност, ще приеме тежки форми най-късно след половин столетие. Както някога в Средновековието е имало чума, холера и проказа, ще се появят епидемии, обхващащи душевния живот, болести на нервната система в епидемични форми. Това са истинските следствия на обстоятелството, че на хората им липсва духовният жизнен център. Където съществува съзнание за този духовен жизнен център, човек ще бъде здрав под влиянието на здравословен, истински мъдър мироглед. Но материализмът отрича душата, отрича духа, изпразва човека, насочва го към периферията, към неговото обкръжение.

Здраве съществува само когато човешката вътрешна същност

³ Изх. 20:5-6

е духовна и праведна. Действителната болест, която е следствие от опразването на вътрешния живот, е духовната епидемия, която ни очаква... 96.18

...Средновековната проказа е резултат от ужаса, който е изживяло европейското население при набезите на хуните и азиатските орди. Монголските народи са потомци на атлантите. Те са били носители на зародиши на упадъка. Докосването с тях предизвиква първо ужаса в човешкото астрално тяло като морален дефект. Субстанцията на астралното тяло се разлага и това поле на душевно разложение става един вид хранителна среда, в която се развиват бактерии, които предизвикват на Земята болести като проказата.

Това от нас, което днес избутваме на астралния план, утре ще се появи на физическия план. Каквото посяваме днес на астралния план, ще го пожънем на Земята в бъдещи времена. Оттам днес жънем плодовете на тесногърдия материалистически манталитет, който нашите предци са посяли на астралния план. Човек изпада под влиянието на заболявания на нервната система, които ще нараснат до истински психически епидемии. Това, което на Земята наричаме чувство и което се намира на астралния план, идва обратно на Земята като резултат, като действително събитие. От астралния план идват нервните нарушения, които изчерпват човека... 94.65

Епидемични болести и сън

...В живота виждаме да се появяват така наречени епидемии, болести, които обхващат голяма част от хората, които по същото време са изцяло социален проблем. Обикновената материалистическа наука ги изследва в човешкия организъм. Тя не знае нищо за това, какво огромно значение именно за епидемиите и за предразположението към епидемични болести лежи в ненормалното отношение на човека към будността и съня. Това, което се случва в човешкия организъм по време на съня, е нещо, което, ако например се случва прекалено много, предразполага в голяма степен към така наречените епидемични болести. Хора, които подготвят чрез прекалено дълъг сън процеси в човешкия организъм, които не бива да са там, понеже сънят не бива да прекъсва така дълго будния живот, са предразположени по различен начин към епидемичните болести и се поставят в епидемиите по различен начин... 73a.191

БОЛЕСТИ – ВАКСИНИРАНЕ

...В една от своите предишни инкарнации даден човек може да се потопи в усещания, чувства и т.н., които да формират у него трайно безлюбие към неговите близки. Нека нагледно да си представим как той приема в себе си транскармическия субстрат на безлюбието; как сякаш тръгва по низходящата линия, умножавайки злото, за да натрупа достатъчно сили, които ще реализира по-късно във възходящата линия на живота. И така, виждаме как даден човек става жертва на определени влияния и поражда в себе си безлюбието. После той пренася безлюбието и в следващата си инкарнация под формата на определени кармични последици, на определени кармични тенденции в структурата на своята «вътрешна организация». Сега вече можем да предприемем нещо, и то на две равнища: на съзнателно равнище, но също така и на несъзнателно равнище; просто защото съвременната ни култура не е достатъчно напреднала, за да се справя съзнателно с подобни факти. В абстрактната си загриженост за този човек ще поискаме да отстраним онези качества в неговата «организация», които идват от безлюбието. Ние ще му предложим контра-средства срещу онези белези в неговата «външна организация», които са само външен израз на безлюбието; но с това далеч няма да отстраним цялото безлюбие от душата му; ние атакуваме само външния орган на безлюбието. Ако не направим нищо друго, сме свършили работата наполовина, или пък изобщо не сме постигнали нищо. Може би сме помогнали на човека външно, физически; в душевен смисъл обаче изобщо не сме му помогнали. Отстранявайки телесния корелат на безлюбието, ние лишаваме този човек от възможността да го изживее, в резултат на което той ще го съхрани в своята вътрешна организация за следващата инкарнация. Да предположим как поради безлюбие към човека голям брой хора упорито търсят възможността да се заразят от някаква инфекция или да попаднат в огнище на епидемия. Да допуснем още, че бихме могли да предприемем известни мерки срещу епидемията. В този случай бихме попречили на човешкото тяло да даде израз на безлюбието; но не бихме направили нищо, за да отстраним вътрешните извори на безлюбието. Нещата трябва да са подредени така, че след като отстраняваме физическия израз или органа на безлюбието, трябва да поемем и задължението да подхванем човешката душа по такъв начин, че тя да пресуши тези извори на безлюбието. Лесно е

да предвидим, че физическият израз, или органът на безлюбието ще бъде напълно умъртвен с това, което примерно хората предприемат като ваксинация срещу шарката. Но духовнонаучното изследване показва следното: обривите, пустулите на едрата шарка се появяват в такъв период от време, когато възниква всеобща склонност към неистов егоизъм, към безлюбие. Да, точно тогава се появяват и обривите по тялото. Ето как стоят нещата!

В антропософията и без друго сме длъжни да се борим за истината. Всички знаем, че в наши дни е модерно да се говори за «ваксини» и «ваксинации». Но да не забравяме и нещо друго: че тъкмо сред най-добрите духове на нашата съвременност е налице дълбоко отвращение към всякакъв вид «ваксинации»; тук вътрешният усет влиза в пълно съзвучие с външните факти. Накратко, ако, от една страна, умъртвяваме физическия корелат, «органа» на безлюбието, от друга страна, би трябвало да поемем задължението, според което едно спиритуално възпитание ще неутрализира грубо замислената материалистическа процедура на «ваксинацията» при този човек. Да, точно в това се състои необходимото противодействие. Иначе бихме свършили работата наполовина. Ние ще я свършим докрай само ако съответният човек в една от следващите си инкаркации сам изгради по някакъв начин въпросното противодействие. Защото чисто симптоматологичното отстраняване на обривите при шарката се отнася само до външната страна на кармата. Ако, от една страна, пледираме за хигиена, от друга страна, следва да усетим ясното чувство за дълг: ето, на този човек, който боледува и преизгражда своя организъм, трябва да предложим и нещо за душата му. Ваксинацията никога няма да навреди на този, който в по-късните си години съумее да получи едно наистина спиритуално възпитание. Ние прекалено накланяме везните към външната симптоматика, защото не придаваме никаква стойност на вътрешните процеси. И не случайно мнозина казват: «Там, където хигиената прекалява, се раждат само слаби индивиди». Разбира се, подобно твърдение е неоправдано; но както видяхте, същественото тук е да не се залавяме с едната задача, без да сме наясно с другата. И сега стигаме до един важен закон в развитието на човечеството, според който външните факти и вътрешните процеси трябва да са в непрекъснато равновесие, а не просто да хвърляме сили в едната посока и да игнорираме другата...

120. Превод Д. Димчев

...Кои са условията, за да се появи епидемия от едрата шарка? Изглежда, че тази болест е изгубила злокачествения си характер. Наблюдавал съм такива случаи. Какво казва науката за духа относно ваксинирането? При тези неща, като при едрата шарка, при отделните хора имаме работа със силно оттегляне на азвата организация от всичките три други човешки тела, както от физическото, така от етерното и астралното тяло. Силното оттегляне назад, отслабването на азвата организация, може да се дължи на това, че в известен смисъл човек силно се вмъква със своя настоящ аз в азовете на предишните земни животи и поради това е налице силен афинитет изобщо на азвата организация към духовния свят. Забележителното при едрата шарка е, че там има известна прилика с това, което човек прекарва, когато изживява някои видове инициация. Колкото и особено да изглежда това, то е истина.

Когато човек например опознае, наистина вътрешно опознае въздействието на зодиите върху човека, то такива състояния на познанието са свързани със силни вътрешни разтърсвания. Там човек най-малкото може да прекара това, което е налице при едрата шарка, като повече го овладява, действа повече душевно, защото става въпрос, че при едрата шарка той живее много силно в духовността, макар и по друг начин.

Може да се каже, че опасността от заразяване е извънредно силна при едрата шарка. Не бива човек да е така лекомислен, че винаги веднага да мисли за физически преносител при заразяването, а дори и при едрата шарка са особено силни наличните психични заложби.

Затова би могло да бъде доказателство, че човек може много добре да се опази, ако е в състояние да се затвори, да се обгради по правилен начин. Мога да говоря за това, защото веднъж като двадесет и две годишен – не е нужно да споменавам обстоятелствата – обучавах един ученик, чиято болна от едра шарка майка лежеше наблизко, отделена само с параван от стаята, където преподавах. Аз не направих нищо срещу това, а продължих уроците през цялото време, докато майката оздравя. Но го направих нарочно, именно за да видя как човек може да се опази, когато абсолютно приеме болния от шарка, също от черната шарка, съвсем обективно като друг обект, както е един камък или храст, спрямо който не се изпитват чувства на страх или изобщо психически вълнения, а се приема като

обективен факт. Тогава действително човек може да се противопостави на опасността от заразяване. Оттам в края на краищата психическият фактор може да играе важна роля при заразяването.

Никога не съм се страхувал по някакъв начин сам да се изложя на възможността да се заразя и никога не съм се заразявал, никога не съм страдал от заразна болест. Така можах да установя, че още самото съзнание, силното осъзнаване на наличността на една болест от страна на астралното тяло, би могло да стане причина за разболяването.

А ваксината на едрата шарка? Тук имаме един особен случай.

Когато се ваксинира и като антропософ човек познава въпросния и го възпита антропософски, това не му вреди. Вреди само на тези, които израстват предимно с материалистически мисли. Тогава ваксинирането става един вид ариманическа сила; човек не може повече да се издигне от определено материалистическо чувстване. И това е съмнителното при ваксината на едрата шарка, че хората се проникват с един фантом. Човек има един фантом, който му пречи да освободи дотолкова душевните си същности от физическия организъм, както е при нормалното съзнание. Той става конституционно материалистичен, не може да се издигне към духовното. Това е съмнителното при ваксината. Естествено става въпрос, че там винаги се призовава статистиката. Въпросът е дали именно в тези неща е нужно да се отдаде значение на статистиката. При ваксината на едрата шарка става въпрос за нещо психическо. Изобщо не е изключено вярата, че ваксината помага, да играе непредвидена роля. Когато тази вяра се замести с нещо друго, когато естествено се възпитават хората така, че да бъдат впечатлени от нещо различно от ваксинирането, например с това, че хората отново ще се издигнат до духа, тогава наистина би станало възможно да се въздейства срещу несъзнателното навлизане на (мисълта) относно епидемията от едрата шарка. Добре е да се осъзнае, че тук има нещо духовно, ако и неправомерно духовно, срещу което трябва да устоя! Както изобщо хората би трябвало да се направят силни срещу такива влияния.

Ако обстоятелствата са такива, както например в онази област, където въздействието чрез възпитанието и т.н. е много трудно, какво да направим? Там трябва тогава да ваксинираме. Не ни остава нищо друго. Защото фанатичното противопоставяне срещу тези неща е това, което не от медицински, но от общо антропософски основания

изобщо не бих препоръчал. Фанатичната позиция срещу тези неща не е това, към което се стремим, а ние искаме чрез вникване общо в нещата да правим нещо друго. Винаги, когато съм бил приятелен с лекари, съм приемал за нещо, което трябва да се оборва, например при д-р Аши, който абсолютно не ваксинира. Защото ако той не ваксинира, то ще ваксинира някой друг. Безсмислено е да се постъпва фанатично в отделните случаи... 314.286

БОЛЕСТИ – СПАЗМИ

Спазми

...Спазмите (крампите) се дължат на това, че липсва правомерната взаимовръзка между астралното, етерното и физическото тяло. Тя е налице, когато астралното тяло въздейства върху физическото тяло само с помощта на етерното тяло. Ако са налице такива атрофични места, тогава астралното тяло навлиза във физическото тяло, като изключва етерното тяло. Навсякъде, където се получават спазми, е така. Знае се, че на място, където се появят спазмите, етерното тяло не посредничи правилно между астралното и физическото тяло... 314.304

Спазматични състояния

...При напълно здравия човек – здрав по отношение на физическото и етерното тяло – етерното тяло, управлявано от астралното тяло, има винаги способността да навлезе във физическото тяло, а физическото тяло трябва навсякъде да служи на етерното тяло във всички негови движения. Когато физическото тяло своеволно извършва движения, които далеч надхвърлят това, което иска душата, което именно астралното тяло иска, тогава е налице нездравословно състояние, превес на физическото тяло над етерното тяло. Това съотношение между етерното и физическото тяло лежи окултно във всички спазматични състояния, които са свързани главно с това, че за разлика от нормалното състояние етерното тяло няма достатъчен контрол над физическото тяло, оттам дейността на физическото тяло преобладава и то своеволно извършва всякакви движения, докато човек е само тогава напълно здрав по отношение на хармонията на своето същество, когато всичко, което върши, е подчинено на волята на астралното тяло... 143.16

...Например при прекалено силна бъбречна дейност непре-

къснато се прави опит в горния човек (нервната система) да се задържи азовата организация и всичко, което навлиза в организма чрез кръвта да не се допусне да навлезе обратно по съответния начин. И много често ще видим, че с това са свързани спазми, които се дължат именно на факта, че астралността не навлиза правилно в останалия организъм... 314.148

БОЛЕСТИ – ГРИП

...Грипът е всъщност болест на мозъка... 348. 268

...Грипът произлиза от истинско заболяване на мозъка. При грипа отслабва точно този орган (тази област от мозъка), който лежи под зрителния нерв; така заболява, че предизвиква един вид парализа. Първото, което произлиза от това е, че понеже това място в мозъка е много важно, се упражнява влияние върху цялото тяло. Преди всичко започва да се заразява гръбначният мозък. Оттам нервите се разпростират към всички членове на тялото. Човек получава навсякъде болки и т.н... 348.275

...При заболелите от грип е налице един вид замаяност. Човек започва да се унася, да дреме, понеже именно мозъкът, в най-важните си части в областта под зрителния нерв, е потиснат (парализиран), там се стига до замайване... 348.278

Грипът като причинител на заболяване

...Обикновеният грип, както се появява днес, има една особеност: той събужда всъщност спящи болести, спрямо които организмът е инклиниран, предразположен, и които чрез противопоставящите се сили на организма остават скрити и при известни обстоятелства могат да останат непроявени дори до смъртта. Те биват събудени по определен начин поради това, че човек се разболява от грип... 312.229

Заразяването с болести се улеснява чрез:

...Който приема твърде много белтъчини, лесно заболява от заразни болести... 352.42

Планетните влияния като причина за появата на епидемии

В лекция от 1920 г., когато испанският грип се разразява в Европа, Рудолф Щайнер споменава планетното влияние в развитието

на епидемиите:

...Представете си например... че през някоя зима човек е изложен на силното влияние на слънчевата активност – не казвам на светлинното въздействие, а на слънчевата активност – от страна предимно на външните планети Марс, Юпитер, Сатурн. Ако има такава зима ... тогава върху хора, които са особено предразположени, се упражнява силно влияние върху ритмичната дейност, която протича между гърдите и главата, и намира най-грубия си израз в дихателната дейност. Може да се каже, че склонността да се уравни този ритъм, да се направи редовен, значително се засилва от такова космическо съзвездие при хора, които например са родени при здравословни условия, които са здрави по отношение на вътрешната си дейност, макар външно да са слаби (тънки). Но те имат много добре регулиран ритъм на дишане и съответно ритъмът глава-гърд изобщо е здраво установен. Такъв вътрешно установен ритъм не може лесно да се повлияе от това, което въздейства отвън. Трябва да има силни въздействия, за да могат да го повлияят.

Но при когото този ритъм протича по определен начин нередовно, такова влияние, което описах, има изключително силно въздействие, тъй като вече увреденият ритъм има тенденция да се увреди допълнително и всички хора, които имат такова предразположение и се намират в области на Земята, върху които това съзвездие на небето оказва особено въздействие, са например податливи на така наречената инфлуенца и грип. Тези неща трябва да са налице там, за да се получат особени предпоставки за нещо като инфлуенца и грип»... 312, л. 18

БОЛКИ НА ЖИВОТНИТЕ

...Знаем, че в течение на развитието човекът винаги е причинявал болка на животните, че е убивал животните. Този, който се учи да вниква в кармата на човешкия живот, често намира за много несправедливо, че животното, което не се преражда, трябва да страда, да понася болки и дори доколкото се отнася до висшите животни, трябва да премине през смъртта с известно съзнание. Не би ли трябвало да има някакво кармическо изравняване! Разбира се, че човек изживява в камалока кармическо изравняване за болките, които е причинил на животните, но сега искам да говоря не за това, а за кармическото изравняване, засягащо самите животни.

Нека да си изясним една мисъл. Когато разглеждаме човешкото развитие, виждаме колко много болки човекът е причинил на животинското царство и колко много животни е убил. Какво означават тези болки, тази смърт в хода на еволюцията?

Окултното изследване ни показва как всяка болка, причинена на изпитващо болка същество извън хората, как всяка смърт е посев за бъдещето. Колкото и да са желани животните от прогресивното божествено развитие, те не са определени да имат инкарнации както хората. Но когато настъпи промяна в този изпълнен с мъдрост световен план, когато човек се намеси в еволюцията на животните и не я остави такава, каквато трябва да бъде без човека, какво става тогава?

Окултното изследване ни учи, че всяка болка, всяка смърт, която човек причинява на някое животно, отново се връща и възкръсва не чрез прераждане, а понеже на животните са причинени болки и страдания. Тези болки, тези страдания извикват животинското отново. Животните, на които е причинявана болка, няма да се появят в същата форма, но това в тях, което чувства болката, идва отново. То идва отново така, че болките на животните се изравняват, така че към всяка болка ще се прибави нейното противоположно чувство. Тези болки, това страдание, тази смърт са семената, които хората са поселили; те покълват отново, като към всяка болка ще се прибави в бъдеще нейното противоположно чувство. Ще си послужи с конкретен пример: Когато Земята бъде заменена от Юпитер, животните няма да се появят в сегашната си форма, но болките и страданията им ще събудят силите за усещането на болките. Те ще живеят и ще се възплътяват в хората като паразити от животински вид. От усещанията и чувствата на хората ще се получи компенсацията на болките им. Това е окултна истина, която може да бъде казана обективно и без разкрасяване дори да е неприятна за днешните хора. Някога въпросните хора ще страдат и животното (вероятно животинската групова душа или животинската същност като общност – бел.пр.) ще изпитва изравняването на своите болки с определено приятно чувство, с приятно усещане. В хода на съвременния земен живот това вече става бавно и постепенно, колкото и необикновено да изглежда. Защо хората всъщност са измъчвани от същества като бактерии и други подобни, които не са нито животни, нито растения, а стоят между тях, и изпитват приятно чувство, когато човек страда?

Тази съдба хората са си създали поради това, че в предишни инкарнации са причинили страдания и смърт на животните. А съществува, дори и да не се появи под същата форма, усеща това през времената и чувства изравняването на болките в страданията, които човек трябва да изпита. Така всичко, което съществува като страдания и болки, не остава без последици. Това е посев, от който ще произлязат предизвиканите чрез болка страдание и смърт. Не е възможно да бъде причинено някакво страдание, болка или смърт, без да се случи нещо, което да се прояви по-късно...143.169

...Дълбок окултен факт е, че животът и смъртта по забележителен начин са свързани с развитието на човека към висшето, чистото, духовното. Всичко, което човек причинява като мъка, като унищожение на живота, отнема духовна сила от неговата душа. Можем да мислим за отделните културни явления каквото си искаме, но всяко унищожение на живота е свързано с лишаване от духовни сили. Оттам и онзи, който поема «черния път», трябва да унищожавя живот. Това например е показано в романа «Флита» от Мейбъл Колинс. Тя описва историята на една черна магьосница, която унищожавя нероден живот, понеже се нуждае от това за нейните тъмни сили. Съществува дълбока връзка между живота, смъртта и развитието на човека. Това е урок, който трябва да се изучава и изживява от народите. Нещо друго е, когато в определено време от развитието се е убивало по наивен начин. Някога чрез убиването се е опознавала силата, която се намира в хората – в това положение са били древногерманските ловуващи народи... 92, л. 19.05.1905 г.

БОРБАТА ЗАД ПРИРОДАТА

...Същността, която в Стария завет е наречена Яхве, тази същност – ако бива да се използва изразът, в началото казах как ще се ползвам от такива изрази – има своето седалище на Луната, т.е., като духовно същество в Космоса, тя принадлежи към това, което има своя израз във физическите лунни явления. Тази лунна същност, Яхве, има следната задача в мировия порядък. Преди всичко тя е, ако мога така да кажа, натоварена със задачата да обгърне човека, който слиза от духовно-душевния свят надолу към Земята с едно тяло и да го поведе надолу към Земята. Тази Яхве същност си запазва обаче правото да има работа с хората и на Земята, именно да регулира всичко, което се отнася до размножителните сили. Тази

Яхве същност, която, така да се каже, има своето седалище на Луната, води човека надолу към Земята и иска да владее всичко, което в човека е свързано с нагоните и инстинктите на възпроизвеждането. Възпроизвеждането обаче не може да се регулира само за себе си. То е свързано с другите инстинкти и пориви на човека. Затова Яхве се нуждае от помощници. Съществата, които Яхве използва като помощници, за да приведе в хармония например инстинктите в човека, свързани с яденето и пиенето и тези на възпроизвеждането, изобщо да бъдат регулирани нагоните и инстинктите, тези помощници Яхве, лунният бог, ги намира в Меркурий и Венера.

Така че в духовния Всемир имаме в известен смисъл съюз между Луната, Яхве същността в Луната и всичко, което обитава Луната заедно с Яхве, и съществата от Меркурий и Венера. Съществата, които са в този съюз, искат всъщност да владеят всичко в плътта и кръвта на човека от страна на Луната, Меркурий и Венера. Човек не е само земно същество, а в него се разиграват въздействиетата на Космоса.

Онези същества, които вече нарекох ариманични и които имат своята крепост непосредствено под повърхността на Земята и са земни и водни същества, се отнасят към Яхве, към съществата на Меркурий и Венера така, че не са достатъчно узрели, за да обитават по този начин Луната, както Яхве обитава Луната или неговите помощници обитават Меркурий и Венера, те не са узрели да стигнат до тези мирови тела. Те са осъдени в мировия порядък не да имат своето седалище на Луната, Венера и Меркурий, а да останат долу под повърхността на Земята. Затова можете да предположите, че тези същества, макар да им липсва всякаква моралност, не само водят борба срещу въздушно-огнените същества, но преди всичко срещу Яхве, срещу властите на Венера и Меркурий, и искат да отнемат правомерното господство на Яхве. Яхве е регулатор на инстинктивната човешка природа. Докато той я регулира от извън Земята, тя остава подчинена на друга власт, не на моралните власти, но няма да стане неморална. Чрез правомерното господство на Яхве човешкият род на Земята е станал такъв, какъвто го познаваме. Затова са били необходими тези лунни, меркуриев и венерени власти.

Ариманичните същества основават другия род, за който ви говорих, противно на рода хора на Яхве. И едно важно средство за тях е това, което последния път тук характеризирах. Докато човек

спи, те се приближават до него и му казват, че доброто е зло, а злото е добро. Това човек го възприема с ужасна лекота, докато спи, и го внася след това в своето физическо и етерно тяло. А тези ариманични същества вярват да постигнат своята цел с нашепванията на безсъвестното зло, така че можем да кажем: Човек трябва всъщност да бъде напълно зависим по отношение на нисшата си природа от по-висшите власти, от лунните, венерините, меркуриевите власти. Нисшата природа не е зла и нисша сама по себе си; тя става такава поради това, че противниковите на Яхве сили проникват в хората по описания начин. Яхве желае тези същества да се проявяват само в прилива и отлива, във вулканичните изригвания и земетресенията. Но те правят всякакви усилия да могат да се проявят и в човека, и в своята крепост не са само такива, че да враждуват само срещу въздушните и огнените същества, а предимно се противят срещу Яхве и неговите помощници от Венера и Меркурий. Така човек се намира в борба, която, от една страна, се води от Яхве и неговите привърженици, които се борят за справедливостта във Всемира, а от друга страна, стоят гълпите на Ариман, който далеч превъзхожда хората по ум, който изцяло и напълно иска да отрече моралната природа и да направи хората автомати на интелигентността.

Тук имате това, което протича в човека, бих казал, от долу нагоре, от Земята и водата и което чрез това се разпростира в човека, така че човек трябва да яде продуктите, които произхождат от Земята и водата. От въздуха той не се храни, от простата топлина също не.

От другата страна стоят съществата, които са възплътени във въздуха и топлината. Те също така са незрели същества, каквито са враждебните на Яхве същества. Но тези същества, които са постигнали зрелостта, обитават Марс, Юпитер, Сатурн. Така че въздушните и огнените същества нападат ариманичните сили не само от своите крепости във въздуха, а се борят срещу всичко, което като въздействия се упражнява върху хората от Марс, Юпитер, Сатурн. Марс, Юпитер и Сатурн, далечните планети, които имат въздействия върху хората – техните духовни същества имат въздействия върху хората, – живеят предимно в очите, ушите, накратко в сетивните органи по повърхността на човека. Докато Луната, Венера и Меркурий въздействат в човека във вътрешните органи, Сатурн, Юпитер и Марс имат своите въздействия в сетивните органи. Въздействията

например от Сатурн се простират главно в човешките очи. Сатурновите, юпитеровите и марсовите същества искат да направят човека истински земен човек, т.е. да му дадат сетива, които са правилно поставени в един физически човешки организъм и остават на повърхността. Те искат да му дадат нерви, които започват от сетивата и се разпростират във вътрешността. Сатурн дава сетивата. Юпитер дава нервните продължения на сетивата, а Марс е такава сила, която например дава говора. Следователно тези същества искат да донесат всичко, което е на повърхността на човека. Тези сетива и нерви са вдлъбвания навътре в човешката кожа.

Но въздушните и огнените същества, за които ви говорих, воюват на живот и смърт срещу Юпитер, Сатурн и Марс. Те седят в своите крепости във въздуха и разгръщат своята мощ особено в светкавиците, във всичко огнено и въздушно. Те са, които искат да направят целия човек физически, както всъщност бива да станат отвън само окото, ухото и носът, както той е на повърхността. Те искат да разлеят повърхността из целия човек, така че човек да не бъде нищо друго, освен само да вижда и слуша, да не яде и да не пие, а само да вижда и чува и да стане ангелоподобно същество.

Тези марсови, юпитерови и сатурнови същества действително се държат напълно порядъчно във външната природа – ако бива да употребя такъв израз за така възвишени същества. Те проникват с моралност това, което във външната природа ни се изявява само като природа. Те донесат моралността на хората, тя действително навлиза през сетивата.

Но въздушните и огнените същества искат да проникнат човека изцяло с неговата сетивна природа, така че, като възприема със своите сетива, да не вижда нищо друго освен това, което е морално. Следователно те искат да го направят морален автомат.

И така, когато гледате природата, виждате, че всичко, което се проявява чрез сили, идва от марсовите същества. Кое се проявява чрез природни закони, идва от юпитеровите същества, а което е цвят и тон, е от сатурновите същества. Тези същества обаче, въздушните и огнените същества, искат да не оставят човека да има физическо тяло, а да остане само сила и закон, т.е. да стане мисъл, цвят и тон. Те искат напълно да го разредят, както се каза, да го направят същество, подобно на ангел.

Така виждате, че докато във външната природа Луната, Мер-

курий, Венера, Юпитер, Марс, Сатурн се понасят и чрез Слънцето се държат в равновесие, в човешката природа те водят двустранна борба. Първо воюват ариманичните и луциферичните същества едни с други, и второ, луциферичните същества воюват с всичко марсово, юпитерово, сатурново, лежащо извън Слънцето; а от своя страна ариманичните същества се борят с всичко лунно, венерино, меркуриево.

Зад природата и в човека действително бушува жестока борба и в тази жестока борба човек трябва да си извоюва своя напредък и своята свобода. Това той е направил в древните времена с помощта на уроците на древните мистерии, в сегашното време трябва да го постигне чрез това, което относно скритото зад природата и в човека може да се разкрие чрез духовното изследване. Защото, ако човечеството остане незапознато с тези неща, в бъдеще то ще стигне до най-голям упадък. От моето изложение виждате, че съществата, които днес отново ги наричам луциферични и ариманични същества, са особено развити по отношение на определени качества, луциферичните същества – по отношение на моралността, а ариманичните – по отношение на интелигентността. И въпреки това тези същества от двете страни постоянно вярват, че ще постигнат своите цели. И винаги започват отново да се борят за своите цели по начина, който днес ви описах. Относно постигането на тези цели на Земята те изживяват много разочарования. Така че когато срещнем чрез съвременната инициация такива луциферични или ариманични същества зад природата или между хората, ги виждаме да се намират, от една страна, в непрекъснато опиянение от победата. Те постигат целите си, не искат да се откажат от тях и са убедени, че ще постигнат победа. От друга страна, постоянно биват разочаровани от Земята. И настроението, породено от победоносното опиянение и непрекъснатите разочарования, постоянно пронизва живота на този род същества.

А в детайли се проявява следното. Първоначално се установява как луциферичните и ариманичните същества са разочаровани от Земята чрез физическата същност на човека. Най-силни впечатления за разочарованията на Ариман и Луцифер се получават, когато се намираме при психично болни хора или в психиатриите, защото и в двата случая Ариман и Луцифер изживяват силни разочарования. Както казах, тези два вида същества водят жестока борба за

природата на човека. Но те не се чувстват добре по отношение на своите цели, ако в човешката природа извоюват победа един срещу друг.

Различно е, ако Ариман постигне победа срещу лунните, венерините и меркуриевите богове, различно е и при победата на въздушните и огнените духове срещу Юпитер, Марс и Сатурн. Това обаче никога не са пълни победи. Те стават такива само когато се подкрепят чрез успеха на тези същества едни срещу други. Успехите обаче, които тези същества извоюват едни срещу други, в повечето случаи са само привидни и оттам идва и разочарованието. Защото представете си, че на ариманичните сили се удаде да постигнат в човешкото физическо тяло победа над луциферичните сили, над тези сили, които искат изцяло да изпълнят човека с това, което би трябвало да остане само на повърхността, в сетивата. Тогава, чрез победата на ариманичните сили, човек получава болести като туморни образувания, рак или болести на веществообмяната като диабета.

Когато тези болести се проявят някъде във физическата природа на някой човек, тогава Ариман е извоювал победа над Луцифер, свързана с това, че физическата природа на човека е разрушена за известно време. Тогава тази физическа природа не служи на Ариман, за да изтръгне от нея инстинктите, нагоните и да образува своя собствен род. От това ще получите може би парадоксален, но правилен възглед за болестта. В много случая тя е единственото средство за добрите власти, да спасят човека от лапите на Ариман.

А ако Луцифер извоюва победа в човешката природа, ако луциферичните сили извоюват победа над ариманичните сили, които искат да втвърдят човека, да го привлекат надолу в своя род от само земни и водни същества, тогава човек заболява от възпалителни болести или изпада в налудничави състояния. Чрез това пък се оспорва победата на Луцифер.

Ариманичните и луциферичните сили непрекъснато работят с всички сили, за да постигнат своите победи, но биват натъжени и разочаровани от болните в болниците и психиатриите. Защото там им се посочва, че те могат да се борят, но всъщност не е възможно да победят.

Ако прозрете не само физическата, но и етерната природа на човека, там имате точно същите причини за разочарования на ариманичните и луциферичните сили, защото ако луциферичните сили

победят ариманичните в етерното тяло, човек става лъжец по привичка. Но стане ли човек лъжец по привичка, той няма да е морален, а изпада именно от света, в който Луцифер иска да го задържи. Луцифер изтръгва човека привидно от земния свят, но той го прави лъжец, вместо морален автомат. И докато човек става лъжец по привичка, стане обичаен лъжец, тази лъжливост на човека, колкото и парадоксално да звучи, първоначално е оръжие на добрите сили, за да изскубнат човека от Луцифер. Защото, ако човек стане лъжец, това може поне да се изправи в по-нататъшното протичане на кармата, докато ако Луцифер би победил, човешкият род би бил изгубен, отвлечен нагоре от Земята.

Ако Ариман победи в етерното тяло, ако победи или е близо до своята победа, тогава човек става обсебен, вътрешно бива обсебен от ума, интелигентността остава в него. Тя го притежава и прониква етерното му тяло. Отново Ариман не може да извлече надолу инстинктите и нагоните, понеже те засядат поради обсебването в етерното тяло.

Така в голям мащаб чрез успеха на лъжливостта и обсебването в човека непрекъснато се поражда причина за голямото разочарование на луциферичните и ариманичните сили.

Разгледайте астралното тяло и предположете, че ариманичните сили победят или са близо до победата в астралното тяло и поради това човек може да стане върл егоист, изцяло егоистичен. Но стане ли празен егоист, той задържа своите инстинкти в себе си. Ариман няма какво да измъкне. И по този начин точно чрез върлия егоизъм Ариман изпуска своята плячка.

А победи ли или е близо до победата Луцифер, човек може да стане в своето астрално тяло това, което се нарича безазов мечтател, който не е съвсем в себе си. Такива неща съществуват, най-малкото човек може да изпадне за известно време в такива състояния. Това тогава е голямото разочарование за луциферичните сили. Виждате колко много извори на разочарование има на Земята за луциферичните и ариманичните сили.

Но същевременно виждате в какво обкръжение стои всъщност човекът. Още в древни времена, когато древните мистерии на посещението са съществували, той е стоял сред тази борба зад физическия свят. Тогава пратениците на Бог Отец са били учителите на мистериите, първите велики учители на мистериите. От тях

произлизат учениците гуру, а от тези произлизат учениците хела, по-маловажните ученици. Най-висшите водачи обаче са получавали своите указания непосредствено от пратениците на боговете, от посланиците на Бог Отец. И понеже болестите, които ви описах, са изворите на големите разочарования на Ариман и Луцифер, понеже Луцифер и Ариман в известен смисъл са парализирани, упоени в своите разочарования – колкото и невероятно умни и морални същества да са ариманичните и луциферичните същества, понеже тяхното съзнание е особено ясно и светло, те толкова повече изпадат тогава в замъгляване – и божиите посланици могат необезпокоявани от Ариман и Луцифер да намерят лечебните средства, както ви казах последния път, за да могат с лунните средства да лекуват сатурновите увреждания и др.п.

Така е било в древните мистерии, когато посланиците на Бог Отец непосредствено са могли да изтръгват хората от заблудението, в което са изпадали чрез борбата зад природата и между хората, за която ви разказах.

В по-новото време заблудението, срещу което стои човекът, не е по-малко от това в древните времена. Човек е разкъсан напред-назад в борбата, която се води за него зад природата и в него.

И прекрачи ли се прага, погледне ли се съзнателно в духовния свят и се види тази ужасна борба, тази объркваща игра зад природата за човека и в него, тогава в настоящето напразно се търсят посланиците на Бога, които например са дали в ръцете на древните мистериини лекари меркуриевия жезъл и подобни символи за лечението. Човек изобщо не може вече да се справи в тази ужасна борба, водена между изостаналите горни същества – марсовите, юпитеровите и сатурновите, (т.е. луциферичните) същества, и изостаналите долни същества – лунните, венерините, меркуриевите, (т.е. ариманичните) същества. И наистина е така, че когато прекрачите прага, вие сте поставени в тази ужасна борба между горните и долните сили. Като два военни лагера се изправят едни срещу други въздушните и огнените същества, като неправи меркуриев сатурнов, юпитеров и марсов същества, и земните и водните същества като неправи лунни, венерини и меркуриев същества. Борбата се разиграва отвъд прага по ужасен начин, така че Слънцето първо става съвсем пламенно, после потъмнява и накрая изглежда като ужасен черен диск.

Така не е било за древните посветени. Някога те виждали през

станалия черен слънчев диск. И точно от този черен диск идвали насреща им посланиците на Бог Отец, които били например носителите на лечебните послания в древните времена.

Ние, по-новите хора, прекрачваме прага и там се разгаря тази ужасна борба. Слънцето става червено, после черно, но остава черен диск. И ние сме отблъснати назад и трябва, за да се ориентираме в тази объркваша борба, да търсим на самата Земя.

Тогава сме насочени към Христос, който като духовно същество, свързано с Мистерията на Голгота, стои там и казва: «Не се отчайвай, че Слънцето е станало черно. То е почерняло, защото аз, Слънчевият бог, не съм на него, а съм слязъл и съм се свързал със Земята. И ако тогава с цялата си вътрешна отдаденост, с изостреното познание за това, което идва именно от Мистерията на Голгота, пристъпим към Христос, тогава Слънцето не се просветлява – то остава черен диск, – но започва да прави доловимо това, което Христос ни казва и ние узнаваме за родството на Христос със Слънцето. Макар да остава черен диск, Слънцето се превръща в известен смисъл в такова същество, което ни прави способни да чуем Христос, когато сме си изработили истинско душевно отношение към него.

И тогава Христос е този, който в човека показва средствата как да се примирят горните с долните сили, как въздушните и огнените същества горе над черния слънчев диск, заобикалящи нашата Земя, да се примирят с долните същества. И именно като човек ние получаваме ръководните принципи както за лекуването на болестите, така и за разбирането на цялото друго зло, което постоянно разочарова Луцифер и Ариман. И човек стига дотам, чрез силата на Христос и чрез силата на Мистерията на Голгота да може да каже прекрасните думи: «Вие, създания на Ариман и Луцифер, ще бъдете разочаровани чрез злото, което трябва да се породи на Земята чрез вас, когато извоювате своите победи, своите частични победи. Тези ваши разочарования трябва постоянно да се появяват, защото винаги ще пораждате болни, обсебени, лъжци, егоисти и безазови същества. И така ще тичате от радостното опиянение към тъжното разочарование.»

Но ако земният човек намери правилното отношение към Христос, му е дадено дори това, да не се отчайва в момента, когато види отчаянието на по-висшите от самия себе си същества, които обаче искат да вървят по различни пътища от тези на божествени-

те същества, към които принадлежи човекът и на които той следва да остане верен в по-нататъшния земен развой. Центърът на тези божествени същества е Христовото същество, което някога е говорило към древните посветени през слънчевия диск, което от Земята говори към нас с помощта на Слънцето, така че когато ние говорим днес за Христос, говорим за Онзи, който може да застане на Земята до нас като водач, който ще ни изведе от ужасната война между ариманичните и луциферичните сили и срещу горните и долните божествени светове. 218.149

БУКВИ

...В лекциите от миналата седмица споменах, че в курса на човешката еволюция езикът, говорът като цяло също е преминал през развитие. Намекнах как в много стари времена речта е била нещо, което човек формира от себе си като най-първична способност; как с помощта на органите му на речта той става способен да прояви божествените духовни сили, живеещи в него. Също така насочих към това, как в прехода от гръцката култура към римолатинската култура, т.е. през четвъртия следатлантски период, отделните звуци в езика губят имената си и в съвременната употреба имат стойност просто като звуци. В гръцката култура все още имаме име за първата буква от азбуката, но в латинската то е просто «А». При преминаването от гръцката към латинската култура нещо във висша степен конкретно се променя в абстракция. Може да бъде казано, че дотогава, докато човек нарича първата буква от азбуката «Алфа», той изживява определена степен на инспирация в нея, но в момента, в който започва да я нарича просто «А», буквите се приспособяват към външния обичай, към прозаичните аспекти на живота, замествайки инспирацията и вътрешното изживяване. Това съставлява истинското преминаване на всичко принадлежащо на Гърция към римолатинското – хората на културата се отчуждават от духовния свят на поезията и навлизат в прозата на живота...

...Римляните били трезва, прозаична раса, раса на юристи, които донасят прозата и правото в културата на по-късните години. Живеещото в гърците се развива в човечеството повече или по-малко като културен сън, към който те се приближават чрез собствените си откровения, когато имат вътрешни изживявания и желаят да им дадат израз. Може да бъде казано, че цялата поезия има в себе си

нещо, което я кара да изглежда на европейците като дъщеря на Гърция, докато правото, всичкото външно раздробяване, всичката проза на живота предполага произход от римолатинските хора...

...Преди насочих вниманието ви към това как истинското разбиране на Алфа – Алеф на иврит – ни води да разпознаем в него желанието човек да се изразява в символ. Ако потърсим най-близките модерни думи, за да представим значението на Алфа, тези думи биха били: «Този, който изживява собственото си дишане.» В това име имаме директна препратка към думите от Стария завет: «И Бог създаде човека... и вдъхна в ноздрите му диханието на живота». Направеното по това време с диханието, за да се направи човекът човек на Земята, т.е. същество, върху което се отпечатва собствената му човечност чрез това, че той става възприемащ, чувстващ собственото си дишане, чрез приемане на съзнанието за собственото си дишане, е замислено да бъде изразено в първата буква от азбуката...

...А името «Бета», взето с отворено съзнание, обръщайки се към ивритския еквивалент, представлява нещо от природата на обгръщане, покриване на къща. Така че ако трябва да изразим нашето изживяване при изговарянето на «Алфа», «Бета» на съвременен език, можем да кажем: «Човек в неговата къща». И можем да преминем през цялата азбука по този начин, давайки израз на смисъла, на значението, на истината за човека, просто чрез изговарянето на имената на буквите от азбуката една след друга. Ще бъде изказано изчерпателно изречение, даващо израз на мистерията на човека. Това изречение би започнало чрез нашето същество, представено в неговата сграда, в неговия храм. Следващите части на изречението биха продължили да изразяват как самият човек се държи в своя храм и какво отношение има към Космоса. Накратко това, което може да се изрази чрез последователното изговаряне на имената от азбуката, не би било абстракцията, която имаме днес, когато казваме А, В, С, без придружаващи мисли, а би било израз на Мистерията на човека и какви са неговите корени във Вселената....

...Когато днес се говори в различни общества за «изгубеното архетипно слово», не се разпознава, че в действителност то се съдържа в изречението, което се състои от буквите на азбуката. Следователно можем да погледнем назад във времето на развитието на човечеството, когато чрез повтаряне на азбуката човек не изразява това, което е свързано с външните събития, външните потребности,

а това, което божествената духовна мистерия на собственото му същество е водело до израз чрез ларинкса и речевите му органи....

...Може да бъде казано, че това, което принадлежи на азбука-та, е приложено по-късно към външните обекти и е забравено всичко, което може да бъде разкрито на човека чрез неговото слово за мистерията на душата и духа му. Първичното слово на човека за истината, неговото слово на мъдростта е било изгубено. Човек вече не съзнава, че първичната мъдрост е забравена; сентенцията чрез която божественото му е разкривало собствената си същност. Той вече не съзнава, че отделните думи, отделните изречани днес изречения представляват просто късчета от тази първична мъдрост...
209. Превод Светослав Йорданов

ВЕЛИКДЕН

...Сега ми се иска да ви кажа още нещо за празника Пасха. Темата за празника Пасха се свързва с това, което беше казано за Мистерията на Голгота, особено защото, както ви е известно, празникът Пасха се отнася към така наречените подвижни празници. Всяка година той се празнува по различно време. Той е подвижен. Защо той е подвижен и се премества? Той се премества, доколкото е ориентиран не към земните отношения, а е установен в съответствие с небесните констелации. Датировката на празника е свързана с въпроса: кога настъпва началото на пролетта? Началото на пролетта, разбира се, винаги настъпва на 21 март. Следователно до настъпването на пролетта празникът Пасха не може да настъпи. Но след това се очаква – началото на пролетта се пада на 21 март – настъпването на пълнолунието. След настъпването на пълнолунието отново се очаква първата неделя и в качеството на празника Пасха се определя тази неделя, която се явява първата след първото пълнолуние след началото на пролетта. Първото пълнолуние може да се падне на 22 март; тогава първата неделя ще бъде за нас Пасхалната неделя, тъй като тя се явява първата неделя след пролетното пълнолуние. В този случай Пасха е възможно най-ранната. Но може да се случи пълнолунието да настъпи чак двадесет и девет дни след 21 март. Ако например пълнолунието настъпи на 19 март, първо трябва да настъпи началото на пролетта, пролетното равноденствие, а след това, след 29 дни – пълнолунието. В този случай Пасхалната неделя ще се окаже неделата след четири седмици. Тогава празникът Пасха

се отдалечава през април. По такъв начин празникът Пасха се разполага между 21 март и края на април. Така той се придвижва ту в едната, ту в другата посока.

Господа, защо празникът Пасха се установява в съответствие със ставащото на небето? Това е свързано с нещо, за което вече съм ви говорил; с това, което е било известно по-рано; Луната и Слънцето влияят на всичко, което е на Земята.

Погледнете растенията, израстващи от Земята. Да допуснем, че тук се намира Земята (виж рис.), вие вземате семе, ако искате да посеете растение, съвсем малко семе, и го засаждате в Земята. Растението като цяло, целият живот на растението е съсредоточен в това малко семенце. Какво се получава от това семенце? Отначало корен. Тук целият живот, разширявайки се, образува корен.

След това животът отново се консолидира и растежът се осъществява консолидирано; при това се образува стъбло. После отново става разширение и се образуват листа. След това възниква цвят. После пак става консолидация при образуването на семена, които чакат до следващата година. Какво следователно имаме при растенията? При растенията наблюдаваме разширение и консолидация, разширение и консолидация, разширение – консолидация.

Така всеки път, когато растението се разширява, това е действие на Слънцето, на което в частност се дължи образуването на листото; всеки път, когато растението се консолидира, когато то става семе или стъбло, това е действие на Луната, предизвикващо консолидация, свиване. И така, тук, между листата, действа Луната. Така че ако възниква растение, то относно израстващите листа, израстващия корен и преди всичко относно семената можем да кажем: Това е Луната; след това Слънцето, отново Луната, отново Слънцето, отново Луната, Слънцето, и с Луната процесът завършва. Така във всяко растение можем да отбележим редуването – действие на Слънцето, действие на Луната, сили на Слънцето, сили на Луната. Ако погледнем около себе си на полето с растящите растения, ще видим там действието на Слънцето и Луната. Казвал съм, че и когато в света се появява човек, образуването на физическото му тяло зависи от Луната; а това, че той има вътрешна сила да преобразува самия себе си, зависи от Слънцето. Това ви казах при описанието на Мистерията на Голгота.

Виждате ли, това е било известно и по-рано, само че са го заб-

равили. Кога силите, които през пролетта дават възможност на растенията правилно, успешно да се развиват, са най-големи и най-благоприятни за успешното развитие на човека? Когато Слънцето и Луната си взаимодействат по правилен начин. Това става, когато за първи път пълната Луна изпраца към Земята своето пълно излъчване и поддържа излъчването на Слънцето. Съчетанието на Слънцето и Луната става тогава, когато Слънцето, имащо своята най-голяма сила през пролетта, и Луната, имаща висша сила на всеки четири седмици, правилно си взаимодействат едно с друго; ето защо Пасха е в неделя, денят, посветен на Слънцето, идващ след пролетното пълнолуние. И така, при установяването на празника Пасха са знаели, че той трябва да се пада в началото на пролетта – пролетното равноденствие, настъпващо след зимното слънцестоене... 353.140

ВЛАСТ

...Скъпи присъстващи, бих искал да произнеса няколко думи по отношение на насилието, на употребата на власт. Може би не е без значение точно днес да разгледаме това, което, произхождащо от различни човешки инстинкти, апелира към средствата за насилие за установяването на достойно за човека състояние. Защото всъщност е особено интересно да проследим социално-психологически този стремеж към употреба на власт за решаването на важни въпроси. Една плодотворна мисъл, на която за съжаление почти не се обръща внимание, е следната: «Откъде идват най-лошите явления и извращения точно в непосредственото настояще?» Тези явления са живели досега, до нашето катастрофално време, но под повърхността; те са били латентни страсти, потиснати копнежи за насилие. Те са потискани и общественото положение, социалното положение е нещо като огромна лъжа. Тази лъжа, която преминава през целия цивилизован свят и стои в дълбините, не може повече да бъде съдържана през 1914 г. Цялата лъжовна система, която се намира зад тънък повърхностен слой, излиза наяве. Спящите хора, имам предвид душевно спящите хора, се задоволяват с този повърхностен слой. Те го смятат за света, за човешкия живот и не вярват на онези, които говорят за това, което всъщност е скрито под този слой. Днес отново е същото. Когато днес се говори за нещо, което е необходимо да се обсъди, тогава идват духовете на лъжата и обвиват с техните най-лоши, най-мръсни паяжини от лъжи това, което иска да се про-

яви като истина в света. Но нищо не помага – човечеството, което иска сериозно да вземе участие в нещо, което би трябвало да се създаде за оздравяването на социалните отношения, трябва да погледне с открити очи това, което днес изплува на повърхността.

И тук искам да дам малък пример от последното време, от който ще можете да видите какво се случва сега там, където духовете, така да се каже, са изпуснати навсякъде и където е възможно, духовете апелират към властта.

Рудолф Щайнер прочита статия от вестник, в която става въпрос как под командата на генерал Лютвиг срещу немските граждани се подхожда с наказания с бой. Там се разказва един случай за мъж, който, понеже е навлязъл в една малко преди това забранена улица, бил спрял, бутнат на земята и накрая затворен и пребит. Когато мъжът подава оплакване до по-висши инстанции, му се отговаря, че войниците имали разрешение да постъпват така с хора, които им се противопоставят. Този отговор бил подписан от самия комендант.

Рудолф Щайнер: Виждате ли уважаеми присъстващи, колко далеч е стигнала модерната цивилизация. Знаете, че в Унгария беше въведен боят, че и в Полша също беше въведено наказанието с бой. Следователно виждате, че наказанието с бой навлиза от Изток към Запад. И ако човечеството спи и по-нататък, и се държи така, както се държи понастоящем, няма да е чудно какво още можем да преживеем.

Но, уважаеми присъстващи, ние живеем също в едно време, в което се провеждат забележителни дискусии. Ще ви дам малък пример от този начин на обсъждане, обичаен днес. Става въпрос как един публицист критикува своето правителство. Може би знаете от онези времена, които възпитаха голямото спане, как се употребяваха остри изрази, когато някой опозиционер нападаше правителството. Не всяка опозиция нападаше правителството по такъв учтив начин както например в определено време австрийската радикална опозиция, която, когато изсипваше бурни упреци срещу правителството, ги подписваше с: «Най-вярната опозиция на Ваше Величество». (Смях в залата) Но от няколко десетилетия нещата се промениха и днес във времето, в което прекалено много хора копнеят за власт, се дискутира публично така, че хората, които принадлежат към правителството, се наричат с хубавите имена – убиец, мошеник,

престъпник, лъжец.

Въпрос: Каква е мисията на малките народи, като латвийци, естонци, литвийци и т.н.

Когато днес се говори за най-непосредствените задачи на човечеството, би трябвало да се говори за задачи, които засягат цялото човечество.

Защото ние стоим непосредствено в този момент, когато е необходимо да погледнем над собствените държавни граници, над народностните граници към големите задачи на човечеството. И когато говорих за различното диференциране на хората сред днешната цивилизация и казах, че на Изток, като имам предвид чак до Азия, се намира родината на духовния живот, онзи духовен живот, който в своята чистота се прояви в древните времена от човешкото развитие и днес се намира в упадък, но като наследство също така живее в Средна Европа и в западните области, – когато казвам средноевропейските области, имам предвид преди всичко правото, държавната организация от Стара Гърция, когато казвам западните области, там от началото на новото време се разгръща талантът за икономическото мислене – с това имам предвид, че от природата на живеещите в тези области народи се появява особената заложба за едно или друго.

Днес обаче имаме задачата да апелираме към духовната наука, която изважда наяве от човешката същност универсалните способности, тристранните способности да се апелира към духовната наука, а не повече да се поддържа едностранчивостта на нещата. Днес трябва да си припомним какво се случва, когато човек от средноевропейските страни остане едностранчив. Развитието не може да продължи, ако продължи едностранчивостта. Затова не бива да се пита каква е задачата на единичните народи в бъдеще. Не народите ще имат задачи – човечеството ще има задачи! Да разберем тези задачи по-добре, само да разберем как тези задачи се подготвят в течение на историята и как това, което особено силно се е проявило там и там, сега трябва да се обедини с другите способности на човека; **само за да разберем** как днешното трябва да се изгради повече универсално от диферинцираността на човешкото развитие, е необходимо да разгледаме особените задачи на отделните народи. В най-висока степен е важно да се направи това, защото точно това, което е налице по този начин и което трябва да бъде преодоляно,

трябва да се опознае основно и точно... 337б.113

ВОЙНА

...Съществува сложен свят от демони и духове, който действа чрез хората, когато народите воюват един с друг... 174б.33

...Първо съществуват хора без разум, но ръководени от духа; след това духът постепенно слиза надолу, разумът се увеличава. Сега чрез разума отново трябва да стигнем до духа. Културата трябва да поеме този път. Винаги се е казвало, че Първата световна война е нещо, което още никога не е имало тук. Така е, хората никога не са се измъчвали и разкъсвали така. Но ако хората не искат да поемат по пътя отново да стигнат до духа чрез разума, тогава ще дойдат още по-страшни войни. Тогава ще настъпят все по-диви и по-диви войни, и хората действително ще се унищожат взаимно. Всъщност човечеството работи в посоката, накрая да не остане нищо тук от човечеството... 354.143

...Големите конфликти, които през последните години предизвикаха ужасните катастрофи, вече превърнаха голяма част от Земята в културни развалини. Ще последват и по-нататъшни конфликти. Човечеството се подготвя (25.12.1920 г.) за следващата голяма война. Културата ще продължава да се разрушава... 202.256

Война на всеки срещу всички

...Когато човек е имал имагинативното изживяване на историята на Каин и Авел, знае на какво може да е способна човешката душа, и преди всичко знае, че най-благородните неща от духовните светове, **когато се обърнат в тяхната противоположност**, могат да се превърнат в най-ужасните неща на физическия свят. Човек знае, че чрез обръщането на най-благородната способност за саможертва, в дълбочината на човешката душа може да се породи желанието да се убиват ближните... 145.144

...Всъщност едва в нашето време съществува възможността хората да знаят на какво е огледално отражение историята на Каин и Авел, че тя е огледален образ на висшата жертва. Всичко, което е било горе, което е било в рая, е било забулено, докато самият Пазач на прага го е скрил, с други думи, хората били изгонени от рая. И това е могло да се случи само защото физическото и етерното тяло на човека били проникнати със сили така, че човек да не прави това,

което се получава като огледален образ. Защото човек би го извършил съвсем сигурно, ако би чувствал намиращото се в астралното му тяло. Физическото и етерното тяло замайват човека дотам, че желанието да убие другите, не се превръща във факт, защото нещо като един вид упойка, замъгляване същевременно се излива над желанията за война на всеки срещу всички. Ако човек наистина иска да опише астралното тяло във взаимоотношенията му с аза, трябва да опише неща в човешката природа, които не само фактически остават скрити, но трябва да останат скрити. Какво е станало обаче чрез това, че изобщо съществуват такива желания за разрушаването на човешкото и останалото съществуване на физическия план? Те са отслабени. И това тихо усещане на онези желания, които биха били ужасно нещо, ако човек би ги реализирал, е истинското човешко земно познание. Това човешко земно познание представлява притъпяването на разрушителните инстинкти. Шива в неговия ужасен образ е притъпен дотолкова, че да не се прояви, а същевременно е направен прозрачен, несъстоятелен, потиснат до човешкия свят на представите, това е майа във вътрешността, това е познанието на човека. Така познанието е трябвало да бъде отслабено, за да бъде отслабен първоначалният ужас, в който витае Ариман – защото първоначално Ариман е този, който възбужда това желание, – да бъде отслабена мощта на Ариман дотолкова, че човек да не изживява Ариман и постоянно да става чрез това слуга на Шива. Дотолкова трябва да бъде отслабено това, което е сумата от тези сили, така че те да се намират в човека, за да може той да се потопи в другите същества със своите понятия и идеи. Когато човек се опитва с едно понятие да проникне в друга същност, когато се опитва да потопи представите си в същността на нещо друго, тогава тази потопена в другото същество представа е притъпеното оръжие на Каин, забито в Авел... 145.146

...Който не разбере, че азът е меч с две остриета, едва ли ще разбере пълният смисъл на развитието на човека и света. От една страна, азът е причината хората да се втвърдяват в себе си, да искат всичко, което стои на тяхно разположение като външни и вътрешни богатства, да го поставят в служба на своя аз. Този аз е причината, която кара хората да насочват всичките си желания към неговото задоволяване. Както този аз се стреми да си присвои част от цялото земно богатство, както той се стреми да изгони всички от своята

област, да се бори и воюва с тях, е едната страна на аза. От друга страна, не бива да забравяме, че този аз същевременно е това, което дава на човека неговата самостоятелност и вътрешна свобода, което в истинския смисъл на думата възвисява човека. В този аз е основано неговото достойнство. То е заложбата на божествеността в човека. Така азът става залогът за най-висшата цел на човека. Но същевременно, ако не постигне любовта, ако се втвърди в себе си, той е изкусителят, който го сваля в пропастта. Тогава той е това, което разделя хората един от друг, което ги призовава към голямата война на всеки срещу всички, не само към войната на народ срещу народ – защото понятието за народ тогава изобщо няма да има повече значението, което има днес, – а и към войната на отделния човек срещу всеки в различните области на живота, към войната на бранш срещу бранш, класа срещу класа, пол срещу пол, род срещу род, поколение срещу поколение. Във всички области на живота азът ще стане ябълката на раздора и поради това можем да кажем, че, от една страна, азът може да доведе до най-възвишеното, от друга страна, до най-низшето. Затова е меч с две остриета. А онзи, който донася на хората пълното азово съзнание, Христос Исус, с право е изобразен символично в Апокалипсиса на Йоан като този, който носи двуостър меч в устата си... 104.156

...Древна Лемурия е разрушена чрез мощни огнени маси, а Атлантида – чрез огромни наводнения. И нашата култура ще загине и то чрез войната на всеки срещу всички, това ни предстои. Нашата пета коренна раса ще загине чрез безпределно повишения егоизъм. Но същевременно ще се образува малка група хора, които чрез силата на мисълта ще развият силата на Будхи, Словото, Христос, за да я внесат след това в новата култура... 97.128

...Ако оставим нещата да се развиват и по-нататък така, в края на 20. век ще стоим пред войната на всеки срещу всички! Хората могат да държат колкото си искат хубави речи, да има още по-голям

научен прогрес, но ние ще застанем пред тази война на всеки срещу всички. Ще видим да се появява едно човечество, което няма повече социални инстинкти, но толкова повече ще говори за социални неща... 206.92

...Когато хората все повече и повече се изолират един от друг, всеки все повече се втвърдява в своя собствен аз, когато разделението, отдалечавашо душа от душа, стане все по-голямо, така че душите все по-малко да могат да се разбират, тогава хората във външния свят ще стигат все повече до кавги и раздори, и на мястото на любовта на Земята ще настъпи войната на всеки срещу всички. Това би бил резултатът, ако развитието на човешкия род би станало без Христовото събитие. Без да има спасение, всички хора биха били подложени на борбата всеки срещу всички, която и без това ще дойде, но само за тези, които не се проникнат по правилния начин с Христовия принцип... 112.206

...Затова е важно, че, ако се прозре цялата острота и сила на Христовия импулс, ще се стигне до познаването на една велика истина. Трябва да се разбере, че без Христовия импулс, поради изолацията, разделението и противопоставянето на хората един на друг, ще се стигне до борбата за съществуване, което днес се насажда в съзнанието на човека от материалистично-дарвинистката теория.

Хората във външния сетивен свят могат да се откажат външно да застават един против друг чрез своите различни мнения, чувства и дела само тогава, когато се преборят в себе си, примирят в себе си това, което иначе ще протече във външния свят. Няма да обори другото мнение в другата душа този, който първо не се пребори с това, което трябва да се обори в него самия, който не постигне в себе си хармонията между различните членове на своето същество. Ако го направи, тогава ще се изправи пред външния свят не като воюващ, а като обичащ. Касае се до преместването на борбата от вън навътре в човека. Силите, витаещи в човешката натура, трябва вътрешно да се овладеят. Да предположим, че аз приема мнението на другия в мен, търся в самия себе си да постигна хармония, тогава по съвсем друг начин ще се отнасям към другия. Тогава първо ще започна да го разбирам. Преместването на войната от външния свят в хармонизирането на вътрешните сили на човека, можем да го наречем прогрес в развитието на човечеството. Чрез Христос трябваше да се даде възможността на хората да станат хармонични в себе си,

в собствената си душа да намерят възможността да хармонизират противостоящите си сили. Христос дава сила на човека, първо да разреши конфликтите в себе си. Без Христос това никога няма да е възможно... *112.208*

...Тези, които се противопоставят на това развитие, ще са бореците се, те ще воюват с всички останали. Дори тези, които днес са развили най-високата интелигентност, ако в следващите епохи не развият своята душевност и морал, няма да имат полза от тяхната интелигентност. Най-голямата интелигентност се развива в нашата епоха. Който обаче сега развива интелигентността, но пропуска следващите възможности за развитието, той сам ще се унищожи чрез своята интелигентност. Тя ще действа тогава като най-вътрешен огън, който гори, изгаря, прави човека толкова слаб, че той оглупява и няма да може да започне нищо, това е огън, който ще го унищожи в епохата, когато моралните импулси достигнат своята кулминация... *130.122*

...Когато се разбере окултната истина, че мисълта и атомът са от една и съща субстанция, не е възможно човек дори да си представи какво ще стане в практическия живот, ако човечеството не е стигнало до безкористност, до неегоизъм. Само чрез постигането на самоотвержеността ще бъде възможно човечеството да се спре на ръба на унищожението. Упадъкът на нашата съвременна коренна раса ще настъпи поради липса на моралност. Хората сами ще се унищожат във война един с друг. И най-трагичното ще е – по-трагично от другите видове упадък, – че хората сами ще са виновни за това. Малка групичка хора ще премине в шестата коренна раса. Тази малка групичка ще се е развила до пълна самоотверженост. Останалите ще приложат всякаква рафинираност в изработването и прилагането в своя полза на физическите природни сили, но без да са постигнали необходимата степен на самоотверженост. Те ще въведат борбата на всеки срещу всички и това ще образува падението на нашата коренна раса. Именно през седмата подраса (седмия културен период на нашата пета коренна раса) тази борба на всеки срещу всички ще бушува по най-ужасен начин. Силни мощни сили ще произлязат от откритията, които ще преобразуват цялото земно кълбо в един вид самофункциониращ електрически апарат. Малката групичка хора ще бъде запазена по начин, който не може да се опише... *93.123*

...Голямата война на всеки срещу всички ще бъде нещо много по-лошо от днешната война с оръжия. Тя ще бъде война на душите, които няма повече да се разбират, война на класите, на съсловията. Бъдещата катастрофа е трудно да се разбере от днешното съзнание. Атлантците са били магьосници. Както човек използва днес силите, които лежат във възглицата, така атлантците са използвали силите на семената; те поставяли семенните сили на организмите в служба на своята техника и индустрия. Има тайнствена взаимовръзка с тези сили. Докато атлантците правилно използвали семенните сили, толкова дълго това е стояло в хармония с дейността на въздушните и водните сили. От средата на атлантската епоха обаче магията на атлантците все повече започнала да подлежи на моралното разложение и в мистериите на черните окултни школи започва ужасна злоупотреба с тези магични сили. Те били поставени в служба на най-ужасния егоизъм. Така въздушните и водните сили все повече били предизвиквани, докато се стигнало до огромната атлантска катастрофа – потопът. Онези, които днес познават тайната за употребата на тези сили, добре знаят, че ако днес все още биха се употребявали такива семенни сили, те биха били черно-магични сили, които предизвикват катастрофи. Магията никога не бива да служи на егоистични цели. Така и днес не бива да се прави бяла магия с растежните сили на растенията. През лемурийската епоха е работено със семенните сили на животните. Навсякъде обаче, където се злоупотребява с животинските растежни сили, се събуждат най-ужасните сили на огъня, на вулканичния елемент на Земята. Днес тези неща не са толкова открити; днес елементът на самолюбието на преобрънатата азовост в човека предизвиква опустошаването, опустяването на онези земни области, в които егоизмът се проявява в най-висока степен. Напълно е истина, че войната на всеки срещу всички се подготвя на Земята, което се вижда във взаимовръзката между егоистичното изсушаване на душевните сили и пресъхването на продуктивните земни сили. Това се разказва в северния мит за залеза на боговете. Най-напред обаче трябва да се научим да разбираме разликата между душевното и телесното развитие. Човешките души отново се раждат от епоха на епоха в други тела и чрез това, че тези души някога ще изживеят войната, която ще бушува между човешките души, родени в следатлантското време, за тях това ще е урок за освобождаването от егоизма. Така те ще преминат в едно време,

когато ще притежават плодовете на азовостта, но без нейните вреди. След това ще настъпи време, което същевременно ще е подобно на древните ясновидски състояния на Атлантида, но при свободно самосъзнание. Човек ще е научил в седемте култури на следатлантската епоха какво може да завладее във физическия свят; това чувство на самосъзнание може да се събуди само във физическото тяло, но той трябва отново да потисне физическото тяло. След войната на всеки срещу всички човек ще е стигнал до такава степен на развитие и такова тяло, при които няма повече да е роб, а господар на своето физическо тяло... 104a.78

...Катастрофата, която ни отделя от следващия голям период, ще дойде – след петата, шестата и седмата култура, – тя няма да бъде само външна природна катастрофа, както някога са били залеждането и потопът, а отделянето на петия от шестия период (петата от шестата коренна раса) ще се прояви на морално ниво. Войната на всеки срещу всички, която често съм посочвал, която като морална катастрофа ще раздели петия от шестия земен период, ще е свързана с природни събития, но те ще са повече на заден план. Петият културен период започва с това, което се внася от Марс чрез Самаил, духът на кавгата, като елементи на кавга, война, които се свалят от духовния свят. И началото на съзнателната душа, което виждаме в нашия малък цикъл, петия културен период, съдържа в себе си нещо като предварително указание, прорицание за това, с което големият земен (5-ти) период или епоха ще приключи, след като са изминали петият, шестият и седмият културен период... 346.94

Война на всеки срещу всички – противодействия

...Този, който е възпитан с науката за духа, може да внесе и в социалния външен живот това, което е изживял от науката за духа с най-интензивната част на своята личност – все едно дали той заема ръководещ пост или не. Защото това, което се изживява с цялата личност, когато премине в дела, ще бъде външно изживяване. Това външно изживяване обаче, при което личността изцяло трябва да присъства, е изживяване в любов. Познание, което се стреми към изживяване на идейните светове в духа, ангажира целия човек така, че този човек се включва с любов в социалния живот, прониква с любов социалните идеи. Както непосредственото изживяване на духа е основата на духовнонаучното изследване, така науката за духа чрез

троичното разчленяване на социалния организъм внася любовта в социалния живот, в общността. Тя поставя идеите в действителността така, че любовта може да стане носител на тези идеи. Любовта в социалния живот може да бъде свързана само с изживяната, не само с познавателната наука. Оттам, когато човек застане на основата на науката за духа, както тя се има предвид тук, преди всичко той първо ще насочи поглед към взаимовръзката на духовнонаучните познания, на този духовнонаучен живот, със социалната любов, със социалната любвеобилна практика, която не е само рутина, а с любов е носена от просветляващи идеи. И от това, скъпи приятели, се нуждаем, за да не потънем във варварството, а да стигнем до една нова цивилизация... 255б.260

Причини за войната

...Който вижда дълбоко в душите на хората, знае, че два разделени, съвсем различни пътя предизвикват това, което води до войната. Единият го наричаме способност за преценка и разум, идеализъм, другият е ламтежът, човешките склонности, симпатии и антипатии. Би било съвсем различно в света, ако е възможно без много усилия да се управляват страстите, желанията и инстинктите според принципите на сърцето и разума. Именно това не е възможно, а досега в човечеството е съществувало именно обратното. Разумът и дори сърцето със своя идеализъм създават маска на това, което искат страстите, което изискват нагоните. И когато проследите историята на човешкото развитие, можете, виждайки да проследят тук и там принципи и идеализъм, постоянно да поставяте въпроса: Кои страсти и нагони дебнат зад кулисите? ... 54.39

...Истинското миротворно общество е това, което се стреми към опознаване на духа и затова духовнонаучното течение е истинското движение за мир. Ние не се борим, не се борим и срещу войната или срещу нещо друго, защото борбата изобщо не води до по-висше развитие. Изхождайки от борбата, всеки животински вид се развива като един особен вид. Предоставете всяка борба около нас на тези, които още не са достатъчно зрели да търсят какво всеобщата душа на човешкия род търси в духовния живот.

Не сегашните хора с техните принципи, а бъдещите хора, които все повече и повече ще развиват съзнанието за единната душа, ще са тези, които ще положат основата за нов човешки род, за нова

раса, която напълно ще разцъфти при взаимната помощ... 54.53

Война и имагинации

...Имагинативното, което иска да навлезе в човешката душевност и като имагинация още не може да бъде прието в изминалите времена, хвърля нещо като образ на фата моргана точно толкова под физическия план, колкото то се намира над физическия план. Имагинациите пораждат в човешките същества страсти, чувства, нагони, инстинкти, които се изживяват в антагонизъм. Всъщност можем да кажем, че всичко, което изживяваме в съвременното като проява на нагони и страсти, е израз за това, че обновени имагинации искат да навлязат в света на човешкото културно развитие. Всичко, което като трагични събития често се появява на повърхността, е преобразена имагинация, която хората не могат да обхванат... 174a.44

Войната в митовете

...Истинското зло започва едва когато манас (чистият разум – б. пр.) се свързва с кама (страстната нисша човешка природа – б. пр.), така че човекът е управляван чрез кама и това довежда хората съзнателно да воюват един срещу друг. Това е загатнато в гръцката легенда за женитбата на Пелей с морската богиня Тетис. Там присъстват всички богове, но една богиня липсва. Липсва Ерис, богинята на раздора, понеже човечеството се намира преди стадия, когато кама се свързва с манас и се поражда обособяването, чрез което хората застават един срещу друг. Богинята Ерис обаче се появява и за да въведе раздора, хвърля ябълка сред гостите, която има надпис «за най-красивата». С това е даден повод за появилата се едва през петата коренна раса война, стояща изцяло под отговорността на хората. Едва от този момент можем да говорим за съзнателна война. Най-красивата между богините трябва да получи ябълката на Ерис. Трите богини, Хера, Атина Палада и Афродита се скарват за ябълката. Трите богини означават различните степени на душевния живот на висшите духовни полета. Сега обаче следва да се реши не вече на духовното поле, а на физическото. Затова извикват Парис, който следва да реши спора, изхождайки от физическия свят. Тук лежи същинският проблем, където непосредствено се вижда за какво става въпрос. Какво трябва да ни пресрещне, когато решенията се взимат от физическия план? Когато първо манас се появява на физическия

план, той се смесва с кама. Преди това хората също са притежавали кама, но това не е имало значението на добро и зло. Сега обаче манас се свързва с кама и затова хората вече осъзнават делата си. Манас навлиза в това, което е човекът според своята нисша природа. Камичното развитие той е постигнал още на старата Луна. Грубата кама е отпаднала от Земята заедно с отделянето на Луната и в Луната придружава Земята като спътник. В езотериката Луната е лайтмотивът, показателят за нисшата природа, за това, което ни дърпа надолу, за това, къде можем да стигнем, ако сами се поддадем на нисшата природа. Гибелното във връзката на манас с кама се състои по време на четвъртата културна епоха (подраса, гръцката) в това, че човек, който взема решения, ги свързва с камичното, с лунния принцип, със Селена. От Селена е произлязло името Елена. В свързването на Парис с Елена имаме символично отразена сватбата между манас и кама през четвъртата подраса, четвъртата културна епоха. Намиращият се на физическия план човек си е присвоил лунния принцип. Навсякъде можете да видите това, когато в езотериката се говори за «Луната». Войната произлиза оттам, че на физическия план по съзнателен начин непосредствено е създадена връзката на принципа манас с принципа кама. Троянската война е същевременно символ и факт. Тя наистина е съществувала, най-важните събития на Троянската война се разиграват на физическия план. Те имат обаче и символично значение. Легендата за Троянската война има мистично съдържание, но фактите са протекли също външно на физическия план... 92.100

Стари войни и развитие на езика

...Езикът на атлантите бил общ език, който се ориентирал според общите гласни в езика на самата природа. Той бил подражанието на това, което атлантите дочували по време на ясновидството и ясночуването от бълбукащите извори, бушуващите ветрове, шума на дърветата, кълтежа на гръмотевиците, пликането на вълните. Тези звуци са пренесени в техния език и това бил езикът на атлантите. Едва в следатлантската епоха се разчленява и развива това, което може да се нарече разликата между отделните езици и идиоми, елементът на различните езици. Древният атлантски език, който е почерпен от елементите на природата, от онези могъщи сили, дълбоко свързани с Локи, е трябвало да приеме други форми,

когато господстват азите и хората се разделят на народи и племена. Чрез разделянето на хората на народи и племена и борбата между отделните племена се появява това, което се нарича война. За какво са водени войните? Защо се появяват? Чрез езика на човека е дадено нещо за неговото развитие, чрез което той можел да обърне и покаже навън своите най-дълбоки чувства. От окултна гледна точка това е най-важният напредък в еволюцията, когато душата стига дотам да остави да прозвучат навън в звуци нейните собствени болки, радост и удоволствие. Езикът, когато е артикулиран отвътре, когато душата го оставя да прозвучи, е нещо, което дава на човека могъщо действаща сила. Тази сила е трябвало да бъде потисната от азите, иначе те не биха могли да господстват. Чрез какво азите потиснали древния всеобщ език? Те го направили чрез това, че разделили хората в различни племена и с това на различни езици. Огромна мощ била неразделността на езика – вълкът Фенрис. За да не може да се проявява тази мощ в полето на азите, е трябвало те да опитомят вълка Фенрис, което означава да разкъсат езика, да създадат различните езици, за да могат да владеят хората. Поради това създали войната. Войната е свързана с различието на езиците. Едно е било обаче необходимо, за да господстват азите. Богът на войната трябвало да пхне ръката си в гърлото на вълка Фенрис и да я остави там. Ръката на Тир, бога на войната, стои като език в гърлото на вълка Фенрис. Това е човешкият език, който поражда различните езици. Човешкият език трябвало да се формира така, че древното единство на езика било загубено. Индивидуализирането на езика е посочено в този дълбокмислен мит за вълка Фенрис... 101.70

Войни в древния Ориент

...Разграждащите, смъртните сили, които непрекъснато действат и в нас, които винаги се преодоляват от жизнените сили по време на съня, така че само в края на живота ние събираме всички сили на смъртта в самата единна смърт, тези смъртоносни сили трябва постоянно да се намират в нас. Те предизвикват опомнянето, разсъдъка, съзнанието. Това обаче е характеристика на настоящото човечество – един млад народ, който е имал прекалено силни жизнени сили, тръгва и завладява една област, където живее по-старо население, приело по някакъв начин в себе си смъртоносните сили, понеже вече е изпаднало в упадък; то се оставя да бъде владяно от този на-

род. Настъпва успокоение. Човечеството на Земята нямаше да може да се развива, ако не са били тези, изглеждащи ни днес варварски ужасни борби и войни... 233.36

Война – кризата на днешния духовен живот

...Антропософски ориентираната наука за духа има трудности да се разбере от хората на съвременното, понеже стремежът, който тя трябва да прояви навън, като изхожда от своето вътрешно световно-историческо задължение, не е събуден между широките кръгове хора. Хората искат да търсят изворите на кризите навсякъде другаде – в стопанския живот, в държавата, но се страхуват да ги потърсят в духовния живот. Но докато те не се потърсят в духовния живот, дотогава нищо няма да стане по-добро, съвсем нищо, също стопанският живот и държавността. Защото това, което в държавния и стопанския живот е външна действителност, макар и хората днес да не искат да го признаят, е само външен израз на това, което хората мислят, както са научени да мислят чрез духовния живот, който е навлязъл в историята на развитието на човечеството в последните три до четири столетия, особено през 19-то и началото на 20-то столетие... 335.278

...Днес не става въпрос да се събере наличното като вероизповедания от миналото; днес е необходимо между хората да навлезе нов духовен живот като ново творение. Духовната криза ще се разбере само от този, който не само повтаря старото, не само иска да събере старото, а развива волята за ново духовно творчество... 335.283

ВОЛЯ

...Често е казвано пред вас, скъпи приятели, че същността на волята лежи дълбоко в несъзнателното. И с обикновеното си съзнание човек търси в живота си пътищата на своята карма дълбоко в несъзнателното. Всяка крачка, която прави в живота, като изхожда от своята карма, е предопределена. Но той не го знае. Всичко става несъзнателно. Предишните земни животи действат укрепващо в кармата. Кармата ни води към важните моменти в живота, към житейските ни решения и съмнения. Там, във волята, са и заблудите на отделния човек, на човека, който търси в света пътища единствено за себе си като отделно същество. В мисленето човек търси пъти-

щата, които търсят всички хора. В чувстването човек търси пътищата, които търси неговата човешка група. По чувстването се познава дали някой произхожда от Северна, Западна, Южна или Източна Европа, а ако е от Средна Европа, дали идва от западната, източната или южната ѝ част.

Би трябвало да вникнем в несъзнателните импулси на волята, за да разглеждаме човека не само като общо човешко същество или само като принадлежащ към дадена група, а и като отделен човешки индивид. Там действа волята. Там волята действа, но в дълбоко несъзнателното... 270.52

...В нашата воля действат духовните сили, които по време на земното ни съществуване искат да откъснат от нас физическото ни тяло, а с него и част от душата ни, за да изградят не земното битие, което по-нататък да се развие като Юпитер, Венера и Вулкан, а земното битие, което да бъде откъснато от божествените намерения относно Земята, отчуждено от Земята, и след известно време отнето от нея. Човекът трябва да остане свързан с тази, откраднатата от боговете Земя, според намеренията на определени сили, действащи в неговата воля, чрез която той търси своята карма... 270.53

ВЪЗПРИЯТИЕ

...По-нататък следва да запитаме как достига в съзнанието другият елемент, който досега означавахме просто като обект на наблюдението и който в съзнанието се среща с мисленето?

За да отговорим на този въпрос, трябва да отстраним от полето на нашето наблюдение всичко, привнесено там от мисленето. Защото в съответния момент съдържанието на нашето съзнание винаги е проникнато от понятия по най-разнообразен начин...

...Нека да си представим, че едно същество с напълно развит човешки интелект възниква от нищото и застава пред света. Онова, което то би забелязало, преди да приведе мисленето в действие, е чистото съдържание на наблюдението. На това същество светът би поднесъл само безразборно струпване от обекти на усещането, цветове, звуци, налягане, топлина, вкус и мирис, както и чувства на удоволствие и неудоволствие. Това струпване представлява съдържанието на чистото, безмисловно наблюдение. Насреща му стои мисленето, готово да разгърне своята дейност, стига да се намери изходна точка. Опитът показва, че тя бързо се намира. Мисленето

е в състояние да прокара нишки от един елемент на наблюдението към друг. С тези елементи то свързва определени понятия и така ги поставя в някакво отношение...

...Поради колебанията в езиковата практика ми се струва уместно да се договоря с читателя относно употребата на една дума, която се налага да използвам по-нататък. Непосредствените обекти на усещането, които споменах по-горе, доколкото съзнателният субект се запознава с тях чрез наблюдението, ще наричам възприятия. Следователно с това име ще означавам не процеса на наблюдението, а обекта на това наблюдение.

Не избирам термина усещане, понеже във физиологията той има определено значение, което е по-тясно от това на моето понятие за възприятие. Едно чувство в себе си бих могъл да означа като възприятие, но не и като усещане във физиологичния смисъл. С чувството си също се запознавам чрез това, че за мен то става възприятие. А начинът, по който се запознаваме с нашето мислене чрез наблюдението, е такъв, че при първата му поява за нашето съзнание също можем да го наречем възприятие.

Наивният човек смята своите възприятия във вида, в който те непосредствено му се явяват, за неща, чието съществуване е напълно независимо от него. Когато гледа едно дърво, той най-напред счита, че във формата, която вижда, то стои с различно оцветените си части и т.н. на мястото, накъдето е отправен погледът му. Когато същият човек сутрин вижда Слънцето да се появява като диск на хоризонта и проследява хода на този диск, той е на мнение, че всичко това съществува само по себе си и протича по начина, по който той го наблюдава. Към това убеждение той се придържа дотогава, докато се натъкне на други възприятия, които противоречат на предходните.

Следователно във вида, в който ми се представя, възприятието зависи от някакво обстоятелство, свързано не с обекта, а с мен, възприемащия.

По-трудно е положението, когато се запознаваме със зависимостта на света на нашите възприятия от телесното и духовното ни устройство.

Следователно образите на моите възприятия са преди всичко субективни. Разбирането за субективния характер на нашите възприятия лесно може да породи съмнение дали в основата им изобщо лежи нещо обективно...

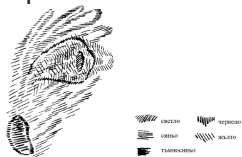
...Както животът, редом със съзнателното будно състояние се нуждае от несъзнателното състояние на съня, така себеизживяването на човека редом със сферата на неговото сетивно възприятие се нуждае от една – дори далеч по-голяма – сфера на възприемаеми по несетивен път елементи в областта, от която произхождат сетивните възприятия. ...Редно е също така да се обърне внимание, че идеята за възприятието, както е развита в настоящата книга, не бива да се смесва с идеята за външно сетивно възприятие, което представлява само негов частен случай. От предходното и в още по-голяма степен от по-нататъшното изложение ще се види, че тук всичко, което постъпва в човека по сетивен и духовен път, се схваща като възприятие, преди да бъде обхванато от активно изграденото понятие. За наличието на възприятия от душевно или духовно естество не са нужни сетива в обичайния смисъл на думата... 4. *Философия на свободата*

Сетивно възприятие

...Макар за повърхностното наблюдение да изглежда, че при виждането върху физическия организъм на човека въздейства идващото от обкръжението, това не е вярно. Когато виждаме външния свят, ние го правим естествено с физическите очи (виж рис. светло), но всичко, което става във физическите очи, не е нещо непосредствено.

Това, което се случва първоначално, всъщност е взаимодействие на процеси в аза и астралния организъм. Искам да покажа това, като в окото означа аза с жълто, естествено след това то продължава по-нататък навътре в организма, и с червено означа астралния организъм. Трябва напълно да сме наясно, че това, което първо се проявява при виждането, са процеси в аза и астралния организъм. Можете непосредствено да ги възприемете, ако не сте повърхностен човек и внимателно наблюдавате своето виждане. Достатъчно е, когато например видите някъде червен цвят, да помислите дали в този момент, когато виждате червеното, можете да се отличите по отношение на вашия аз от това червено. Не можете, не можете да се отличите от този червен цвят. Вие сам сте този червен цвят. Той е нещо, което изцяло изпълва съзнанието ви. Вие не сте нещо различно от това червено. Можете много добре да разберете това, ако например си представите, че това червено е единственото, което мо-

жете да виждате. Виждате една голяма червена повърхност. Когато гледате тази голяма червена повърхност, трябва първо да осъзнаете, че вие сте един аз. Първо трябва да отделите аза. Но докато виждате голямото червено петно, през това време червеното и азът са се слели. Така е и с астралния организъм на човека.

Следователно първото, което трябва да вземем под внимание, когато виждаме, са процеси в аза и астралния организъм. При очите е необходимо – вижте само колко са сложни нещата при очите – човек да има бъбречна система, схематично я начертавам тук в тъмносиньо. Тази бъбречна система принадлежи първоначално на физическия организъм на човека и в себе си има твърди частици. Знаете и често съм казвал, че човек няма толкова много твърди, минерални вещества в себе си. Той е до деветдесет процента всъщност водна маса. Но все пак има в себе си и твърди вещества. Тези твърди частици плуват непрекъснато в течност, във водната маса. Така че трябва да разглеждаме тази бъбречна система същевременно като изходна точка на водното, което е налице не само като секреция на бъбречната система, а преминава през целия организъм, изкачва се и до очите.

Тази течност, която в известен смисъл се излъчва в целия организъм от бъбречната система и навлиза в очите, изобщо не е мъртва течност, а е жива течност. Бихте получили напълно погрешна представа за течащото, водното в човека, ако си представите, че в живия човешки организъм (виж рис., синьо) имаме работа със същата вода, както тя тече в реката. Не е обаче така. В реката имате мъртва вода, в човешкия организъм имате жива течност. Не само плазмата е жива, всичко течено в човешкия организъм е живо. И в това течено навсякъде са фино разтворени вече споменатите твърди съставни частици, които в известен смисъл се носят по вълните на течното и стигат чак в очите. Също етерният организъм на човека се излъчва и носи по вълните на вътрешните течности, като стига в очите. В очите сега се срещат две неща. Етерният организъм на човека изпълва окоето, от окоето продължава до зрителния нерв, и това,

което сега навлиза в тази, изпълнена от етерния организъм течност, е астралният образ, който се поражда в човешкото астрално тяло (червено). А жълтото тук е това, което се поражда чрез аза. То се влива тук и протича и по-нататък.

Така обаче в човешкото око и в зрителния нерв се свързват заедно впечатлението отвън, което първоначално е било в аза и астралното тяло, и отвътре физическото и етерното тяло – физическото тяло носено от минералните съставни части на човешката природа, етерното тяло, носено от течните съставни части на човешката природа.

Само че всичко това не остава при очите, а това, за което очите са посредници, навлиза в останалия организъм. Изобщо разигралото се при гледането по извънредно сложен начин в аза и астралното тяло се среща с това, което в известен смисъл нахлува от вътрешността на организма като физическо и етерно тяло, но като физическо тяло в минералните съставки, а като етерно тяло с вълните на живата течност.

Представеното относно виждането непрекъснато се разиграва в човешкия организъм. В човешкия организъм непрекъснато се срещат етерното тяло, бих казал, под импулсите на физическото тяло във вълните на живата течност, и астралното тяло с всичко, което представляват външните впечатления, импулсирани от аза. От начина и вида как тези два потока се срещат в нас, зависи цялото ни състояние, вътрешната ситуация, в която се намираме, защото те трябва да се срещнат по правилния начин. Какво означава да се срещнат по правилния начин. Тук отново имаме работа с нещо извънредно сложно. В главовата организация на човека първоначално е така (виж рис., стр. 56), че главата всъщност е пластичен (физическо-минерален – б. пр.) отпечатък на силите, които човек като душевно-духовно същество е имал в предземното си битие. Главата е пластично изградена и още в ембрионалния живот тя е много рано образувана и запазва само силата да изгражда. Ако човешката глава нямаше тази сила да изгражда, би била мъртво тяло. Тази човешка глава е прекрасно създание. Тя е верен отпечатък на физическото, етерното и дори на астралното тяло, дори на аза, образува като отпечатък онези космични изживявания, които човек е преживял в предземното си битие и запазва само пластично изграждащите сили. Когато разглеждаме детето, от неговата глава произлиза цялата пластично из-

граждаща сила. От главата се излъчва в останалия организъм това, чрез което по време на растежа си човек запазва пластично образуваните си по съответния начин органи.

Следователно това, което произлиза от главата, изцяло е само пластично образуваща сила. И ако в главата проникне нещо като идващото от виждането, то веднага се приема така, че се образува една сила, която иска да изгражда. Навлизащото през очите иска вътрешно да приеме форма в човека. Преди всичко то иска така да формира нервите, нервната система, че в известен смисъл в човека да стане един вид отпечатък от външното впечатление. Може да се каже, че в тази посока (виж рис., стрели от горе надолу), от сетивата навътре отива една формираща сила. Тази сила в известен смисъл иска по фин начин да превърне човека в статуя. Наистина е така, че всичко, което видим, иска да ни превърне по определен фин начин в статуя...

Насреща идва друга сила, например тук от бъбречната система и навлиза във всичко, което описах, една друга сила (стрели от долу нагоре). Тя непрекъснато разтваря това, което иска да се формира. Представете си как става това. Ако искам да го изобразя, трябва да кажа, че от очите иска да се формира много фин образ. Той иска да стигне до физическо формообразуване. Винаги се проявява такъв вид влияние, че соли, които иначе са разтворени, се сплотяват, искат да се превърнат в твърди минерални соли. Постоянно протича тенденция за формиране (втвърдяване). А отдолу винаги произлиза тенденция формираното отново да бъдат разтворено. Така че в човешкия организъм непрекъснато имаме от вън навътре тенденция за превръщане в статуя, а от вътре навън тя постоянно бива разтваряна.

Този процес, протичащ чрез срещата на астралното с етерното, идващо насреща по вълните на течностите, е от огромно значение и всъщност представлява целия човешки живот. Защото можете да допуснете, че довечера някой ви казва нещо. Това също е впечатление. Сетивно то става по различен от виждането на червеното петно начин, но също е впечатление. Това, което ви е съобщено, също иска да приеме форма във вас. Ако добие форма във вас, то остава като спомен. И ако имате глава, която е склонна винаги да осоява (минерализира – б. пр.) всички впечатления, тогава имате чудесна памет. Можете като автомат винаги да грабнете, да задържите това, което някой ви съобщава. Но не е така при повечето хора, защото при повечето хора е много силна разтварящата тенденция.

Идващото като течна излъчване с етерното тяло срещу пластичните изграждащи сили постоянно разтваря. То всъщност е топъл поток, който непрекъснато разтваря. Когато разглеждаме тези факти, се представя нещо извънредно интересно.

Ако искаме като хора истински, не като човешки автомати, да узнаем например нещата, които запазваме в паметта си, не следва да бъде така, че когато някой съобщава някому нещо, човек веднага да получи такава твърда вътрешна солева (минерална) форма, че да може непрестанно да грабва и задържа нещата. Има такива хора, но тогава човек става несамостоятелен; човек не е повече този, който си спомня нещата, а нещата ангажират човека, той става автомат. Ако искаме да сме самостоятелни хора, трябва да протече следният процес.

Най-напред това, което някой съобщава или го прочитаме, се намира в аза и астралното тяло и иска сега да проникне през мозъчната организация, чрез организацията на главата първо в течностите и после да се консолидира, да се породи един вид минерална формация, солева формация. Добре е обаче, когато дойде вътрешният поток и първоначално я разтвори, така че впечатлението най-много да проникне в течността – но то се размива там – и да не стигне до някаква твърда формация. Поради това, че първоначално не се стига до твърда формация, нещата остават само в астралното тяло. Човек спи през следващата нощ. Тогава излиза навън с астралното си тяло и аза. По време на съня нещо се усилва (виж рис., дясно) и със събуждането отново навлиза нещо (ляво), може отново да бъде разтворено и това се случва по правило 3-4 пъти. Чак след четвъртия сън разтварящата сила не е повече достатъчно голяма и тогава то така здраво се задържа, че тази пластична формация, която вътре не може повече да се разтвори, става основата за паметните представи, за спомените. Ще кажете: «Аз си спомням обаче и нещата, които съм чул вчера, при които не съм преспал няколко пъти.» Напълно правилно, но първоначално не става въпрос за това. Че си спомняте неща, които сте чули вчера, произлиза оттам, че нещата са още в астралното тяло, евентуално остават впечатление в етерното тяло. Но човек и не забравя веднага след един-два дни. Ако нещата наистина са забравени, то вътрешната разтваряща сила е така силна още след четвъртия ден, че всичко се разтваря; тогава те са се разтворили. Защото при силата, която е налице, защото това се повтаря четвърти

път, то може още повече да се разтвори и тогава забравяме нещата безвъзвратно.

Това е много интересен факт. И този факт, който може да се наблюдава по пътя на имагинацията, когато просто се види как нещата могат да се запаметят, ни води към нещо друго; води ни да научим, че главата на човека му е много по-бавен другар от останалия човек. Когато говорихме за тричленността на човека и първо поставихме ритмичния организъм в средата, от една страна, имаме нервно-сетивния организъм, т.е. главовия организъм, от друга – двигателно-веществообменния организъм, можем да кажем, че главовият организъм, с цялото си развитие, битие и бъдеще, се движи в по-бавно темпо от двигателно-веществообменния организъм. И така е, че по време на това вътрешно концентриране (ляво), това формиране – не е съвсем така, но искам да го кажа като пример, – ако за някакво впечатление се нуждаем, да кажем, от една секунда, то от страна на бъбречната система има вече четири импулса на разтваряне. Следователно имаме вече четири атаки на разтварянето. (Виж рис., стр. 56.)

Това се вижда от факта, че пулсът ни удря четири пъти, докато един път дишаме. Дихателната система е тази част от ритмичната система, която действа нагоре към главата и ѝ налага четири пъти по-бавно темпо. Пулсът, т.е. кръвообращението е това, което от страна на ритмичната система действа върху двигателно-веществообменната система и ѝ налага четири пъти по-бързо темпо. А в това, което се проявява чрез четири пъти по-бързото темпо на кръвообращението, лежи всичко разтварящо. В това, което се проявява чрез четири пъти по-бавното темпо на главата, лежи всичко втвърдяващо, всичко, което иска да превърне човека в статуя.

Наистина е интересно, че тази среща, която ви описах, т.е. издигането нагоре на импулсите на бъбречната система и слизането надолу на ударите, идващи от външните влияния, че това също стои в един ритъм от дишане и кръвообращение, че докато се поражда впечатлението, четири пъти се упражнява атака от страна на разтварянето. И оттам произлиза, че ние трябва да спим четири пъти, за да се затвърди достатъчно външното впечатление.

Нещата се подреждат по чудесен начин, когато наистина можем да разгледаме вътрешната конфигурация на човешкия организъм. Но всичко това е във връзка с още нещо.

Виждате, че докато при човека се придвижваме към главата, стигаме до едно четири пъти по-бавно темпо на живота, от това, което срещаме, когато отиваме например към храносмилателните органи, или бъбречната система. Бъбречната система работи много бързо и носи вътрешно изработеното от нея до етерното, което плува върху вълните на живата вода. Когато човек затвори очите си и мозъкът му съзнателно се отпусне и прозрے това, което се излъчва от бъбреците, това са имагинациите, които плуват в живата вода. Тогава в имагинация му се представя неговата собствена душевност. Това е извънредно интересна формация. Ако тук имаме бъбречната система (виж рис.), от бъбречната система към целия организъм протича, така да се каже, жива вода.

Това, което се отделя там и енергично се изпраща навън, е само излишното, но същевременно към останалия организъм тече тази жива вода, която бива проникната от етерния организъм. В този етерен организъм обаче са налице много имагинации (червено), той е проникнат от имагинации. Когато се потисне мозъчното съзнание и всички сетивни възприятия, тези имагинации могат да се разглеждат като картината на собствения организъм. Тогава нещата са здравословни. Но ако бъбреците са болни и чрез болните бъбреци има прекалено силно излъчване на живата вода, тогава се поражда всякакви образувания вътре и тогава идват познатите субективни явления, които имат бъбречно болните. Това, което там работи, което е непрекъснато проникнато от вътрешна телесна топлина пулсиращо излъчване, но излъчване във вътрешни образи, които се срещат с идващото отвън, което иска да стане пластика, това работи четири пъти по-бързо от това, което работи от вън навътре. И то отново се вижда в това, че имаме определени периоди в живота си, доколкото тези периоди се разглеждат като произлизащи от етерния организъм, т.е. произлизащи точно от това, което описвах тук. ... 218.54

Възкръсване на думите

182, 7л...Скъпи приятели, хубаво би било, особено в нашето съвремие, ако хората можеха да открият например следното. Съвсем сигурно е, че в дълбините на човешките души се намира тенденцията да се казва истината. Но именно когато имаме намерението да кажем истината и сами се осъзнаем при това изговаряне на истината, можем да направим първата крачка към изпитване на безсилието на

човешкото тяло спрямо божествената истина. В мига, когато наистина стигнете до осъзнаване относно казането на истината, стигате до нещо забележително. Поетът го е почувствал, като е казал: «Заговори ли душата, ах, душата вече не говори.» По пътя, по който се превръща в говор това, което изживяваме вътрешно в душата като истина, веднага заглъхва. То не се умъртвява още напълно в говора, но веднага заглъхва. И този, който познава говора, знае, че нищо не е правилното означение на някаква истина, освен собствените имена, които винаги назовават само едно нещо. Щом употребим общи, генерализирани имена, било съществителни, глаголи или прилагателни, ние вече не изговаряме истината напълно. Истината се състои в това да осъзнаем, че с всяко изречение всъщност се отклоняваме от нея.

Духовнонаучно ние се опитваме да възкръснем от признанието, че с всяко твърдение се казва неистина, като го правим по определен начин, който често съм характеризирал. Казвал съм, че в духовната наука често не е важно какво се казва – защото то също така ще попадне под преценката на това безсилие, – а как се казва. Опитайте се веднъж да проследите – можете да го направите и в моите книги – как всяко отделно нещо се характеризира от различни гледни точки, как винаги се прави опит едно нещо да се характеризира първо от една страна, а след това – от друга...

...Днес, когато ленивото човечество чете някъде нещо, често казва: «Това съм го чел там и там.» То вижда само съдържанието. Сега обаче е времето, когато човечеството трябва да се научи, че не става въпрос толкова до съдържанието, а за това, кой го казва. Човек трябва да се опознае от това, което казва, понеже думите са само жестове, но трябва да се опознае кой прави тези жестове. Това е, в което човечеството днес трябва да се вживее. Тук лежи една страшно голяма мистерия на обикновения живот, скъпи приятели. Има голяма разлика дали всяко изречение е извоювано чрез личния аз или се дава по някакъв начин отдолу, отгоре или отстрани. Даването действа дори по-сугестивен начин...

...Когато хората днес питат «Къде да намеря Христос?», трябва да се даде такъв отговор, защото Христос не може да бъде достигнат чрез някакво си философстване или чрез удобна мистичност. Той може да бъде достигнат само когато човек има смелостта да се постави непосредствено в живота. И в такъв случай и по отношение

на говора трябва да чувствате безсилие, в което ви поставя тялото поради факта, че е носител на говора и след това да почувствате възкресението на духа в словото. Това е. Не само «Буквата умъртвява, духът оживява», който израз често се разбира погрешно, а още звукът умъртвява и духът трябва първо отново да се оживи, като в отделното изживяване конкретно се направи връзка с Христос и с Мистерията на Голгота. Христос се намира в тази първа стъпка. Не само да се търси там, където се намират красиви думи и да се поглежда тяхното съдържание – днес хората са свикнали с това, – а да се търси в човешката цялост, да се търси как са произлезли думите от мястото, откъдето биват изговаряни. Това ще става все по-важно и по-важно. Ако някои между нас го обмислят, няма да чуваме вече така често хората да казват: «Този говори напълно антропософски или теософски, трябва непременно да се прочете!» Не става въпрос какви думи се намират там, а от кой дух произлизат. Не думи искаме да разпространяваме чрез антропософията, а един нов дух, духът, който трябва да бъде всъщност духът на християнството от 20-то столетие нататък...182.

ВЯРВАНЕ

...Трябва да заемем становище на принципа да следваме грижливо каквото е изнесено, но да не допускаме да се казва, че то е признато сред нас заради вярата в авторитета. Никога не бива да се чува фразата, че истините се приемат, просто защото аз съм ги казал! Ще извършим прегрешение спрямо истината, ако кажем нещо подобно. Едно или друго нещо може да бъде основано на доверие; но то никога не бива да се превръща в принцип. [...] Правилото, което всеки би трябвало да спазва, е да не приема нещата заради авторитета, а да ги проверява. Потвържденията ще бъдат намерени чрез проверяването. Всеки път, когато сред нас се е използвала думата «доверие», това е било сигнал за опасност; било е знак, че сме навлезли в период, когато ни заплашват опасности. Отношението, което досега преобладава сред нас, трябва да се прекрати, тъй като науката за духа не е основана върху авторитета, а върху познанието...254.

ГНЯВ

...Гневът и ядосването всъщност са слабост на волята, дори

може да се каже, че са болест на волята. При човек, който е бил гневен през деня, през нощта се събужда неговата болна воля и прави физическото му тяло физически болно: «Има голяма разлика в това, дали през деня човек се отнася към своята съдба спокойно и с преданост и чрез това подготвя волята си така, че може да се каже, че тази воля развива приятна топлина, чувство на приятност – или дали проявява гняв. През следващата нощ или при следващото заспиване тази нездравословност на волята се излива в тялото и е причина за многобройни болестни състояния, чиято причина не може да се открие, защото истинските последствия, които се проявяват като болестни състояния, се появяват едва след години или след десетилетия.

Само който може да разглежда големите времеви отрязъци, може да види взаимната връзка между душевните и телесните състояния. Следователно волята трябва да се школува и в смисъла на телесното здраве... 130, л. 05.11.1911 г.

ГРУПОВИ АЗОВЕ НА ЖИВОТНИТЕ

...Силите, които образуват различните животински форми, се изливат върху нашата земна планета от другите планети на нашата планетна система. Ние можем всъщност да разчленим цялото животинско царство на 6 до 7 главни групи и тези главни групи имат най-главните групови азове. Това, което предизвиква разнообразието на животинските видове, не произлиза само от Земята, животинските видове получават своите форми много повече от небесното пространство... 136.163

...Когато окултният поглед потърси груповия аз на някоя животинска форма, не бива да търси на Земята, а на някоя планета. Трябва да схващаме груповите азове на животните като потомци на духовете на движението, динамис... 136.165

ДВОЙНИКЪТ – ПАЗАЧЪТ НА ПРАГА

...И така, зад видимия външен свят, където протича обикновеният живот, се намира един друг свят. Пред неговия праг е изправен строг пазач, който не позволява на човека да узнае нещо от законите на свръхсетивния свят. Защото всички съмнения и всяка несигурност спрямо този свят могат да бъдат понасяни много по-леко, отколкото взирането в това, което трябва да изоставим и отхвърлим,

когато искаме да прекрачим прага на свръхсетивния свят.

Доколкото не пристъпва към този праг, човек е защитен от описаните преживявания. Обстоятелството, че е запознат с разкази на хора, приближили или прекрачили този праг, не променя нещата. Но те могат да му послужат като указания, когато се приближава към прага. В този случай, както и в много други, е валиден принципът, че едно задължение ще бъде изпълнено много по-добре, ако човек има предварителна представа за нещата. Макар че предварителната осведоменост няма да промени нищо от това, което човек иска да постигне като себепознание в свръхсетивния свят. Ето защо, когато ясновидци или запознати с ясновидството личности твърдят, че подобни теми изобщо не бива да се разискват пред хора, които не са взели твърдото решение да се отправят към свръхсетивния свят, това не отговаря на фактите. Днес живеем в епоха, когато хората все повече и повече трябва да се запознават със същността на свръхсетивния свят, ако искат да се справят с изискванията на живота. Към задачите на нашата съвременност и близкото бъдеще несъмнено принадлежи и разпространяването на свръхсетивните познания, а наред с тях и тези за пазача на прага...*16, л. 4. превод Д. Димчев*

...Но не бива да мислите, че кармата действа така, че можем веднага да изплатим в следващия живот всичко, което сме причинили в предишния.

Не е така просто. Понякога е необходимо да се мине през повече възплъщения. Ако в даден момент можете да погледнете назад и видите всичко, което се намира във вашето астрално тяло като отпечатъци, които трябва да поправите, преди да се издигнете в определени висини на окултното, бихте видели всички ваши дългове.

Това застава и трябва да застане пред ученика в един символичен осезаем образ – нашата неуравнена карма, която ни пречи, която имаме още да изплащаме. Това е пазачът на прага.

Той може да ни пресрещне и по абнормен начин. Познат ми е случай, когато един човек е бил възплътен в края на 18. век с извънредно голям стремеж така да извърши някои дела на физическия свят, че след смъртта му се наложило да измине забележителна съдба. Той почива и след много дълго време от него се отделя и последната частица от астралното му тяло. Обикновено астралното тяло отпада след изтичането на една трета от изживяното земно време и остава като астрален труп, докато се разпадне. Такива астрални тру-

пове непрекъснато заобикалят хората и упражняват лоши влияния върху тях. Този човек не може да остане дълго в духовния свят, а скоро усеща стремеж да навлезе отново във физическия свят. Само че му се случва нещо лошо, което всъщност може да се случи много рядко. Понякога е възможно човек да срещне своя астрален труп, когато се завръща във физическото битие. Това е много лошо за него, защото сегашното му астрално тяло се прониква от предишното му астрално тяло, което е ужасна съдба. То остава непрекъснато до него като двойник и това е аномалният вид на пазача на прага. Това може понякога да се случи.

Но за човека, тръгнал по пътя на окултното развитие, е необходимо да види в определен момент обикновеното си астрално тяло с всички отпечатъци на още неизплатената си карма и чрез средствата, които има на разположение, да се постарее да уравни неизпълнената карма. Това е истинската среща с пазача на прага. Не се казва, за да предизвика страхове, а да се разясни какво се нарича самопознание в истинския смисъл на думата. То е двустранно. Първо, то е познание на това, което истинското себе, истинският аз има да понесе. Второ, то е опознаването на висшия аз... 98, л. 7

...Нека да приемем, че в определен момент бихме могли да напуснем физическото тяло без предварителна подготовка, че някакъв вълшебник ни е помогнал да напуснем физическото тяло, така че то остава самó, а етерното тяло отива с астралното тяло и в известна степен имаме изживяване, подобно на момента на смъртта. Да допуснем, че можем да направим това без подготовката, за която говорихме. Какво представляваме, когато се намираме навън, когато застанем срещу самите нас. Там сме това, което сме станали в течение на мировото развитие от живот на живот. Докато от сутрин до вечер се намираме във физическото тяло, божествените създатели на храма на нашето физическо тяло коригират това, което сами сме разрушили в течение на земния си живот при преминаване от въплъщение към въплъщение. Сега обаче, когато излезем извън него, нашите астрално и етерно тяло имат постигнатото при преминаването от живот към живот, но без корекция. Сега те изглеждат така, както трябва да изглеждат според това, което сами сме направили от себе си. Когато човек излезе от физическото си тяло, не е същество с по-висша, по-благородна и по-чиста форма от тази, която е имал в него, а е същество с всички несъвършенства, с които е натоварил

своята карма. Всичко това остава невидимо, доколкото храмът на тялото държи в себе си етерното, астралното тяло и нашия аз. То става видимо в момента, когато излезем от физическото тяло с висшите съставни части на нашето същество. Така да се каже, ние сами заставаме срещу себе си душевно-духовно голи, когато при напускането на тялото станем ясновидци.

Нека да допуснем, че в течение на бъдещото земно време имаме да изживяваме още много неща. Ще правим това или онова, ще извършваме различни неща. За някои от тях още сега се показват склонностите, поривите и страстите. Тях сме изградили чрез възплъщението си през предишните епохи. Всичко, което човек е способен да извърши в света, всичко, за което е станал виновен към някои хора и има да поправи в бъдеще по отношение на тези хора, се намира в астралното и етерното тяло, когато те излязат от физическото.

Така да се каже, самите ние заставаме духовно голи пред себе си, когато при напускане на тялото си станем ясновиждащи. Това ще рече, че така заставаме пред духовните си очи, че узнаваме доколко сме станали по-лоши, отколкото щяхме да бъдем, ако бихме достигнали съвършенството, което са имали боговете, създали чудната форма на нашето физическо тяло. В този момент виждаме колко сме далеч от онова съвършенство, което трябва да стои пред нас като бъдещ идеал на нашето развитие. Това е изживяването, свързано с просветлението. В този момент виждаме колко по-ниско сме паднали под света на съвършенството. То е изживяването, което означаваме като срещата с пазача на прага.

Това, което е действително, не става повече или по-малко действително поради това дали го виждаме или не го виждаме. Образът, който виждаме в този момент, винаги стои в нас, но понеже още не сме излезли от нас и не сме застанали срещу себе си, а сме вътре в нас, не го виждаме. В обикновения живот това, което видим, когато ясновидски излезем извън себе си, е пазачът на прага. Той ни опазва от изживяването, което трябва най-напред да се научим да понасяме. Първо, трябва да си изработим онази мощна сила в нас, която ни прави способни да си кажем: Пред нас се разгръща бъдещето и ние поглеждаме без уплаха и ужас това, което сме станали, защото съвсем сигурно знаем, че ще можем да поправим всичко. Способността, която трябва да имаме, за да понесем този момент, без да бъдем смазани от него, тази способност трябва да си изгра-

дим по време на подготовката за ясновидското изследване.

Тази подготовка се състои в това – днес отново го казваме само абстрактно, по-късно ще навлезем и в конкретното, – енергично да усиляваме активните, позитивните способности на душата, за да укрепим, колкото ни е възможно повече нашата смелост, чувството за свобода, любовта и мисловната енергия на кристално яския интелект, за да можем да излизаме от физическо си тяло не като немощни, а като силни хора. Но когато от това, което в обикновения живот познаваме като страх и ужас, се намира твърде много в човека, той няма да може да понесе изживяването, без да бъде потиснат...
113, л. 24 август 1909 г.

Двойникът – Раздвоение на личността при езотериката

...Раздвоението на личността настъпва като резултат от вярното следване на езотеричните упражнения. Човек започва постепенно да чувства така, като че ли някой върви до него, мисли с него, слуша с него и дори когато вътрешно не е достатъчно силен, говори заедно с него. Това е втори аз, който пристъпва напред, един двойник, когото човек е излъчил извън себе си. Колкото по-сериозно някой следва езотеричния път, толкова повече отделя части от своята предишна същност извън себе си, това ще рече, че също като змията той отхвърля кожа след кожа. Тези кожи – казано като сравнение – стават второ същество, двойник, който повече не напуска човека по време на живота му. Човек, изнесъл своя двойник извън себе си, е наричан в древните египетски мистерии «кха-човек». Двойникът е прикован към кха-човека, за да му напомня непрекъснато какъв е бил предишният му живот или какво още представлява самият той. Това невинаги е приятно усещане. Но непрекъснатото осъзнаване на този двойник довежда грешките на човека до съзнанието му, за да може да ги поправи. Той непрекъснато трябва да чувства това присъствие, защото иначе съществува опасност, покрай всички свои висши идеали и намерения да забрави какво всъщност представлява вътрешният му живот и какви са неговите недостатъци. Колкото по-силно се проявява двойникът, толкова е по-добре за нашето развитие, защото иначе ще се поддадем на големи илюзии относно самите нас... 266/2.274

...Чрез този двойник ние задълбочено се учим да опознаваме това, което трябва да изхвърлим от себе си. Той постоянно ни го

показва. Чрез изживяването на този двойник ни се показва всичко съществуващо в нас като нечестност, омраза, егоизъм и други лоши качества. И когато все още мъкнем тези лоши качества и не можем да се отърсим от тях, изпитваме неприятното чувство на неудоволствие, което двойникът предизвиква в нас. Но когато духовният човек в нас се развие и все повече израства, и когато укорително поглеждаме тези качества на душата си, те ни измъчват с тяхното съществуване, което духовният човек в нас не може повече да търпи. И затова е добре, когато се засилва чувството на мъчителното неудовлетворение, понеже така най-бързо можем да се освободим от този двойник... 266/2.279

Ариманически двойник

...Трябва да се говори за съзнателна духовност отвъд прага на съзнанието, а не за несъзнателна духовност. Да, трябва да сме наясно, че има много неща, за които човек не знае в обикновеното съзнание. Щеше да е зле за човека, ако в обикновеното съзнание знаеше за всичко, което става в него. Помислете си колко би трябвало да чака със своето ядене и пиене, ако преди това трябва да изучи физиологичните и биологичните процеси, протичащи от момента на приемането на храната! Всичко това се извършва в несъзнаваното и навсякъде участват духовни сили, също при тези чисто физиологични процеси. Но човек не може да чака с яденето и пиенето, нали, докато се научи какво всъщност протича в него. Така протичат много неща в човека. Голяма част, дори по-голямата част от неговото същество е несъзнателна или, по-добре казано, подсъзнателна.

Но своеобразното е, че от това подсъзнателно, което носим в нас, при всички обстоятелства се намесва едно друго същество. Така че в нашето тяло носим не само съчетанието от тяло, душа и дух, в нашето тяло носим през света независимата от нас душа, а кратко време преди раждането подсъзнателните части на човека се завладяват от друго същество... 178.189

Виж *Болестта и двойникът в човека* стр. 157

...Ако не беше се извършила Мистерията на Голгота, ако Христос не беше преминал през Мистерията на Голгота, тези същества отдавна щяха да са постигнали на Земята възможността да останат в човека и след смъртта, която кармически му е предопределена. В такъв случай те щяха да са постигнали победа над човешкото разви-

тие на Земята и биха станали негови господари... 178.59

...Духовните влияния, които могат да донесат на Земята духовност от Космоса с помощта на позитивните и негативните сили на магнетизма, идват от областта на Близнаци, те са обедни сили. Още в Средновековието се знаело, че става въпрос за космически сили, а и днес екзотерично е известно в науката, че зад Близнаците в Зодиака по някакъв начин се намира позитивен и негативен магнетизъм. Тези сили, идващи от Близнаци, могат изцяло да се поставят в служба на двойника... 178.229

...Необходимо е да се разбере как импулсът на свободата трябва да проникне всичко, което съществува през петата следатлантска епоха. Защото точно срещу тази свобода на човешката душевност се изправя това противодействащо същество, което придружава човека като двойник чак до смъртта... 178.211

...Познанието за този двойник е известно в старите времена. То е изгубено. Било е необходимо да се предпазят хората да не възприемат нищо, даже и само теория за този двойник, а колкото е възможно по-малко да се занимават с нещата, които имат нещо общо с него... 178.65

Двойникът трябва да бъде овладян

...Случва се двойникът да ни предизвика чрез присъщите ни страсти и пориви, на които сме робували инстинктивно преди, да го последваме било в пристъп на гняв, било като изпитваме омраза, безразличие, завист или други напирани страсти. По правило това няма прекалено голямо значение за обикновения човек. Езотерикът не бива да следва такива изблици на страсти. Той трябва много повече да се владее. Чувственият живот и поривите на езотерика трябва да се различават от тези на обикновените хора. Езотерикът не бива да се поддава само на инстинктите си, без сам, така да се каже, да се вземе в ръце. Би трябвало постепенно да стане невъзможно да се следва това, което иска двойникът. Човек трябва да стане господар на този двойник. Импулсите, които преди са владеели човека, трябва сега да се владеят от него, като той изхожда от своето по-висше азово съзнание. Човек трябва да проникне с ясното си съзнание във всичко инстинктивно, произволно и произлизащо от страстите на душевния живот. Трябва изцяло да бъде поставено във властта на човека дали в даден случай иска или не иска да дари обич. Имен-

но чрез това, че изхождайки от по-висшето си азово съзнание, променяме по този начин чувствения живот, ние получаваме по-висше усещане за пронизващата света красота, която лежи дълбоко в мировата любов и прави възможна изявата на истинското изкуство... 266/2.292

Двойникът и самопознанието

...В езотеричния живот трябва да се обърне особено внимание на егоизма. Често си мислим, че правим нещо безкористно или изпитваме към някого омраза или завист, нестигащи до съзнанието ни, но като езотерици си мислим, че трябва да кажем истината или че не бива да се оставяме другият да ни причинява еди-какво си. Когато се появят такива чувства, трябва да си представим, че сме се поддали на груби заблуждения и че причините за тях винаги излизат от егоизма. Подобни чувства постоянно се проявяват, придружени с усещане на топлина, която пронизва етерното тяло – и то частта на етерното тяло, която наричаме топлинен етер – и чрез кръвта действат върху физическото тяло. Трябва да сме наясно, че подобни чувства постоянно увреждат развитието на света и човечеството.

Ръководещите кармическите взаимовръзки йерархии работят тогава по такъв начин, че възлагат на същества от луциферически вид да разрушат такива въздействия в нас, като увреждат дори и физическото ни тяло. При правилно самопознание, при разбирането на нашите собствени лоши качества ни пронизва ледено чувство, докато всичко, което като афекти ни доставя удовлетворение, се изявява в топло усещане, за разлика от самопознанието. Архангел Самаил е предводителят на действащите в този студ луциферични същества, които носят самопознание на човека. Пред ясновидеца, който може да ги възприема, те се проявяват под различни образи, най-често човекоподобни. А когато проявяваме егоизъм, завист и омраза, се събуждаме с чувство на отвращение, на презрение, което се дължи на въздействието на нашия двойник. Този, който все още е нечестен, ще изпита при събуждането си задушавачо, драскащо чувство в гърлото. Той ще се чувства като притиснат с клеци, като измъчван от хиляди ръце. Апатичният езотерик ще има при събуждането си чувството, че се дави като при наводнение, и то е толкова по-силно, колкото повече той се отдава на ежедневиия сетивен живот... 266/2.239

Изживяване на двойника

...Да приемем например че някой – не е необходимо да бъде медитиращ – е видял двойника си. Може да се случи, че е искал да отиде на гости, където някой възнамерява да го отрови. Да приемем, че в полуздрач той стои в стаята си и вижда себе си. Под влиянието на това изживяване не отива на гости и не му се случва да бъде отровен. При това образът, с който се представя изживяването, съвсем не е това, за което става въпрос. Важното е, че духовното същество, придружаващо човека от инкарнация на инкарнация, е искало да привлече вниманието му. Има такива същества, които принадлежат към йерархията на ангелите и при вероизповеданията се наричат ангели пазители на хората. Такова същество не може да привлече вниманието на човека, като повлияе мислите му така, че човек да знае, че вечерта не бива да отиде на гости. Това не може да стане, понеже мислите ни, освен породените чрез духовната наука, принадлежат към физическото поле и затова не могат да бъдат повлияни от свръхсетивното. След смъртта и по време на сън трябва да изоставим мислите си, с изключение на споменатите духовно-научни. Но чувствата и волевите ни импулси сами по себе си достигат свръхсетивното и върху тях може да се отрази определено влияние. Това става например с виждането на двойника. Но може да се случи някой да види двойника си не защото ангелът му го показва, а защото, макар и за момент, етерното му тяло се е отделило и поради това той вижда пред себе си своето физическо тяло. Възможно е човек да види своя двойник, просто защото си е увредил стомаха и поради това етерното тяло – може би само в онези области, които обслужват стомаха – за момент се е отделило. Това обаче трябва внимателно да се отличава от другото. Възможно е същото впечатление, което трябва да се получи – както при случая с отравянето – да се предизвика по различен начин. Някой човек може да види двойника си, друг може да влезе в една стая, когато в същия момент със силен и физически необясним шум пада картина от стената. Това е приблизително същото, както например когато едно съобщение веднъж се написва на немски, а друг път на латински език. Затова няма смисъл да се пита дали това, което сме видели, е реално или не. Няма никакво еднозначно прочитане на имагинациите. Първо трябва да се научим как трябва да се разчитат... 266/3.101

...Както Едип се справя със сфинкса, така човекът на петата

следатлантска културна епоха трябва да се справи с Мефистофел. Той застава срещу Мефистофел като пред второ същество. Гръкът възприемал сфинкса, когато кръвният и дихателният му процес ставали активни. Тогава пред него заставало това, което чрез по-активните процеси на кръвта и дишането навлизало в неговата природа. Съвременният човек стои с всичко, което идва от разума, от трезвеността, насреща на свързаното с нервния процес. Заставането на човека насреща на мефистофелската същност е можело да бъде поетично предчувствано като прорицание в Гьотевия «Фауст». Но колкото повече се навлиза в еволюцията на петата следатлантска епоха, то все по-често и по-често ще се осъзнава като основно изживяване.

Докато гръцкият човек изпитвал мъка заради прекалено многото въпроси, модерният човек го грози опасността да се уплете в предразсъдъците си, да има второ тяло до себе си, съдържащо неговите предразсъдъци. Материалистическата нагласа ще изсуши етерното тяло и в изсушеното етерно тяло ще живее Мефистофел... 158.105

Изживяване на двойника като ненормален вид на пазача на прага

...Ако в определен момент погледнете назад и бихте могли да видите всичко намиращо се в астралното ви тяло като отпечатащи, които трябва да бъдат поправени чрез кармата, преди да се издигнете до определени висини на окултното, бихте видели всичките си неизплатени сметки. Това, което още имаме да поправяме и което ни е пречка, т.е. неизравнената карма, трябва да застане като символичен и близък образ пред духовния ученик. Това е пазачът на прага. Той може да се появи пред нас по съвсем абнормен начин. Може да се случи, когато човек се завръща във физическото съществуване за нова инкарнация, да намери своя неразтворил се в астралния свят астрален труп. Това е много лошо за него, защото сегашното му астрално тяло се прониква от предишното, което е ужасна съдба. Тогава той постоянно го има пред себе си като двойник и това е неестественият начин на появяването на пазача на прага... 98.37

...Може да се случи пазачът на прага да се появи по неестествения си начин, когато човек има толкова силно влечение само към живота между раждането и смъртта, че поради недостатъчната въ-

трешна дейност не може да остане достатъчно дълго в девахана. Когато човек прекалено много свикне да гледа навън, не вижда нищо в себе си. Той бързо се завръща във физическия живот. Предишните му страсти още се намират в камалок и той ги среща. Към новото му астрално тяло там се прибавя старото, предишната карма – пазачът на прага. Той постоянно остава пред него като своеобразен вид двойник. От страховитото време на папите при много от тях като например Александър Борджия е останал такъв двойник за през следващата инкарнация. Сега има хора, и то нерядко, които непрекъснато са съпровождани от предишната си низша природа. Това е специален вид лудост. Тя все повече ще се засилва и ще става все по-бурна, понеже животът в материалното все повече се разпространява. Много хора, които днес напълно се задоволяват с материалния живот, в следващата си инкарнация ще имат до себе си аномалната форма на пазача на прага. Всички нервнболни хора днес ще бъдат бързо изтиквани в следващата инкарнация от пазача на прага. Те ще бъдат принудени да влязат в много ранна инкарнация, един вид космическо преждевременно раждане... 93а.28

...Човек си изгражда ново астрално тяло, но старото се присъединява и той влачи и двете през живота си. Старото астрално тяло се появява в кошмарни сънища или визии като негов втори аз, и го измъчва, малтретира и потиска. Това е неправомерният, фалшивият пазач на прага. Този стар астрален труп лесно излиза навън от човека, понеже не е здраво свързан с другите му съставни части, и се проявява като двойник... 95.47

Изживяване на двойника – начало

...Онази степен, на която е дадена възможност на астралното тяло да отпечата своята форма върху етерното тяло, е свързана с това, че около нас става светло, духовният свят около нас се разкрива, настъпва просветлението. Първата опитност, която настъпва чрез организацията на астралното тяло като следствие от медитирането, концентрирането и т.н., би могла да се изрази като чувство, като усещане, което, ако искаме да го опишем, най-добре бихме го нарекли напълно съзнателно протичащо в самото себе си разделение на нашата личност. В този момент, когато изживяваме това, си казваме: Сега си станал нещо като две личности.

Второто се състои в това, че втората личност, която се намира

в първата, постепенно става способна наистина да излезе душевно-духовно вън от първата. Това изживяване се изразява в това, че човек, макар и отначало за кратко време, се вижда като застанал до себе си, като свой собствен двойник... 113.37

Ясновидско изживяване на двойника

...Човек винаги има нещо в душата си, което не владее напълно, което е свързано с особени афекти. По отношение на такъв вид неща, с които човек е свързан по съвсем своеобразен начин в своята душевност, Ариман разгръща особена дейност. В човешката душа има участъци, които могат да се отделят от нейната цялост. Понеже не владее напълно такива участъци, там се вмъква Ариман. И чрез действията на Ариман, които са неправомерни, които се пораждаат затова, че той прекрочва своите граници, се появява тенденцията, такива части от човешката етерна същност, имащи склонността да се отделят от останалия душевен живот, да станат самостоятелни и да се оформят от Ариман така, че той им придава човешки образ. Всъщност възможно е всякакви, намиращи се в самите нас мисли да приемат човешки образ. Когато човек се изправи срещу тези мисли, станали мисловни живи същества, когато Ариман успее да направи тази част от човешката душа самостоятелна, да ѝ предаде човешка форма и когато човек навлезе в елементарния свят (астралното поле), вижда тази самостоятелна част от своето същество като свой двойник. Това, на което Ариман придава формата на човешкия образ, винаги е част от човешката душа. Ако се намираме в нашето физическо тяло, не можем да застанем срещу себе си. Но когато с астралното си тяло навлезем в астралния свят, можем да сме в него и въпреки това да го виждаме отвън, както виждаме двойника. Това се има предвид с двойника. Всъщност, когато се говори за субстанция, той представлява голяма част от самото етерно тяло. Докато запазваме една част от него, друга част се отделя и става обективна. Ние я виждаме, тя е част от собствената ни същност, на която Ариман е придал образа, който тя има. Защото Ариман се опитва да вмести всичко в законите на физическия свят. Във физическия свят господстват духовете на формата, ексусиан, и те споделят това господство с Ариман, така че Ариман може наистина да направи това с една част от човешката същност.

Тази среща с двойника е елементарно явление и то може да

настъпи поради особени подсъзнателни впечатления и импулси на човешката душа дори когато човекът не е ясновиждащ... 147.118

...Който стигне до определена степен на окултното развитие, трябва да се научи да вижда в астралния свят всичко, което кармически е заложено в него като радост, удоволствие, болка и др. Когато мислите духовно-научно в правилния смисъл, ще ви стане ясно, че външният живот, нашето тяло не са нищо друго в съвременето, освен резултат, смесване на две течения, които идват от противоположни посоки и се проникват... 324a. 34

...Представете си как две взаимопроникващи се течения – едното идващо от миналото, а другото от бъдещето – се кръстосват във всяка точка. Представете си едно червено течение в едната посока и едно синьо течение в другата посока. И представете си например четири точки в това смесване. Тогава във всяка от тези четири точки имаме взаимно действие на червеното и синьото течение. Това е картина за взаимодействието на четири последователни инкарнации, където във всяка инкарнация идва по нещо от едната и от другата страна. Тук винаги можете да си кажете, че едното течение идва насреща ви, а другото донасяте със себе си. Човешкият живот се състои от тези две течения. Вие си изграждате една представа, когато мислите за тези неща по този начин. Днес седите тук, имайки различни изживявания, утре по същото време ще имате други изживявания. Представете си, че събитията, които ще изживеете до утре, са вече пред вас. Това би било същото, както ако разглеждате една панорама. Това би представлявало същото, сякаш вие отивате към тези събития, сякаш тези събития ви пресрещат пространствено. Представете си как потокът, идващ към вас от бъдещето, ви донася тези събития и в този поток се съдържат изживяванията ви между днес и утре. Идвайки от миналото, вие оставяте да дойде бъдещето към вас. Във всеки отрязък от време вашият живот е взаимопроникване на тези потоци, от които единият идва от бъдещето към настоящето, а другият отива от настоящето към бъдещето. Където двете течения се срещат, настъпва задържане.

Човек трябва да съзре като астрално явление пред себе си всичко, което още му предстои. То е нещо, което прави невероятно впечатление. Представете си, че ученикът на духовната наука достига в своето развитие момента, когато може да погледне в астралния свят, когато сетивата му се активизират така, че може да види

като външно събитие в астралния свят появата на това, което следва да изживее до края на сегашния период. Това е съзercание, оставящо силно впечатление при всеки човек. Трябва да кажем, че е важна стъпка в окултното обучение, когато човек съзре насреща си като астрална панорама, като астрално явление това, което има да изживее до средата на шестата коренна раса – защото нашите инкарнации ще протичат дотогава. На него му се разкрива пътят.

Никой ученик на тайната наука няма да изживее по друг начин това, което му предстои в близко бъдеще и до средата на шестата коренна раса, освен като външно явление, заставащо насреща му. Когато ученикът напредне и стигне до прага, пред него се поставя въпросът: Искаш ли да преживееш всичко това във възможно най-краткото време? Защото за това става въпрос при този, който иска да получи посвещението. Когато премислите това, в един момент имате пред себе си вашия собствен бъдещ живот като външна панорама. Това от своя страна е същото, което е характерно за съзercанието на астралния свят. За някой човек то е такова, че той си казва: Не, там няма да вляза. При друг е така, че си казва: Аз трябва да навляза там. Тази точка в развитието се нарича «прагът», решението и явлението, което човек има там, което е самият той с всичко, което има още да изживее и узнае. Това се нарича «пазач на прага». Пазачът на прага не е нищо друго освен нашият собствен бъдещ живот. Това сме самите ние. Нашият собствен бъдещ живот се простира зад прага. Отново виждате една особеност на астралния свят, че този, на когото астралният свят изведнъж се е разкрил чрез някакво събитие – а има такива събития в живота, – първоначално трябва да застане пред нещо неразбираемо. Това е ужасен момент, обръкващ за хора, на които астралният свят изведнъж се разкрие чрез някакво събитие. Поради това е извънредно важно да се знае това, което обсъдихме сега, да се знае какво да се прави при такава среща с астралния свят. Може да бъде паталогично събитие, разхлабване на връзката между физическото и етерното тяло или между етерното и астралното тяло. Чрез такива събития човекът може да бъде поставен в положението, непосредствено да навлезе в астралния свят, да хвърли поглед в астралния живот. Ако това се случи, той разказва, че вижда едно или друго явление. Той го вижда, но не знае как да го разбере, както не знае, че трябва да го разчита симетрично, че във всяко диво животно, което го напада, трябва да вижда отражението

на лежащото в самия него. Наистина, астралните сили и страстите на човека се появяват в камалока под най-разнообразните форми на животинския свят. Не е особено хубава гледка, когато видим в камалока човека, който току-що е напуснал тялото си. В този момент виждаме всичките му страсти, пориви, инстинкти, желаниа и мечти. Един такъв човек в камалока няма вече физическо и етерно тяло, но в астралното си тяло все още има всичко, свързвало го с физическия свят. В астралния свят инстинктите и страстите приемат животински образи. Докато човекът е въплътен във физическото тяло, астралното му тяло се нагажда по формата на това физическо тяло. Но когато външното тяло го няма, тогава инстинктите, поривите и страстите, каквито са в своята животинска природа, излизат на показ под своя собствен образ. Човекът е отражение на своите инстинкти и страсти в астралния свят. Той може лесно да свикне правилно да чете там, ако се упражнява да изгражда математически или геометрически представи... 324a. 37

...Във всички тайни учения има посветени. Днес, когато такива посветени надраснат своя низш аз, развият в себе си духовната си същност и още в този живот станат граждани на един по-висш свят, изживяват същото както някога. Но по същото време разбираме, че цялата им низша природа в определен момент застава пред тях. Във всеки човек се намира сума от страсти, инстинкти и желаниа, които представляват неговата низша природа. Човекът първо трябва да се отдели от всичко това. Тогава то застава пред него като едно същество. Тази отделена същност се нарича пазач на прага. Редом с човека застава като едно същество неговата низша природа и той трябва да си каже: Това си ти! Ти трябва да го отхвърлиш! При всички посвещения това се нарича слизане в ада. Тук човекът е другар със силите на ада, слиза в дълбините на света, понеже там е вплетен с низшата си природа, а неговата висша природа само отчасти живее в него. Тази същност се нарича пазач на прага, понеже хората, които нямат смелост и духовно присъствие, не могат да преминат от татък. Тези, които прекрочат прага, се наричат посветени... 54.377

...Защо пазачът стои там? Защото ако човешката душа прекрачи в свръхсетивните светове без да е узряла – което не може да се случи по правилния окултен път, – тя ще изпадне в безкраен ужас, безкраен страх, понеже поради своята малоценност, незрялост, наклонност и любов към сетивния свят няма да може да понесе всич-

ко, свързано с навлизането в свръхсетивните светове... 138.133

...Висшата душа е тясно свързана с животинската душа в човека. Тяхната връзка потиска страстите, одухотворява ги и ги овладява според степената на разума и волята. Тази връзка е от полза за човека. Но той заплаща това предимство със загубата на своето ясновидство. Нека си представим зелена течност, в която са смесени жълт и син цвят. Ако ви се удаде да разделите цветовете, ще видите например, че жълтата течност се утаява на дъното, докато синята се издига на повърхността. Подобно е и при човека, когато при посвещението животинската душа се отдели от висшата душа. От това при висшата душа се появява ясновидството, но оставената сама на себе си животинска душа, когато не е пречистена чрез аза, се отдава без контрол на ексцесиите на страстите. Този факт често може да се види при медиумите. Предотвратяването на тази опасност понякога при посвещението се означава като пазач на прага... 94.43

...Може да се каже, че в човека се крие същество, което грижливо застава като страж на границата, която трябва да се прекрачи при навлизането в свръхсетивния свят. Тази скрита в самия човек духовна същност, която сме самите ние, но така малко можем да опознаем с обикновеното съзнание, както малко око може да се види само, е пазачът на прага. Човек може да го съзре в този момент, в който застане срещу него външно, като пред друго същество... 17.50

...Действащите в областта на сетивния свят сили формират човека като сетивен човешки образ. В духовната среда той още не е човек. Той е същество, което имагинативно се представя под животинска форма. Всичко, което като инстинкти, афекти, чувствени и волеви импулси живее в сетивното битие на човека, се държи в окови чрез свързания със сетивното тяло живот на възприятията и мисловните представи, които сами са резултат на сетивния свят. Ако човек иска да излезе навън от сетивния свят, трябва да осъзнае какво в него е свързано с даровете на сетивния свят и то трябва да бъде доведено до правилния път чрез нови дарове от духовния свят. Човекът трябва да се разглежда на фона на сетивното човешко развитие... 35.356

...Когато човек излезе от физическото си тяло, не е същество с по-висша, по-благородна и по-чиста форма от тази, която е имал във физическото тяло, а е същество с всички несъвършенства, с които

е натоварил своята карма. Всичко това остава невидимо, доколкото храмът на тялото държи в себе си етерното и астралното тяло, и нашия аз. То става видимо в момента, когато с висшите съставни части на нашето същество излезем от физическото тяло. Така да се каже, ние заставаме сами срещу себе си душевно-духовно голи, когато при напускането на тялото станем ясновидци. Това ще рече, че така заставаме пред духовните си очи, че узнаваме доколко сме станали по-лоши, отколкото сяхме да бъдем, ако бяхме достигнали до съвършенството, което имат боговете, за да могат да построят чудната форма на нашето физическо тяло. В този момент виждаме колко сме далеч от онова съвършенство, което трябва да стои пред нас като бъдещ идеал на нашето развитие. Това е изживяването, свързано с просветлението. Това е изживяването, което се означава като пазач на прага... 113.40

...В душата на хората от преди 3–4000 години, когато са заспивали, като сън се появявал образът на *пазача* на прага. Те преминавали покрай него. И този образ отново се появявал, когато се завръщали от съня си в обикновения живот. Те не се изправяли пред такова ясно предупреждение при влизането им в духовния свят, както става днес. В това се състои разликата именно на прогреса в развитието на човечеството, че човекът е изгубил онова спящо, сънуващо будно състояние, онова състояние между сън и будност, при което както при заспиване, така и при събуждане, е можел поне съноподобно да вижда величествения пазач на прага. Днес при заспиване и събуждане човек преминава покрай този пазач на прага, но го игнорира, не го взема под внимание. И поради това навлиза в напълно разбъркан сънищен свят... 227.112

...Разделянето на чувства, ум и воля в течение на посвещението предизвиква изменение в мозъка, което се характеризира с трънния венец в християнското посвещение. За да се изпълни то без опасност, е необходимо силите на личността да са достатъчно засилени и напълно уравновесени. Ако това не се направи или ученикът има лош предводител, тази промяна може да доведе до лудост. Лудостта почива именно на разцеплението, което се извършва във волята, без единството да може отново да се постигне чрез вътрешна волева сила.

В течение на етапа, който в християнското посвещение е наречен трънния венец, се появява предизвикващ ужас феномен, който

се означава като пазач на прага и може да се нарече поява на двойника. Духовната същност на човека, образувана от волевите потоци, желанията и ума му (мисленето), се появява пред посветения както картината в сънищното съзнание. И тази картина (образ) понякога е отблъскваща и предизвиква ужас, защото е резултат от неговите добри и лоши качества и от кармата му. Тя е създадената от всичко това картинна персонификация, появяваща се на астралния план... 94.56

...След като в лемурийската епоха подобно на рептилите (физическото) човешко същество се изправя, става видимо напълно отвореното напред подобие на глава, от което излиза огнен облак (огнено дихание). Това дава основание на разказите за дракона. То е гротескната форма, която по това време е имал самият човек. Пазачът на прага, низшата природа на човека обикновено се появява под подобен образ. Това е низшата природа с отвореното подобие на глава... 93a. 141

...Това е лошият превозвач в смъртната книга на египтяните. Човек трябва да го победи, за да намери своя висш аз. Пазачът на прага, един феномен на ясновидството от най-древните времена, е истинският произход на всичките митове за борбата на героя с чудовището, на Персей и Херакъл с Хидра, на свети Георги и на Зигфрид с дракона... 18.426

...Преждевременното настъпване на ясновидството и внезапното появяване на двойника или пазача на прага може да доведе до лудост този, който не следва подготовката, която се дава на ученика и не взема предпазни мерки... 94.56

...Срещата с пазача на прага е трагична жизнена борба с Ариман и Луцифер по отношение на всички понятия на познанието, всички закони на познанието и взаимовръзката на човека с духовния свят. Тази катастрофа в живота трябва да настъпи, когато човек иска да срещне пазача.

Когато в определен момент погледнете назад и можете да видите всичко съществуващо в астралното ви тяло като отпечатащи, които трябва да преобразите преди да се издигнете на определена висота в окултното развитие, ще видите всичките си дългове. Ученикът среща и трябва да срещне именно това в символично-картинен и близък образ. То е, което трябва да преобразим и което още ни е пречка – нашата неуравнена карма. Това е пазачът на прага... 98.37

...В обикновения физически свят човек развива своя аз, своето самосъзнание. Този аз действа като притегателен център за всичко, което принадлежи на човека. Всички негови склонности, симпатии, антипатии, страсти, мнения и др. се групират около аза. И този аз е притегателната точка за всичко, което се нарича карма на човека. Види ли се този аз незабулен, ще се забележи, че определен вид съдби ще трябва да се изпълнят още в това или в следващото прераждане. Всичко, така залепено за аза, трябва да се изправи като пръв образ пред човешката душа, когато тя се издигне в душевно-духовния свят. Според един закон на духовния свят този двойник на човека трябва да пристъпи преди всичко друго насреща му като първо впечатление в този свят. Можем лесно да си изясним закона, намиращ се в основата, когато разберем следното: Във физическо-сетивния живот човек дотолкова се възприема сам, доколкото вътрешно се изживява в мисленето, чувстването и волята си. Чрез вътрешното възприятие той се учи да се познава само отчасти, защото има в себе си нещо, което му пречи да стигне именно до по-задълбочено самопознание. Когато трябва да признае даден недостатък чрез самопознанието и ако не иска да се поддава на заблуждение по отношение на себе си, той изпитва порив да преобрази този недостатък. Но когато проникне в себе си и без да се заблуждава, забележи един или друг недостатък, той или ще може да го поправи, или в настоящата жизнена ситуация няма да може. В този случай в душата му ще се промъкне чувство на срам... 13.376

...Това чувство има определено въздействие и в обикновения живот. Срамуването е сила, която кара човека да заключи нещо в душата си и да не го остави да бъде възприето външно. Когато това наистина се вземе под внимание, ще се разбере, че духовното изследване придава много по-широко въздействие на едно вътрешно душевно изживяване, което е почти напълно сродно с чувството за срам. То намира, че в най-скритите дълбини на душата се намира един вид скрит срам, който във физическо-сетивния живот не стига до съзнанието на човека. Това скрито чувство обаче действа подобно на познатото в обикновения живот, то пречи пред човека открито да застане като възприемаем образ неговата вътрешна човешка същност. Ако това чувство не съществуваше, човек сам щеше да възприема какво наистина представлява. Той щеше да изживява своите представи, чувства и воля не само вътрешно, а да ги възприема както

възприема камъните, животните и растенията. Това чувство скрива човека от самия себе си. И с това то скрива от човека и целия духовно-душевен свят. Щом собствената вътрешна същност на човека се скрива от него, той не може да възприема въз основа на какво трябва да изгради методи и средства, за да опознае духовно-душевния свят. Той не може да преобрази своята същност така, че да развие духовни възприемателни органи. Ако пожелае да направи само една крачка, за да навлезе в този свят, появяващото се веднага, но нестигащо до съзнанието чувство на срам скрива частта от духовно-душевния свят, която трябва да се види. Характеризираните упражнения (виж обучение) обаче разкриват този свят. Но нещата стоят така, че това скрито чувство действа като голям благодетел на човека. Защото чрез всичко, което постигаме без духовнонаучно обучение като сила за преценка, чувствен живот и характер, ние не сме в състояние така лесно да понесем възприятието на собствената си същност в нейния истински образ. Чрез това възприемане бихме изгубили всякакво самочувствие, доверие в себе си и самосъзнание... 13.378

...Който е разбрал по правилен начин чрез разума си закона на кармата най-напред във физическия свят, няма да бъде особено разтърсен, когато види зародишите на съдбата си в картината на своя двойник. Който се е запознал с развитието на света и човечеството чрез силата на разума си и знае как силите на Луцифер са проникнали в човешката душа в определен момент на това развитие, няма да му бъде тежко, когато съзре, че тези луциферични същества, с всичките им въздействия, се съдържат в образа на неговата собствена същност.

Но от това се вижда колко е необходимо човек да не иска да навлезе в духовния свят, преди да е разбрал някои истини за духовния свят с обикновената си способност за преценка, развита във физическия сетивен свят. Но при описаното навлизане в сетивния свят човек среща този пазач на прага още при преминаването му през физическата смърт. Той постепенно се разкрива в течение на душевно-духовното развитие на човека между смъртта и новото раждане. Но там срещата не може да потисне човека, понеже там той знае за другите светове повече, отколкото в живота си между раждането и смъртта... 13.380

...Когато духовният ученик е загърбил срещата с пазача, при издигането в свръхсетивните светове му предстоят и други изживя-

вания. Предстои му един вид борба срещу двойника. Последният постоянно ще се стреми да победи. Да се постави в правилни отношения с него, да не го остави да прави нещо, което не се намира под влиянието на новородения «аз», засилва и укрепва силите на човека. Във висшите светове самопознанието изглежда в една определена посока различно от тук, във физически-сетивния свят. Докато самопознанието се проявява тук като вътрешно изживяване, новороденият аз се представя същевременно като външно душевно явление. Човек вижда пред себе си новородения си аз като друго същество. Но той не може напълно да го възприеме. Защото каквато и степен да се достигне по пътя към свръхсетивните светове, винаги има по-високи степени. На тях човек все повече ще възприема от своя «по-висш аз». Но изкушението, което човек изпитва, когато съзре нещо от своя висш аз, да го разглежда същевременно от гледната точка, която има във физическия сетивен свят, дори е добро и трябва да се появи, ако развитието трябва да протече правилно. Човек трябва да разглежда това, което пристъпва като двойник, като пазач на прага, и да го постави пред висшето себе, за да се забележи разликата между това, което представлява човекът, и това, което той трябва да стане. При това разглеждане пазачът започва да приема друг образ. Той се представя като образ на всички пречки, заставащи пред развитието на висшия аз. Човек възприема какъв товар мъкне с обикновения си аз... 13.387

...И ако човек не е достатъчно силен чрез своята подготовка да си каже: Аз няма да остана само на тази степен, а непрестанно ще се развивам нагоре до висшия ми аз, той ще се отпусне и уплаши от това, което му предстои. Той може да е навлязъл в душевно-духовния свят, но престава да работи по-нататък. Тогава става пленник на образа, който чрез пазача на прага стои пред душата му. Значимото е, че при това изживяване няма чувството да е пленник. Той много повече вярва, че преживява нещо друго. Образът, който предизвиква пазачът на прага, може да създаде в душата на наблюдателя впечатлението, че в картините, появили се на тази степен на развитието, той вече има всички възможни светове пред себе си, че е достигнал върха на познанието и не е нужно да продължава да се стреми по-нататък. Вместо като пленник човек се чувства тогава като безмерно богат притежател на всички световни тайни.

Образът, който се възприема на тази степен на развитието, по-

казва на духовния ученик нещо по-различно от това, под което пазачът на прага се е представил в началото. В този двойник са могли да се възприемат всички качества, които обикновеният човешки аз има като следствие от влиянието на силите на Луцифер. Но в течение на човешкото развитие чрез влиянието на Луцифер в човешката душа е навлязла и силата на Ариман. Това е тази сила, която в сетивното физическо битие пречи на човека да възприема духовните същества на външния свят, лежащи зад повърхността на сетивното. Това, което е станало от човешката душа под влиянието на тази сила, показва картинно образът, появяващ се при съответните изживявания. Който пристъпва истински подготвен към това изживяване, ще може правилно да го изтълкува и скоро след това ще се покаже друг образ, онзи, който се нарича големият пазач на прага, за разлика от малкия пазач. Той съобщава на духовния ученик, че не бива да остава на тази степен, а енергично да продължава да работи по-нататък. Той предизвиква в наблюдателя съзнанието, че светът, който е завладян, ще стане истина и няма да се превърне в илюзия, когато работата бъде продължена по съответния начин. Но ако някой се доближи до това изживяване чрез неправилно духовно обучение, когато се приближи до големия пазач на прага, в душата му ще се излее нещо, което може да се сравни само с чувството на безмерна уплаха, един безграничен ужас... 13.389

...Както срещата с малкия пазач на прага дава възможност на духовния ученик да се изпита дали не се поддава на заблуждения, които могат да се породят поради пренасянето на неговата същност в свръхсетивния свят чрез изживяванията, които накрая водят до големия пазач, той може да се изпита дали е надрасъл описаните по-горе заблуждения като произлизащи от втория извор. Успее ли да се противопостави на огромната илюзия, която постигнатият образен свят му представя като богато притежание, докато е само пленник, той ще бъде в състояние да не взема привидността за действителност и в по-нататъшното протичане на развитието си.

Пазачът на прага до известна степен приема индивидуален образ за всеки отделен човек. Срещата с него съответства именно на онова изживяване, чрез което личният характер на свръхсетивните наблюдения са преодолен и се открива възможността да се навлезе в областта на изживяването, която не е лично оцветена и важи за всяко човешко същество. Когато духовният ученик е имал

описаните изживявания, той става способен да отличава това, което е самият той, от това, което е извън него в душевно-духовното обкръжение... 13.390

...Ако човек напусне физическото си тяло, където го заобикаля физическият свят и пристъпи в елементарния свят, който става неговата околна среда, той живее в етерното тяло. Когато чрез ясно-видството излезе от етерното тяло, тогава живее в астралното тяло и като околна среда има духовния свят (нисшия девахан). Човек може да излезе и от астралното си тяло и да бъде в своя истински аз. Тогава околната му среда е висшият, свръхдуховният, горният духовен свят (висшият девахан). След като е пристъпил в тези светове, накрая стига до това, което винаги съществува в душевните му дълбини, до своя истински аз, докато в духовния свят, долния девахан, стига до начина, по който се разкрива истинският аз, именно обвит от мисловна същност. Ние носим този истински аз в нас като наш постоянен придружител. На прага на духовния свят този аз може да се облече във всички наши слабости, недостатъци, във всичко, което, така да се каже, ни прави склонни с цялото си същество да се привържем към физическия сетивен свят или най-малкото към елементарния свят. Този друг аз се облича в нашите слабости, във всичко, което всъщност трябва да напуснем, но не искаме да го напуснем, когато искаме да прекратим прага, понеже като физически-сетивни хора сме свикнали с него.

На прага на духовния свят всъщност срещаме едно духовно същество, което се различава от всички други духовни същества, които можем да срещнем в свръхсетивните светове. Всички други духовни същества повече или по-малко се появяват в обвивки, които повече съответстват на тяхната същност, отколкото е случаят с обвивките на пазача на прага. Той се облича в това, което събужда в нас не само грижа и мъка, но често погнуса и отвращение. Той се облича с нашите слабости, с това, за което можем да кажем, че ни разтърсва от ужас. Ние не можем да се отделим от него и не само се изчервяваме, но дори почти се стопяваме от срам, когато трябва да погледнем това, което сме и в което се облича пазачът на прага... 147.137

...Така лесно не се минава покрай пазача на прага. Може да се каже, че в сравнение с истинското правилно съзерцание на духовния свят е лесно общо взето да се получи някакво съзерцание на

духовните светове. Да получим някакви впечатления за духовния свят, особено в днешната епоха, всъщност не е особено трудно. Но да навлезем в духовния свят така, че да го видим в истинския му образ, е необходимо, макар и при някого да стане по-късно, да срещнем *пазача* на прага, като предварително добре сме се подготвили да изживеем тази среща по правилния начин. Повечето хора стигат до пазача на прага. Но въпросът е да се дойде до него съзнателно. Несъзнателно ние заставаме всяка нощ пред него. Този пазач на прага всъщност е наш много голям добродетел, който не се показва, защото хората няма да могат да понесат гледката. Да можем съзнателно да узнаем това, което всяка нощ изживяваме несъзнателно, представлява срещата с пазача на прага. Обикновено хората стигат, така да се каже, до границата, където стои пазачът. Душата изживява този момент именно в съноподобно състояние между съзнателност и несъзнателност, но не го оставя напълно да стигне до съзнанието. Тя клони сама да се съзре на границата такава, каквато е и както е привързана за физическия свят с нейните слабости и недостатъци. Но тя не може да понесе всичко това и преди то да стигне до съзнанието ѝ, така да се каже, го замъглява чрез отвращението, което има в себе си. А такива моменти, когато душата заглушава съзнанието си, предоставят най-добрата възможност за нападение от страна на ариманичните същества. Ние действително стигаме до пазача на прага, когато с особена сила и твърдост например сме изградили нашето самочувствие. Това самочувствие трябва да го засилим, когато искаме да се издигнем в духовния свят. Но със засилването на самочувствието се засилват и всички склонности и навици, слабости и предразсъдъци, които иначе се ограничават и възпират от възпитанието и навиците, получени във външния свят, както и чрез външната култура в нейните граници. На прага на духовния свят луциферическите импулси се проявяват от вътре навън и когато човешката душа има тенденцията да заглушава съзнанието си, тя веднага се свързва с Луцифер и Ариман, и резултатът е, че на човека се отказва достъпът в духовния свят. Но когато е налице особена жажда да се навлезе в духовния свят, тогава човек опитва, «отхапва си» от него. И това, което си е «отхапнала», Ариман така го сгъстява, че то започва да изглежда точно като подобие на физическите впечатления. Накратко, човек има халюцинации, илюзии и вярва, че стои пред духовния свят. А «отхапаното» се сгъстява до това, което

наистина може да съдържа действителни образи от духовния свят, но не съдържа най-важното, чрез което душата може да получи ясни възгледи за истината и ценността на това, което вижда... 147.138

...Вечер, когато заспиваме, заставаме пред един пазач, който е големият пазач на прага, който не ни допуска в духовния свят (макрокосмос), докато не узреем... 124.103

...В момента, когато човек се събужда сутрин, пристъпва през портата на своето собствено съществуване (микрокосмос). На тази порта стои един пазач; този пазач е малкият пазач на прага. Той не оставя човека да пристъпи в своята собствена същност (в микрокосмоса), а веднага го отклонява към външния свят. Всяка сутрин човек среща този малък пазач на прага... 124.95

...Когато оставим да заглъхнат всички външни впечатления, тогава минаваме покрай малкия пазач на прага... 119.102

...По съвсем друг начин се преодоляват страх и загриженост (при срещата с пазача), когато преди това сме се занимавали с разказите за висшите светове. Но тогава, когато човек е имал изживяването да застане срещу самия себе си, когато следователно е срещнал пазача на прага, светът започва да му изглежда съвсем различен. Всички неща в света получават нов образ... 113.43

...Двете предупреждения на пазача са много различни. При встъпването в духовния свят пазачът на прага говори: «Забрави физическо-сетивния свят в моментите на духовното ти познание.» При излизането от духовния свят и навлизането във физическо-сетивния свят пазачът говори: «Никога не забравяй, и във физическо-земния свят постоянно си припомняй изживяването в духовно-небесния свят.»... 227.112

Среща с пазача на прага, мислене, чувстване и воля

...В момента, когато човек пристъпи в духовния свят, мисленето, чувстването и волята се разделят в известно отношение в душата. И тази воля, живееща тогава в душата много по-самостоятелно от преди, се показва в голяма степен сродна със силите, поддържащи човека в обкръжението на Земята, които, така да се каже, се пронизват от светлината, която осветява сутрин деня за погледа на човека, а вечер отново изчезва на противоположната страна. Мисленето обаче е силата, насочваща човека нагоре към небесата. Така че в същия момент, когато човек застане пред пазача на прага, този па-

зач обръща вниманието му към това, как той принадлежи към целия свят. Чрез своята воля той е свързан със Земята, чрез чувстването си – с обкръжението, чрез мисленето – с горните власти... 270/1. 83

Среща с пазача на прага и елементите

...Застанем ли пред пазача на прага, той ни предупреждава по следния начин: «Човече, когато мислиш, твоята същност не е в теб, тя е в светлината. Човече, когато чувстваш, твоята същност не е в теб, тя е в топлината. Човече, когато упражняваш волята си, твоята същност не е в теб, тя е във въздуха». Трябва добре да се осъзнае, че пред пазача на прага всъщност сме разпрострени в мировите елементи. Човек е толкова голям, колкото е Всемирът. Мислите му се простират толкова далеч, колкото светлината, чувствата му стигат толкова далеч, колкото топлината, волята му се разпростира толкова далеч, колкото въздухът... 270/1. 9

Пазачът на прага – История на изкушението на Христос

...(При срещата с пазача) ние стигаме дотам сами да се опознаем, както сме дошли до сегашния си образ като резултат от предишните инкарнации. Ние узнаваме как можем да изпитаме най-дълбоката болка и въпреки това да се издигнем над тази болка, като преодолеем сегашното си битие. И пред всеки, който достатъчно е напреднал, изживял е усещанията в цялата им интензивност и е видял пазача на прага, по необходимост изплува един имагинативен образ като картина на божествения идеален човек, който живее във физическо тяло, подобно на самите нас.

Изкушението и картината в синоптичните евангелия за изкушението, за отиването на Христос Исус в планината, където му се обещаваат всички външни реалности, привързването към външните реалности, изкушението човек да остане в материята, накратко изкушението да се остане при пазача на прага и да не се продължи по-нататък, ни се представят във великия идеален образ на Христос Исус, стоящ на планината и редом с него изкушителят, който би застанал пред нас дори когато не сме чули нищо за евангелията.

Тогава изпитваме друго усещане, един вид следващата степен по окултния път. Ние чувстваме как изкушителят, изправил се там, застава до могъщо същество, което стои зад всички световни явления. Да, ние се учим да познаваме изкушителя, но постепенно

се учим и да го ценим в известна степен. Ние се научаваме да си казваме: «Светът, простиращ се пред нас, може да не е нищо друго освен майя, илюзия, но има своето значение, той ни представя нещо като откровение.»

Там се появява и нещо друго, което може да се опише като напълно конкретно чувство. Появява се чувството, че принадлежим към духа, живеещ във всички неща, и трябва да се съобразяваме с него. Не можем да разберем духа, ако не му се отдадем. И тогава започваме да се страхуваме. Изпитваме страх, какъвто трябва да изживее всеки, който стигне до истинското познание. Това е усещане за величието на разпрострението в света Миров дух. Той стои пред нас и ние чувстваме нашето собствено безсилие, а също какво бихме могли да станем в течение на развитието на Земята или изобщо на света, и чувстваме нашето безсилно битие, което е толкова далеч от божественото битие. Тогава изпитваме страх пред идеала, който трябва да постигнем, да му станем подобни, и от големината на усилието, което би трябвало да ни доведе до този идеал.

Както трябва да почувстваме големината на усилието чрез езотериката, така трябва да почувстваме и този страх като борба за стигане до духа на света. Образът на Христос в Гетсиманската градина застава пред нас, както той изживява страха в невероятно засилена степен, която сами трябва да почувстваме по пътя на познанието, страха, който кара да избие кървава пот на челото му. Тази картина се появява пред нас в определен момент от нашия окултен път без външни свидетелства... 131.71

Пазачът на прага – Закрила от психопатии

...Опознаем ли *пазача* на прага, знаем как стоят нещата с душата в сетивния свят, колко силна трябва да е тя, за да отстрани от сетивно-физическото съзнание това от силите и способностите на свръхсетивните светове, което не бива да действа в нея. Навлезе ли се в свръхсетивния свят, без да се стигне до самопознанието чрез пазача на прага, човек може да бъде смазан от изживяванията в този свят. Тези изживявания могат да се вмъкнат като илюзии в сетивно-физическото съзнание. Тогава те приемат характера на сетивни възприятия и резултатът е, че душата ги взима за действителност, каквато те не са. Правилно развитото ясновидство никога няма да вземе образите от елементарния свят за действителност, докато фи-

зическото съзнание трябва да взема за действителност изживяванията в сетивния свят. Образите на елементарния свят се въвеждат в правилната взаимовръзка с действителността, на която отговарят, когато душата се развие и се преобрази... 17.

Пазачът на прага – преминаване покрай пазача

...За правилното преминаване покрай пазача на прага наистина е необходимо човек да развие по съответния начин самопознание, истинско, правилно, безкомпромисно самопознание, иначе не може да го разбере. Да не се желае да се пристъпи в духовните светове, когато през някоя инкарнация кармата направи това възможно, е нанаряване на задълженията относно прогреса. Да си каже човек някога, понеже вярва, че може да се заблуди: «Не искам да навляза в духовните светове», е напълно погрешно. Ние трябва да се стремим да навлезем в духовните светове толкова интензивно, колкото ни е възможно. От друга страна, трябва да сме наясно, че не бива да се плашим от това, от което човек най-много е склонен да се плаши и това е истинското самопознание... 147.140

Пазачът на прага като изживяване

...Когато душата премине през съответните упражнения на духовното обучение, на определена степен от това развитие човек всъщност трябва да напусне със своето съзнание всичко, което в досегашния му външен ежедневен живот и в обикновената наука му дава съдържание и сигурност за истината, както и възможността да признае нещо за истина. Ние трябва да изоставим всички опори, които имаме в обикновения живот по отношение на нашите съждения; всички опорни точки, които ни дава сетивният свят и които ни учат как трябва да мислим за истината. Защото чрез духовното обучение искаме да пристъпим в по-висш свят. Когато духовният изследовател е достигнал съответната степен в развитието си и разбере: «Ти не можеш вече да получиш някаква опора от външното сетивно възприятие в света, в който искаш да пристъпиш; не можеш да получиш опора и от това, което схващаше досега като твоя разумна преценка, която обикновено те водеше правилно в живота», тогава идва моментът, изпълнен със значение, който сериозно се поставя в живота на духовния изследовател, когато той се чувства така, сякаш почвата под краката му изчезва, сякаш опората, която е имал в обик-

новения живот, изчезва, цялата му сигурност я няма и той отива към пропаст, и с всяка по-нататъшна крачка е заплашен да падне надолу в пропастта. В известно отношение това трябва да стане изживяване при духовното обучение. Човек се чувства като пред пропаст. Но в душата си той е станал толкова спокоен, че разглежда ситуацията с особена способност за преценка, така че не се случва това, което би трябвало да изпълни човешката душа с ужас и страх... 62.392

...Тук отново имаме един момент, когато е необходимо душата да разбере истината, а не да изпада в заблуда, понеже опората, която тя има в обикновения си живот, е изчезнала и душата се чувства застанала пред пропаст. Това трябва да настъпи, за да може цялата духовност на света да изплува пред душата от празнотата. Каквото в обикновения живот наричаме страхливост или плашливост, също се засилва и увеличава чрез такова обучение, както се засилват и увеличават самочувствието и самолюбието. Те се разрастват, така да се каже, като природна сила. Ние трябва да сме в състояние да не се страхуваме от страха, да не се ужасяваме от ужаса, да не се плашим от страхливостта. Това е парадоксално, но изцяло отговаря на действителното душевно изживяване, което настъпва в тази област. Това изживяване на засиленото собствено себе, на тази вътрешност, която иначе съвсем не осъзнаваме, е разтърсващото събитие, което се нарича среща с *пазача* на прага. И едва чрез това, че стигаме до тази среща, ние ставаме способни да различаваме истината от заблудата в духовния свят.

Духовният свят винаги ни заобикаля; той се намира винаги зад това, което възприемат сетивата. Но преди човек да може да пристъпи в него, трябва да засили своя аз. Със засилването на аза обаче се засилват и споменатите качества... 62.394

...Всъщност всички хора, които още не са пристъпили в духовния свят, но са усвоили разбиране за него, в известна степен чувстват тази уплаха и този ужас пред духовния свят. Каквото и да мисли човек за ужаса и страха, намиращи се в дълбините на душата, те се проявяват при някого по-силно, при другото по-слабо. И понеже душата може да бъде увредена от това, затова чрез мъдрото устройство на съществуването си човек е предпазен да може направо да вижда в духовния свят и така той може да изживее срещата с пазача на прага, едва когато е узрял за това. Иначе бива предпазван... 62.397

...Когато човек проникне в свръхсетивните светове, може да

срещне някакво същество, което според всички понятия, които е усвоил в сетивното си битие, може да го нарече красиво, истинско и добро същество, прекрасно същество, хубаво, блестящо, разкошно. Човек го съзира пред себе си. Но той няма доказателство, че това същество е добро същество, когато то застане така пред човека. То може да бъде много зло, а да се появи насреща в прекрасен ангелски образ. То може да бъде дявол в ангелски образ. Това напълно е възможно в свръхсетивните светове.

Нещата постепенно се разбират, когато се разглеждат с ясно-видското съзнание. Човек има пред себе си ангелски образ и ако е стигнал така далеч, че мисловно да се задържи в свръхсетивното съзерцание, може да си каже: «Ти виждаш сега ангел или някакъв прекрасен образ, но не бива да се оставиш да бъдеш заблуден. Това може да бъде всичко възможно, може да е ангел, може да бъде и дявол.» Сега човек трябва да започне с това, което често трябва да прави, когато навлезе в духовните светове, да започне сериозно да се проверява. Трябва сам да провери колко му е останало от самочувствието, от егоизма. Тогава душата се прониква с известна горчивина, но именно тази мъчителна горчивина може да доведе дотам, отново да се пречисти за известно време, да просветли съмнението и егоизма си. И когато е стигнал чрез това до съждението, че все още не е свободен от съмнението и егоизма и че трябва да се стреми да се освободи от тях, тогава целият процес, който се разиграва в дълбините на душата, се осветява. Когато човек е стигнал толкова далеч, че да не пропусне при такова самонаблюдение нищо от това, което разглежда – защото при първите стъпки това ще се случи, – при известни обстоятелства може да се окаже, че ангелът не е никакъв ангел, и е възможно да приеме много грозни форми и човек постепенно да го прозре и да си каже: «Ти даде възможност на съществото, срещу което си застанал, да покаже своята зла природа, докато първоначално то ти се представи под съвсем различен образ. Но като се проникна с напълно чисти чувства, ти го принуди да покаже истинския си образ... 138.58

...Как да се навлезе в свръхсетивния свят, с кои качества той се представя пред очите на човека. С това, което се нарича изворът на заблужденията, трябва да се внимава повече, отколкото се прави. Хубаво е, когато един дявол се представя като дявол, но е лошо, когато се представя под ангелски образ. На границата човек сериозно

трябва да се научи да разглежда нещата по друг начин, и то не теоретично, а живо. Представите, които е усвоил в сетивния свят, изобщо не го ползват там и той трябва да ги изостави. «Аз трябва да изоставя – така трябва да си каже човекът при добро самоосъзнаване – всъщност всичко, което съм изживял, научил и усвоил на Земята от началото на различните ми земни инкарнации досега. Трябва да го оставя тук, защото пристъпвам в един свят, в който това, което съм научил в инкарнациите, повече няма никакъв смисъл.» Лесно е да се каже такова нещо, лесно е да се чуе, лесно е да се схване в абстрактни понятия. Но съвсем друг вътрешен свят е така да се усеща, чувства и изживява – да изоставим като непотребни дрехи всичко, което сме усвоили в сетивното битие в различните инкарнации, за да навлезем в свят, в който всичко това няма повече никакъв смисъл. Така на границата между сетивното и духовното битие стоим не пред понятийна система, а пред реалност, която действа само като свръхсетивна реалност, но така конкретно и живо като отделен човек. Това е *пазачът* на прага. Той е тук като конкретно реално същество. И когато го опознаем, го опознаваме като същество, което принадлежи към категорията същества, които по известен начин съпровождат живота от началото на Земята, но не са изживели това развитие, което сме изживели ние като духовно същество... 13.60

...Срещаме едно същество, по отношение на което си казваме: «Аз срещам същество, което изживява и узнава много в света, но то не се занимава с това, което може да се изживее като обич, болка и мъка, но и като грешки и неморалност на Земята. То нищо не знае и не иска да знае за това, което се е разиграло в основата на човешката същност досега.» Християнските предания изразяват този факт, като казват: «Пред тайната да се стане човек тези същества забулват лицето си.» Цял свят се намира между тези същества и човешките същества. Но се появява усещане, което е съвсем непосредствено: «Поради това, че си преминал през земните култури, по необходимост си придобил несъвършенства, но ти отново трябва да се завърнеш към първоначалното си състояние, трябва да намериш обратния път към Земята и това същество може да ти го покаже, понеже не е приело твоите грешки.» Сега стоим пред едно същество като пред укор, то се представя величествено и грандиозно като стимул за постигане на това, което не сме станали. Това същество ни го показва по най-жив начин и пред него можем да почувстваме и узнаем

това, което сме и което не сме. Тук стоим пред живия укор. Това същество принадлежи към архангелите. Ние сами разбираме какви сме и какви трябва да станем. Предстои ни да изоставим още много други неща. Когато дойдем до пазача на прага, трябва всъщност да изоставим всичко, което знаем за себе си... 138.62

...Дейностите на свръхсетивния свят винаги се разиграват в човека, но той не знае нищо за тях. Когато мислим, чувстваме и желаем, винаги протича дейност в астралното тяло и съществува взаимовръзка с астралния съседен свят. Но човек не знае нищо за това, понеже, ако знаеше какво представляват собствените му тела, нямаше да може да го понесе и щеше да бъде замаян. Когато човек застане срещу тяхната същност без достатъчна подготовка, тя се скрива; тя трябва да разпростре було пред свръхсетивния свят. Функцията на пазача на прага е да запази човека от виждането на свръхсетивния свят... 138.64

...Мога ли тогава сам да навляза в духовния свят, щом най-напред трябва да се изоставя? Човек не може да вземе нищо от това, за което знае, че е самият той в свръхсетивните светове, и всичко, което може да вземе със себе си в тези светове, е нещо, за което той нищо не знае в обикновения свят. Това са скритите, лежащи в дълбините на душата елементи на битието, стоящи в човека, за които той нищо не знае. Да се извади навън още по време на сетивния живот и да се осъзнае това, което като елементи на съществуването лежи в скритите дълбини на душата, принадлежи към инициацията. И този съгъстен, усилен душевен живот, за който иначе нищо не се знае, може да премине в духовния свят... 138.69

...Става въпрос за това, че чрез медитация, концентрация и т.н. човек се подготвя да има силата, когато прекрачи прага на духовните светове, в свръхсетивно спомняне да установи какво е изоставил. Така се съхранява това, което може да се нарече непрекъснатостта, запазването на аза. И в обикновения живот се изгубва целостта на съзнанието, и с това собственият аз, когато при определена болест човек изтрива от съзнанието си, забравя неща, които би трябвало да си спомня... (виж изживявания при събуждането; начална точка за окултно развитие, обучение)... 138.71

Пазачът на прага като призрак или алп

...При пазача на прага човек узнава по два начина как пред него се представя нещо, което бучи в инстинктите, което не е самият човек – понеже самият човек е само това, което се схваща съзнателно. Дойде ли се до прага, се вижда, че това, от което човек е обсебен инстинктивно, има или формата на призрак, или се представя като кошмар. Това, от което човек е обсебен, в единия случай инстинктивно се представя пред пазача на прага така, че изглежда като външно възприятие; тогава е като халюцинация. То има характер на призрак. Тогава човек може да го отхвърли като инстинкт. Не бива да се плашим, когато се появи нещо като призрак, понеже само когато го видим обективизирано навън, можем да го отхвърлим. Другата форма, под която може да се прояви такова инстинктивно нещо, е като кошмар. Това не е външно възприятие, а е потискащо усещане или следствие на някаква визия на потискащото човека, едно имажинативно изживяване, едновременно усещане се като кошмарен натиск. Всеки инстинкт, който живее в човека, трябва постепенно да се издигне в съзнанието и да се покаже или като призрак, или като кошмарен натиск, за да може човекът напълно да стане човек, защото само чрез това ще се освободи от инстинктивното... 186.16

Пазачът на прага като милост

...Говорим за пазач на прага, понеже от страна на мъдрото ръководство на света първоначално наистина като чрез милост е скрито от човешката душа това, което се бори и бушува в нейните дълбини и води война в ежедневиия живот... 272.117

Пазачът на прага като коректор при езотерика

...Който започне да прави езотеричните си упражнения, не бива да очаква, че веднага ще се появят визии пред него. Може да се случи, но обикновено не е така и не е желателно. Нормалното протичане е, когато светът на чувствата и мислите на ученика на тайната наука се приведат в хармония с духовния свят и едва когато това е станало и езотерикът се чувства в съзвучие с духовния свят, той ще види определени образи да се открояват и оформят от това море от светлина.

Но може и да се случи веднага да се появят визии пред езотерика. Те тогава са следствие от негов предишен живот, когато е бил

езотерик или е стоял под влиянието на някоя религия, която – както е било с всички древни религии – е работила с церемонии и култове. Визиите тогава са нещо атаквистично и представляват голяма опасност, защото се появяват насила и поразяват езотерика, понеже са се появили без неговото участие. Затова е по-добре, ако те не се появят. По-добре е езотерикът много повече да внимава за промените, които се появяват в неговия душевен живот. Именно чрез упражненията мислите му ще стават много по-мощни и много повече ще могат да въздействат на другите хора. Затова, ако те не са напълно правилни и чисти, ни се отнемат от *пазача на прага* и ние изпадаме в безсъзнание, за да не вредим на самите нас и на другите хора. Въздействията, които произлизат от упражненията, ще бъдат описани по друг начин.

Първото е, че връзката между мислите се разхлабва, което означава, че докато при определено възприятие по-рано винаги е откликвала определена мисъл и тази мисъл от само себе си се е нареждала до другите мисли, сега не става така. Езотерикът не се чувства така сигурен и непосредствен в своята преценка и в последователността на мислите си. Това, което по-рано е давало сигурност на мислите и преценките, е идвало от възпитанието, от социалните отношения, околната среда, това ще рече от ангели, архангели и духове на личността или архаи, които действат във всички културни отношения. Човек постепенно се отделя от тях; неговият ангел, неговият водач повече не му поднася мислите и преценките така непосредствено или несъзнателно. Ако това разхлабване на връзките между мислите много се задълбочи, би могло да стане опасно за човека. Затова се появява пазачът на прага и възпрепятства напредването в тази насока. Предпазното средство за това е усвояването на абсолютна любов към истината, като дори и в мислите не бива да се промъкне това, за което съществува възможност да е невярно. Второто се отнася до нашите чувства и волеви импулси. Езотерикът вижда и те да се променят. Той чувства, че ги овладява по-малко от преди. Докато преди е бил може би по-предпазлив, сега чувства как едно чувство, един волев импулс непосредствено реагира в него на това, което го засяга. И това не бива много да се засили, защото пазачът на прага няма да ни допусне тогава в духовния свят заради самите нас. Третото е, че погрешните убеждения, които езотерикът може да развие, увреждат не само душата му, но въздействат чак до

физическото тяло. Когато погрешни неща несъзнателно продължават да действат в дълбините на душата, те стават още по-вредни, отколкото когато се проявят в осезателна болест, която може да се лекува с външни средства. Затова в такъв случай пазачът на прага ни поднася някаква малка болест, която трябва да разглеждаме като знак, предупреждение за това, което работи дълбоко в душата ни. В добре ръководеното езотерично развитие това не бива да се превръща в сериозни болести, иначе езотерикът ще бъде много силно засегнат. В древни времена, когато душите са били по-груби и като ученици на тайната наука са били приемани само хора с много вътрешна сила и жизнена смелост, тези опасности са били по-големи, и често се превръщали в крайности, което означава, че разхлабването на връзките между мислите е стигало до лудост, неовладяването на чувствата и волевите импулси – до бяс и разрушения, а болестите водели до смърт.

Това е изразено като предупреждения, които са били давани на всеки езотерик в разказа от староеврейските мистерии (в Талмуда) за четиримата равини, които търсят да проникнат в «градината на зрелостта». Единият полудява, другият разрушава всичко от ярост, а третият умира. Само четвъртият, равинът Акиба, е пропуснат да навлезе в духовния свят... 266/2. 359

Пазачът на прага при халдейците

...Ищар стоял на прага, който иначе закрива пред човека какво стои като духовност зад душевния живот. А от другата страна, където се намира портата за духовния свят, като се мине през килима на външния сетивен свят, стоял другият пазач, Меродах или Мардук. Меродах можем да сравним с пазача на прага, с Михаил; Меродах и Ищар са тези, които при посвещението правили душата ясновиждаща и водили човека по двата пътя в духовния свят. Поради това чрез тези две срещи човек изживявал това, което и днес символично се чувства така: На човека се поднася светещият бокал, което означава, че той постепенно се учи предпазливо да употребява своите лотосови цветя (виж: астрално тяло, астрални органи)... 113.171

Пазачът на прага за хората на Изтока и Запада

...Това, което инстинктивно живее в човека, може да се появи като кошмар, притеснение или призрак, когато той поиска да го из-

дигне в съзнанието си... 186.17

...Онези инстинкти, които на Запад живеят като образ на човека и се стремят към социални структури, се оказват като призраци пред пазача на прага. Образът на човека, който живее при хората на европейския Изток и в част от Азия, се показват като кошмарно изживяване... 186.18

...Тези две неща предизвикват, от една страна, на Запад да продължава да се изживява несъзнателно, по призрачен начин това, което съзнателно се е намирало в Римската империя, а от друга страна, това, което се подготвя и действа именно в настоящето – англо-американските импулси за световна империя, – да се проявява като кошмар, за да доведе хората на Изтока до съзнателното раждане на съответен образ на човека... 186.21

...Срещата с пазача на прага също е различна (при различните народи). Естествено, когато посвещението се извърши напълно независимо от всеки народностен характер, тогава срещата с пазача на прага е многостранна. Но ако се постигне посвещение от едностранчиви хора или общества и остане ли то с влиянията, произлизащи от народността, изживяванията с пазача на прага също се различават. Човек, който принадлежи към англоезичното население, когато не е инициран от по-висшите ръководни духове, а от народностния дух, е склонен да донесе до прага предимно онези духовни същества, които постоянно ни заобикалят тук, в света, като ариманични духове и ни придружават, когато се приближаваме към прага на свръхсетивния свят. Тогава можем да ги вземем с нас, ако в известна степен са развили склонност към нас. Те ни водят преди всичко до съзирането на силите на болестта и смъртта. Ако отидете в страните между Запада и Изтока, и ако народностният дух взема участие в инициацията и посвещаваният не бъде издигнат от народностния елемент към общочовешкото, първото значително събитие е, че човек съзира борбите между някои същества, принадлежащи само към духовния свят, които стоят от другата страна на прага, и някои същества, които се намират тук, във физическия свят, от тази страна на прага, но са невидими за обикновеното съзнание. Тази борба пулсира на прага затова, защото в средните страни, когато човек е сериозен търсач на истината, е проникнат именно от силите на съмнението. Там вниманието трябва да се насочи към тази борба, протичаща на прага между духовете, които принадлежат само към духовния

живот и принадлежащите само към сетивния свят, към всичко, което предизвиква съмнение в душата на човека, неустойчивост при достигането на истината и необходимостта човек първо да се възпита да открива истината, а не да приема вече признатите импулси на истината. Когато в източните страни човек е доведен до прага под ръководството на народностния дух, той преди всичко вижда онези духове, които действат върху самолюбието... 186.181

Големият пазач на прага

...Навлезе ли ученикът на духовната наука в свръхсетивния свят, животът за него получава изцяло нов смисъл. В сетивния свят той вижда почвата, където поклъбва нещо по-висше. В известен смисъл това «по-висше» му изглежда като нещо напълно без «по-нисшето». Той вижда, че преди за първи път да навлезе в сетивния свят, сам е принадлежал към свръхсетивния. Но този някогашен свръхсетивен свят се нуждаел от преминаването през сетивния. Неговото по-нататъшно развитие не би било възможно без това преминаване. Едва когато съществата се развиват със съответните способности в сетивния свят, тогава свръхсетивният свят може да продължи своя прогрес. А тези същества са хората. Така, както живеят сега, те са произлезли от несъвършена степен на духовното съществуване и дори в самата нея някога ще бъдат доведени до онова съвършенство, чрез което ще са способни да работят по-нататък за по-висшия свят. И оттук изхожда погледът в бъдещето. Той посочва една по-висша степен в свръхсетивния свят. В него ще се намират плодовете, които са узрели в сетивния. Последният ще бъде преодолян, но резултатите от дейността в него ще бъдат вплетени в един по-висш свят. С това е дадено разбирането на болестта и смъртта в сетивния свят. Смъртта не е нищо друго освен израз на това, че някогашният свръхсетивен свят е стигнал до точка, на която не може да продължи нататък чрез самия себе си. Ако не бе получил нов жизнен импулс, щеше да настъпи всеобща смърт. Този нов живот става битка срещу всеобщата смърт. От остатъците на един умиращ, замръзнал в себе си свят разцъфтяват зародишите на нов свят. Затова в света имаме смърт и живот. Нещата се преплитат. Умиращите части на стария свят продължават да се държат за новите жизнени зародиши, които произлизат от тях. Най-ясният израз се вижда именно в човека. Той носи останалото от стария свят като своя обвивка, а вътре в тази

обвивка се образува зародишът на онова същество, което ще живее в бъдеще. Следователно той е двойствено същество, едно смъртно и едно безсмъртно. Смъртното се намира в крайно състояние, а безсмъртното в начално състояние. Но само сред този двойствен свят, който се проявява във сетивно-физическото, той си изгражда способността да прибави света на безсмъртието. Да, негова задача е да извлече плодовете за безсмъртното от смъртното. Животът на миналото завършва с раждането. Животът в сетивното е извоюван от всеобщата смърт чрез новия жизнен зародиш. Времето между раждането и смъртта е само израз на това, колко новият живот е могъл да изтръгне от умиращото минало. А болестта не е нищо друго освен продължаващото въздействие на умиращите части на това минало... *10.206*

...От всичко това произлиза отговорът на въпроса защо човек само постепенно се изскубва от заблуденията и несъвършенството и се издига до истината и доброто. Неговите действия, чувства и мисли първоначално са подвластни на преминаващото и умиращото. От тях произлизат сетивно-физическите му органи и всичко, което ги движи, и дори ги осъжда на смърт. Едва това, което се проявява като произведение на тези органи, ще бъде безсмъртно. Така първият, малкият пазач на прага представлява съответствието на човека в неговата двойствена природа, в която са преплетени тленното и нетленното. И при него ясно се показва какво липсва още до постигането на възвишения светлинен образ, който отново може да обитава в чисто духовния свят. В описания пазач се появява резултатът на изминалото време. А от зародишите на бъдещето е само това вътре, което е било въгнано в изминалото време. Но човек трябва да донесе в бъдещия свръхсетивен свят всичко, което може да извлече от сетивния свят. Ако той би пожелал да донесе само своя образ от миналото, би изпълнил само частично своята земна задача. Затова редом с малкия пазач на прага след известно време застава големият.

След като човек познае от какво трябва да се отърси, пред него застава един възвишен сияещ образ. Да се опише неговата красота с думите на нашия език е много трудно... *10.209*

...Тази среща се изживява, когато органите на мисленето, чувстването и волята и за физическото тяло се разхлабват дотолкова, че регулирането на техните взаимоотношения не става повече чрез самите тях, а чрез по-висшето съзнание, което напълно се е

отделило от физическите условия... 10.210

...Неописуемо сияние идва от втория пазач на прага. Сливането с него стои като далечна цел пред съзерцаващата душа. Но редом с това се появява и сигурността, че това сливане ще бъде възможно, когато посветеният приложи всички сили, протекли към него от този свят, в служба на освобождението и спасението на света.

Реши ли се човек да последва изискванията на висшия сияен образ, тогава ще може да допринесе за освобождението на човешкия род. Той поставя своите дарове пред жертвения олтар на човечеството. Но ако предпочете преждевременното си извисяване в свръхсетивния свят, тогава вълната на човешкото развитие ще го подмине. Той няма да може повече да придобива нови сили за себе си след своето освобождение от сетивния свят. Но постави ли дейността си на разположение на човечеството, това става само с отказването да получи нещо за самия себе си от мястото на своето далечно действие. Не би могло да се каже, че от само себе си се разбира, че човек ще избере този бял път, когато трябва да решава. Това изцяло зависи дали при решението вече е дотолкова пречистен, че никакво самолюбие не може да му представи изкушенията на блаженството като желани. Тези изкушения са възможно най-големи. А от другата страна всъщност няма нещо, което да привлича. Тук егоизмът изобщо не се проявява. Това, което задържа човека във висшите сфери на свръхсетивното, не е нещо, което идва към него, а само нещо, което произлиза от него – любовта към обкръжението му.

По черния път, пътя на самолюбието, човек не се лишава от всичко, което изисква егоизмът. Напротив, плодовете на този път са именно съвършеното задоволяване на егоизма. И ако някой иска блаженство само за самия себе си, той съвсем сигурно ще тръгне по този черен път, защото ще е най-подходящ за него.

Никой не бива да очаква от окултистите, тръгнали по белия път, че ще му посочат как да развие своя собствен егоистичен аз. Те ни най-малко не се интересуват за блаженството на отделния човек. Всеки трябва да го достигне сам за себе си. Да ускорят това, не е задача на белите окултисти. Тяхната задача засяга само развитието и освобождението на всички същества, които са хора или другари на човека. Поради това те дават само насоки как човек да усъвършенства своите сили, за да работи за това дело. Те предпочитат самоотвержената отдаденост и готовността за саможертва пред всички

други способности. Те не отблъскват никого, защото и най-големият егоист трябва да се пречисти. Но който търси нещо само за себе си, докато го търси, няма да намери нищо при окултистите. Макар те да не му отказват помощта си, самият той не получава плодовете на оказаната му помощ... 10.213

...Големият пазач на прага става образец, който човек иска да последва. Когато това усещане се надигне в душата на ученика на духовната наука, той е постигнал възможността да познае кой стои пред него като големия пазач на прага. Във възприятието на ученика на духовната наука този пазач на прага се преобразява от сега нататък в образа на Христос. Как висшето слънчево същество, Христовото същество е навлязло в земното развитие и как ще продължи да действа в това земно развитие, става изживяно познание за духовния ученик... 13.394

Големият пазач на прага като изживяване

... Когато човек се издигне в макрокосмоса, винаги има опасност, така да се каже, изцяло да изгуби своя аз, понеже в обикновения живот нашият аз всъщност не е нищо друго освен сбор от нашите мнения и усещания, сбор от това, което стои пред душата ни като обикновената ни личност. Повечето хора ще кажат, че е извънредно трудно изобщо да се мисли, чувства и иска още нещо, когато се сбобуват с това, което животът е направил от тях. Ето защо е извънредно важно, преди човек да се реши да навлезе в духовните светове, да се запознае с изследваното, за което духовната наука вече е съобщила. Затова постоянно се подчертава, че никой вещь в тази област, няма да предложи на някого помощ и възможност сам да се издигне в духовния свят, преди да е разбрал с разума си, с обикновената си сила за преценка това, което твърди духовното изследване. Така, преди да прекрачи в духовния свят, човек може да усвои известна преценка за правилното и неправилното в твърденията на духовния изследовател. Съжденията, които човек си изработва по този път, ще имат особеността да надхвърлят в известно отношение обикновената човешка преценка. Важно е човек да усвои известна част от духовната наука, за да не изгуби своя аз още при първата крачка, когато пристъпи в духовния свят. Ние не изгубваме нашия аз, когато този аз може да е деен, когато може да чувства и мисли, но излизаме извън нас, когато не можем повече да мислим, чувстваме и усещаме.

Когато разбираме някои духовнонаучни истини, се предпазваме от това, веднага да изгубим нашия аз... 119.167

...Всяка нощ при заспиване човек пристъпва в Макрокосмоса. Между другото, което човекът изживява, когато в момента на заспиването навлезе съзнателно в Макрокосмоса, е именно изживяването на самия себе си. Тогава човек може да разбере колко е несъвършен в света, в който трябва да се врасне, в сравнение с всичко, което се намира там; колко много недостатъци му показват, че не е дорасъл за този макрокосмически свят. Това, което може да опази човека да изгуби доверието и сигурността в себе си, е, преди навлизането в духовния свят да премине през самовъзпитание, което да го доведе до зрялата преценка, че в момента е несъвършен, но има възможност да си изгради определени качества, за да проникне и се развие в този духовен свят... 119.171

...Когато човек се е решил да преодолее чрез самовъзпитание всички пречки, поставени му от неговата несъвършена човешка същност, импулсът действа в душата така, че този несъвършен човек застава пред нас, без някой да може да го ядоса, без да го смачка. Без достатъчната зрялост винаги ще имаме смазващото чувство, когато съгледаме нашия двойник. От това ни предпазва нормалният живот, защото иначе всяка нощ щяхме да виждаме несъвършената си човешка същност и да бъдем смазани от това, когато съзнателно заспиваме. Поради това съзнанието угасва при заспиването. Но когато стигаме все повече до зрелостта и си кажем: «Ти ще преодолееш пречките, които те правят слаб човек», тогава постепенно се разведрява това, което като було се простира пред човешката душа, когато човек заспива в нормалния живот. Тогава булото става все по-прозрачно и накрая виждаме и можем да понесем образа, който е подобие на самите нас в сегашното изживяване, а до него съзираме другия образ, който показва в какво можем да се преобразим, ако работим върху себе си. И в този момент знаем, че другият образ, който се показва в разкош, красота и слава, действа така смазващо, защото не сме такива, а би трябвало да бъдем. Това изживяване се нарича преминаването покрай големия пазач на прага... 119.173

Малкият пазач на прага

...Не всичко физическо в човека е определено да бъде спасено. От човека остава шлага. Тази шлага, която остава, непрекъснато се

намира в човека, поради което той стои под влиянието на астралните елементарни същества. Принадлежащото ѝ елементарно същество е свързано с нея. Поради това човек е в непрекъсната връзка с това, което е затрудняващ го враг, пречка в развитието му. Съществата, които се закачват за човека, се наричат алби в немската митология. Те пристъпват в неопределен образ в така наречените кошмари. Кошмарните сънища се появяват така, че човек вярва, че някой е седнал на гърдите му. Когато се вижда астрално, най-напред се вижда това същество (*The Dweller on the Threshold in Bulwers* «Zanoni»). То е отражението на астралното познание на човека с неговия алб, съпротивата на човека срещу неговия неприятел. Съществото е проекцията на едно астрално същество в самите нас. Това е малкият пазач на прага. Човек, който не може да преодолее ужаса от вътрешния враг, обикновено остава пред вратата на посвещението. В по-висшата област на астралния план образът на сфинкса е този, който трябва да бъде съборен в пропастта, преди да се продължи нататък. Човекът, който трябва да се развива, стига до този момент. Ако преди да започне да вижда в астралния свят, той усили и издигне моралната си природа, появата на пазача на прага не е така ужасяваща... 89.134

...Когато говорим за физическия човек, за всичко, което човек има около себе си като физическа същност, азът е този, който разглежда света с помощта на сетивата и разума, свързан с мозъка. Оттам човек познава само това, до което се докосва неговият аз, което принадлежи на неговия аз. Щом азът не може да присъства по някакъв начин при нещо от света, образът на света престава да бъде възприятие, това означава, че човек заспива. Но тогава около него не съществува никакъв образ на света, тогава той е несъзнателен. Където и да погледнете, вашият аз се намира при всичко, което възприемате. Той се разстила над вашите възприятия, така че всъщност познавате само съдържанието на вашия аз. Като нормален човек, човекът познава съдържанието на своя аз и неговата собствена природа и същност, в която всяка сутрин навлиза при събуждането. Като съвременен човек той не познава астралното, етерното и физическото тяло, защото в момента, когато се събуди, не вижда своето астрално тяло. Днешният човек дори би се ужасил, ако можеше да възприеме астралното си тяло, което означава сумата от всички пориви, инстинкти, желания и страсти, събрани през повтарящите се земни животи. Човек не вижда и етерното си тяло. Той не би могъл

да го понесе. Ако навлезе в своята собствена природа, във физическото, етерното и астралното тяло, неговото възприемане веднага се отклонява към външния свят. Там той вижда това, което добрите богове разпростират в полето на зрението му, за да не е в състояние да навлезе в своята собствена вътрешност, понеже няма да може да го понесе. Поради това, когато говорим за този процес, в духовната наука с право казваме: «В момента, когато човек се събужда сутрин, той всъщност пристъпва през портата на собствената си същност.» Но на тази порта стои един пазач. Този пазач е малкият пазач на прага. Той не оставя човека да навлезе в собствената си същност, а веднага го насочва към външния свят. Всяка сутрин човек застава пред този малък пазач на прага. Който при събуждането съзнателно навлезе в природата на своите обвивки, опознава този малък пазач на прага... 124.94

Човек среща малкия пазач на прага тогава, когато връзките между воля, мислене и чувстване във фините тела – астрално и етерно тяло, започват да се разхлабват. Големият пазач на прага застава пред човека, когато разхлабването на връзките се простре и във физическите области на тялото – именно първоначално в мозъка... 10.193

...В човека се намира нещо, което наричаме чувство на срам. То се състои в това, че когато се срамува в душата си, човек иска да отклони вниманието на другите от въпросното нещо или въпросното качество, заради което се срамува. Това чувство на срам е слабо подобие на чувството, което би стигнало до невероятна сила, ако при събуждане човек съзнателно навлезе в своята собствена същност. Това чувство би обхванало човешката душа с такава сила, че човек би го почувствал като разлято над всичко, което би могло да застане насреща му. Това чувство на срам би въздействало върху него като един вид изгаряне. Това, което може да се наблюдава в обикновения живот, когато човек се отдава на удоволствието от едно или друго упойващо средство и уврежда сърцето и мозъка си, са най-простите наченки. Ако бихме погледнали в дълбините на душата, **целият ѝ живот ще ни се види като разрушаване на чудесното устройство на човешкото етерно и физическо тяло.** Но всичко това живо би застанало пред човешката душа, ако тя съзнателно навлезе в своето етерно и физическо тяло. И за човека би било нещо невероятно смазващо, нещо унищожавашо го, ако съзнателно

би могъл да сравни какво представлява в душата си и какво мъдрото мирово ръководство е направило от това, в което той всяка сутрин навлиза при събуждането си. За да се понесе това сравнение, човек се подготвя чрез всички душевни изживявания, през които преминава мистикът, преди да стане способен да слезе в своята вътрешна същност... 119.80

... Когато това наистина се разпространи в душата така, че може да се нарече възпитание за смирение, тогава душата се прониква от такова чувство на смирение, което накрая наистина го води да разбере, че пред себе си има безкраен път, по който се усъвършенства. След това трябва да развие чувството, което, ако иска да става все по-съвършен, го прави способен да понесе изпращащото се на пътя му. Той трябва да развие чувството на преданост... 119.83

...Човек не може да вижда силата, която всяка сутрин при събуждането го запазва да навлезе в истинската си същност. Тя е първото духовно същество, което истинският духовен изследовател среща. Пътят за духовния свят води покрай този пазач на прага... 119.85

...Тук заставаме пред истинското самопознание и като сянка пред сияещ образ, като мрачен силует изглежда това, което сме станали поради нашите грехове и което трябва да поправим в нас, за да развием душевните си сили по правилен начин. Това, което не сме станали, застава пред душата ни. Каквото е залепнало за волята ни като неизпълнени дела, ни казва: «С всичко, което не си изпълнил, ще бъдеш вързан към изоставашите сили на Земята; то ще те връзва като с железни окови за всичко това, което тика Земята към нейното разрушение.» Това, което имаме като пропуски по отношение на мисленето, ни казва: «Понеже имаш пропуски в мисленето, няма да имаш възможност да осъществиш хармония между волята и чувстването ти.» А това, което имаме като пропуски по отношение на чувстването, така се поставя в целия ни живот, че ни казва: «Световното развитие ще прелети над теб; ти не си направил нищо, за да прибавиш към него нещо от самия теб.» Ето защо това, което световното развитие ти е дало, ще ти бъде отнето от самото него, понеже нищо не си направил и това световно развитие така ще прелети над теб, като че ли изобщо не съществуваш... 119.113

... Ние чувстваме всичко, което сами сме вложили в душата си от тези разрушаващи я сили като пропуски в мистичния момент

на преминаването покрай малкия пазач на прага. Когато се чувства всичко това, то се изживява в астралното тяло. Но когато постоянно се чувства, то се превръща накрая в определено съзерцание, което е вътрешно съзерцание, вътрешно изживяване, пораждащо се, когато сме събрали толкова много сила чрез мистичното мислене, чувстване и воля, че нашето астрално изживяване се отразява в етерното ни тяло и се представя пред нас. Сега пред нас застава нашият собствен образ като външна действителност. Напълно подобно както обикновено виждаме външния свят, сега виждаме нашата собствена вътрешна същност. Преди това в нормалното съзнание, когато при събуждането потъваме във външните обвивки, то е отклонено към външния свят. Външните впечатления от сетивния свят са протекли към нас, за да не можем да видим това, което сега можем и трябва да видим, когато се решим да вземем участие в развитието на човечеството.

Всичко, което ни обвързва със Земята, което така ни свързва с тленното, отмиращото, че самите ние трябва да го изоставим като отмиращо, сега ни се показва под разкривения образ на бик. Всичко, което обикновено създава съзвучието между нашата воля и нашето чувстване в душата ни, сега ни се показва по отношение на нашите пропуски под разкривения образ на лъв. А всичко, което прелетява над нас, понеже имаме пропуски в мисленето, всичко, което ни подминава, понеже нищо не сме му дали, което би могло да ни вземе със себе си, се показва под разкривения образ на орел. Тези три образа са проникнати с разкривеното подобие на нашия собствен образ. Според вида, в какво съотношение се намират тези три образа, се вижда степената на това, което имаме още да преобразим в нас... 119.115

...Досега мировите сили бяха достатъчни, за да се удържи най-голямото изкривяване на човешкия ни образ. В бъдеще те няма да са достатъчни. Всички разкривени отражения на човека представляват истинския пазач на прага. Самите ние в насрещния си образ се представяме като малкия пазач на прага. Ние самите сме това, което пречи да можем сами да навлезем в себе си... 119.117

...Когато човек търси мистичното вглъбяване, трябва да е наясно, че във всички случаи ще се отдава на халюцинации, ако при мистичното съзерцание на своята вътрешна същност вижда образи и ги сметне за нещо друго, освен за това, в което се отразява собст-

вената му вътрешна душевност. Когато надхвърлим тези отражения, стигаме до истински същества... 119.119

...Колкото и да е ужасен образът на пазача, той е само резултат от собствения изминал живот на духовния ученик, неговият собствен характер, събуден за самостоятелен живот извън него. Необходимо е подготовката на духовния ученик да се насочи така, че той да може да издържи ужасната гледка без всякаква уплаха и да почувства, че силите му наистина са се усилили при срещата с пазача на прага и той напълно съзнателно е решен да го преобрази.

Следствие от успешно издържаната среща с пазача е, че следващата физическа смърт за ученика на духовната наука е съвсем друго събитие в сравнение с предишните. За него не се променя нищо от значението на цялото му обкръжение след смъртта. Целият свръхсетивен свят, в който е навлязъл, е стоял още преди смъртта му по съответния начин пред него и той вижда същия свят и след смъртта си... 10.198

...Всеки човек получава своята работа в истинския смисъл на думата от фамилия, народния или расовия дух. Сетивният човек в никакъв случай не е посветен в значението на своята работа на по-висшето поле. Той работи несъзнателно за целите на народните и расовите духове. От момента, когато ученикът на духовната наука срещне пазача на прага, той не само трябва да познава своите задачи като личност, но трябва съзнателно да работи за своя народ, за своята раса. Всяко разширяване на зрителното му поле непременно му възлага разширяване на задълженията. По-нататъшното разкритие, което прави пазачът на прага, е, че от сега нататък тези духове ще отдръпнат ръка от него. Той трябва да излезе от общността. И като самотник напълно ще се втвърди и ще върви към своята гибел, ако сам не си изгради сили, присъщи на народните и расовите духове... 10.200

...Никой не би могъл да понесе тази гледка без подготовка; но чрез висшето обучение, което изобщо прави възможно човек да проникне до прага, той може да намери необходимата сила в съответния момент. Да, това обучение може да бъде така хармонично, че да се отнеме застрашаващият хаотичен характер на навлизането в новия живот. Тогава изживяването на прага за духовния ученик ще бъде придружено от такова блаженство, което ще представлява основното настроение на неговия новосъбуден живот. Усещането за новата

свобода ще надделее всички други чувства и с това чувство новите задължения и новата отговорност ще му изглеждат като нещо, което човек трябва да приеме на определена степен от живота си... 10.203

Пазачът на прага и пропастта

...Между пребиваването в сетивните полета, където трябва да живеем по времето на нашето земно битие между раждането и смъртта, и пребиваването в духовните полета съществува зееща пропаст. Който не осъзнае достатъчно добре това, не може да стигне до истинско реално познание. Той трябва да осъзнае предупреждението от страна на пазача на прага, застанал пред зеещата пропаст на тайните на пространството, на тайните на времето и на самото човешко сърце. Но тези три пропасти са една единствена пропаст... 270/1. 9

Пазачът на прага и болестите

...Общо взето за човека е опасно да прекрачи този праг просто така. Когато проникне мисловно в своите обикновени сетивни възприятия, както го прави в обикновения живот и така ги пренесе в духовния свят от другата страна на прага, човек извиква една илюзия пред очите си, една истинска илюзия поради това, че така преценява нещата на отвъдната страна. И затова на прага се намира това духовно същество, от което можем да научим, че когато прекрачваме прага, се нуждаем от съвсем други понятия и че ни парализира илюзия, измама за живота, когато преминаем в духовния свят с нашите обикновени, спечелени в сетивния свят понятия. Пазачът на прага всъщност е този, който ни призовава първо да си изградим идеите, от които се нуждаем в духовния свят. Обикновено не вярваме, че понятията, които са пригодни за духовния свят, са извънредно различни от понятията, които са подходящи за физическия свят. Когато иска да пристъпи в духовния свят, човек трябва да е напълно наясно, че се нуждае от противоположни понятия за присъщото на физическия свят, за да не изпадне в заблудение, когато се намира отгатък. За това е необходима смелост. Човек трябва да има смелост да премине през духовния праг, да се прехвърли през пропастта. Когато се преживее това преминаване отвъд, в духовния свят, това минаване покрай пазача на прага и пристигане отвъд, когато това съзнателно се направи в душата и духа, в астралното тяло и аза, тогава всичко е добре. Но когато не се направи правилно в аза

и астралното тяло, тогава се появява илюзия и когато тази измама се върне обратно към човека, от това произлиза болест.

Винаги, когато в човека нещо е болно, той има в себе си всъщност пазача на прага, само че като демоничен образ, защото този пазач е променлив и винаги показва на ясновиждащия само по нещо частично от духовното «огледално отражение»... 316.125

Пазачът на прага и морала

...Ние можем да преодоляваме нещата поради това, че развиваме нашата морална природа. Когато човек предварително издигне моралната природа преди да стане ясновиждащ в астралния свят, появата на пазача на прага няма да е така ужасна. Всички окултисти, които остават амбициозни, суетни и егоистични, се научават да познават тези изоставаци в еволюцията сили, които по предизвикващ ужас начин толкова по-силно действат върху тях. Човек трябва да обича скромността, смиренieto, жертвоготовността, за да е сигурен, че ще може да издържи тази борба... 89.135

Пазачът на прага и следващата инкарнация

...В течение на човешкото развитие този пазач на прага на духовния свят се е представял пред съзнанието на хората по най-разнообразен начин. Някои легенди, някои саги – защото най-важните неща се съхраняват под такава форма, а не под формата на исторически сведения – сочат как в древни времена различни хора са срещали пазача на прага и са получили съвет от него как да навлязат в духовния свят и отново да се завърнат обратно във физическия. Защото всяко правилно навлизане в духовния свят трябва да се придружава с възможността човек отново да може всеки момент да се завърне във физическия свят и наистина да стои в него с двата си крака като напълно практичен, съзнателен човек, а не като мечтател, не като витаещ някъде мистик. Всъщност това е било изискването от страна на пазача на прага за навлизането в духовния свят през всичките хилядолетия на човешкия стремеж. Особено през последната третина на 19-то столетие почти няма хора, които да преминат в будно състояние покрай пазача на прага. Но в нашето време, когато исторически е възложено на цялото човечество да премине под някаква форма покрай пазача на прага, при съответните странствания в духовния свят още повече се вижда как спящите души

като азове и астрални тела стигат до него. Това са най-значителните картини, които могат да се видят днес – сериозният пазач на прага, около него групи от спящи човешки души, които в будно състояние нямат сила да стигнат до този пазач на прага, а стигат до него, докато спят. Защото, ако пазачът на прага позволи на такива души да влязат в духовния свят, те биха преминали прага, биха дошли в духовния свят с понятията, които са получили в днешното училище от днешното образование, от днешната цивилизация, с понятията и идеите, с които човек днес трябва да израсне през времето между шестата си година и всъщност до края на земния си живот. Тези понятия и идеи имат особеността, че когато човек пристъпи в духовния свят с тях така, както те са станали чрез съвременната цивилизация и училището, той ще бъде душевно парализиран. И човек ще се завърне във физическия свят с идейна и мисловна празнота. Ако пазачът на прага сериозно не отблъсне много души на съвременните хора, ако ги пропусне в духовния свят, когато те се завърнат обратно и се събудят, ще имат чувството, че не могат да мислят, че мислите им не навлизат в мозъка им и те се движат в света, без да мислят. Такъв е светът на абстрактните мисли, които човек днес свързва с всичко. Той може да навлезе с тях в духовния свят, но не може отново да излезе с тях. И когато се види тази сцена, която днес наистина изживяват в съня си повече души, отколкото се вярва, тогава човек си казва: «О, ако само е възможно тези души да бъдат предпазени да не изживеят също и в смъртта си това, което изживяват в съня си!»

Защото, ако състоянието, което така се изживява пред пазача на прага, трае достатъчно дълго, това означава, ако човешката цивилизация дълго време остане под влиянието на това, което се възприема в училищата, сънят ще се превърне в живот. Човешките души ще преминават в духовния свят през портата на смъртта, но няма да могат да донесат силата на идеите в следващия си земен живот. Днес може да се влезе в духовния свят с днешните мисли, но не може отново да се излезе с тях. Човек може да излезе само душевно парализиран. Първоначално това би довело да се роди в бъдеще едно човешко поколение, което няма да има разум, няма да има никаква възможност да приложи идеи в бъдещия земен живот и мисленето, животът в идеи би изчезнал тогава от Земята. Тя ще се населява от болни, движени само от инстинкти хора. Най-лоши чувства и емоции без ориентиращата сила на идеите ще изпълват

развититето на човека... 233.150

...Ако при тази конференция сериозно си признаем това пред собствената душа, тази Коледна конференция ще изпрати в душите силен импулс, който ще може да ги подтикне към засилена дейност, от каквато човечеството се нуждае днес, за да се изпълни следващата инкарнация на хората така, че те наистина да могат да срещнат пазача на прага, което ще означава, че цивилизацията ще стане достойна за случващото се при пазача на прага. Когато някой стига до пазача на прага с такива ценни и достойни за божественото идеи, пазачът на прага му казва: «Ти можеш да преминеш, защото ще внесеш в свръхсетивния свят това, което е било насочено към него още в твоя земен живот във физическото тяло. При завръщането в сетивно-физическия свят ще ти остане достатъчно сила, за да не се парализираш при съзирането на свръхсетивния свят.» 233.154

Пазачът на прага скрива един дракон

...Ние напълно сме отвикнали да говорим за «нисшето» физическо и «нисшето» етерно тяло, защото в своята организация двете тела имат чудесен строеж. Физическото тяло е храм, който са ни построили боговете и каквото е погрешно или лошо в него, сме направили само самите ние. И когато се погледнем сами, ние, обитателите на този храм, ще забележим, че духовната част от нас има образа на дракон. Някой, който си въобразява, че живее неегоистично, само за другите хора, се представя пред погледа на ясновидеца с доста издадена напред челюст и с наклонено назад драконово чело, като знак за неговия егоизъм. Душата ни има още тази драконова форма и за да не я виждаме постоянно, добрите богове са поставили пред нея пазача на прага. Ние трябва да се решим да работим над този дракон и когато го преобразим, да го поднесем на горните богове. Това трябва да е нашата непрекъсната работа. Когато древният египтянин е минавал при своето посвещение покрай редицата сфинксове в храма, си е казал, че този храм е физическото отражение на съвършеното обиталище на бога и той трябва да стигне до тази божественост, за да живее достойно в храма на своето тяло... 266/2. 328

ДИШАНЕ

...Дихателните упражнения се дават, за да водят човека до одухотворяване. Когато той вдишва, вдишва своя дух, а когато издишва, издишва своя дух. Духът на човека все повече се развива. Затова е много важно това, което човек мисловно дава на духа си при издишването. Чрез това духът му се изгражда. Чрез всяка мисъл, която той предава на дишането, което протича навън, той изгражда своя дух... 266/1. 161

...Когато вдишваме, непрекъснато изтласкваме мозъчната течност да навлезе в мозъка; когато издишваме я изпращаме обратно в тялото. Чрез това всаждаме дихателния ритъм в мозъка. И както дишането е свързано, от една страна, с обмяната на веществата, така, от друга страна, то е свързано с нервно-сетивния живот. Можем да кажем: Дишането е най-важният посредник между засягащия човека физически свят и физическия свят извън човека... 293.24

...Голяма част от обучението за по-висшето познание при индийците се състои в ритмично подреденото протичане на дишането. Нашите методи са други. Който проследи това с разбиране, вижда, че не бива да се вживеем по този физически начин в организма, а чрез медитация да се опитаме от страна на интелекта да схванем това, което навлиза надолу в нас, и чрез волеви упражнения това, което се издига нагоре, и по този начин с нашия душевен живот се опитаме да застанем срещу потока и да почувстваме как той протича нагоре и надолу... 271.127

...В сферата на интелектуалността (нашата западна култура) йогисткото дишане ще доведе човека до опасността да разруши своята телесна организация. Анторпософските упражнения се правят в духовно-душевната същност. Те най-много оставят да прозвучи, но това само рядко и съвсем не за повечето случаи, нещо от телесно-физическия дихателен процес... 78.122

...Чрез окултното обучение, вработването във физическото тяло може наистина да става съзнателно чрез дихателния процес, но при това много предпазливо и внимателно да се пристъпи към действието, защото при погрешно обучение, както то е показано често в публични източници, може да се увреди тялото на европейца и трябва да се знае какво е подходящо за конституцията на съвременния човек. С такова съзнателно дишане физическото тяло се преобразява от страна на аза в атма или човека-дух... 109.182

...Духовно-душевните същества са тези, които, изхождайки от своята мъдрост, са модифицирали дихателния процес, за да издигнат човека от една по-ниска до по-висока степен и е трябвало, понеже човекът не е узрял, да не оставят словото да подлежи на своеволието на неговата индивидуалност, а го поставят извън него. Оттам въздействията върху дихателния процес означават вече издигане в една по-висша сфера и трябва да сме наясно, че това е свързано с най-голямата отговорност. И напълно отговарящо на фактите можем да посочим, че всичките указания, които днес се дават с лека ръка относно това или онова, наистина се дават така – това може да го каже духовният изследовател, – че се получава впечатлението как деца си играят с огъня... 119.270

...За да може човек да е изцяло дорасъл да застане срещу злите сили на бъдещето, трябва съзнателно да поеме в ръцете си вътрешната сила на своя аз, да може да регулира кръвта си така, че тя да го направи способен да противостои на злото, но без всякакъв страх. Той трябва да владее силата, която изпраща кръвта навътре. Но не бива да изгуби и способността да насочва кръвта от сърцето към периферията. Защото юпитеровото състояние по определен начин ще бъде повторение на старото лунно съзнание. Този, който се стреми към вътрешно развитие, трябва още днес да започне постепенно да овладява тези сили. Това ще го направи, като съзнателно се научи да управлява вдишването и издишването (но не с физически упражнения, а с медитации, които довеждат до този резултат – б. пр.). Когато човек вдишва, силите на аза се активизират и го довеждат до връзката със силите на Космоса, онези сили, които се излъчват от сърцето навън. А когато издишва и задържа дишането, се активизират тези сили на аза, които се насочват към центъра на сърцето и които там му изграждат мощен център... 266/1.299

...Когато вдишаме дълбоко и задържим дъха, рекапитулираме част от лунното състояние. Когато издишаме и задържим дишането, имаме юпитерово състояние. С това е свързан фактът, че ученикът на духовната наука получава упражнения, в които трябва да задържа дъха си, понеже по известен начин трябва да премине през лунното състояние или да достигне юпитеровото състояние. При това всеки трябва да бъде обучаван индивидуално... 266/1.303

...Който иска да се занимае с дихателния процес, трябва да го направи, като изхожда от такова познание, в което познанието е

молитва, където познанието е изпълнено с благоговение... 119.271

...Елементарният или етерният свят може да се изживее неправилно, ако се изживее на границата между дишането и нашето собствено етерно тяло. Ако човек твърде рано или изобщо неправилно прави дихателните упражнения, постепенно ще стане свидетел на собствения си дихателен процес. С дихателния си процес, който се възприема – докато иначе се диша без да се възприема, – можем да си присвоим едно усещане себе си дишане. И към това усещане може да се прибави известно възприемане на етерния свят, което обаче принадлежи към най-нисшите външни физически процеси и ако човек ги изживее прекалено рано, никога няма да му дадат правилно понятие (правилна представа) за истинския духовен свят.

Разбира се, от определен момент на езотеричното упражняване при вас може да се появи един регулиран дихателен процес, но той трябва да се управлява по правилния начин. Тогава става така, че започваме да възприемаме етерния свят както беше описано, на границата между мислене и чувстване и само се подпомага това, което опознаваме, когато опознаем и грубите етерни процеси, които се разиграват на границата между етерния свят и нашето дишане. Защото има един свят с действителна по-висша духовност, който достигаме чрез процеса между мъдростта и чувстването. Там проникваме до делата, които съществата на висшите йерархии извършват в етерния свят. Но има голям брой от всякакви добри и лоши, неблагоприятни, страшни и вредни елементарни същества, които, ако се запознаем с тях по неправилното време, така ни се натрапват, като че ли наистина са един ценен духовен свят, докато не са нищо друго освен по определен начин последните отпадъчни същества на духовния свят. Този, който иска да проникне в духовния свят, трябва да се запознае и с тези същества, но не е добре да се запознае първо с тях. Защото своеобразното е, че ако човек първо се запознае с тях, без да е преминал през трудния път на своето вътрешно изживяване, тогава получава извънредно силно предпочитание към тези същества. И може да се получи някой, който по неправилен начин, именно чрез такова трениране, което може да се нарече промяна на дихателния процес, се издигне в духовния свят, да започне да описва някои неща, както му се появяват. И той ги описва така, че някои хора ги приемат като извънредно красиво нещо, докато за този, който ги възприема с вътрешното изживяване, те могат да бъдат ужасни

и отвратителни. За други упражнения, които човек може да реши да прилага върху себе си и чрез които може да навлезе в лоши светове, няма нужда тук да говорим. Не е необходимо да се навлиза духовно в този свят, затова не е обичайно да се говори за методите, които протичат още по-надолу от дишането. Самото дишане, ако не се прави по правилния начин, води наистина до отпадналите същества, които обаче следва да се опознаят, но не най-напред, иначе сигурно могат да предизвикат определено влюбване в тях, което не бива да става... 145.92

...При всички хора, които се грижат за системата йога на древните индийци, която изобщо, както вече посочих, не бива повече да се обновява, се вижда стремежът на мястото на обикновеното нормално, но в голяма част несъзнателно протичащото дишане да се постави чрез кратки по времетраене упражнения едно регулирано, по-съзнателно дишане. Вдишва се по различен начин, отколкото обикновено се диша нормално и несъзнателно, задържа се дишането, като се знае колко дълго и се издишва по определен начин... 324.88

...По същия начин, както йогата в известна степен насочва мисленето си към вътрешността на тялото, за да го свърже с ритъма на телесното си дишане и така да изживее вътрешната си духовност, своя аз, по същия начин ние освобождаваме мисленето от остатъците на дихателния процес, който несъзнавано живее в цялото ни обикновено мислене. Когато откъснем логичното мислене от организма, с който то всъщност е свързано като логично мислене, с това мислене проникваме във външния ритъм на света, да, едва сега узнаваме, че има такъв външен ритъм. Сега оставяме мисленето да протече в един вид музикален елемент, който обаче е изцяло познавателен елемент, ние констатираме един ритъм, който се намира в основата на всички неща като духовен ритъм и проникваме в света, като започваме да го възприемаме в духа. Нашето мислене се превръща от абстрактно мъртво мислене, от просто образно мислене в оживено в себе си мислене... 83.36

...В момента, когато имаме още мисленето, въпреки липсващото сетивно възприятие, в този момент мисленето е същевременно воля... 205.151

...Ако в душевността си сте стигнали толкова далеч, че сте освободили мисленето от външното съзерцание, сега чувствате

вътрешно, че започвате да мислите с гърдите. Вие действително преплитате своето мислене с дихателния процес. С това активизирате това, към което йогистките упражнения се стремят изкуствено да направят. Вие забелязвате, когато мисленето все повече става волева дейност, че то се изтръгва първо от човешките гърди и после от цялото човешко тяло... 217.148

Дихателни упражнения – предварително бъдещо развитие (тук става въпрос изобщо за антропософските упражнения и медитации, които като следствие повлияват дишането, а не за физическите дихателни упражнения на йогите – б. пр.)

...Когато се намираме в езотерична школа, чрез дадените различни упражнения следва да се постигне живо осъзнаване на вливащият се в нас дух. Какво е това, което сме се научили да назоваваме «аз»? Това е вдишаният въздушен поток (духовността в този поток – б. пр.). Той създава червената кръв в нас и едва от времето, в което червената кръв протича в нашето тяло, сме се научили да го назоваваме. Но една духовна същност ни въздейства не само във вливащия се в нас въздух, а в нашето тяло, в мускулите, нервите и костите също работят висши същества. Но чрез това, че опознаваме този факт, още не сме никакви езотерици. Ако си кажа, че при дишането в мен навлиза въздух, аз съм материалист. Ако знам и опозная, че една духовна същност навлиза в мен с диханието, аз съм познаващ човек, но още не съм езотерик. Но когато изпълнен със страхопочитание поема въздуха в мен, изпълнен с дълбоко страхопочитание пред божествената същност, която прониква моя организъм, когато изцяло ме изпълни живото чувство за тази духовна същност, тогава съм езотерик.

Какво твори в мен този, въплътен във въздуха дух? Той прониква в кръвта и изпълва целия ми организъм, така че в мен се формира едно въздушно тяло (организация), обкръжено от кости, мускули, сухожилия и т.н. Това въздушно тяло трябва да го възприема напълно съзнателно, то е същото, което казва «аз» в мен. Когато човек прави своите упражнения в този смисъл, постепенно става все по-свободен и става така, сякаш в него се поражда нов човек. Тогава той не казва «аз» на своите кости, мускули и сухожилия, а сам се чувства изцяло в това въздушно тяло, човек намира своето себе, своя аз в духа на въплътения бог.

Какво същност прави човек, когато се упражнява? Трябва

да сме напълно наясно по този въпрос. Когато човек се упражнява така, той живее както някога в бъдеще ще живеят всички хора. По времето на своите упражнения езотерикът се намира в едно бъдещо състояние на човечеството. В бъдеще всички хора ще дишат, както езотерикът по време на своите дихателни упражнения, но те ще го правят само при известни условия. Чак в едно много по-далечно бъдеще ще стане естествено за всички хора да дишат така. Но тогава човешкото тяло ще бъде съвсем различно. Тогава естествено ще се удава да се диша така, както сега прави езотерикът от време на време. Каквото езотеричният ученик прави, е всъщност предварително постигане на това, което ще се случи по-късно. В определен смисъл то още не е напълно съответстващо на времето. Физическото тяло още не е подготвено за това. Езотерикът избързва и твори в бъдещето. Но само така е възможен напредъкът. Нашата Земя никога не би се развивала прогресивно, ако нямаше хора, които да живеят предварително така, както едва в далечното бъдеще ще прави цялото човечество. Ако на Земята няма никой, който да иска да прави езотерични упражнения, Земята все повече ще се втвърди. Наистина всички хора работят в девахана върху преобразуването на Земята, но ако възплътените на Земята хора се стремят само да запазят всичко, каквото е сега, а живеещите в девахана искат да я преобразуват, няма да съществува хармония между двете дейности. Хората на Земята тогава биха предизвикали Земята напълно да се вкостени и замръзне и чрез дейността на тези в девахана, които искат да преобразуват вкостенената Земя, тя в края на краищата ще се разруши и раздроби. Затова всеки езотерик трябва да осъзнае какво свещено задължение изпълнява по отношение на напредъка на човечеството, когато прави езотерични упражнения.

Всъщност има противоречие по отношение на сегашните отношения, когато езотерикът живее така, както ще бъде естествено едва в бъдеще. Но само чрез това е възможен напредъкът. Човек трябва постоянно да използва естественото тяло, което е възможно според степента на развитието (на човечеството). Едно същество, което според духовното си развитие е достигнало степента на бъдещия Юпитер или Венера, за да присъства между нас, трябва да използва физическото тяло, присъщо за всички (настоящи) хора. Но в духа то води един живот, който е присъщ за далечното бъдеще и чрез това постепенно внася това бъдещо състояние в нас, прави въз-

можно това състояние да бъде постигнато от нас... 264.321

...Чрез езотеричните школи (упражнения) следва да се скъси пътят. Те нямат друг смисъл. Затова, че човек прави такива езотерични упражнения, той духовно се вращава в бъдещето, изживява в себе си това, което ще става в бъдеще, и това, което така изживява, е същото, което сега познаваме като висши светове. Те представят бъдещи състояния на човечеството. Във всеки момент трябва да осъзнаваме свещеното си задължение да чувстваме във всяко дихание богът, който навлиза в нас. Той се влива в нас, когато вдишваме, но при издишването ние умъртвяваме неговото тяло чрез това, че правим въздуха неизползваем (убиваме кислорода – б. пр.) Но нашите упражнения постепенно ни научават отново да издишваме въздуха така чист, както сме го вдишали. Който не иска да научи това чрез упражнения, той някога естествено ще го постигне, но трябва именно да чака, докато в бъдеще човешкото тяло бъде така преобразено, че такова дишане да стане естествено, както при днешното устройство на тялото е естествен сегашният начин на дишането... 264.321

Дихателни упражнения в древните времена

...Когато някои хора се отдавали на упражнения, чиято същност, макар и отслабена, се съдържа в това, което днес идва като описания на йогистки упражнения от Ориента, когато те са променяли дишането за разлика от обикновеното дишане, тогава от погледа изчезвала духовно-душевната същност на обкръжението и именно чрез такова дишане природата ставала за такива хора такава, както я виждате днес. Следователно, за да видят природата такава, каквато я виждаме днес, в онези древни времена такива хора е трябвало първо да правят упражнения. Иначе пред тяхното съзерцание се появявали духовно-душевени същества от всички същества и предмети на тяхното обкръжение. В известна степен те изгонвали тези духовно-душевени същества, когато променяли дихателния си процес. Чрез това се стремели към засилено самосъзнание, самочувствие. Те се стремели към нещо, чрез което сами се изживявали, чрез което сами се усещали. При тези древни хора за обикновеното ежедневно изживяване не било саморазбиращо се да изговорят «аз» или дори «аз съм». Това е трябвало първо да постигнат. За това били необходими такива упражнения. Те развивали възможността хората да имат вътрешно отделно мислене. Било им дадено вътрешното раз-

гръщане на интелектуалността. Съществувал е интензивен душевен живот и в него древният индиец се чувствал поставен в същия момент, когато си казвал «аз съм». Той се чувствал пренесен в своето бебешко време, чувствал, както някога е чувствал в това бебешко време и оттам си казвал «аз съм» за целия си по-късен живот. Той изобщо не е имал чувството, че сега може да каже за себе си «аз съм», а че за това трябва да се върне в своето първо бебешко време. Тогава в известна степен от първото бебешко време протичала във всички следващи години силата, която казвала «аз съм». Това връщане назад било нещо естествено. Но то означава, че когато древният индийски йога първо се премествал чрез своя дихателен процес в бебешкото си време, той възприемал времето преди земното си съществуване. То му изглеждало като спомен. Точно както човек днес си спомня нещо, което е изживял преди десет години, такава била появата на спомена в момента, когато «аз съм» преминавал през душата, когато в това древно индийско време човек вътрешно се укрепвал чрез дихателни упражнения и умъртвявал външния свят около себе си, но пък затова оживявал това, което не бил вече външният му свят, а каквото външният свят е бил преди човек да слезе във физическия земен свят. Наистина човек е постигал – ако отново посоча с днешен израз, който естествено звучи безкрайно филистерски, когато го употребявам за онези древни времена – чрез изучаването на йога да бъде изтръгнат от настоящото си земно съществуване и да бъде издигнат в духовно-душевното битие. Следователно на някогашното обучение дължим издигането в духовно-душевните светове. Човек имал по-различно съзнание от това, което имаме днес. Но именно когато някой бил учител по йога, е можел да мисли в някогашния смисъл – другите хора не можели да мислят, те само сънували, мечтаели, – но човек е мислил в надсетивния свят, от който е слязъл в земното битие... 211.50

Дихателни упражнения с медитация са описани в Събр. съч. 245, Указания за езотерично обучение, и Събр. съч. 10, Как се постигат познания за висшите светове, изд. Даскалов

Дихателни упражнения и евритмията

... Ще забележим, че под влиянието именно на вокалното евритмизиране от само себе си се поражда тенденция за промяна на дихателния ритъм. Това се забелязва. И сега стоим пред неудобство-

то тук да не шаблонизираме, да не казваме нещо общо взето, а първо да наблюдаваме това, което правим. Необходимо е в отделния индивидуален случай да наблюдаваме дишането на някой човек, на когото искаме, според другите изследвания, да помогнем лечебно с евритмизирането и след това да му препоръчаме съзнателно да продължи тази тенденция. Защото ние повече не сме хора, каквито са били старите ориенталци, които са могли да вървят по обратния път, с предписани дихателни упражнения да повлияват целия човек. Това е нещо, което при всички обстоятелства, ако бъде предписано, води до вътрешен шок, което всъщност следва да бъде избягвано. Ние трябва да се учим да наблюдаваме това, което ни учи евритмията, именно вокализиращата евритмия, относно нейното влияние върху дихателния процес. И след това можем съзнателно да продължим това, което в отделния случай се появява евритмично. Там наистина ще видите, че този процес, този дихателен процес е индивидуален по определен начин, това означава, че той трябва да се продължи по различен начин за различните хора... 313.166

Дихателни упражнения и праобрази

...Растенията излъчват чист въздух. Те са чисти, без страсти, неегоистични; затова човек се чувства така добре в растителния свят, те излъчват живот. Но обикновеният човек внася смърт в обкръжението чрез своето дихание. Той трябва да преобрази чрез чист, морален, безкористен живот своето дихание в чисто, животворно и чрез йогистките (сега е добре да се каже езотеричните съвременни – б. пр.) упражнения да го приведе в ритъм. Тогава трябва да се научи да излъчва своята индивидуалност в диханието си, да я отпечатва в света, като чрез това внася живот в обкръжението. Чрез продължително обучение от този вид йогата (езотеричният ученик) се учи да се носи над чисто физическото, да се постави във вечността. Така той се издига до вечните непроменливи праобрази на нещата, които не се пораждаат и не умират; той се съединява и със своя собствен праобраз. Човекът се поражда и умира физически, но за всеки човек съществува един праобраз, който е вечен. Когато йогата (езотерикът) се научава да се съединява с праобразите, той се издига във вечния свят на духа, той се носи над временното... 266/1.134

ДУША

Усещане

...Когато прозрем наистина в достатъчното самонаблюдаване усещането, ще разберем, че усещането е с волева природа, примесено с чувствена природа. Първоначално то не е сродно с мислещото опознаване, а с чувствената воля и волевото чувстване... 293.109

...Ние познаваме спането в обикновения живот само поради това, че знаем, че през нощта, когато лежим в леглото, спим. Съвсем не знаем, че това спане е нещо, което е много по-разпространено, което е постоянно състояние на повърхността на тялото ни, само че там постоянно се примесват сънища. Тези сънища са сетивни усещания, преди да се обхванат от разума и мислещото познание... 293.111

...Ориенталското състрадание изразява отминал прафеномен в душевния живот, който се проявява във вътрешното съизживяване на това, което усеща, което вътрешно живее. Това съизживяване на обективно живото усещане на другия, е всъщност възможно само когато без звук или съдържателни думи човек се издигне до това, което живее в имажинативното оформление на говора. Защото, когато слушаме думата, тогава чуваме какво изживява главата на другия. Когато обаче вътрешно схванем какво живее от сричка на сричка, от дума на дума, от изречение на изречение в имажинативното говорно формиране, тогава схващаме какво живее именно в душата на другия човек. И както слушаме целия човек, така стигаме – ако се издигнем до схващането на безпонятийното, бездумното формиране на звуците, което самó не се чува, което вътрешно се изживява – до схващането на това, което обективно вътрешно се изживява в усещането... 206.179

...Това, което човек има външно в движенията, се довежда вътрешно в душата до покой и чрез това започва да преминава в тон, в звук. Така е с всички други усещания на идващото през сетивата. Понеже главовите органи не извършват външните движения, тези движения се излъчват обратно в гърдите и се превръщат в тон, в други сетивни усещания. Там лежи произходът на усещанията. Там лежи обаче и взаимовръзката с изкуствата. Музикалните изкуства се пораждаат от пластичните и архитектурните изкуства; това, което пластичните (скулптурните) и архитектурните изкуства представляват външно, е подобно на това, което музикалните изкуства предста-

вляват вътрешно... 293.154

...На границата между разсъдъчно-чувстващата нравствена душа и съзнателната душа се изявяват същества, които наричаме ангели. Те са тези, които съгъстват до усещания и чувства това, което иначе протича съзнателно само в мнения и понятия... 127.46

...От 1879 година ариманичните сили е трябвало да слязат от духовния свят долу, в света на хората. Трябвало е да проникнат човешката интелектуалност, човешкото мислене, чувстване и възгледи... 177.168

...Вследствие на това материализмът не само предизвиква материалистическата нагласа в душите на хората, но покварява логиката и притъпява чувствата... 159.270

Усещания, бъдещи психосоматични въздействия

...Още сега се подготвя шестият следатлантски културен период, за който ще бъде характерно, че външните физиогномични расови отличителни черти ще са по-маловажни – за разлика от предишните културни периоди, – а по цялата Земя през шестия културен период ще е важно колко силно отделните индивидуалности са отбелязали по лицето и в цялата си същност самоотвержените мисли и чувства, спечелени от истинската мъдрост... 133.151

Усещания и физиология

...Когато целият физически организъм стане по-подвижен, окултно развиващата се душа се научава да различава две усещания в собственото си тяло. Едното усещане, което същевременно ни прониква вътрешно така, че чувстваме, че ни конституира, ни кара да усещаме телосложението, белтъчните субстанции в нас. Когато усещаме, че нещо ни прави безразлични спрямо нашата вътрешна цялост, затвореност, издига ни същевременно над нашата форма, прави ни безразлични по отношение на вътрешното ни човешко чувстване, това произлиза от изживяването на мастната субстанция във физическото тяло... 145.33

...Азотът в човешката нервно-сетивна система е това, което опосредства усещанията; в действителност той е носителът на усещането... 327.74

...Човек непрекъснато произвежда арсеник; също и животното, но не и растението, понеже растението има само етерно тяло.

Това, което произвежда арсеник, е астралното тяло. Арсеникът дава на човека възможността да е буден и да чувства. Усещането се поражда от това, че моето астрално тяло непрекъснато произвежда арсеник. Етерното тяло носи живота, астралното тяло носи усещането. Но усещането не може да съществува, ако не бъде потиснат животът. Това, от което се нуждае астралното тяло, за да въздейства правилно надолу, се получава именно чрез количеството арсеник, което човек сам произвежда. Внесе ли се допълнително арсеник в астралното тяло, то веднага става твърде силно и убива целия живот в етерното тяло... 352.27

Усещане и по-висши светове

...Когато човек не знае нищо за висшите светове, той им е подвластен като роб, който е безсилен пред онзи, който го оковава. Докогато човек живее само в обикновените усещания, астралната същност го дърпа за носа, той постоянно е обсебен от нея. Свободен би станал, ако я опознае... 96.80

Тялото на усещанията (астралното тяло)

...Една част от етерното тяло е по-фина от останалата и образува единство с чувствената душа, докато по-грубата част образува единство с физическото тяло. Но чувствената душа излиза извън душевното тяло (чувственото, астралното тяло)... 9.42

...Когато гледаме към нашето обкръжение, можем да видим силите, които изработват способността в човека да осъзнае това обкръжение. Така чувственото тяло, цялата комбинация, чрез която влизаме в отношения с обкръжението, е изработено от живите сили на обкръжението. Като хора тук не взимаме участие. Азът живее в чувственото тяло и всмуква същевременно субстанцията за чувствената душа... 58.227

...Разгръщането на разсъдъчно-чувстващата, нравствена душа е предхождано от това на чувствената душа и чувственото тяло. Възприемат ли се фактите в света чрез чувственото тяло, то всяко познание на човека живее в сетивата... 26.207

...Каквото наричаме чувствено тяло, е било означавано в древна Гърция с много подходящ израз: Aesthetikon... 114.142

...Светът се възприема като звучащ и т.н., но в багрите, звуците и топлинните състояния живее един свят от духовни същества.

Особеното разгръщане на разума редом със сетивното възприемане още не е било присъщо за човека на древните времена. Човек е отдавал своята същност на външния свят и боговете му се разкривали чрез сетивата. Или той се отдръпвал от външния свят навътре в душевния си живот и там чувствал едно смъртно жизнено усещане... 26.207

Чувственото тяло като граница към вътрешността на човека

...При събуждането нашето съзнание веднага бива отклонявано към външния свят и ние не можем да наблюдаваме духовността, която лежи дълбоко в нас, защото нашето съзнание се ангажира с външните изживявания. Това, в което навлизаме, което ни помрачава духовността в момента на събуждането, което ни позволява да опознаем тази духовност само през едно було, не е нищо друго освен тялото, което се поставя между нашата чувствена душа и нашите етерно и физическо тяло. Това, което ни закрива духовността при събуждането, което не ни оставя да прозираме духовно, го наричаме чувствено (астрално) тяло. То е причината да възприемаме външния сетивен свят. То се поставя като граница между това, което духовно лежи като граница между сетивния свят и нашето изживяване... 119.79

1. Чувствената (усещашата)⁴ душа

...Ние различаваме три същности в нашия душевен живот. Съзнателната душа, разсъдъчно-чувстващата нравствена душа и

⁴ Тук вместо обичайното наименование сетивна душа е употребено наименованието чувствена душа, което отговаря на немската дума *Empfindungsseele*, употребявана навсякъде от Рудолф Щайнер. *Empfindung* на немски се превежда като усещане, но не като сетиво. В нашия сетивен свят чрез сетивата възприемаме сетивния външен свят. Те са портите към света, през които душата докосва, възприема и реагира първо с усещане, на което откликва чувството на антипатия или симпатия. Има разлика между усещане и чувство, макар в обичайното мислене те да се припокриват. За още по-голяма яснота е добре да се обърне вниманието на формулировката на Рудолф Щайнер в Събр. съч. 4, *Философия на свободата*, за понятието сетивно възприятие, за което той казва, че е само частен случай от възприятията, които могат да са духовни и душевни. Душата реагира с усещане и на тези духовни и душевни възприятия – б. пр.

чувствената, усещачата душа. Тези три съставни части не бива напълно да ги отъждествяваме със силите на мисленето, чувстването и волята, защото те принадлежат към всяка от душевните части... 266/3.253

...Чрез астралното тяло осъзнаваме впечатлението от даден предмет. Но съзнанието, познанието за предмета би траело толкова дълго, колкото предметът се намира пред нас, ако азът не би поел знанието в себе си. Това обаче, което дава трайност на знанието, се означава като душа. Оттам виждаме колко астралното тяло в човека е тясно свързано с онази част на душата, която предава трайност на знанието. Ако желаем по-точно означение, можем да говорим за астралното тяло на човека като за душевно тяло и за душата, доколкото е слята с него, да говорим като усещача, чувствена душа... 13.65

...Усещанията отговарят на впечатленията, идващи от всички страни. Този извор на дейност се означава като усещача, чувствена душа... 9.40

...По отношение на своите въздействия чувствената душа е зависима от етерното тяло. Защото от него тя черпи това, което се появява като усещане. И понеже етерното тяло е животът във физическото тяло, то чувствената душа е зависима и от него. Една част от етерното тяло е по-фина от останалото и тази по-фина част на етерното тяло образува единство с чувствената душа... 9.41

...Чувствената душа, чието съдържание са инстинктите, нагоните и страстите, си служи със силите, локализиращи в астралното тяло. Преобразеното астрално тяло е чувствената душа на физическия план... 145.180

...Когато говорим за чувствената душа, имаме предвид не само това от нашата душа, което може да се свърже с външния свят чрез възприятия, чрез сетивни впечатления, а и седалището на всичко, което можем да наречем нагони, силни желания, страсти, но и това, което са волеви импулси в човешката душа. Ако искаме да си изградим представа за това, което всъщност представлява чувствената душа в нашия душевен живот, най-целесъобразно е да си представим как от всичко волево, от всичко, което ни дава тласък да търсим отвътре връзка с външния свят, най-същественото се намира в чувствената душа и как тя е най-важният посредник при получаването на външните впечатления на възприемането. Затова тя се нарича усещача, чувствена душа. Когато човек получи впечатление от

някакъв звук или багра, това се дължи на чувствената душа. Също когато се издигат страстите при афекти, гняв, страх, ужас, главно действа чувствената душа... 127.42

...По отношение на човека можем да приемем староеврейският израз «nephesch» като съответен на израза чувствена, усещаша душа... 122.181

...Всичко, което изживяваме вътрешно като наши най-съкровени тайни и същевременно като скритото днес за съзнанието, което по времето на древното ясновидство, докато човек е можел да съзерцава събитията на смътните древни времена, се е чувствало като изграждащи сили, всичко това го приписваме на чувствената душа, и то така, че я приемаме като заключена в най-финото човешко тяло, в това, което наричаме астрално тяло. Това е частта от съществуването на човека, която същевременно свързва с външно-земното това от човека, което действа инспириращо в него, което той не може да възприеме отвън чрез външните сетива, не може да го възприеме и когато прозре в себе си етерното тяло, а го възприема, когато от самия себе си стане независим от етерното тяло и се свързва със силите на своя произход... 158.31

...Египтяните и халдейците се чувствали като чувствена душа. Това означава, че не се е знаело почти нищо за това, че човек е мислещ човек, не се е отдавало значение човек да има мисли, а да е непрекъснато живо свързан с външния свят, но с духовно-проникнатия външен свят. Извънредно трудно е да се опише това съзнание, защото то било така живо и смислено, че човек непрекъснато чувствал, че се намира на мястото в пространството, през което вече е преминал, останал е назад като сянка. Чувството за връзката с външните неща било изцяло живо. Преди всичко човек непрекъснато имал напълно ясно, конкретно съзерцание, съзнание, възглед за своя пространствен образ, понеже този пространствен образ бил толкова силен, че затова и учението за превъплъщението, което някога било представяно по съзнателен начин, било така интензивно. Когато гледали назад, представата за предишния живот била съзнателна за хората и те имали жив образ за своето пространствено същество. Те се виждали каквито са били в различните ситуации. Това живо съзерцание на самия себе си било изгубено в течение на четвъртия следатлантски културен период... 181.323

Образуване на чувствената душа

...Импулсираното от духовете на движението, динамис, астрално тяло е зародишното устройство на чувствената душа (по времето на лунното развитие)... 13.212

...Марсовите същества са импulsаторите на развитието на чувствената душа по време на земното развитие... 98.197

...По време на лемурийската епоха, в продължение на дълги периоди азът най-напред навлиза в астралното тяло и го опложда. Този аз постепенно се изгражда все повече и то така, че това, което навлиза в астралното тяло като оплождащ елемент, все повече го прониква. Така че азът все повече засяда в чувствата на удоволствието и неудоволствието на астралното тяло. Така се поражда чувствената душа... 102.73

Чувствената душа, архангелите и архаите

...На границата между разсъдъчно-чувстващата нравствена душа и чувствената душа се намират архангелите, те се включват и превръщат мислите във воля. Но когато от самите нас встъпим в отношения с обкръжението, тогава се включват архаите, духовете на личността. Там усещаме съпротивата на света, когато навлезем в неговото устройство. Така между полетата на действие на отделните душевни сили се намират водещите ни и проникващите ни със сила духовни същества, които имат за задача да превърнат в дела, в сили това, което, ако човек се остави сам на себе си, ще изживява само като мисли в себе си... 127.47

Чувствената душа и астралното тяло

...Древните ясновиждащи хора възприемали, че чувствената душа е родена от надсетивни творчески власти, дали астралното тяло на човека, това тяло, който той взима със себе си, когато премине през портата на смъртта и което вече притежава, преди да навлезе в битието чрез раждането... 158.31

Чувствената душа и страхът

...Това, което в човека съществува като страсти, нагони, копнежи, се вълнува и витае в чувствената душа. Човек обаче би трябвало да има нещо като противоположен полюс в чувствената душа. Това разбирали водещите предишни власти в човешката еволюция

и затова положили страха в човешката чувствена душа. Човек трябва да изпитва страх, защото иначе би искал да има всичко за себе си и неговият егоизъм би станал прекалено силен. Древните педагози били съвсем наясно с това и разказването на приказки и истории за призраци било съществен фактор в тяхното възпитание. В съвременната педагогика е напълно изключено разказването на истории за духовете. До известна степен обаче това е необходимо за детската душа и то дотолкова, доколкото да предизвика в душата възторг, учудване, понеже от това се развива страхопочитание към нещо непознато. Едно дете, на което никога не е разказвано нещо непознато, нещо велико, не може да изпитва благоговение в по-късния си живот. Езотерикът трябва съзнателно да преобрази страха в почитание, преданост, всеотдайност, способност за саможертва. При навлизането в духовните светове страхът трябва да се превърне в страхопочитание. Затова е добре това да се упражнява на физическия свят. Но ако чувството на страх в човека е прекалено и азът не е достатъчно силен, за да попречи да бъде обхваната от него не само душата, но и физическото тяло, може да се породи например нещо като бяс. Той винаги изхожда от слаб аз... 266/2.435

...Властите, които ръководят земното развитие, оставят да се влее нещо в чувствената душа, в която се вълнуват нашите нагони, страсти и копнежи, което е много благоприятно за човека, без което той не би стигнал до правилно отношение към обкръжението, именно страхът. Без страха човек би се чувствал близък с всичко висше и би пожелал да внесе в духовните светове намиращата се на Земята рафинирана, неугледна демокрация. Когато страхът се поднесе по подходящ начин на неговия аз, той се превръща в страхопочитание, в благочестивост, за която говорихме последния път и така той ще се отнесе по правилния начин към това чувство. Опасно може да стане в един специален случай, когато азът се угаси в чувствената душа. Това се случва например, когато човек бъде нападнат от бяс. Тогава чувството на страх се увеличава невероятно и човек изпитва отвращение от всичко, което не се разбира непосредствено, например от водата. Оттам е така често срещаният страх от водата при бяса. Днес хората избягват да възбудят страх от призраци при децата. В прекален смисъл това е вредно, но не вреди, ако децата имат чувството, че нещо витае зад видимите неща. Децата, които никога не са изпитали това чувство чрез приказките, трудно развиват чувство-

то на благоговение, на страхопочитание. Страхът на възрастните от страха на децата от призраци наистина е напразен... 266/2.439

Чувствената душа и гностиката

...Когато се развива чувствената душа, се появява значителен обрат на изживяването. Откровението на божественото чрез сетивата (възприятието чрез чувственото, астралното тяло) се помрачава (в течение на развитието). На негово място настъпва възприятието на лишените в известна степен от божественост сетивни впечатления, на багрите, топлинните състояния и т.н. Във вътрешността божественото се разкрива в духовна форма, в образи-идеи. Човек започва да възприема света от две посоки – отвън чрез сетивните впечатления и отвътре чрез идейните духовни впечатления. Трябва да стигне дотам да възприема духовните впечатления така определено, така оформени, както преди е възприемал божествените сетивни впечатления. Докато трае епохата на чувствената душа (египетско-халдейската епоха), той го може. Защото от вътрешната му същност се издигат напълно оформените идейни образи. Той е изпълнен отвътре с несетивно духовно съдържание, което е отражение на мировото съдържание. Ако някога боговете му се явявали в сетивни одежди, сега те му се явяват в духовни одежди. Това е епохата на същинското пораждане и съществуването на гностиката. Заживява едно прекрасно познание, с което човек се свързва, когато вътрешното му същество се разгръща в чистота така, че божественото съдържание се проявява в него... 26.208

...Гностицизмът се разгръща в неговото същинско съдържание в епохата на чувствената душа – четвъртото до първото хилядолетие преди Мистерията на Голгота... 26.212

Чувствената душа и азът

...Докато азът смътно мъти в чувствената душа, той заблестява като същински човешки аз най-напред в разсъдъчно-чувстващата нравствена душа (гръцката епоха), за да стане напълно съзнателен в съзнателната душа и там да се превърне в чист аз... 116.90

...Днешният човек започва едва днес да работи напълно съзнателно в своето астрално тяло върху манас. Но несъзнателно, с помощта на висши същества човекът вече е обработвал своите три същности по време на земното си развитие. В стари времена той е

работил несъзнателно в астралното си тяло и така го е проникнал с чувствената душа... 103.132

Чувствената душа и природните сили

...Да приемем, че чувствената душа е особено насочена към духовното обкръжение. Тогава в астралното ясновидство човек вижда наоколо си всички духовни същества, които са тясно свързани с обикновените природни сили, вижда това, което живее в елементите на природата. В своето обкръжение е пренесен там и го вижда, както го е виждал в древни времена, когато още не е живял с разсъдъчната и съзнателната си душа. Но в онези древни времена самият той е бил още тясно свързан с природните сили. Сам той е бил още вплетен във всички природни сили. Образите, които му се явявали – те били копия на собствения му образ, – му се явявали като хора с огромна сила. Това са великаните от приказките. Но великаните са глупави, понеже идват от времето, когато още не са могли да употребяват разсъдъчно-чувстващата си душа... 108.151

Чувствената душа и окултното развитие

...Чувствената душа постепенно бива изключвана (при окултното развитие) предимно поради това, че човек изобщо преодолява астралното тяло, превръща световните интереси в свои собствени и чрез това все повече се издига над личните усещания. Поради това чувствената душа, всичките нейни вътрешни импулси, страсти и афекти се превръщат в интуиции и на мястото на чувствената душа се появява интуиционната душа... 145.176

...Когато разглеждаме развитието на човешката душа, трябва да правим разлика по същество между чувствената, разсъдъчно-чувстващата (нравствената) и съзнателната душа. Ако първо изходим от чувствената душа, имаме предвид не само това в нашата душа, което може да се свърже с външния свят чрез възприятия, чрез сетивни впечатления, а и седалището на това, което можем да наречем нагони, страсти, пориви, както и всичко, което са волеви импулси в човешката душа. Най-целесъобразно е, дори ако искаме да си създадем представа за това, което представлява чувствената душа в нашия душевен живот, да си представим как всичко волево, всичко, което отвътре ни дава тласък да влизаме в отношения с външния свят, е най-същественото в чувствената душа, и какво

означава, че тя е най-важният посредник и за получаването на впечатления, усещания от външните възприятия. Затова е наречена усещаша, чувствена душа. Когато човек чуе някакъв звук или получи цветово впечатление, участва чувствената душа. Предимно тя господства и когато човека го обхващат страстите при афекти, гняв, страх, ужас... 127, л. 3

2. Разсъдъчната или нравствената душа

...Когато човек възприеме определен звук или цвят, тогава действа чувствената душа. Също когато се издигат страсти, проявяват се афекти, гняв, страх, ужас, действа главно чувствената душа. Това, което наричаме разсъдъчна или нравствена душа, произлиза в развитието от чувствената душа и вече в известно отношение е нещо по-просветлено, по-развито от чувствената душа. В разсъдъчната или нравствена душа вече се намират способностите да се облече в представи това, което е усетено и почувствано в чувствената душа, това, което се изживява като инстинкти и афекти, но просветлено, прояснено до по-човешка форма на душевния живот. Когато например афекти, които иначе се проявяват само като инстинкт за самосъхранение, се прояснят до благоразположение, дори до любвеобилно отношение към обкръжението, вече имаме работа с разсъдъчната или нравствената душа. В нея се проявява азът, същинският център на душевния ни живот...127.42

...Говорим ли за това, към което се придържаме, понеже е изградено в нашата народностна общност, също в семейния ни кръг, понеже е обичайно в обкръжението ни, тогава говорим за неща, които се намират в разсъдъчната, нравствената душа. Но и нещата, които се намират в съзнателната душа се преместват в разсъдъчната душа, например едно веднъж изградено мнение може да се превърне в мнение по навик. Или някоя способност може да ни стане присъща, да се превърне в сърчност. Такива способности са слезли тогава в разсъдъчната душа...127. 44

...Азът се издига до по-висока степен на своето съществуване, когато насочва дейността си към това, което като знание за предметите е станало притежание на човека. Това е дейност, чрез която азът все повече се освобождава от предметите на възприемането, за да ги направи свое притежание. Частта на душата, към която това принадлежи, можем да означим като разсъдъчна или нравствена душа.

Както за чувствената душа, така и за разсъдъчната душа е присъщо да работят с това, което получават чрез впечатленията от сетивното възприемане на предметите и което е запазено в спомените... 13.65

...Основно качество на разсъдъчната душа е умът, който често се придружава със съчувствието. Своеобразното е, че тези два полюса се намират именно в разсъдъчната душа. Колко често интелектът се повлиява от съчувствието. Идентифицирането с друго същество, изпитването на радостта му или страданието, сякаш са наши собствени, е нещо, което следва да се постигне чрез съзнателни медитации. Трябва да постигнем усещането, сякаш всички ние сме едно цяло и трябва да се научим да чувстваме, че времето и пространството стават нещо разделено, както се каза в началото. Често ще се види, че при такова съчувствие в себе си все повече изпитваме невероятно блаженство. Но не бива да се отдаваме на таква настроение. То трябва да бъде преобладаващото чувство, когато не се намираме в тялото си, не се чувстваме във физическото тяло, а в медитацията и тогава се наслаждаваме на невероятното блаженство, че работим творчески върху развитието на света... 266/2.436

...Това, което се смесва в разсъдъчната ни душа, е състраданието и споделената радост. Да съчувстваме на другите, означава да станем общност с тях... 266/3.442

...Гърците изграждат разсъдъчната душа. При нас азът е насочен навън, а разсъдъчната или нравствената душа е насочена навътре, тя обхваща повече вътрешното равновесие и способността за движение на тялото. Като грък, човекът е стоял повече в себе си, отколкото го прави сега като съвременен човек... 169.95

...Преобразеното досега етерно тяло е разсъдъчната душа на физическия план, т.е. в настоящия цикъл от развитието на човечеството ние сме локализирали разсъдъчната душа най-напред в етерното тяло, което означава, че тя се ползва от етерните движения. Преобразената разсъдъчна душа е инспирационната душа... 145.180

...Думата Ruach (дух) от библията можем да използваме за разсъдъчната душа... 122.181

3. Съзнателната душа

...Доколкото душата ни живее във физическото тяло, я наричаме в духовната нука съзнателна душа, понеже едва с пълното вживяване във физическото тяло в течение на човешкото развитие е

станало възможно човек да се издигне до азовото съзнание... 158.30

...Когато човек остави да се прояви в него обективната истина и доброто, той се издига над чувствената душа. Вечният дух се проявява в душата. Това, което душата носи в себе си като истина и добро, е безсмъртното в нея. Това, което просветва в душата като вечност, тук се нарича съзнателна душа. Но едва онази истина е постоянна, която се отделя от всяка симпатия и антипатия, породени от усещанията и т.н. Онази част от душата, в която живее тази истина, следва да се нарича съзнателна душа... 9.46

...В съзнателната душа се разкрива истинската природа на «аза». Докато при усещанията, чувствата и разбирането душата се отдава на нещо друго, като съзнателна душа тя обхваща своята собствена същност. Оттам азът не може да бъде възприет от съзнателната душа по друг начин, освен чрез известна вътрешна дейност... 13.69

...В староеврейската духовна наука думата n'schamah се употребява за съзнателната душа... 122.181

...Гърция и Рим процъфтяват по времето, когато в човечеството се разгръща разсъдъчната или нравствената душа. Да, гърците и римляните са истинските носители на това разгръщане. Но при тези народи развитието на указаните етапи в душата не носи зародиш, който по правилен начин да може да развие от себе си съзнателната душа. Въпреки това стадият на развитието на съзнателната душа действително настъпва. Но е така, сякаш съзнателната душа не е нещо произлязло от личността на гърка и римлянина, а е посадено в съществуването им отвън. Разбуждането на съзнателната душа се чувствало като свързаност с божествено-духовното. Християнското съдържание не можело да бъде възприето в човешката съзнателна душа, понеже самата тя не можела да навлезе в човешката същност. Затова християнското съдържание се възприемало като дадено отвън, от духовния външен свят, но не като нещо, с което човек израства чрез своите познавателни сили. Другояче е било при появилите се в историята североизточни народи. Те прекарват стадия на развитието на разсъдъчната или нравствената душа в състояние, което за тях се чувствало като зависимост от духовния свят и започват да чувстват нещо от човешката самостоятелност, когато първите сили на съзнателната душа започват да прозират в началото на християнството... 26.249

...При тези народи християнското съдържание навлиза в по-кълващия живот на събуждащата се съзнателна душа,. Те го чувствали не като дадено отвън, а като нещо живо, поклъващо в душата им... 26.251

...Гърците и римляните получават в известна степен наготово ума, разсъдъка, доколкото се нуждаят от него, заедно с предпоставките на естественото им развитие. Същото било и с душевността им, с нрава им. Когато някой заставал срещу друг човек, знаел как да се отнася с него. Душевността, характерът на даден човек още действал много по-духовно върху душевността на другия човек... 168.92

...Съвременните отношения на общуване поставят хората един към друг така, че спонтанно породени отношения съвсем не могат да доведат до нещо добро. Така чрез съвременните отношения на общуване в света хората са много по-отчуждени един от друг.

Сега човечеството е организирано така, че не получава наготово своята душевност, която да действа мощно, не получава наготово и ума, действащ проникващо, а го изгражда чрез съзнателната душа, бих казал, това е нещо много по-обособено, индивидуално, организирано повече в посока на егоизма, на човешката самота в собственото тяло, а не както е било при разсъдъчната душа. Чрез съзнателната душа човек е много повече отделен индивид, странстващ самотник в света, отколкото е бил чрез разсъдъчната душа. Това е най-важната характеристика на нашето време и човек все повече ще се затваря в себе си. Съзнателната душа е характерна за отделянето на човека от останалото човечество, за по-голямо изолиране от живота. При запознанството с другия е трудно човек да му се довери. Необходимо е по-дълбоко опознаване, за да стане близък с другия... 16.94

...Съзнателната душа получава силата си от Юпитер, тя е стимулирана чрез юпитеровите същества... 98.198

...По времето на Коперник, Кеплер, Галилей, Джордано Бруно започва да се развива това, което наричаме съзнателна душа. Тя започва така да се развива, че човек сам се превръща в загадка за себе си, като едва сега започва да се чувства изолиран със своята самостоятелна духовност от цялата останала природа и същевременно изживява душата си като нещо отделно от тялото си... 63.298

...В съвременния цикъл на развитието на човечеството съзна-

телната душа е първоначално локализирана във физическото тяло, което означава, че тя си служи с физическите инструменти, с мозъка... 145.180

...Съзнателната душа изграждаме чрез това, че с нашия аз ставаме в известен смисъл вътрешно сродни с физическото тяло, истински се закотвяме във физическото тяло. Поради това е настъпило времето, в което вече не се знае много за духовните неща и процеси. Настъпило е времето на материализма, понеже човек се е натъпкал така здраво във физическото тяло... 157a.57

...Съзнателната душа изгражда всъщност егоистичния човек... 158.32

...Способността на логическото мислене, на създаването на мнения и мисли, почива в съзнателната душа... 60.238

...Проявяването на съзнателната душа в настоящето особено се поощрява от духовете на народите. Защото общо взето нашата епоха има задачата да изгради съзнателната душа. Това означава, че народностните групови души си поставят задачата така да проникнат телата, че когато душата живее в тялото, да получи възможността да се свърже с тялото по такъв начин, че то да стане възможно най-добре служещ инструмент на душата. Благодарение на това нашето време можà да развие външната наука, външното наблюдение. Като духовен изследовател човек прозира като нещо правомерно за новото време на развитието на съзнателната душа появата на материализма, гледането чрез тялото навън в света на сетивните неща и сетивните процеси... 64.126

...Когато човек се издига до опознаването на външния свят, тогава съзнателната душа се проявява като главно царуваща в душевния му живот... 59.178

Съзнателната душа и англо-американското население

... За разлика от останалото човечество, само хората от англоезичното население са устроени така в нашата епоха, че съзнателната душа се внася в тях чрез кръвта, заложибите от раждането и наследствените качества. Човечеството е диференцирано. Хората от англоезичното население днес са особено предразположени да изградят съзнателната душа, така че в известен смисъл те са представители на тази пета следатлантска епоха; те са подготвени за нея.... 177.

Съзнателната душа и антисоциалните инстинкти

...Ако в развитието си човек не би бил подложен на импулсите, в които участват луциферичните и ариманичните сили, той не би могъл да използва изцяло съзнанието си, т.е. не би стигнал до изграждането на съзнателната си душа. Но в навлизането на съзнателната душа в човешката природа имаме изключително антисоциален инстинкт. Така че своеобразното в нашата епоха е, че появата на социалните идеали се оказва реакция на това, което се надига именно от най-вътрешната същност на човешката природа, от развитието на индивидуалното съзнание. Бих искал да кажа, че в нашата епоха се говори толкова много за социализъм, понеже най-вътрешната същност на човека се противопоставя най-много на този социализъм...
186.112

Съзнателната душа и записите в астралната светлина

...Новото посвящение се насочва към обективното. Това е голямата разлика. Защото субективното е изцяло записано във външния свят, боговете са го внесли в човека като негова тайна. Това, което са внесли в астралното му тяло, се проявява по време на праперсийската епоха. Това, което са внесли в чувствената му душа, се проявява по времето на египетско-халдейската културна епоха, а това, което са внесли в разсъдъчната или нравствената му душа, се проявява по време на гръцката епоха. Но съзнателната душа, която следва да развием ние, е самостоятелна, тя не проявява нищо повече извън себе си. Тя застава срещу това, което вече е тук. Така че днес може да се каже: Не е необходимо друго, полусъзнателно състояние, а е необходимо по-висше съзнание. И тогава е възможно човек да навлезе в по-висшия свят например с природните знания, които си извоюва, и постигнатото природознание ще застане насреща му от висшия свят, като човек отново ще го разчете записано в астралната светлина. То ще се появи пред него в духовната си реалност...
233a.92

Съзнателната душа и наблюдението на сетивността. Съзнателни имагинации – нашата задача в епохата на съзнателната душа.

...Кои способности следва да развият хората на петата следатлантска епоха, нашата епоха? Знаем, че се касае до развитието на

съзнателната душа, като самото то трябва да се формира от поредица душевни и телесни сили. Първото, което трябва да се развие, ако човек иска правилно да стои на Земята, е истинското чисто съзерцание на сетивния свят. Такова чисто съзерцание на сетивния свят не е съществувало в предишни епохи, понеже в човешкия душевен живот винаги се намесвало визионерното, имагинативното, а при гърците все още фантазията. Но след като фантазията обхваща човечеството толкова много, както това се случва в гръцкия живот, става необходимо човечеството да развие способността да разглежда външната природна действителност без да се намесва някаква стояща зад нея визия. Не е необходимо при това да си представяте, че имам предвид материалистическия светоглед. Този материалистически светоглед е ариманически изкривено разглеждане на сетивната действителност. Но, както казах, да се наблюдава правилно сетивната действителност, е една от задачите на петата следатлантска епоха. Другата задача на човешката душа е редом с чистото съзерцание на действителността да се развие свободната имагинация, в известно отношение един вид повторение на египетско-халдейския културен период. В това отношение петата следатлантска епоха все още не е стигнала много далеч. Трябва да се развият свободни имагинации, както те се постигат чрез духовната наука, следователно необвързани имагинации, каквито са били присъщи на третата следатлантска културна епоха, не дестилирани до фантазия имагинации, а свободни имагинации, с които човек да разполага така свободно, както иначе разполага свободно със своя разум. Чрез развитието на тези две способности в петата следатлантска епоха ще се прояви правилното развитие на съзнателната душа.

Гьоте е почувствал много добре това чисто съзерцание, като го означава с неговия прафеномен като противоположност на материализма. Този прафеномен е чистото съзерцание на действителността. Но Гьоте не дава само първия тласък към свободно от визионерство сетивно наблюдение в прафеномена, а дава и първия тласък към свободната имагинация; защото именно това, което намираме в неговия «Фауст», макар и още да не е напълно изчистено в духовно-научно отношение, макар да е още в известен смисъл инстинктивно по отношение на духовната наука, все пак е първият тласък към свободния имагинативен живот, който не е само породен от фантазията свят. Видяхме колко дълбоко действителен е този фантазен

свят. Така с прафеномена всъщност имаме това, което Гьоте нарича интелектуално съзercание на типа. Нека вземем под внимание как един така значителен по своему човек като Якоб Бьоме, малко преди да започне петата следатлантска културна епоха, вече чувства, как в душата му се поражда имагинативният живот. В своята «Аврора» той ясно говори как чувства, че имагинативният живот се проявява в него. Но първо трябва да стане свободен. Той се чувства недостатъчно свободен в себе си, но усеща че божествената творческа същност действа в него... 171.34

...Съвременното чoвечество клони към две крайности. Едната е поривът да разглежда света само отвън, да стига до крайност при прафеноменалното. Другата е да обхваща вътрешно света само в свободни имагинации. Всичко това се намира още в началото, досега се формира по благодатен, хубав начин. Но то се стреми да се превърне в противоположност... 171.67

Съзнателната душа и историята

...Между 9. и 12. век виждаме как селските общини постепенно се оформят като градове. Започва да се развива градската култура и човек сякаш се изтръгва от външната природа, като хората се събират в градовете. Тази градска култура, която можем да проследим като забележителен стремеж към образуването на градове, се разпространява от Бретан дълбоко навътре в руското царство, чак до Новгород и надолу до Испания и Италия. В това време се извършва световноисторическата сватба между това, което идва от латинския език, и това, което се издига на повърхността от народните езици, от доста изостаналите народни езици. От тези два елемента трябва да произлезе нещо, което да се развива по-нататък. Старата култура би трябвало напълно да изчезне, ако не се внесе това ново явление, което от своя страна носи южно влияние. Нещо изостанало и нещо напреднало се приравняват и на мястото на само интелектуалната култура пристъпва културата на съзнанието... 325.149

Съзнателната душа и жестовете

...Когато човек, който стои дълбоко в съзнателната душа, се замисля дълбоко, се хваща за носа или пък се чеше зад ушите... 108.106

Съзнателната душа и съвестта

...Чувството, човек да може да изключи сам себе си, е единият полюс на съзнателната душа. Другият полюс, който навлиза от духовния свят, е съвестта. Тя ни въздържа, когато искаме да извършим действия, които не се покриват с моралните закони. Ние трябва да се ръководим и насочваме от съвестта си. Трябва да внимаваме да изграждаме на физическия план съвестта по правилен начин, защото само това, което сами постигаме, можем да го вземем в духовния свят... 266/2.437

Съзнателната душа и азът

...Азът още смътно мъти в чувствената душа; като същински човешки аз пробляства първо в разсъдъчната душа, за да стане напълно съзнателен в съзнателната душа и едва тогава да стане чист аз... 116.90

...Днешният човек постепенно започва едва сега напълно съзнателно да изработва своя манас (дух-себе) в астралното си тяло. Там се намира сега. Но по време на земното развитие вече е работил върху своите три тела несъзнателно, чрез помощта на по-висшите същества. В древните времена той е обработвал несъзнателно астралното си тяло и поради това астралното тяло е проникнато от чувствената душа. Азът е работил несъзнателно и в етерното тяло и това несъзнателно преобразувано етерно тяло е разсъдъчната или нравствената душа, а каквото азът несъзнателно е изработил във физическото тяло, е съзнателната душа. Съзнателната душа следователно се е породила някога към края на атланската епоха, когато етерното тяло, което със своята главова част преди се е намирало извън физическото тяло, постепенно напълно навлиза в него. Чрез това човек се научава да казва аз. Така той постепенно навлиза в своите тела през следатлантската епоха... 103.132

Съзнателната и имагинативната душа

...Когато чувствената душа се преобрази в интуиционна душа, трябва съответно да си представим, че интуиционната душа ще има своя инструмент в астралното тяло на човека. Инспирационната душа е преобразената разсъдъчна или нравствена душа. Своя инструмент тя има в етерното тяло на човека, а имагинативната душа, преобразената съзнателна душа – във физическото човешко тяло... 145.180

Съзнателната душа и митологията

...Хитростта е способност на съзнателната душа, но е далеч от силата, от по-мощната сила. Със съзнателната душа виждаме онези духовни същества, които са изостанали на степенята, на която човек е притежавал само обвивката на аза. Човек вижда как тези същества живеят. Те не могат много неща, техните сили са малки. И понеже вижда съществата в картинни образи според тяхната вътрешна природа, те му изглеждат като джуджета... 108.154

Съзнателната душа и окултното развитие

...Когато човек преминава през окултно развитие, някои неща трябва първоначално да се потиснат в самата му душа. Необходимо е човек да изключи външните сетивни впечатления. Изключването на външните сетивни впечатления е първото изискване за истински окултен напредък. Чрез това изключване се променя вътрешно тази част от душата, която се е изградила предимно под въздействието на външните сетивни впечатления. Това е съзнателната душа. Разберете правилно, сега се развива главно съзнателната душа, понеже тя се опира преди всичко на външните сетивни впечатления. Че съзнателната душа вътрешно най-много се засилва от сетивните впечатления (защото ги осъзнава – б. пр.), не бива да се смесва с факта, че за тяхното възприемане посреднички чувствената душа. Когато става въпрос за окултно обучение, трябва да се разбере под какви впечатления съзнателната душа най-много се засилва: това са сетивните впечатления. Ако те се изключат, съзнателната душа се потиска. Изтъкването на аза отстъпва назад. ...Затова пък съзнателната душа, която преди е служила предимно на културата на аза, постепенно се изпълва с това, което наричаме имагинация. Можем направо да кажем, че при окултно развиващия се човек съзнателната душа се преобразява в имагинационна душа... 145.176

Съзнателната, разсъдъчната или нравствената душа и чувствената душа

...Чувствената душа изживява нещо само дотогава, докато човек е отдаден на външния свят. Тя приема впечатленията от външния свят. Когато по време на будния си дневен живот човек известно време не обръща внимание на впечатленията, идващи от външния свят, а ги преработва в душата си, когато премисля върху

тях и чувствата на удоволствие или неудоволствие, радост или болка продължават да се вълнуват, без да има външно въздействие, тогава той е отдаден на разсъдъчната или нравствената си душа, така че тя е нещо по-стабилно и дълготраещо в сравнение с чувствената, усещащата душа. Ако сега вземем преработеното и се поставим в отношения с външния свят, тогава се отдаваме на съзнателната си душа... 119.67

Развитие на съзнателната душа

...Виждаме как съзнателната душа става велика чрез това, че от обкръжението ѝ най-напред се отдръпва импулсът за продуктивност, че тя се възпитава в културата от това, което постоянно води към умирането. Човек става самостоятелен, когато външният свят не му показва нещо творчески действащо, а в своето познание той стига до това, което непрекъснато носи в себе си зародиша на умирането. Външният свят не възпитава човека в неговото индивидуално и съзнателно природно развитие за живота, за това, което следва да го издигне, а го насочва към собствената му личност...73.358

...Природата не бива повече да ни дава несъзнателно това, което да внесем в света на социалните отношения, на историческото развитие. По-новото човечество трябва съзнателно да възприеме и това, което представлява новото свръхсетивно откровение на съзнателната душа... 73.361

...Чрез това, че често сме се прераждали в света, ние постепенно сме стигнали до такива отношения, че по правило не срещаме човек, с когото да не сме били заедно в някое от предишните ни прераждания. Изглежда ни случайно, че срещаме един или друг човек. В действителност всичко това се дължи на предишните прераждания, където сме се срещнали, където са изградени силите, водещи до сегашната ни среща... 168.95

...Някой човек среща друг и там трябва да се прояви това, което в единия или в другия човек изплува нагоре като резултат от предишни въплъщения. Това трае по-дълго от непосредственото запознаване при дадена среща. Необходимо е хората да позволят да изплува постепенно по чувство, инстинктивно това, което са изживели с другия човек. И само ако човек влезе в отношения с други хора повече от вътрешността на душата си, може да изгради съзнателната душа. Но не само хора, които така се срещат в живота,

трябва да изпробват дали нещо се издига в тях и действително е достатъчно да основе трайни отношения, а ще става все по-трудно синове и дъщери да разбират бащите и майките си, ще става все по-трудно родителите да разбират децата си, все по-трудно да се разбират братя и сестри... 168.96

...Над гръцката и римската култура все още се носи полъх от групова душевност. Виждаме как хората все още са поставени в определен социален порядък, който макар и да изгражда чрез морални сили предимно структурата и своята формация, все още показва твърди устои. Но тези формации все повече ще се разпаднат през петата следатлантска епоха. На тяхно място трябва да се появи съзнателно социално разбиране, което означава, че трябва да се появи всичко, което произлиза от по-дълбокото разбиране за правилната индивидуална човешка същност. И когато сред кръговете, занимаващи се с духовната наука, тя все повече се развива от абстрактното към конкретното, към жизненото, ще се появи съвсем особен вид човекознание и събуждане на интерес към човека. Ще се практикува практическа психология, практическа душевна наука, но също практическо учение за живота, чрез които ще се стигне до истинско социално разбиране на човешкото развитие... 168.98

...В тази област човечеството все още не е стигнало особено далеч, то още е съвсем изостанало. Как преценяваме днес някой човек, който застава насреща ни? Той ни е симпатичен или несимпатичен. Огледайте се в света и ще видите как в повечето случаи това е единствената преценка, или ако се появят повече мнения, те изцяло са под влиянието на тази единствена гледна точка: той ми е симпатичен, или това в него ми е неприятно. Мнения, дължащи се на предразсъдъци! Човек си представя, че другият би трябвало да бъде такъв или онакъв. Когато види, че в едно или друго отношение той е друг, тогава към него проявява определено отношение. Докато този вид на симпатизиране или отблъскване, породено от предразсъдъци, от особени предпочитания, които човек проявява към определен човешки характер, не престане да се проявява и докато не се разпространи желанието човек да бъде приет такъв, какъвто е, не може да се напредне в действително практическото човешко опознаване. Симпатиите и антипатиите са най-големите врагове на истинския социален интерес. Съзнателната душа ще може да бъде родена само в съзнателната борба с повърхностните чувства на симпатия и анти-

патия... 168.100

...По-нататък ще настъпи истинско опустошаване на религиозния живот, ако той остане такъв, какъвто е бил през четвъртата следатлантска културна епоха. През онова време хората са могли да бъдат обучавани по групов начин относно Христос. През петата културна епоха Христос действително навлиза в отделните души. В несъзнателното или подсъзнателното всички ние вече носим Христос в нас. Но той трябва отново да бъде разбран в самите нас. Това не става като на хората се натрапят установени, замръзнали догми, а като се направи опит да се направи достояние на хората всичко онова, което може да допренесе за всестранното разбиране на Христос. Поради това през тази епоха трябва да се появи все по-голяма толерантност именно по отношение на мислите на религиозния живот... 168.102

...Виждаме, че съществува остра борба между поклъването на свободата на мислите и останалия от старите времена авторитет (с главен представител днес академичните науки). В нашето време вярата в авторитета е нараснала неимоверно, станала е невероятно интензивна и под нейно влияние се развива известна безпомощност при хората относно преценката им (жив пример – медицината). През четвъртата културна епоха на човека бил даден здравословен разум като естествен дар. Сега той трябва да го постигне, да го развие. Вярата в авторитета му пречи за това... 168.105

...Социално разбиране, свобода на мислите, духовно познание – това са трите велики цели, импулси на петата следатлантска културна епоха... 168.113

...Духовното развитие на човека в настоящето трябва да се развие под знака на съзнателната душа. Оттам това, което представлява насока на духовния живот, също трябва да се измести изцяло в сферата на съзнанието... 346.72

Развитие на съзнателната душа и манас

...Всяка представа, която се опира само на една полярност, например добър и зъл принцип, никога няма да може да осветли живота. Животът може да се осветли само ако се разглежда в смисъла на троичността, където едното се намира в равновесие, а останалите два полюса непрекъснато се стремят към състоянието на равновесие. Стремещът към това съзнание за равновесното състояние, което вечно се намира в опасност да се отклони към едната или другата

посока, трябва да бъде същественото в миросгледа на петата следатлантска културна епоха. Докато човек преминава през развитието на съзнателната душа, той се развива в посока към духа-себе, манас. Още дълго време ще трае епохата на развитието на съзнателната душа. Но в действителност нещата не стават така, че едното схематично да последва другото, а едното по определен смисъл се намира в другото. И докато все повече засилваме и изграждаме съзнателната душа, на заден план, бих казал, вече се надига духът-себе, манас, който през шестата следатлантска епоха следва да се появи също така категорично, както съзнателната душа през петата следатлантска културна епоха. Духът-себе ще действа социално също така силно, както действа антисоциално съзнателната душа, докато се развива...186.112

Мъдростта на съзнателната душа

...Човечеството е на път да развие чрез съзнателната душа мъдростта, която се отнася до три неща, то трябва да я развие под водачеството на Христовия импулс. Тези три неща, до които се отнася мъдростта, са: природата на раждането и смъртта, те остават загадка за този, който ги разбира само външно сетивно, защото не са сетивни явления. Сетивното явление при раждането и смъртта не е истинско. В действителност това са свръхсетивни събития. Но когато човек опита да изследва чрез истинско наблюдение тайните на раждането и смъртта, за познанието се появяват допълнителни явления. Преди всичко се разбира, че така, както живеем тук, в сетивния свят, имаме само привиден душевен живот. Истината се намира преди раждането или преди зачатие. Там сме истински, и на границата, където встъпваме в сетивния свят, бива пропуснат само един образ. Ние сме само образ на живота ни преди зачатие. Не сме вечни поради това, че сме трайни, а поради това, че и днес все още сме същото, което сме били в действителност преди зачатие, именно това се проявява в настоящето. Чрез това, че сме навлезли в телесността си, сме станали всъщност привиден образ на същността си за през времето на земния живот. Кога душата престава да разгръща живота си като душа? Когато сме били заченати. Кога тя отново ще започне да разгръща живота си като свръхсетивно същество? Когато умрем. Тук, на Земята, ние прекъсваме това, за да можем да поемем постиженията на сетивното и да ги включим в

цялостния си живот... 184.289

...Второто е знанието, отнасящо се до нашата биография...
184.291

...Ако бихме се възприели истински, бихме се видели в непрекъснато движение и не бихме си създали представата, че това, което е в непрекъснато движение, има нещо общо с нашата истинска същност. Но ако бихме видели това, което непрекъснато лежи в основата като сили на разтварящия и постоянно обновяващия процес, тогава би възникнала една медицинска наука, с която биха могли да бъдат съхранени оздравяващите сили в тяхната тоталитарност. Истинското лечение би предизвикало да се подреди животът така, че човек да владее силите, които осъществяват в него разтварянето, изхвърлянето и обновяването.

...Третото, което е свързано с това познание, е истинската природна наука... 184.293

...Така спектрални като дъждовната дъга, така призрочни като нея – само че не се забелязва – са всички природни процеси. Те не са това, което се представя пред очите, ушите и другите сетива, а са сбор от други процеси, които са духовни. Ние ходим по Земята и вярваме, че там долу има материя. В действителност там е само това, което възприемаме като сила, подобно на дъждовната дъга, и докато вярваме, че вървим по твърдото, Ариман е този, който изпраща силата от долу нагоре. В природата срещаме ритми, ритмически порядък. Но чрез опознаването на природните ритми стигаме и до известно ползване на ритъма в техниката. Целта на бъдещата техника ще е да се извърши огромна работа чрез хармонични трептения, които импулсирани в дребното, след това се пренесат в голямото чрез просто хармонизиране. Тези познания би трябвало да навлязат в човечеството само ако с развитието им същевременно се стигне до широко разпространен напълно безкористен социален ред. Защото ако не се постигне такъв ред, не може да се развие такава ритмическа техника, без тя да донесе голямо зло на човечеството. Едно егоистично човечество би развило ритмическата техника само за собствена вреда. Не може и просто така да се даде силата, идентична с лечебните сили. Защото с опознаването на тази сила, която е скрита поради това, че разглеждаме жизнения ни поток между раждане и смърт като замръзнало тяло, с овладяването на тази сила биха могли да се причинят огромни вреди, ако тя не се овладява

с абсолютното осъзнаване на невидимите неща. По подобен начин тайните на раждането и смъртта изискват човечеството да стигне първо до известна зрялост. Те се нуждаят от предпоставката човек да застане наистина съзнателно срещу Ариман и Луцифер... 184.295

Епохата на съзнателната душа

...Това, което в историята се нарича негативната страна на вероизповеданията, с което се занимават големите реформаторски събори (концили) в епохата на започващата деятелност на съзнателната душа, е във връзка с живота на онези човешки души, които още не са почувствали в себе си съзнателната душа, но вече не са имали нищо в традиционната разсъдъчна душа, което да им дава вътрешна сила и сигурност. Наистина може да се каже, че такива исторически човешки изживявания, каквито стават на съборите в Константинопол, в Базел, показват протичането на интелектуалността, която иска да слезе при хората от духовния свят надолу, а долу в земната област живее несъответстващата вече на времето разсъдъчна или нравствена душа... 26.143

...От 15. век се намираме в епохата на развитието на съзнателната душа. Не сме стигнали много далеч, защото, когато нашият век и още два следващи века преминат, ще е изтекла една трета от времето, определено за развитието на съзнателната душа. След това ще последват други периоди, които ще събудят съвсем други способности в душата. В следатлантската епоха има седем такива културни периоди... 152.79

...Може да се каже, че човешкото чувство за принадлежност към извънземния Космос е така смътно в тази космическа епоха, че човек не го осъзнава. И то не е само смътно, а е припокрито от чувството за принадлежност към земното. Понеже трябва да изгради самосъзнанието си в земния елемент, човек така се сраства с него в началото на развитието на съзнателната душа, че той му въздейства по-силно, отколкото е добре за правилното протичане на душевния му живот. В известен смисъл човек е опиянен от впечатленията, идващи от сетивния свят. В това опиянение не може да проникне свободното, живо в себе си мислене. В това опиянение са могли да разгърнат същността си ариманическите сили. Чрез слънчевата същност Луцифер е изместен по-назад от Ариман, който е в състояние да предизвика това опасно чувство, че идеите са прило-

жими само към сетивните впечатления именно в занимаващите се с науката хора... 26.227

...Азът навлиза в съзнателната душа едва в средата на Средновековието. Навсякъде в европейския свят се появяват по съвсем определен начин външните отражения на действието на съзнателната душа, като например конституцията на градовете и др.п... 103.178

...Тази по-нова епоха се характеризира от онова време насам с това, че човек е принуден да изведе на повърхността предимно енергиите, силите на своя аз и все повече да го осъзнава. За това е особено подходящо ограничаването на погледа само до външните сетивни явления, ограничение, каквото показва съвременното природонаучно развитие. Когато човек вече не намира в своето обкръжение това, което през египетско-халдейската културна епоха му се е явявало като могъщи имагинации, или в гръцко-латинската епоха в панорама от мисли, както е било при Платон, Аристотел и техните последователи, а – без таблото на имагинациите или на мислите, както то е било възприемано още и от Аристотел – човек е принуден да вижда само това около себе си, което му предлагат сетивата, тогава азът – понеже може да почувства единствената духовност само в себе си – трябва да обхване себе си само в своята същност и да потърси силата на своето самосъзнание. И ако човек разбере същинските идеи на сериозните философи от 15. век нататък, вижда как те се стремят да изградят един миросглед, който показва такъв образ на света, в който да съществува и да пребъдва азът на човека, самосъзнателната душа... 148.111

...Единственото, което може да донесе добро на човечеството в бъдещето, трябва да бъде честният интерес на човека към другия. Това, което е особено характерно за епохата на съзнателната душа, е отделянето на човек от човека. Предпоставка за индивидуалността, за личността е човек да се отдели от другите и вътрешно. Но това отделяне трябва да има противоположен полюс и той трябва да се корени в изграждането на жив интерес на човек към човек. В най-висша степен е антисоциално – може би звучи парадоксално, но въпреки това е вярно – в бъдещото човешко развитие да се проявява склонността човек да общува с другите хора, като се опира на непосредствената симпатия или антипатия. Затова най-хубавата, най-значимата социална способност за бъдещото развитие ще бъде, ако човек развие именно природонаучен, обективен интерес към

грешките на другите хора, когато с интерес разглежда грешките на другите хора, и не ги критикува. Защото в тези три последни епохи на отделния човек ще се наложи все повече той да се занимава с грешките на другите хора по любвеобилен начин. През гръцката културна епоха над прочутия храм на Аполон в Делфи стоял призивът «Опознай себе си». Тогава било изключително важно да се постигне самопознание чрез вдълбочаването в собствената душа. Това става все по-невъзможно. Днес човек почти не може да се опознае чрез мътене в самия себе си. Затова хората познават себе си толкова малко, защото всъщност мътят само в себе си и много малко разглеждат (анализират и изучават) другите хора, именно грешките на другите хора... 185.96

...Интересът към другите хора е изобщо това, което може да доведе човечеството до социален напредък през следващото време. Човечеството се отвръща от социалното чрез противоположността на позитивизма, чрез инстинктивно проявяващото се въодушевление или отблъскване на другия човек. Същественото за епохата на развитието на съзнателната душа е да се осъзнае, че на физическия план не може да бъде създадено нищо вечно. Каквото бива създадено, някога отмира, унищожавана се. Смъртта е втъкана в това, което се създава. Именно най-важните неща на по-новото време по отношение на физическия план са носещите смърт институции. И грешката лежи не в това, че се създават носещи смърт неща, а че човек не иска да осъзнае, че те наистина носят смърт. В тази епоха трябва да се осъзнае, че във външните исторически събития са заложени раждане и смърт и че когато нещо бива родено, било детска играчка или световно царство, то бива раждано със съзнанието, че някога трябва и да умре. Човекът е този, който вплита раждането и смъртта и в своя социален живот (виж например: пари с ограничена трайност на живот в националната икономика и тричленния социален организъм)... 185.98

...Човекът е разглеждал съзнателно раждането и смъртта през четвъртата културна епоха, когато е съзрявал своята вътрешна човешка същност. Сега той трябва да разглежда раждането и смъртта външно, в историческото развитие и оттам да ги търси и в себе си. Поради това през периода на съзнателната душа е така безкрайно важно човек да се осведоми относно раждането и смъртта по правилния начин, т.е. в смисъла на повтарящия се земен живот. Иначе никога няма да може да стигне до разбирането на раждането и смър-

тта в историческото развитие. Но както разбирането за раждането и смъртта се е придвижило в човешкото съзерцание от вътре навън, така през петата следатлантска културна епоха (настоящата) човек трябва отново да развие в себе си, в душевността си нещо, което през шестата културна епоха, която започва през четвъртото хилядолетие (3570), отново ще се придвижи навън. А това е злото. Злото ще се развива вътре в човека през петата епоха, то трябва да се излъчи и се изживее във външния свят през шестата епоха, както раждането и смъртта през петата. Злото трябва да се развие вътрешно в хората. Чрез изживяването на злото ще се стигне дотам, Христос отново да се появи, както се е появил чрез смъртта през четвъртата културна епоха... 185.102

...В това време на съзнателната душа задачата на цивилизованото човечество ще бъде да обхване цялата човешка същност и да я направи самостоятелна, да издигне в светлината на съзнанието всичко, което човекът на предишните епохи е чувствал инстинктивно, преценявал е инстинктивно. Инстинктивното в известен смисъл се проявява от само себе си. Но това, което трябва да стане съзнателно, изисква човек да направи вътрешни усилия, преди всичко да започне наистина да разсъждава с цялата си същност... 186.159

...Цялото разграничение между хората ще престане в течение на епохата на съзнателната душа. Как то ще престане в отделните случаи, естествено не можем да разгледаме сега. Но към импулсите на съзнателната душа лежи да се премахне традиционното разграничение... 185.65

Епохата на съзнателната душа и войната на всеки срещу всички

...Катастрофата, която ни отделя от следващия голям период, ще дойде – след петата, шестата и седмата културни епохи – и тя няма да бъде само такова външно събитие, каквото някога е бил ледниковият период, и каквото се загатва с разказите за потопа, а разделянето на петия и шестия период ще се покаже повече на морално равнище. Войната на всеки срещу всички, която често съм посочвал, ще раздели като морална катастрофа петия от шестия голям земен период, но ще бъде свързана с природни събития, които обаче все повече ще отстъпват назад. Петата културна епоха се въвежда от това, което идва от Марс чрез Самаел, войнствения дух, като от

духовния свят се свалят войнствени елементи. А в началото на периода на съзнателната душа виждаме и в нашия малък цикъл как нашата пета културна епоха съдържа в себе си нещо като поличба, пророческа поличба за това, с което големият период ще завърши след петата, шестата и седмата културна епоха... 346.94

Епохата на съзнателната душа и преминаването на прага от човечеството

...От средата на 15. век досега сме преживели само малка част от епохата на развитието на съзнателната душа. Един такъв период трае над две хиляди години. Тази епоха на развитието на съзнателната душа ще трае още дълго време и ще се прояви в различни стадии чрез различни събития, което обаче наистина трябва вече да се разбира като прекрачване на прага към свръхсетивното. Изобщо при това, което ще важи като прекрачване на прага за цялото човечество, ще протекат съвсем други процеси, отколкото при отделния човек, когато той по съзнателен начин измине пътя към свръхсетивния свят. Душевният живот на цялото човечество се разчленява така, че повече, отколкото е било досега, то ще усеща самостоятелно своето мислене, чувстване и воля. 190.162

Епохата на съзнателната душа и самочувствието

...Вземете Аристотел, Платон, особено великия философ на древността Хераклит и навсякъде ще видите, че няма изтъкване на аза, а повече или по-малко безкористно схващане – моля да не абсолютизирате израза, но той може относително да се използва – на световните явления с принципа на разбирането, без човек да се отделя по категоричен начин сам от световните събития, както има стремеж за това в по-новото време, във времето на съзнателната душа, в което живеем сега... 323.120

Епохата на съзнателната душа и тайната на числата

...Ако се върнем назад към първите християнски столетия, ще видим, че по това време при някои хора затова има известно разбиране за нещо като апокалипсиса, защото още са чувствали тайната на числата, защото още се е изживявало своеобразното отношение в разчленяването на една цифрова поредица. Изобщо подреждането на числата не се е взимало по този начин както днес като нареждане

едно до друго, а се е изживявало това, което лежи в три, в четири; изживявала се е затворената същност на три, откритата същност на четири, сродството с човека на пет. В самото число се чувствало нещо божествено, както се виждало божественост в буквите и звуците... 346.89

Съзнателната душа – от Събр. съч. 168

...Какво означава да се изгради съзнателната душа? Правилно разбрано, това абстрактно твърдение съдържа съдбата на човечеството за цялата пета следатлантска културна епоха. Различните народи от тази пета следатлантска културна епоха трябва да работят заедно, за да изградят съзнателната душа...

...Сега затворената в себе си съзнателна душа може само да се развива – и това развитие трябва да се случи в нашата епоха, когато се отдава по-малко значение на случващото се между отделните хора в настоящето, отколкото на това, което човек изгражда вътрешно в самота, което се съдържа в него като резултат на предходни инкарнации...

...Сега, когато се срещаме, за да може да се развива по-изолираната в човека съзнателна душа, нещата трябва да изглеждат повече така, че даден човек среща друг човек – движещият фактор между тях трябва да бъде това, което или в единия или в другия човек се проявява като резултат на по-ранни инкарнации. Хората трябва постепенно, чрез чувството, инстинктивно да осъзнават какво са преживели с другия човек. Днес призоваваме да се опознаваме и изглаждаме противоречията си, дължащи се на нашата индивидуалност. Защото това опознаване, това изглаждане на противоречията се дължи на факта, че все още несъзнателно, инстинктивно се надигат реминисценции, следствия от по-ранни инкарнации. Съзнателната душа може да се развива само когато човек изгражда с други хора връзки, които са плод на същността му...

...Все по трудно ще става за хората в течението на петата следатлантска епоха да установяват правилни връзки помежду си, защото за това се изисква вътрешно развитие, вътрешна активност. Те вече са започнали. Но каквото е започнало, ще продължи да се разпространява, ще става все по-интензивно...

...Взаиморазбирателството става все по-трудно, защото става все по-необходимо хората да обръщат внимание на това, което но-

сят кармично...

...Ще назова само едно нещо, за да ни стане ясно как трябва да се търси средство за една от настоящите злини, за трудността на взаиморазбирателството. Трябва само да кажа, че е необходимо – при това напълно съзнателно, тъй като живеем в епохата на съзнателната душа – в настоящата епоха все повече да се пробужда интересът към социалното разбирателство...

...Симпатиите и антипатиите са най-големите врагове на истинския социален интерес...

...Но всеки, който дълбоко осъзнава значението на истинското социално разбиране за по-нататъшното развитие на човечеството, със свито сърце забелязва какъв опустошителен ефект упражняват учителите в училище, когато водени от определени предразсъдъци, проявяват предпочитание към даден ученик за сметка на друг, водени от лични симпатии или антипатии. Това е ужасяващо. Става дума за това, всеки един да се приеме такъв, какъвто е, и от това, което представлява, да се направи най-доброто...

...Така обаче се изправяме пред проблема на институциите. Нашите институции и социални закони са такива, че често унищожават по ужасяващ начин индивидуалността на учителите. Те са станали такива, че реално не може да се говори за индивидуалност... *168, превод Хр. Маринов*

...Следва обхващането на духа-себе чрез съзнателната душа, така че духът-себе просветва в съзнателната душа, което постепенно трябва да се подготви като задача на шестата културна епоха. Тази култура, която по изключителен начин трябва да бъде възприемаща култура (получаваща), понеже с всеотдайност трябва да изчака навлизането на духа-себе в съзнателната душа, ще се подготви от народите на Западна Азия и изтеглените напред (намиращите се повече на Запад) славянски народи на Източна Европа. Последните заедно с народностните си души са изместени напред, изтикани са напред поради добри основания, понеже всичко, което ще дойде в бъдеще, в известен смисъл трябва предварително да се подготви, вече да се вмъкне, за да даде елементите за по-късното. В най-висша степен е интересно да се изследват тези вмъкнати позиции на някоя подготвяща се за по-късните епохи народностна душа. Оттам произлиза особеното на живеещите източно от нас славянски народи. Цялата им култура изглежда на западноевропейците като

намираща се в стадий на подготовка и по особен начин се проявява напред, чрез медиите на изместените напред позиции това, което по отношение на духа е нещо съвсем различно от някоя митология...
121.177

... В по-нататъшното развитие на аза, когато се почувстваме като задълбочени, изхождащи от своя център хора, ние формираме нашите представи и мисли до значими идеи, с които разбираме природата, до чувство за отговорност или морални идеи. При всичко, с което влизаме в отношения по този начин, говорим за съзнателната душа. Няма резки граници между отделните душевни разновидности, но е необходимо да се различават тези три същности, защото всяка от тях влиза в контакт с външния свят по различен начин.

Ако вземем първо съзнателната душа, за нас, хората, тя е най-висшият душевен член, но същевременно е най-много отделена от останалия свят. Тя е най-самостоятелният член на душата.

Когато човек се потопи в съзнателната душа, може да стане най-самотен в душевния си живот, да се заключи в себе си и отдели от външния свят. Тя е душевната същност, която според своята природа изгражда повечето граници към външното обкръжение, така че най-силно е предразположена да изпадне в заблуждения и грешки. Тя е най-силно откъсната от Универсума. Но този душевен член може да изпадне в заблуда само в ограничена степен. Това е най-важното в същността, наречена от нас съзнателната душа. Тя се проявява предимно като логично мислене, като оформяне на отделните понятия и математическото мислене, като всичко, което в известно отношение човек има като собствена способност, която не се среща при животните. *127.43*

... Съзнателната душа е и затова най-изолираната, защото чрез съзнателната душа човек непосредствено протяга своите пипала в околността. Когато премисляме какво искаме да направим, живеем в разсъдъчната душа. Когато разглеждаме какво се намира около нас, директно протягаме пипалата на съзнателната душа навън през сетивата, стигаме отново до това, което ни прави най-изолираното същество. Защото чрез това, което ни предлагат сетивата, ние ставаме най-изолираните същества. Така човек се изолира затова, защото чрез съзнателната душа трябва да влезе напълно локално и темпорално в отношения с външния свят. Но мненията са най-интензивно свързани със съзнателната душа. Едно мнение първо се манифести-

ра и засяда твърдо в съзнателната душа. Затова по отношение на мненията човек е изолирано същество. По отношение на привичките хората се разбират по-добре. Човек е най-самостоятелен, но същевременно най-изолиран в съзнателната душа, затова не можем така лесно да намерим достъп до съдържанието на съзнателната душа при друг човек. Дори не знаем дали всеки вижда червения или синия цвят по същия начин, както го виждаме ние. Но независимо от това сега ще разгледаме съдържанието на съзнателната душа, което се състои от мнения. Ако вземем нещо, което може да изглежда невероятно логично, за което можем да си въобразим, че обосноваваме възможно най-логично тези мнения, не можем да постигнем почти нищо при другите хора с тези логични основания. Всъщност логичните основания първоначално не действат във външния живот и дори е нормално, че те не действат. Затова е лесно да убедим хората в детската и в младежката възраст в нашите мнения. По-късно можем да го правим все по-рядко. Защото детето обръща към нас не само своята съзнателна душа, но и разсъдъчната и чувствената си душа. То обръща цялата си личност към нас. А това, с което ние убеждаваме, повече е свързано с всичко друго, отколкото със съзнателната душа. Там нагоре действат волята и чувството.

Когато волевите импулси и чувствата са различни при хората, тогава различните гледни точки могат да се обосноват по логически начин. Но в съвременния цикъл от човешкото развитие хората са много самостоятелни само по отношение на съзнателната душа, а по-малко самостоятелни с другите си душевни същности. Опитайте да почувствате как се изграждат мнения. Човек е напълно свободен да си изгради една или друга взаимовръзка от понятия като свое мнение. По-малко свободен е той, когато се отнася до съдържанието на разсъдъчната душа. В нея не се чувства така свободен, иначе неговите чувства и усещания нямаше да му създават някои грижи. Можем да сме на мнение, че трябва да сме напълно съгласни, че всъщност това или онова би трябвало да не ни харесва, но чувствата, душевността ни казва друго, прави всичко възможно, за да ни харесват нещата.

Обстоятелството, че душевността може да не е в съгласие с мненията, може да ни покаже, че човек не е така свободен по отношение на чувствата, както е свободен по отношение на мненията. Най-силно несвободен се чувства човек при всичко, което засяга во-

лята, при всичко, което живее в чувствената душа.

Раздвоението е понякога дори много голямо между най-добрите намерения, между мнението, че това или онова не е добро и афекта, порива към него. Драстичен пример е следният. Един учител, който обучава лесно гневящо се дете, вижда в разсъдъчната си душа, че гневът трябва да му бъде изгонен. Понеже нормално не му се удава, той сам се разгневява и хвърля мастилницата по него. Тук имаме най-показателното раздвоение.

Какво става в душевния живот, когато се стига до такова раздвоение? Факт е, че по отношение на съзнателната душа ние сме самостоятелни, изолирани само в сегашното състояние на развитието, но между съзнателната душа, на границата към разсъдъчната или нравствената душа има въздействие в душата от по-висши надчовешки същества. А на границата между разсъдъчната и чувствената душа има подобно влияние от външните сили на надчовешки същества, но също между чувствената душа и чувственото, астралното тяло.

Сега описвам състоянието, което се отнася точно за нашето време, за нашето столетие. През други времена е различно. Човек може лесно да се убеди, че други сили участват там, където става въпрос за волята. Когато мислим, ние сме сами със себе си. Можем да седнем в един ъгъл и в мисленето сме сами с нас. Когато човек трябва да прояви някакъв волев импулс, той трябва да задвижи ръце и крака, да извърши едно физическо действие. Преминават ли от една мисъл на друга, вашето съзнание е налице. Днес човек първоначално няма никакво понятие за съществуващия преход, когато например схваща мисълта: искам да взема часовника и когато той изпълнява тази мисъл. Тук имаме съвсем друга взаимна връзка, отколкото при прехода от мисъл към мисъл, където цялата поредица може да бъде проследена от съзнанието. Това е пример, че се намесват други сили, за да ни помогнат. На границата между разсъдъчната и съзнателната душа се намесват съществата, които наричаме ангели. Те сгъстяват това, което иначе съзнателно се проявява само в мнения, в понятия, те го сгъстяват до това, което се нарича усещания и чувства. Изразът «усещания» не е съвсем точен. Това, което се чувства, усеща се вътрешно, е вече сгъстяване на мисълта. Там зад нас са силите, които ни помагат.

Нека да преминем към другата граница между разсъдъчната и чувствената душа. Там имаме още по-висши същества, които се на-

месват. Те импулсират волята в нас, превръщат мислите във воля. Те са архангелите. Но когато, изхождайки от себе си, влезем в отношения с обкръжението, тогава участват духовете на личността, архангелите. Тогава вече чувстваме съпротивата на света, когато се намесваме в неговата структура. Така в междинното царство между отделните душевни сили действат ръководещи ни, укрепващи ни духовни същества, които имат за задача да превърнат в действия и сили това, което човек може да изживее само като мисли, когато разчита само на себе си.

Потопим ли се в тази подсъзнателна област на душевния живот, веднага се появява възможността в нашето съзнание да навлизат и борбите, които съществуват и трябва да съществуват в духовния свят. Където се намесват ангелските същества, са същевременно и луциферичните същества, които са противници на ангелите. Ако се намесваха само ангелите, нашата душевност би стигала само до красивото, само до съответстващото на нашето човешко достойнство. Луциферичните същества ни водят до това, с което сами не сме съгласни при спокойното ни премисляне, но което ни привлича. Където архангелите се намесват, могат да се намесят и ариманичните същества, които ни водят дотам нашите съждения да се превърнат в заблуда, търсенето ни на истината в лъжа. Логичното мислене е на наше разположение като хора. В момента обаче, когато преминем към чувствата, към волевите импулси, се намесват други същества, също такива, които се противопоставят на прогресивните същества. Относно това трябва да се информира всеки, който по някакъв начин се запознава с окултното изследване.

Там, където човек стои днес в обикновения живот, е така устроено, че противопоставящите се на ангелите и архангелите с всичките свои въздействия луциферични и ариманични същества въпреки всичко биват насочвани към доброто. Не е необходимо човек да иска да е по-умен от мировото ръководство, да пита за какво му трябва на човека луциферичните и ариманичните същества? Човек никога не би могъл да стане така свободен, ако в лицето на тези две сили не му е дадена една противоположност спрямо ангелите и архангелите. Човек трябва да има възможност да се сблъска с лъжата, за да стигне самостоятелно до истината. Той трябва да си извоюва истината като самостоятелно същество, затова Ариман трябва да съществува там. Човек трябва да устои на Ариман и да продължи по

пътя към истината. Чрез това става самостоятелно същество, в което съществува чувството за истината. Най-висшите мирови водачи са устроили нещата така, че техните опоненти Луцифер и Ариман да не се разпростират прекалено нашироко. Те са тук, за да потикват хората заради тяхната свобода и развитието на съзнанието им към нечисти пориви, страсти и погрешни съждения, които обаче се уравниват в течение на кармата и не могат да увредят земната мисия. Това принадлежи към най-хубавите и най-дълбоките възгледи, до които човек може да стигне чрез окултното обучение и езотериката, а именно да разбере, че всичко погрешно и лошо накрая наистина ще може да се преобрази в добро.

Близко е въпросът, който всъщност може да постави всеки: Без да се имат предвид тези обстоятелства, има ли основание защо човек преминава през всичките въплъщения и едва чрез различните заблуждения трябва да стигне до съвършенството. Да, има основание. Ще доведе много далеч да покажем, че чрез предишните земни животи човек е станал такъв, че може да стигне до съвършенството само постепенно. Сега той е самостоятелен само по отношение на съзнателната душа. Но ще дойде време, когато, въпреки склонността си към заблуждения, ще има твърда насока за действията си. Ако хората днес изобщо не биха я имали, биха се намирали в непрекъснати раздори и кавги. Човечеството днес е узряло да си спечели свободата за съзнателната душа, но хората още не са зрели по отношение на разсъдъчната и чувствената душа.

Напредъкът се поражда, когато развитието не протича напълно праволинейно. При всички култури можем да видим как някои души се развиват предварително, поемат водачеството, предварително правят това, което други души могат да си усвоят едва в по-късни времена. Днес човешките души са зрели да станат свободни само по отношение на съзнателната душа. Но душевната мъдрост постепенно води дотам и разсъдъчната и чувствената душа да станат свободни и да се изолират, така че човек да не се нуждае повече да поглежда към традицията, за да открие доброто, а импулсът към доброто да протича от неговата собствена душа. Това е необходимата интерпретация на думите на апостол Павел: Не аз, а Христос в мен. Когато Христос живее в хората, те ще могат да се чувстват свободни и по отношение на разсъдъчната и чувствената душа. Хората вече са стигнали до определена липса на страсти при най-тривиалните

логически неща, при математиката. Там страстите са така далеч от човешките сърца, че те могат да открият истината за себе си. Но за това, което се намира в разсъдъчната и чувствената душа, хората трябва да гласуват, те разглеждат гласуването като най-съществено-то, понеже там се намесват луциферични и ариманични сили.

Разбирате, че при изграденото върху основата на духовната мъдрост движение, където по-дълбоките сили на човешката душа следва да бъдат събудени, да станат самостоятелни, те не бива да са свързани само с любопитството към духовните светове – това всъщност изобщо не бива да бъде импулс за духовното изследване, – а с чувството за отговорност. Чрез това движение в нашето време ще бъде внесена всяка бъдеща способност на човека, ще се появи един бъдещ зародиш, който за сега общо взето още не е узрял. Трябва да имаме това предвид и да сме наясно в духовното движение, че дори когато душата е хубава и симпатична, трябва добре да внимаваме, трябва да сме будни за заплашващите опасности и да събуждаме чувството за отговорност. Ако една незряла душа се занимава с духовни неща, съществува наистина опасност. Тази опасност не се забелязва от всеки... *127, л. 3*

Уважаеми читатели! Вие разгръщате лексикон с цитати от лекции и книги на Рудолф Щайнер, обединени тематично по образец на немския лексикон, съставен от Урс Швенденер, публикуван в 16 книги, общо от 6 хиляди страници.

В продължение на дълги години превеждах отделни цитати и ги помествах електронно на различни места. Понастоящем реших да обобща отделните преводи и се надявам тези цитати да послужат като насока, която да Ви отведе до съответните лекции на Рудолф Щайнер. Нека те да послужат на всички интересувачи се от дълбоките взаимовръзки, силите, духовните същества и събитията зад кулисите на външните събития и за разбирането на това, което се случва в този преломен момент, и изобщо за разбирането на мисията на отделния човек, човечеството, Земята и Космоса. Нека те да не се приемат като интересна, сензационна информация, а като повод за дълбоко размишление и изграждане на представи, като човек проследява с вътрешния си поглед процесите в собственото си тяло или извън него в обкръжаващия го Космос. Насочването на вниманието към тези процеси, органи и същества, възприемаеми или представяни вътрешно, макар и неясно или почти без образ, е крачка към реалното им възприемане и общуване, а не е само въображение. Волята ни довежда до тези несетивни или недостъпни за сетивата процеси и остава само съзнанието ни да се издигне до тяхното възприемане, което постепенно става точно чрез такова упражняване и чрез упражненията и медитациите, давани чрез указанията на Р. Щайнер, особено в Събр. съч. 10, 13, 245, както и в множеството други лекционни цикли.

Нели Спиридонова-Хорински